

Ylä-Savon ja Siilinjärven liikenneturvallisuuussuunnitelma

Iisalmi, Kiuruvesi, Lapinlahti, Rautavaara, Siilinjärvi,
Sonkajärvi ja Vieremä

TEEMU KINNUNEN | PILVI LESCH | MINNA NIKULA | KIRSTI ÖVERSTI | MARIKA LEPPÄNIEMI

Ylä-Savon ja Siilinjärven liikenneturvallisuuksuunnitelma

Iisalmi, Kiuruvesi, Lapinlahti, Rautavaara, Siilinjärvi,
Sonkajärvi ja Vieremä

TEEMU KINNUNEN

PILVI LESCH

MINNA NIKULA

KIRSTI ÖVERSTI

MARIKA LEPPÄNIEMI

RAPORTEJA 33 | 2017

YLÄ-SAVON JA SIILINJÄRVEN LIIKENNETURVALLISUUSUUNNITELMA

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Kansikuva: Pilvi Lesch, Ramboll Finland Oy

Kartat: © Maanmittauslaitos 05/2017

ISBN 978-952-314-587-0 (pdf)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN URN:ISBN:978-952-314-587-0

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi

SISÄLTÖ

Työn tavoite	3
Nykytila.....	4
Suunnittelualue	4
Liikenneverkko	9
Tieverkko	9
Liikennemäärät	9
Nopeusrajoitukset	11
Jalankulku- ja pyöräilyväylät	11
Liikenneonnettomuudet	13
Liikkumistottumukset	17
Aikaisemmat kyselyt	19
Itä-Suomen liikkumiskysely 2012.....	19
Liikkumiskysely Itä-Suomen kuntatyöntekijöille 2014	19
Liikkumiskysely Itä-Suomen kouluille 2014.....	22
Maastokäynnit ja vuorovaikutustilaisuudet	26
Tavoitteet.....	27
Liikenneturvallisuustavoitteet.....	27
Toimenpide-esitykset	28
Liikenneturvallisuustyö	28
Liikenneturvallisuustyön ja viisaan liikkumisen organisointi	28
Puheenjohtajan ja liikenneturvallisuusryhmän tehtävät	29
Liikenneturvallisuustoimijan rooli	29
Kunnan edustajat.....	30
Asiantuntijatahot	30
Sidosryhmien edustajat	30
Päätöksentekijät	30
Työn sisältö, toteutus ja seuranta	30
Liikenneympäristö	32
Suunnittelun lähtökohdat	32
Toimenpide-esitykset.....	32
Esteettömyys	34
Vaikutukset	39
Liikenneympäristön ja esteettömyyden toimenpiteet	39
Liikenneturvallisuustyön kehittäminen	41
Seuranta	42
Vastuunjako.....	42
Tiedottaminen.....	42
Lähteet.....	43
Liitteet.....	44

Työn tavoite

Työn tavoitteena oli päivittää Ylä-Savon kuntien ja Siilinjärven alueelle toteutusmahdollisuuksiltaan realistinen ja sopivasti toimintaa ohjaava suunnitelma turvallisen liikkumisen edistämiseksi.

Suunnitelma sisältää katsauksen seudun väestökehitykseen ja yhdyskuntarakenteen muutoksiin, liikennejärjestelmän ja asukkaiden liikkumisen nykytilaan sekä liikenneturvallisuustilanteeseen. Nykytilanteesta tehtyjen havaintojen perusteella liikenneturvallisuudelle ja sen kehittämiseksi on kuvattu visio ja asetettu tavoitteet liikenneturvallisuustyön kohdentamiseksi. Suunnitelma sisältää myös ehdotuksen liikenneturvallisuustyön jatkuvasta toimintamallista.

Suunnitelman painopisteenä olivat mahdollisimman toteuttamiskelpoiset ja realistiset toimenpidelistat liikenneympäristön ja esteettömyyden parantamiseksi. Kuhunkin kuntaan tuotettiin myös hankekortti kunnan kanssa sovitusta kärkihankkeesta. Hankekorttien tavoitteena on markkinoida ja edistää kärkihankkeen toteuttamista eri organisaatioissa.

Kuva 1. Jalankulku- ja pyöräilyväylät parantavat paitsi palvelujen ja toimintojen saavutettavuutta, myös toimivat lähiliikuntapaikkoina kaikenikäisille.

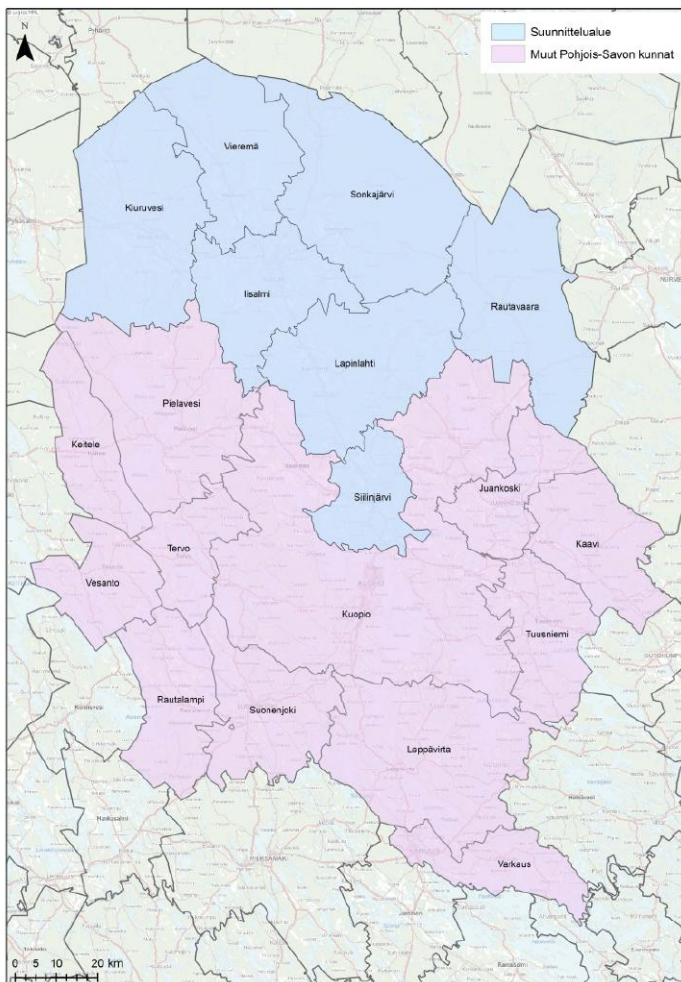

Nykytila

Suunnittelualue

Suunnittelualueena olevat kunnat Iisalmi, Kiuruvesi, Lapinlahti, Rautavaara, Siilinjärvi, Sonkajärvi ja Vieremä sijaitsevat Pohjois-Savon maakunnassa (Kuva 2). Suunnittelualueen kunnista väestömäärältään suurimmat ovat Iisalmen kaupunki (21 945 asukasta) ja Siilinjärven kunta (21 794 asukasta, tilanne 31.12.2015). Maakunnan keskukseen Kuopioon matkaa kertyy Iisalmesta noin 85 kilometriä ja Siilinjärveltä noin 20 kilometriä.

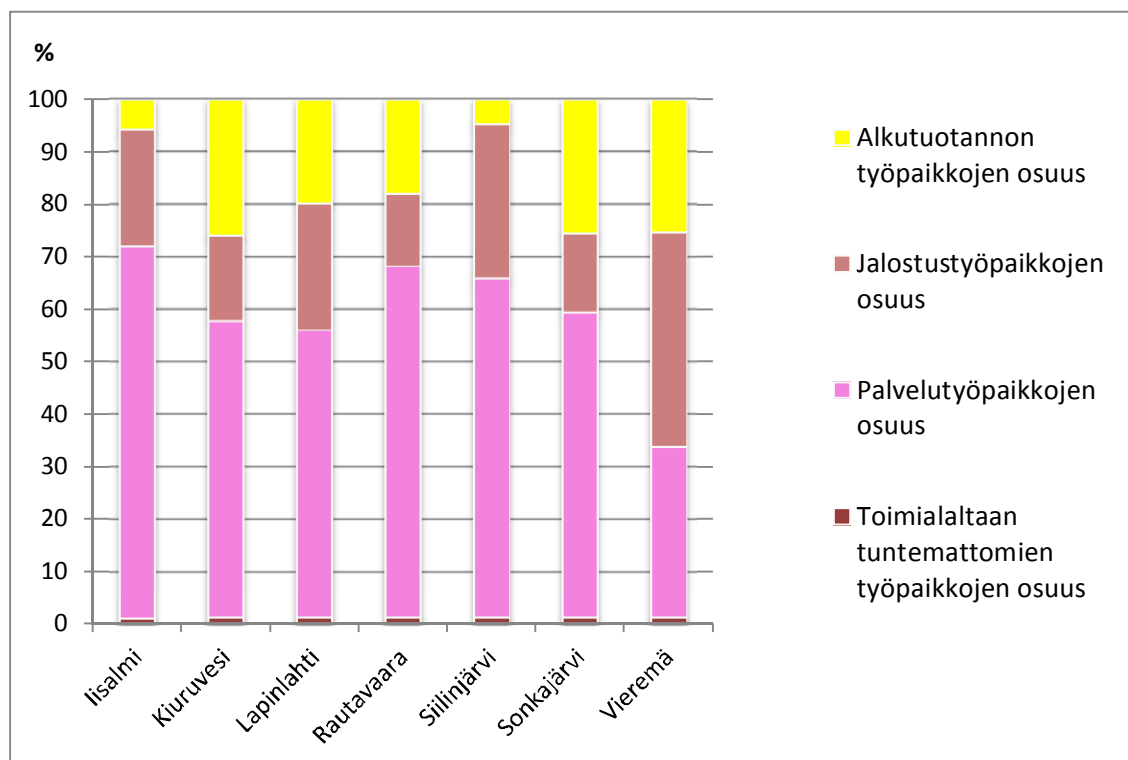
Sonkajärven kunta on suunnittelualueen kunnista pinta-alaltaan suurin (1577 km²). Kiuruveden kokonaislaajuus puolestaan on 1423 km², Lapinlahden 1245 km², Rautavaaran 1235 km², Iisalmen 872 km², Siilinjärven 508 km² ja Vieremän 973 km².

Kuva 2. Suunnittelualueen sijainti.

Lähes jokaisessa suunnittelualueen kunnassa on eniten työpaikkoja palvelualalla: Iisalmessa 71 %, Kiuruvedellä 57 %, Lapinlahdella 55 %, Rautavaaralla 67 %, Siilinjärvellä 65 % ja Sonkajärvellä 58 % (Kuva 3). Poikkeuksen tekee Vieremä, jossa jalostuksen työpaikkojen osuus on 41 % palvelualan jäädessä 33 %:iin. Toiseksi eniten työpaikkoja on jalostusalalla Iisalmessa (22 %), Lapinlahdella (24 %) ja Siilinjärvellä (29 %). Alkutuotannossa toiseksi eniten työpaikkoja on puolestaan Kiuruvedellä (26 %), Rautavaaralla (18 %) sekä Sonkajärvellä (26 %). Suurin osa työllisestä työvoimasta käy töissä asuinkunnassaan: Iisalmessa 80 %, Kiuruvedellä 77 %, Lapinlahdella 65 %, Rautavaaralla 71 %, Sonkajärvellä 61 % ja Vieremällä 71 % asuk-

kaista käy töissä asuinkunnassaan. Siilinjärvellä suurin osa työssäkäyvistä pendelöi toiseen kuntaan, sillä vain 42 % käy töissä asuinkunnassaan.

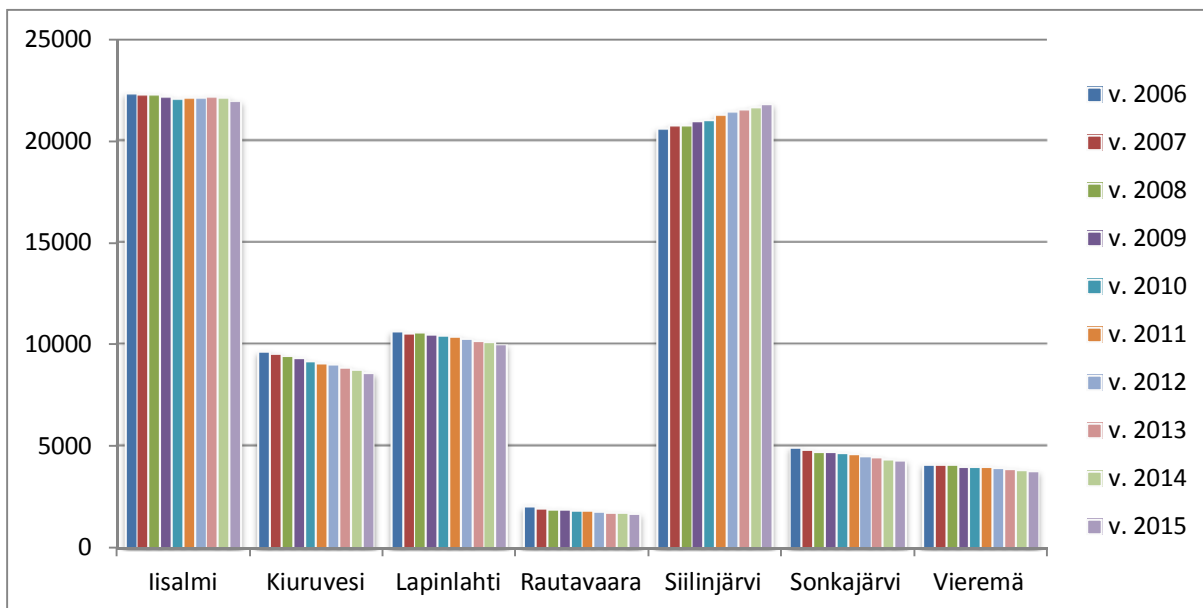
Kuva 3. Työpaikkojen jakautuminen eri aloille tutkimuskunnissa (Lähde: Tilastokeskus 2013).

Suunnittelualueen kuntien koot vaihtelevat väestömäärältään Iisalmen 21 900 asukkaasta Rautavaaran 1 700 asukkaaseen. Väestömäärältään Siilinjärvi ja Iisalmi ovat lähes yhtä suuria. Asukastiheydeltään Siilinjärvi on tiheimmin asuttu, 43 asukasta/km² Rautavaaran asukastiheyden jäädessä vain 1,4 asukasta/km². Taajama-aste vaihtelee Vieremän 37 %:sta Siilinjärven 82 %:iin. (Taulukko 1.)

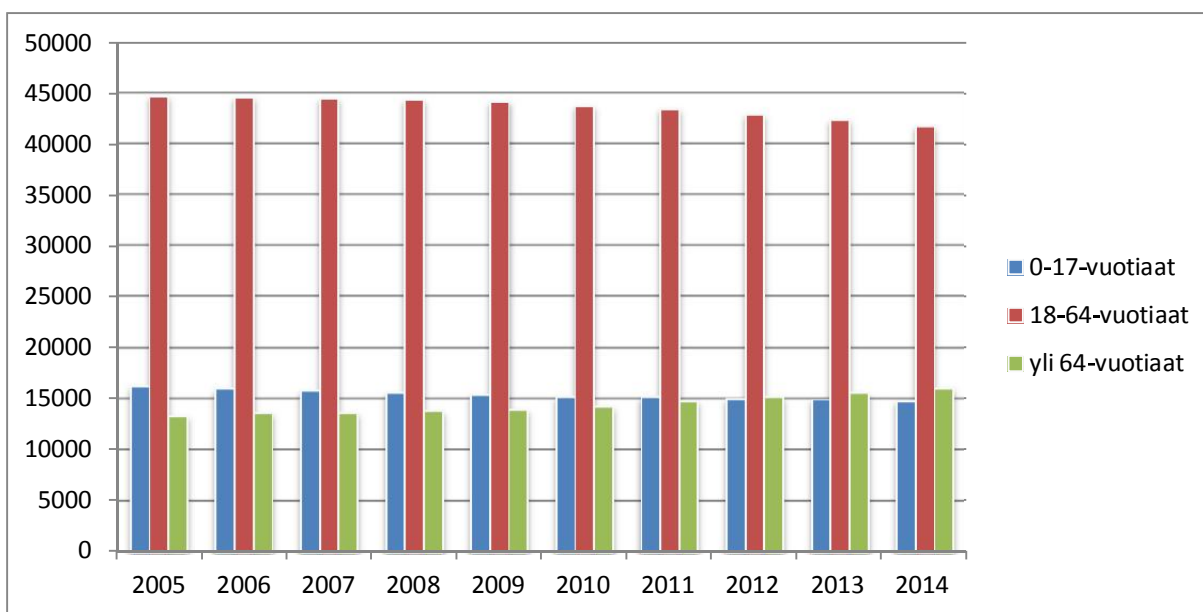
Taulukko 1. Suunnittelualueen kuntien tunnuslukuja.

Kunta	Asukasmäärä (31.12.2015)	Asukastiheys (asukasta/km ²)	Taajama-aste (%)
Iisalmi	21 945	25,2	77
Kiuruvesi	8 600	6,0	50
Lapinlahti	9 982	8,0	54
Rautavaara	1 737	1,4	44
Siilinjärvi	21 794	42,9	82
Sonkajärvi	4 278	2,7	43
Vieremä	3 757	3,9	37

Väestön määrä on vähentynyt vuosina 2006–2015 kaikissa tutkimuskunnissa lukuun ottamatta Siilinjärveä, jossa väestönkasvua on ollut lähes 6 % vuodesta 2006 vuoteen 2015 (Kuva 4). Iisalmessa väestömäärä on laskenut vain hieman, noin 1,6 %. Suunnittelualueen kunnista Kiuruvedellä ja Sonkajärvellä väestön lasku on ollut jyrkintä, joskin väestön väheneminen on ollut melko maltillista. Ikäluokittain tarkasteltuna väestön väheneminen ilmenee sekä alle 18-vuotiaiden että työikäisten määrän vähentymisenä suunnittelualueen kunnissa (Kuva 5). Eläkeikäisten määrä on ollut puolestaan kasvussa. Seudun ikärakenteen muuttuminen edellyttää palveluiden muuttumista väestön tarpeita vastaaviksi.

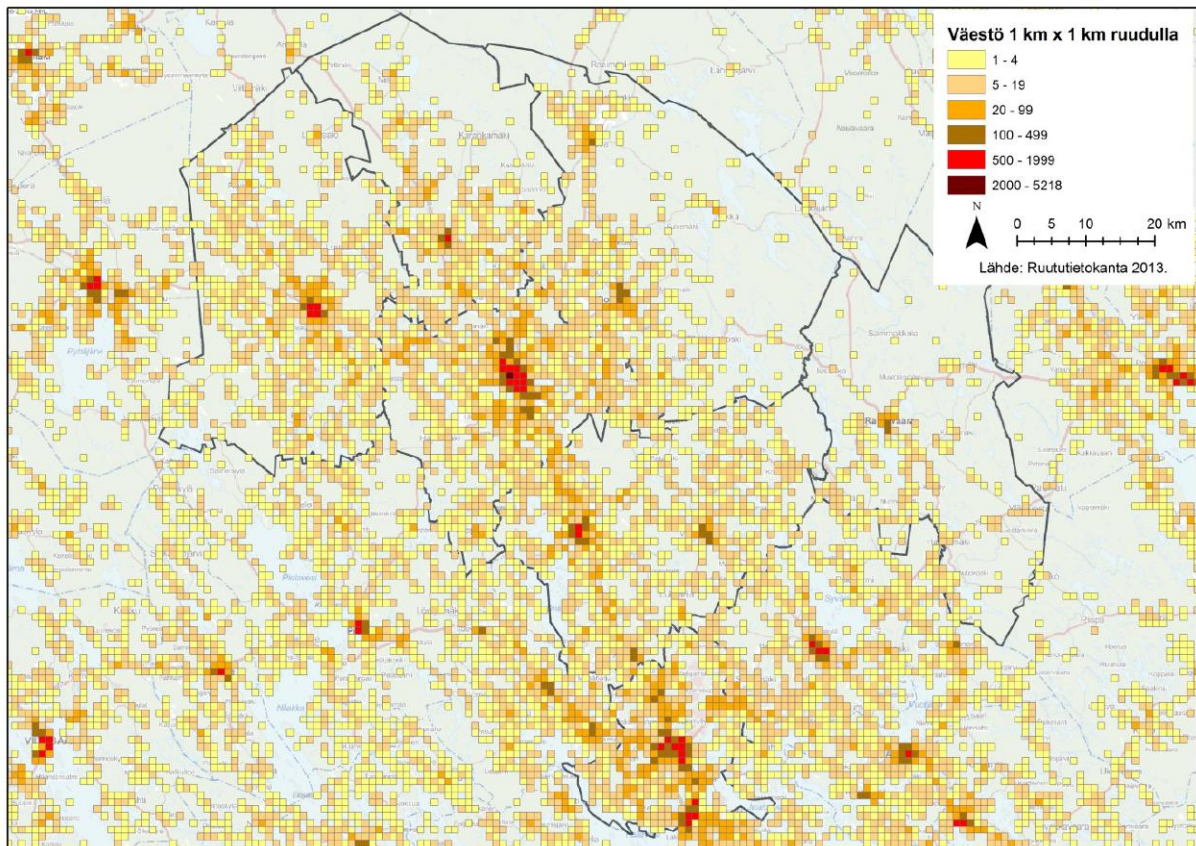

Kuva 4. Väestön määrän kehitys tutkimuskunnissa vuosina 2006–2015 (Lähde Tilastokeskus).

Kuva 5. Väestön ikärakenteen muutos tutkimuskunnissa vuosina 2005–2014 (Lähde Tilastokeskus).

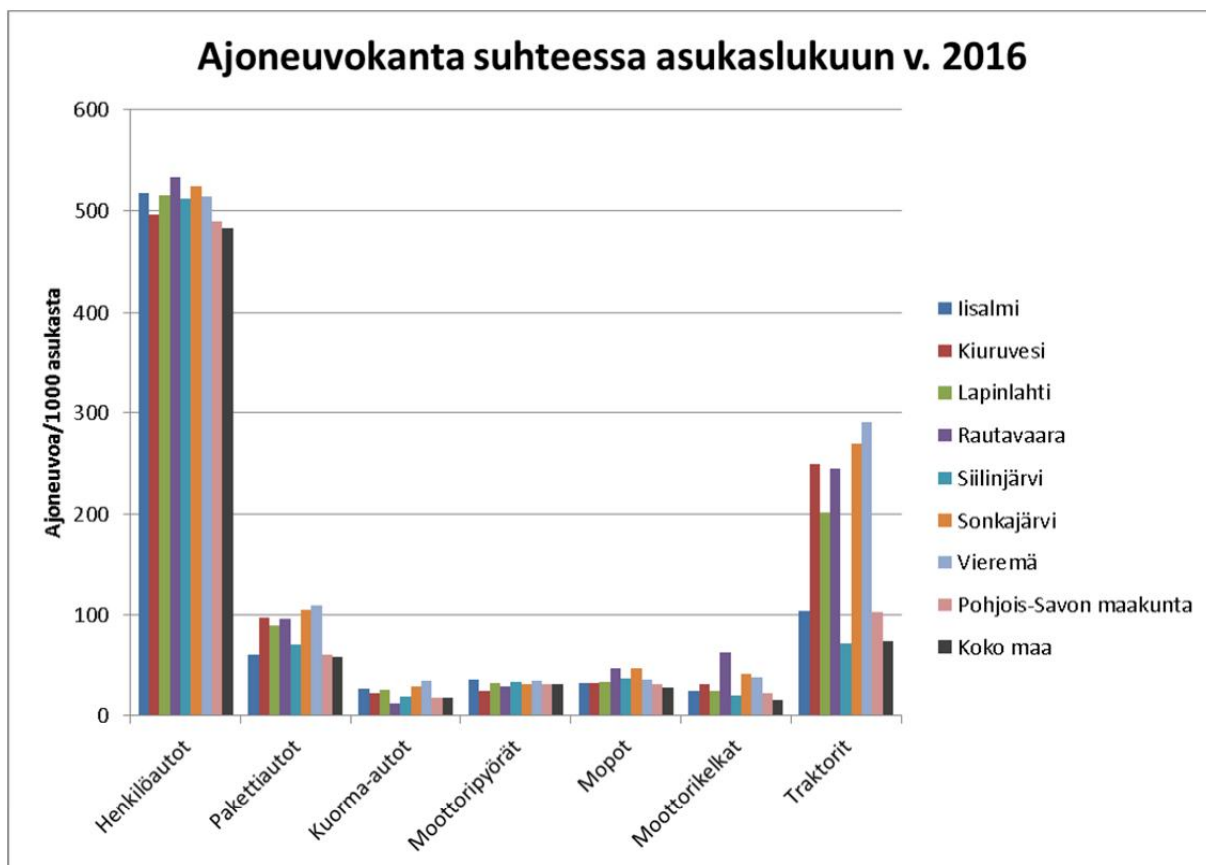
Suunnittelualueen väestö on keskittynyt kuntakeskuksiin. Kuntakeskusten lisäksi väestöä on pakkautunut valta- ja kantateiden läheisyyteen. Tiheimmät asutuskeskittymät sijaitsevat Iisalmen ja Siilinjärven keskuksissa. (Kuva 6.)

Kuva 6. Väestö on sijoittunut kuntakeskuksiin ja ylemmän tieverkon lähialueille.

Pohjois-Savon maakunnassa on asukasta kohden enemmän liikennekäytössä olevia moottoriajoneuvoja kuin koko maassa keskimäärin. Etenkin moottorikelkkoja ja traktoreita on suunnittelualueella asukasluvuun suhteutettuna merkittävästi enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Suunnittelualueen kunnista eniten henkilöautoja on Rautavaaralla, jossa oli 532 liikennekäytössä olevaa henkilöautoa 1 000 asukasta kohden vuonna 2016. Koko maassa vastaava luku oli 482 henkilöautoa 1 000 asukasta kohden. Asukasluvuun suhteutettuna eniten pakettiautoja ja kuorma-autoja on Vieremällä, mopoja Rautavaaralla ja Sonkajärvellä sekä moottoripyöriä Iisalmissa. Asukasta kohden moottorikelkkoja on eniten Rautavaaralla ja traktoreita Vieremällä. (Kuva 7.)

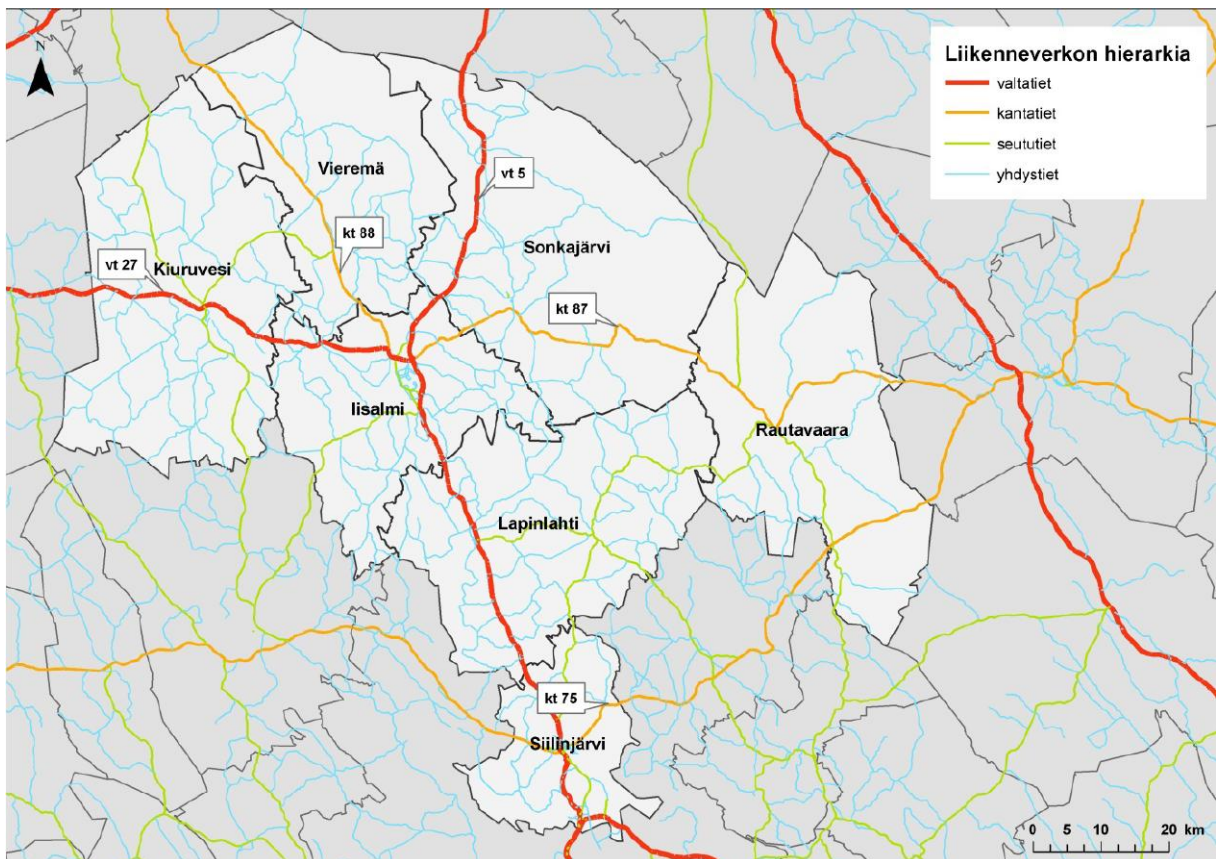
	Iisalmi	Kiuruvesi	Lapinlahti	Rautavaara	Siilinjärvi	Sonkajärvi	Vieremä	Pohjois-Savon maakunta	Koko maa
Henkilöautot	517	496	515	532	512	524	514	490	482
Pakettiautot	60	97	89	96	70	105	109	60	57
Kuorma-autot	26	22	25	12	19	29	34	18	17
Moottoripyörät	36	25	33	29	33	31	34	31	31
Mopot	32	32	33	46	36	46	36	31	27
Moottorikelkat	25	31	25	63	20	41	37	23	15
Traktorit	104	250	202	245	72	269	291	102	73

Kuva 7. Liikennekäytössä olevien ajoneuvojen määrä / 1000 asukasta (Lähde: Tilastokeskus).

Liikenneverkko

Tieverkko

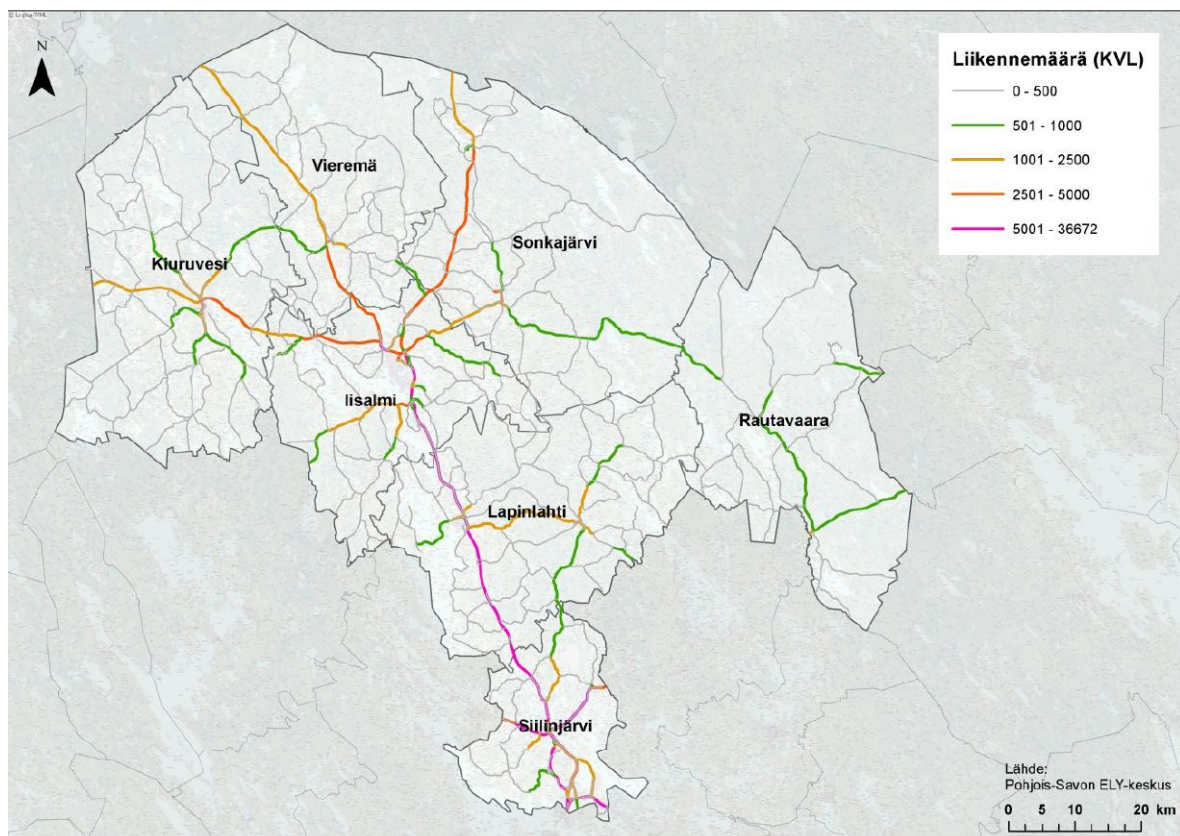
Suunnittelualueen tärkeimmät liikenneväylät ovat pohjois-eteläsuunnassa seudun läpi kulkeva valtatie 5, lialmesta lähtevä valtatie 27, kaakkois-luoteissuunnassa aluetta halkova kantatie 88, sitä jatkava kantatie 87 sekä Siilinjärven poikki kulkeva kantatie 75 (Kuva 8).

Kuva 8. Suunnittelualueen liikenneverkko.

Liikennemäärät

Liikennesuorite suunnittelualueen kunnissa oli vuonna 2016 noin 700 miljoonaa autokilometriä/vuosi. Liikenne on keskittynyt päätieverkolle, erityisesti Iisalmen lähetyville sekä Iisalmen ja Siilinjärven välille (Kuva 9). Liikennemäärä on suurin Siilinjärvellä valtatiellä 5 Vuorelan taajama-alueen ja Kuopion kuntarajan välillä (30 596 ajoneuvoa/vrk). Myös raskaan liikenteen määrä on suurimmillaan edellä mainitulla tiellä (1 540 ajoneuvoa/vrk) sekä lähempänä Siilinjärven keskustaajamaa Vanhan Pappilan kohdalla (1 511 ajoneuvoa/vrk). Kuntakohtaiset liikennemäärätiedot on esitetty liitteessä 1.

Kuva 9. Maanteiden keskimääräiset liikennemäärät (ajoneuvoa/vrk) vuonna 2016.

Kunnittain tarkasteltuna Iisalmessa liikenne keskittyy eniten valtatielle 5, Iisalmen keskustaajaman ja Kuopion välille. Suurin liikennemäärä, 8 452 ajon/vrk, on Peltosalmen kohdalla. Myös raskas liikenne painottuu eniten valtatielle 5. Ohenmäellä raskasta liikennettä on eniten, 827 ajon/vrk. Liikennettä on verrattain paljon myös valtatie 27 varrella Iisalmessa Koljonvirralla.

Kiuruvedellä suurimmat liikennemäärät ovat valtatiellä 27 (Iisalmentie). Liikennemäärä on suurimmillaan Topilanperän kohdilla: 2 597 ajon/vrk ja raskasta liikennettä 281 ajon/vrk.

Lapinlahdella suurimmat liikennemäärät ovat valtatiellä 5. Liikennemäärä on suurimmillaan Lapinlahden ja Iisalmen kuntarajojen tuntumassa, 7 240 ajon/vrk. Raskaan liikenteen määrä on puolestaan suurimmillaan Savonsaaren ja Lapinlahden keskustaajaman kohdalla (827 ja 826 ajon/vrk).

Rautavaaralla väestön verrattain pieni määrä näkyy myös liikennemäärien suhteellisessa vähyydessä: suurin keskimääräinen vuorokausittainen liikennemäärä jää alle 1 000 ajoneuvoon (998 ajon/vrk Luostanlinnan kohdalla, kantatiellä 75). Raskasta liikennettä on eniten samaisella kantatiellä 75, Ylä-Luostan edustalla: 153 ajon/vrk.

Siilinjärvellä keskimääräisesti suurimmat liikennemäärät ovat valtatiellä 5, erityisesti Siilinjärven ja Kuopion rajalla (18 862 ajon/vrk). Myös raskas liikenne painottuu eniten valtatielle 5, Vuorelan ja Räimän tuntumaan (1 289 ajon/vrk).

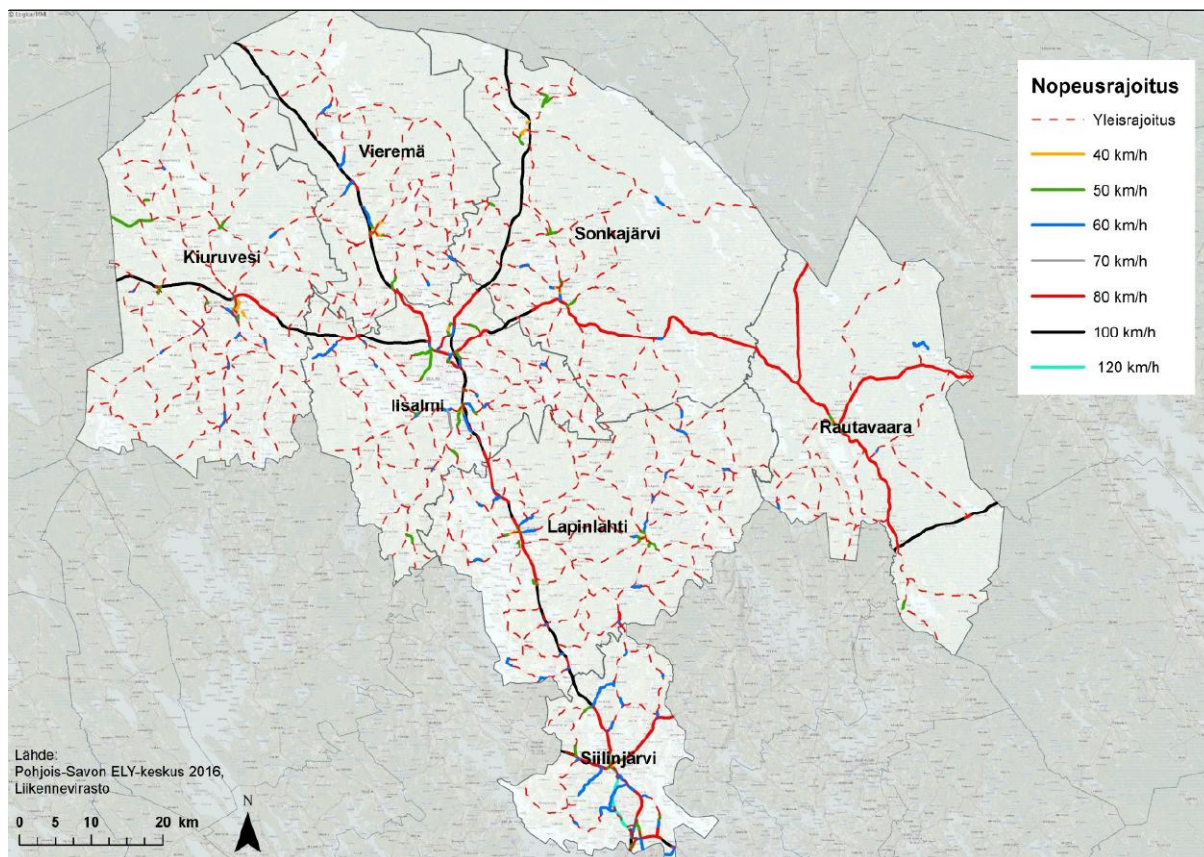
Myös Sonkajärvellä liikenne painottuu eniten kuntaa halkovalle valtatielle 5, jonka suurimmat liikennemäärät ovat Poromäellä: 2 788 ajon/vrk. Raskas liikenne on keskittynyt eniten valtatielle 5, kuten suurimassa osassa muistakin suunnittelualueen kunnista. Raskasta liikennettä on eniten Iisalmen suunnalla, kuntarajan tuntumassa: 340 ajon/vrk.

Vieremällä suurimmat liikennemäärät ovat kunnan läpi kulkevalla kantatiellä 88. Suurin keskimääräinen vuorokausiajoneuvoliikenteen määrä on 2552 ajon/vrk Vieremän ja Iisalmen välillä Karankajärven edustalla. Suurimmat raskaan liikenteen määrät (245 ajon/vrk) ovat myös edellä mainitulla kohdalla.

Nopeusrajoitukset

Päätteillä (vt 5, vt 27 ja kt 88) nopeusrajoitus on pääasiassa 100 km/h. Kylien ja muiden asutustihentymien sekä joidenkin liittymien kohdalla nopeusrajoitus on alempi, yleensä 50, 60 tai 80 km/h. Haja-asutusalueiden läpi kulkevilla pääväylillä sekä kanta- ja seututeillä on pääosin voimassa yleisrajoitus 80 km/h. (Kuva 10)

Kuva 10. Nopeusrajoitukset maantieverkolla vuonna 2016.

Jalankulku- ja pyöräilyväylät

Suunnittelualueen jalankulku- ja pyöräilyväylät on esitetty liitteessä 2. Erilliset jalankulku- ja pyöräilyväylät ovat keskittyneet kuntien keskustaajamiin. Suunnittelualueen kuntien keskustaajamissa on verrattain kattava jalankulun ja pyöräilyn verkko. Yleisin jalankulku- ja pyöräilyväylätyyppi on yhdistetty pyörätie ja jalkakäytävä. Jalankulku- ja pyöräilyväylät sijoittuvat etenkin pienemmissä kunnissa pääosin joko ELY-keskuksen hallinnoimille teille tai sellaisille väylille, jotka ovat siirtyneet ELY-keskukselta kunnan hallintaan. Jalankulku- ja pyöräilyväyliä täydentävät kuntien keskustaajamissa jalkakäytävät, puistot ja viheralueet.

Ylä-Savon seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman (2010) mukaan taajama-alueiden laajentuminen ja taajamarakenteen väljentyminen sekä palveluverkon harventuminen ovat heikentäneet jalankulun ja pyöräilyn kehittämisen edellytyksiä. Jalankulku- ja pyöräily-yhteyksien jatkuvuudessa on puutteita erityisesti taajamien reuna-alueilla sekä koulureiteillä. Keskustojen ja lähiliikkumisympäristöjen turvattuus sekä esteetömyyspuutteet heikentävät lasten ja nuorten, ikääntyneiden sekä liikkumis- ja toimimisesteisten omatoimisen liikkumisen mahdollisuuksia. Myös kunnossapidossa ja pyöräpysäköinnissä esiintyy paikoitellen puutteita.

Ylä-Savon kunnista vain Iisalmen kaupunki kuuluu Pyöräilykuntien verkostoon. Iisalmen työmatkapyöräilyn ja -kävelyn edistämishjelma valmistui vuonna 2015. Sen tavoitteena on lisätä pyöräilyn ja kävelyn kulkutapaosuutta Iisalmessa 10 % vuoteen 2020 mennessä ja vastaavasti 20 % vuoteen 2025 mennessä.

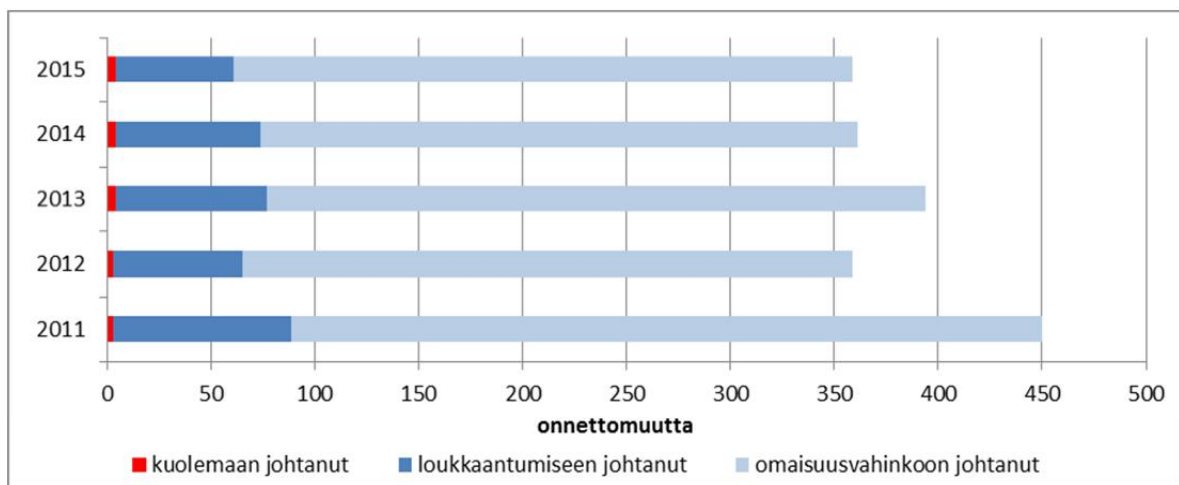

Kuva 11. Lapinlahdella Juhani Ahontien alikulussa jalankulku ja pyöräily on erotettu toisistaan väylän eri reunoihin.

Liikenneonnettomuudet

Ylä-Savon liikenneonnettomuusaineisto on analysoitu vuosilta 2011–2015. Onnettomuusaineisto perustuu poliisin tietoon tulleisiin tieliikenneonnettomuuksiin. Vuosina 2011–2015 suunnittelualueella poliisiin tietoon tuli 1923 onnettomuutta, joista lähes joka viides johti henkilövahinkoon. Kuolemaan johtaneita onnettomuuksia oli 18 kappaletta (1 % kaikista onnettomuuksista) ja loukkaantumiseen johtaneita 348 kappaletta (18 %).

Onnettomuuksien kokonaismäärä on vaihdellut vuosittain jonkin verran suunnittelualueella. Tarkastelujakson aikana eniten onnettomuuksia sattui vuonna 2011 (450 kpl). Loukkaantumiseen johtaneiden onnettomuuksien ja omaisuusvahinkoon johtaneiden onnettomuuksien määrä näyttää olevan laskusuunnassa. (Kuva 12.)

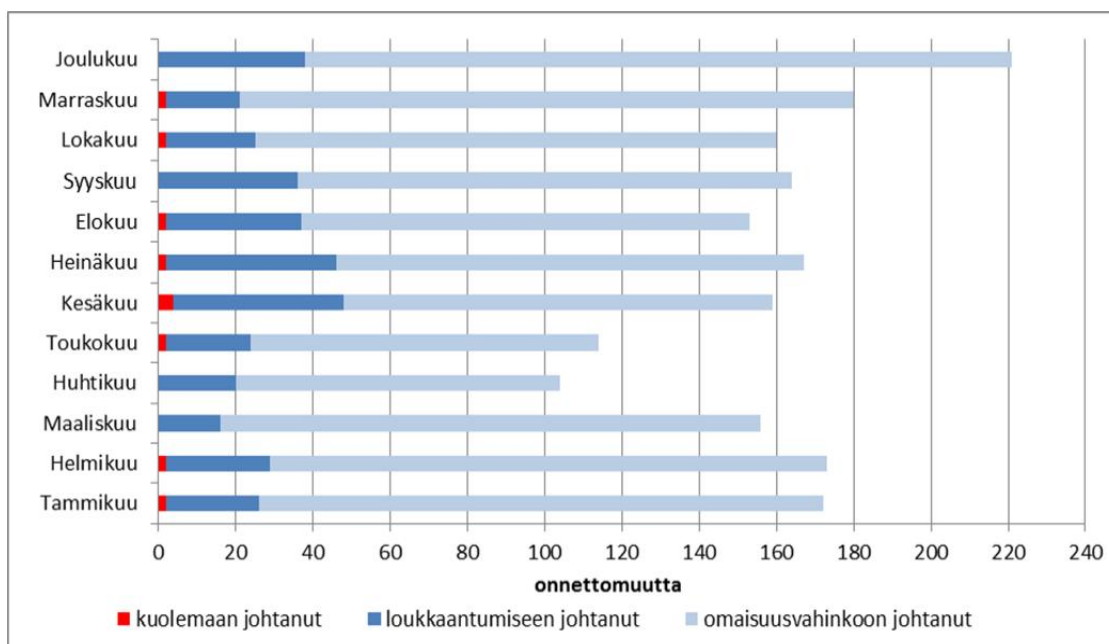

Kuva 12. Liikenneonnettomuusmäärien kehitys suunnittelualueella vuosina 2011–2015.

Suunnittelualueen kunnissa on tapahtunut keskimäärin noin 380 liikenneonnettomuutta vuosittain viiden viime vuoden aikana. Iisalmessa on tapahtunut keskimäärin 141 onnettomuutta vuodessa, Kiuruvedellä 43, Lapinlahdella 53, Rautavaaralla 11, Siilinjärvellä 86, Sonkajärvellä 31 ja Vieremällä 19 onnettomuutta. Asukasmäärään suhteutettuna suunnittelualueella on tapahtunut vuosittain keskimäärin 5 kuolemaan johtanutta liikenneonnettomuutta ja 96 loukkaantumiseen johtanutta liikenneonnettomuutta 100 000 asukasta kohden vuosina 2011–2015.

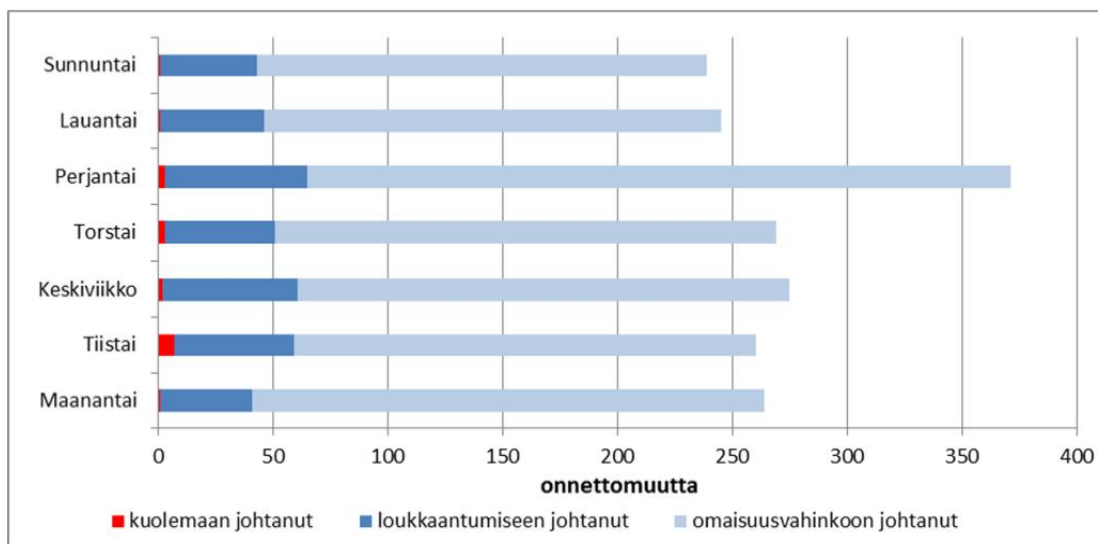
Eniten liikenneonnettomuuksia suunnittelualueella tapahtui tarkastelujaksolla talvella marraskuusta helmikuuhun ja keskellä kesää heinäkuussa. Henkilövahinkoon johtaneita onnettomuuksia tapahtui eniten kesä-heinäkuussa ja vähiten maaliskuussa. Kuolemaan johtaneita onnettomuuksia ei tapahtunut maaliskuussa, huhtikuussa, syys- ja joulukuussa. (Kuva 13.)

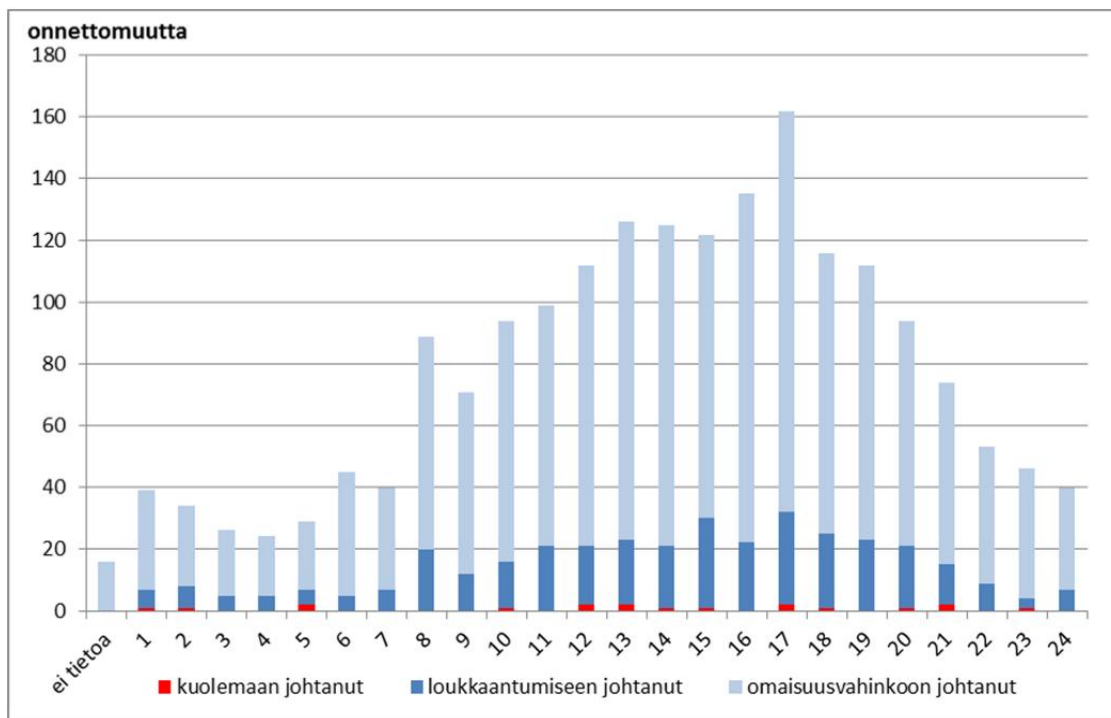
Kuva 13. Liikenneonnettomuudet suunnittelualueella kuukausittain vuosina 2011–2015.

Viikonpäiviä tarkasteltaessa onnettomuuksia tapahtui eniten perjantaisin ja vähiten viikonloppuisin (Kuva 14). Muiden päivien välillä ei ollut havaittavissa suuria eroavaisuuksia. Kuolemaan johtaneet onnettomuudet sattuvat pääosin tiistain ja perjantain välisenä aikana. Loukkaantumiseen johtaneita onnettomuuksia on tapahtunut eniten perjantaisin.

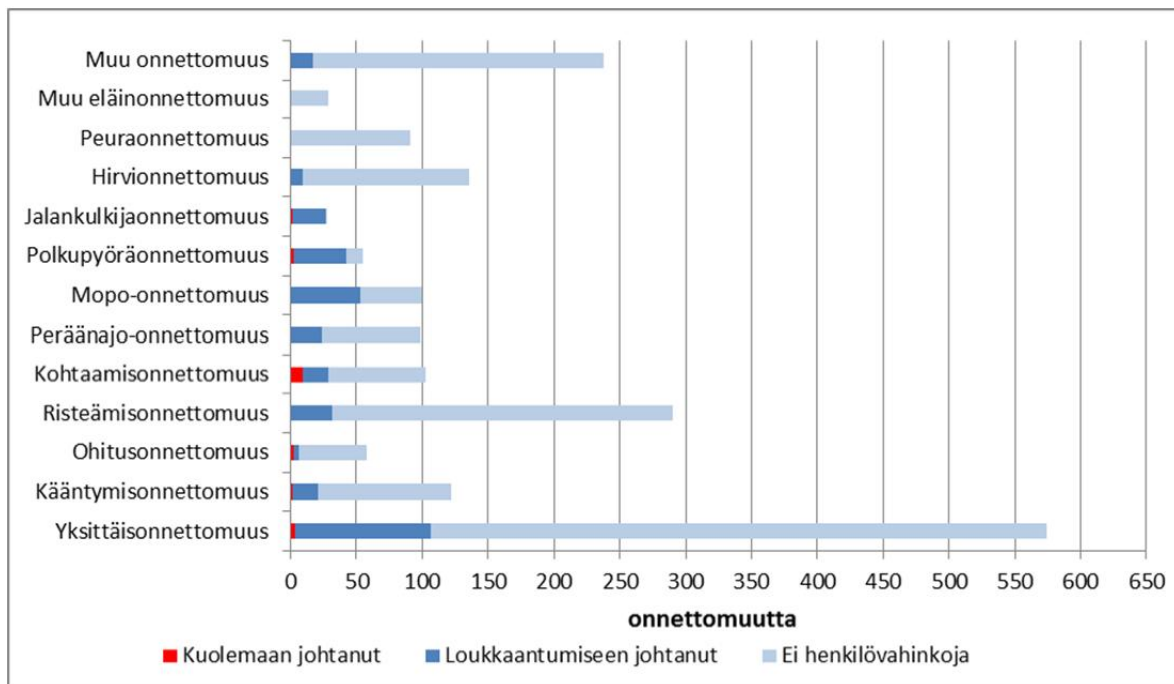
Kuva 14. Liikenneonnettomuudet suunnittelualueella viikonpäivittäin vuosina 2011–2015.

Vuorokauden sisällä suurin piikki onnettomuuksien määrässä oli klo 17–18. Onnettomuuksien määrä alkaa nousta aamulla noin kello 8 ja kääntyy laskuun illalla kello 18 jälkeen. Loukkaantumiseen johtaneita onnettomuuksia tapahtui eniten silloin, kun onnettomuusmäärät olivat muutenkin suurimmillaan. Kuolemaan johtaneita onnettomuuksia tapahtui sekä yö- että päiväsaikaan. (Kuva 15.)

Kuva 15. Liikenneonnettomuudet suunnittelualueella kellonajan mukaan vuosina 2011–2015.

Suurin osa suunnittelualueen kunnissa vuosina 2011–2015 tapahtuneista onnettomuuksista oli yksittäisonnettomuuksia. Yksittäisonnettomuuksien osuus kaikista onnettomuuksista oli 30 %. Seuraavaksi eniten sattui risteämisonnettomuuksia (15 %) sekä muu onnettomuus -luokkaan kuuluvia onnettomuuksia (12 %). Kuolemaan johtaneet onnettomuudet olivat useimmiten kohtaamisonnettomuuksia. Loukkaantumiseen johtaneista onnettomuuksista esiin nousivat yksittäisonnettomuuksien lisäksi mopo-, polkupyörä- ja risteämisonnettomuudet. Tilastoissa näkyvät jalankulkijoille, pyöräilijöille ja mopoilijoille sattuneet onnettomuudet ovat usein seurauksiltaan vakavia ja johtavat henkilövahinkoon. Tilastoiduista jalankulkijaonnettomuuksista lähes kaikki (96 %) ja polkupyöräonnettomuuksista noin kolme neljästä (76 %) johti kuolemaan tai loukkaantumiseen. (Kuva 16.)

Kuva 16. Liikenneonnettomuudet onnettomuusluokan mukaan suunnittelualueella vuosina 2011–2015.

Onnettomuuksia tapahtui eniten valtateillä 5 ja 27, kantateillä 75 ja 83 sekä kuntakeskuksissa. Lähes puolet kuolemaan johtaneista onnettomuuksista vuosina 2011–2015 tapahtui valtatiellä 5. Vajaa kolmannes kaikista loukkaantumiseen johtaneista onnettomuuksista tapahtui katuverkolla ja loput maantieverkolla. Jalankulkija- ja polkupyöräonnettomuudet tapahtuivat pääasiassa taajamissa. Huomioitavaa kuitenkin on, että yleensä vain vakavimmat jalankulkija- ja polkupyöräonnettomuudet tulevat poliisin tietoon. Onnettomuustilastoissa ei näy lievempiä onnettomuuksia tai läheltä piti -tilanteita.

Onnettomuusanalyysin perusteella voidaan todeta, että suunnittelualueen kuntien haasteena on pitää henkilövahinkoon johtaneiden onnettomuuksien määrä laskussa. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

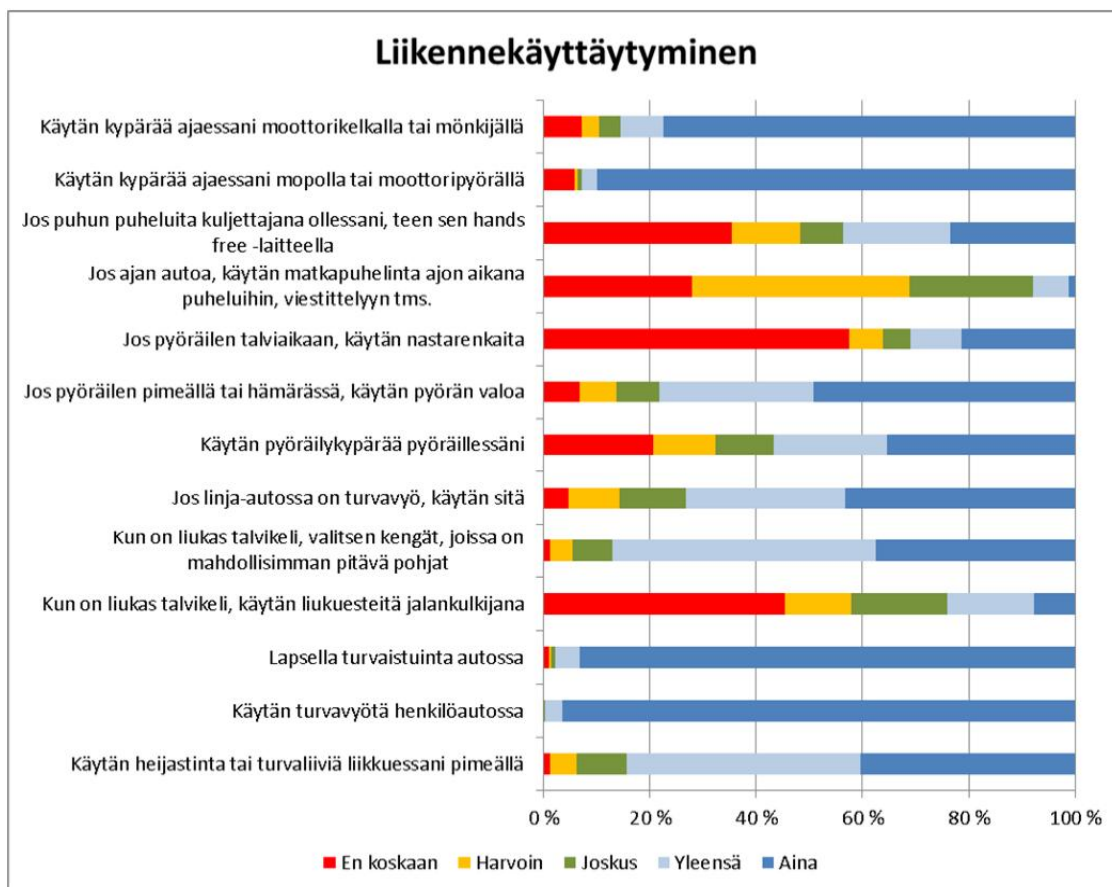
- yksittäisonnettomuuksien määrän ja vakavuuden vähentämiseen
- risteämisonnettomuuksien vähentämiseen sekä
- jalankulkija-, polkupyörä- ja mopo-onnettomuuksien vähentämiseen.

Liikkumistottumukset

Suunnittelualueen kuntien asukkaille toteutettiin työmatkakysely syksyllä 2016. Kyselyyn vastasi yli 900 henkilöä. Kyselyyn vastanneista 81 % oli naisia ja 19 % miehiä. Vastaajissa painottuivat työikäiset: 17 % vastaajista oli 25–35-vuotiaita, 39 % 36–50-vuotiaita ja 40 % 51–65-vuotiaita. Alle 25-vuotiaita vastaajia oli 3 % ja yli 65-vuotiaita 1 %. Eniten vastauksia saatiin Iisalmesta (39 % vastaajista), Lapinlahdelta (18 %) ja Kiuruvedeltä (17 %).

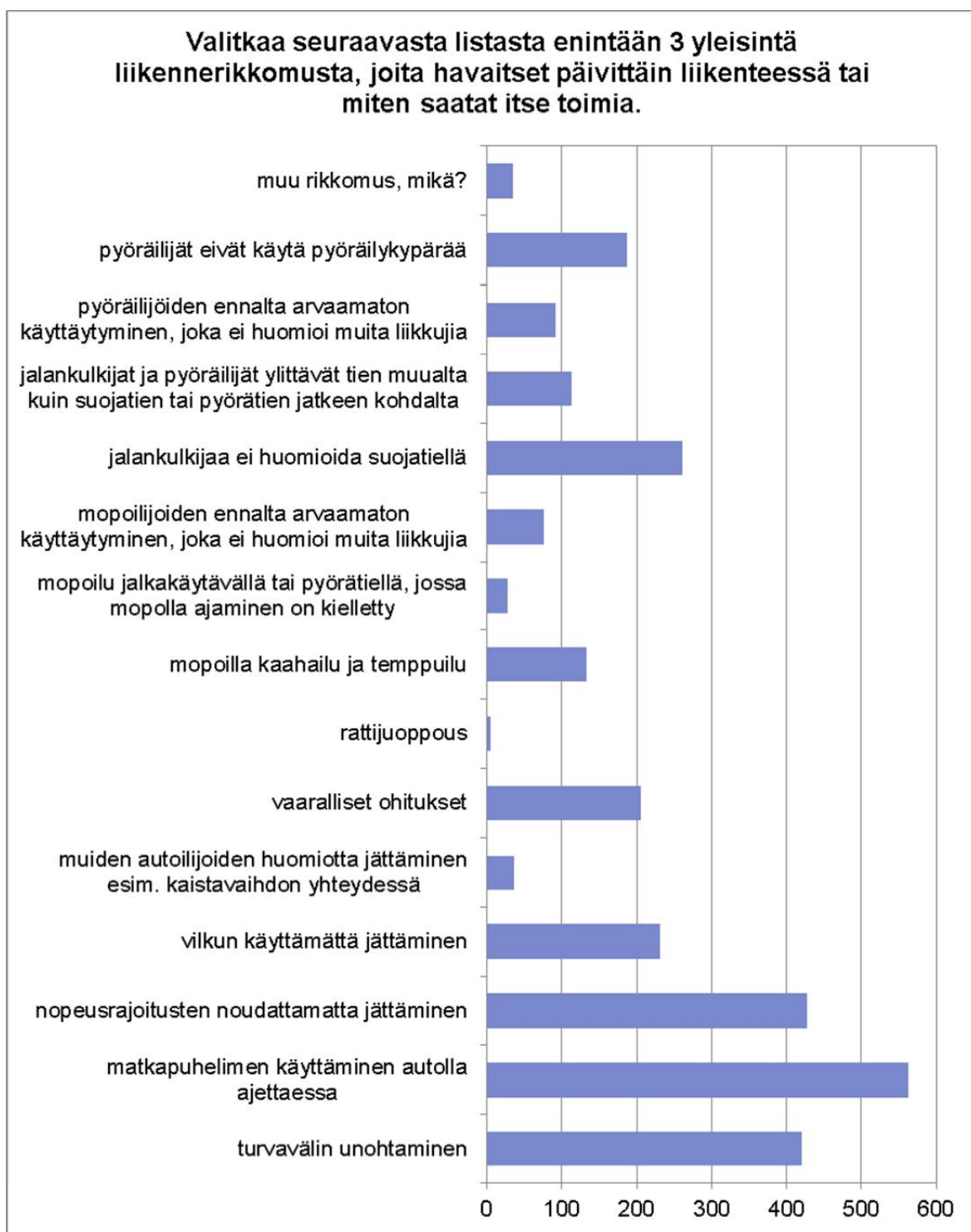

Kuva 17. Turvattomin tienkäyttäjärühmä työmatkakyselyn 2016 mukaan.

Kuva 18. Turvavälineiden käyttö liikenteessä työmatkakyselyn vastausten perusteella (2016).

Kyselyyn vastanneet pitivät kävelijöitä (48 % vastaajista) ja pyöräilijöitä (42 %) turvattomimpina tienkäyttäjryhminä. (Kuva 17.) Turvavarusteiden käyttöaste vaihteli kulkumuodon mukaan. Suurin osa vastaajista käytti aina turvavyötä henkilöautossa sekä turvaistuinta lapsella autolla matkustettaessa. Kypärän käyttö oli yleistä mopolla, moottoripyörällä, moottorikelkalla tai mönkijällä ajettaessa, mutta ei niinkään pyöräillessä. Vähiten käytettyjä turvavälineitä olivat jalankulkijoiden liukuesteet ja polkupyörien nastarenkaat talvella. (Kuva 18.) Tyypillisimmiksi liikenne rikkomuksiksi listattiin matkapuhelimen käyttö autolla ajettaessa, nopeusrajoitusten noudattamatta jättäminen ja turvavälin unohtaminen. Myös jalankulkijoiden huomiotta jättäminen suojatiellä, vilkun käyttämättömyys ja vaaralliset ohitukset saivat useita mainintoja. (Kuva 19)

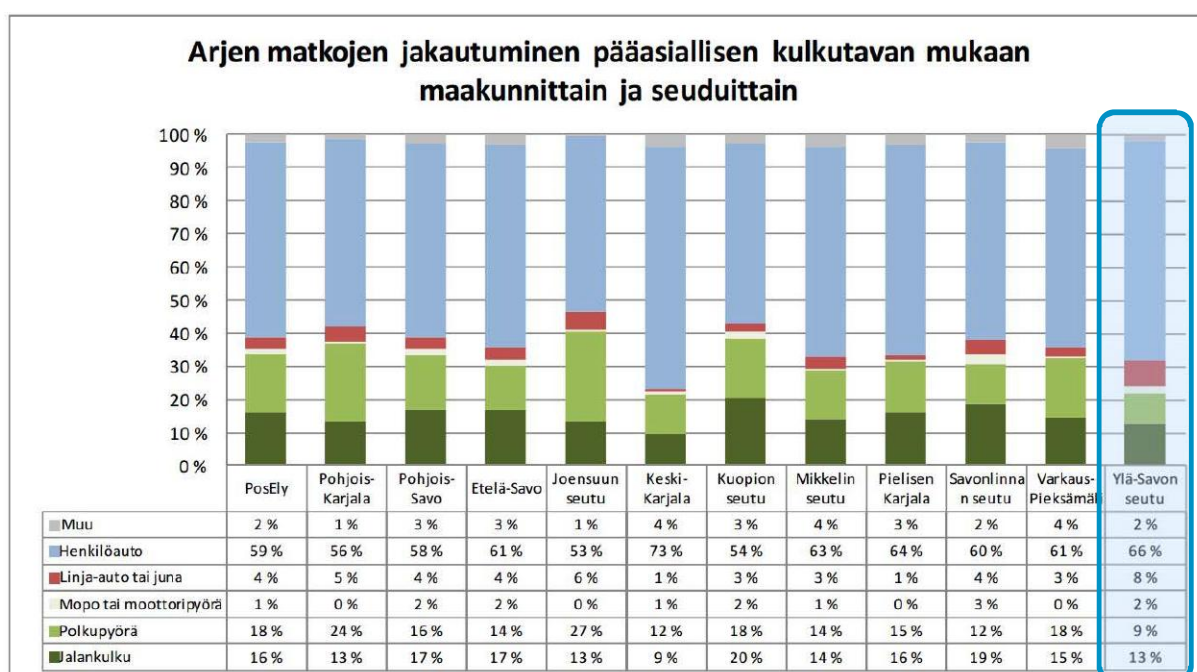
Kuva 19. Tyypillisiä vaaratilanteita liikenteessä (työmatkakysely 2016).

Aikaisemmat kyselyt

Itä-Suomessa on toteutettu 2010-luvulla kolme laajaa liikkumiskyselyä: Itä-Suomen liikkumiskysely (2012) sekä liikkumiskyselyt kuntatyöntekijöille ja koululaisille (2014).

Itä-Suomen liikkumiskysely 2012

Itä-Suomen liikkumiskyselyn (2012) mukaan Ylä-Savon seudulla tehdään arjen matkoista 66 % henkilöautolla. Luku on Itä-Suomen seuduista toiseksi suurin. Enemmän henkilöautoa käytetään ainoastaan Keski-Karjalassa (73 % arjen matkoista). Joukkoliikenteen osuus on 8 %, polkupyörän 9 % ja jalankulun 13 %. Ylä-Savon seudulla tehdään vähemmän matkoja kävellen ja pyörällä kuin Itä-Suomessa keskimäärin. Joukkoliikenteen osuus on puolestaan suurempi. (Kuva 20.)

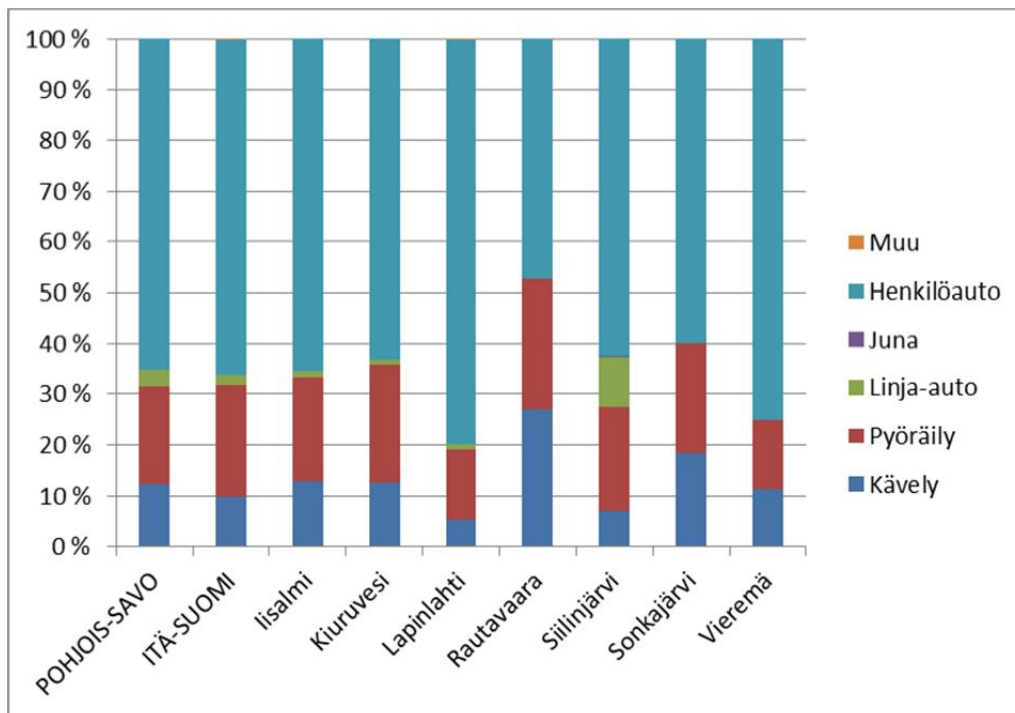
Kuva 20. Arjen kulkutavat seuduittain (Itä-Suomen liikkumiskysely 2014).

Liikkumiskysely Itä-Suomen kuntatyöntekijöille 2014

Itä-Suomen kuntatyöntekijöille tehtiin liikkumiskysely syksyllä 2014. Kyselyssä selvitettiin turvavälineiden käyttöä ja kulkutapoja työmatkalla. Kyselyn perusteella Ylä-Savossa kuntatyöntekijät liikkuvat työmatkansa jalan tai pyörällä lähes yhtä usein kuin Pohjois-Savossa tai Itä-Suomessa keskimäärin. Kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuus on suurin Siilinjärvellä ja Rautavaaralla. Siilinjärvellä käytetään linja-autoa työmatkoilla usein. Junaa tai muita kulkuneuvoja ei juuri työmatkoilla käytetä. Henkilöautolla työmatkoja tehdään Ylä-Savossa jokseenkin yhtä usein kuin Pohjois-Savossa tai Itä-Suomessa keskimäärin. Lapinlahdella ja Vieremällä henkilöautoa käytetään muita kuntia enemmän. (Kuva 21)

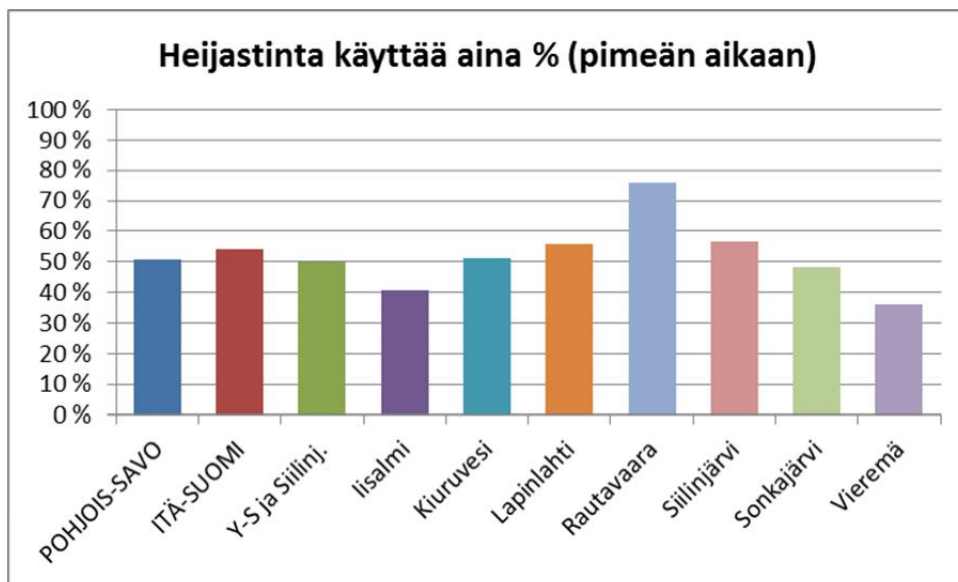
Kuntien välillä kulkutavoissa on kyselyn perusteella eroja. Iisalmen ja Kiuruveden kulkutapamäärät ovat hyvin samansuuntaisia kuin Pohjois-Savossa tai Itä-Suomessa keskimäärin. Lapinlahdella ja Vieremällä kulkutavoissa painottuu henkilöauton käyttö. Suunnittelalueen kunnista kävelyn ja pyöräilyn osuus on suurin Sonkajärven ja Rautavaaran kuntatyöntekijöiden joukossa. Siilinjärvellä linja-auton osuus työmatkoista on muita kuntia suurempi. Rautavaaralla henkilöauton kulkutapaosuus jää kuntatyöntekijöillä alle 50 %:iin työmatkoista.

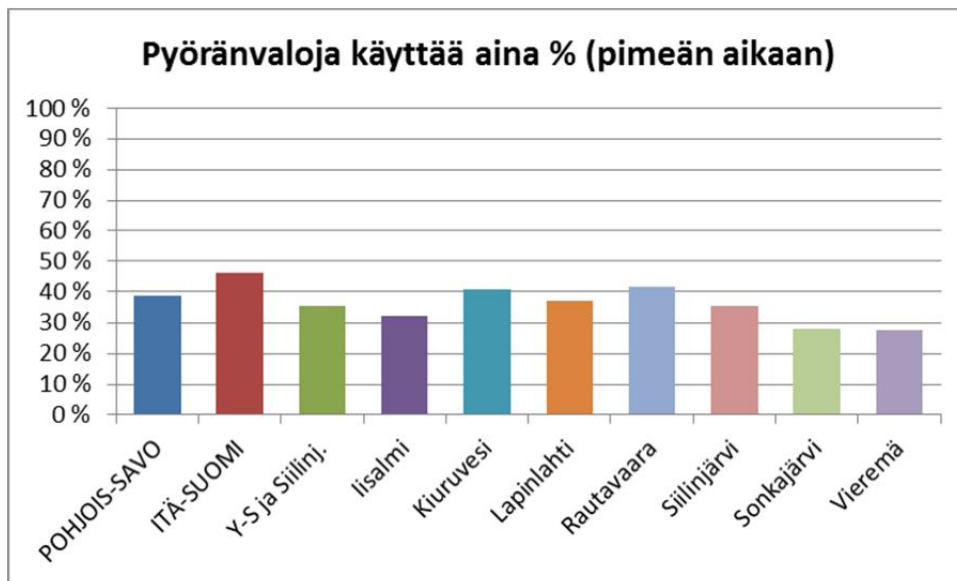
Kuva 21. Työmatkojen kulkutapajakauma kuntatyöntekijöiden liikkumiskyselyn (2014) perusteella.

Kyselyn avulla selvitettiin, kuinka suuri osa kyselyyn vastanneista kuntatyöntekijöistä käytti heijastinta aina pimeään aikaan. Heijastinta sanoi käyttävänsä Pohjois-Savossa keskimäärin 51 % vastaajista ja Itä-Suomessa 54 % vastaajista. Kuntien välillä on eroja: Eniten heijastinta käytetään Rautavaaralla (76 %), seuraavaksi eniten Siilinjärvellä (57 %) ja vähiten Iisalmessa (41 %) sekä Vieremällä (36 %). (Kuva 22)

Kuva 22. Heijastimen käyttö kuntatyöntekijöiden liikkumiskyselyn (2014) perusteella.

Myös pyörän valoja käytetään suunnittelualueella hieman vähemmän kuin muualla Pohjois-Savossa tai Itä-Suomessa. Seudun kunnista Rautavaaralla ja Kiuruvedellä pyörän valoja käyttää aina 41 % vastaajista. Pyörän valoja käytetään vähiten Sonkajärvellä (28 %) ja Vieremällä (27 %). (Kuva 23)

Kuva 23. Pyörän valojen käyttö kuntatyöntekijöiden liikkumiskyselyn (2014) perusteella.

Pyöräilykypärää suunnittelualueella käytetään saman verran kuin Itä-Suomessa keskimäärin ja hieman vähemmän kuin Pohjois-Savossa keskimäärin. Suunnittelualueen vastaajista noin kolmannes kyselyyn vastanneista sanoi käyttävänsä pyöräilykypärää aina pyöräillessään. Alueen kunnista kypärää käytetään eniten Siilinjärvellä (46 %) ja Iisalmissa (36 %). Kiuruvedellä (19 %) kypärää käytetään selvästi harvemmin kuin muissa seudun kunnissa. (Kuva 24)

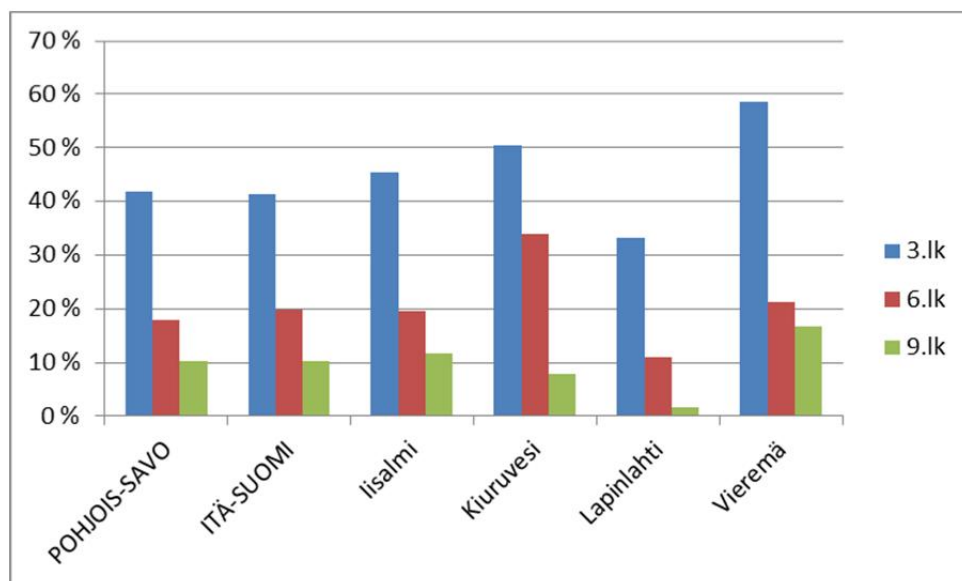
Kuva 24. Pyöräilykypärän käyttö kuntatyöntekijöiden liikkumiskyselyn (2014) perusteella.

Yleisesti ottaen turvavälineitä käytetään Ylä-Savossa hieman muuta Pohjois-Savoa ja Itä-Suomea harvemmin. Suunnittelualueen kunnista turvavälineitä käytetään parhaiten Rautavaaralla ja Siilinjärvellä. Vieremällä ja Sonkajärvellä turvavälineitä käytetään hieman vähemmän kuin muissa kunnissa.

Liikkumiskysely Itä-Suomen kouluille 2014

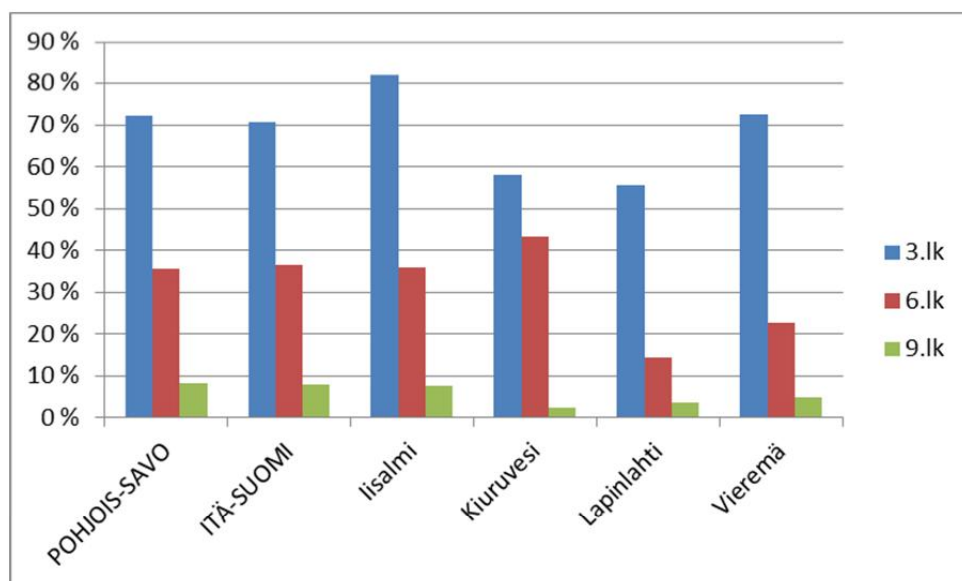
Itä-Suomen kouluille tehtiin liikkumiskysely syksyllä 2014. Kyselyssä selvitettiin turvavälineiden käyttöä ja kulkutapoja koulumatkalla. Kyselyn kohderyhmänä olivat 3.-luokkalaiset, 6.-luokkalaiset ja 9.-luokkalaiset. Seudun kunnista Siilinjärven, Sonkajärven ja Rautavaaran vastausmäärät olivat niin pieniä, ettei kunnista ole saatavilla kuntakohtaista aineistoa. Ohessa on esitetty kyselyn tulokset muiden kuntien osalta sekä vertailuarvoina keskiarvot Pohjois-Savon ja Itä-Suomen osalta.

Kyselyn perusteella Vieremällä ja Kiuruvedellä käytetään heijastinta enemmän kuin Pohjois-Savossa ja Itä-Suomessa keskimäärin. 3.- ja 9.-luokkalaiset käyttävät eniten heijastinta Vieremällä ja 6.-luokkalaiset Kiuruvedellä. Kyselyn perusteella koululaisten heijastimen käyttö oli vähäisintä Lapinlahdella. (Kuva 25.)

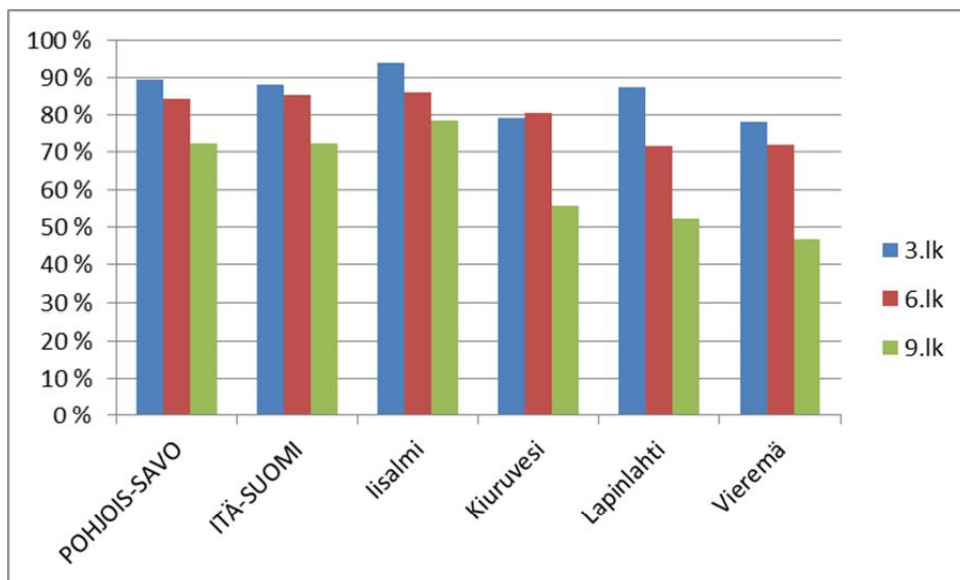
Kuva 25. Heijastimen käyttö koulujen liikkumiskyselyn (2014) perusteella.

Pyöräilykypärän käyttö oli Iisalmessa hieman yleisempää 3.-luokkalaisten keskuudessa muihin kuntiin verrattuna. 6.-luokkalaisten osalta aktiivisimmat kypärän käyttäjät olivat Kiuruvedellä. Vähäisintä kypärän käyttö on 9.-luokkalaisten keskuudessa kunnasta riippumatta. Kyselyn perusteella alle 10 % 9.-luokkalaista käytti kypärää. (Kuva 26.)

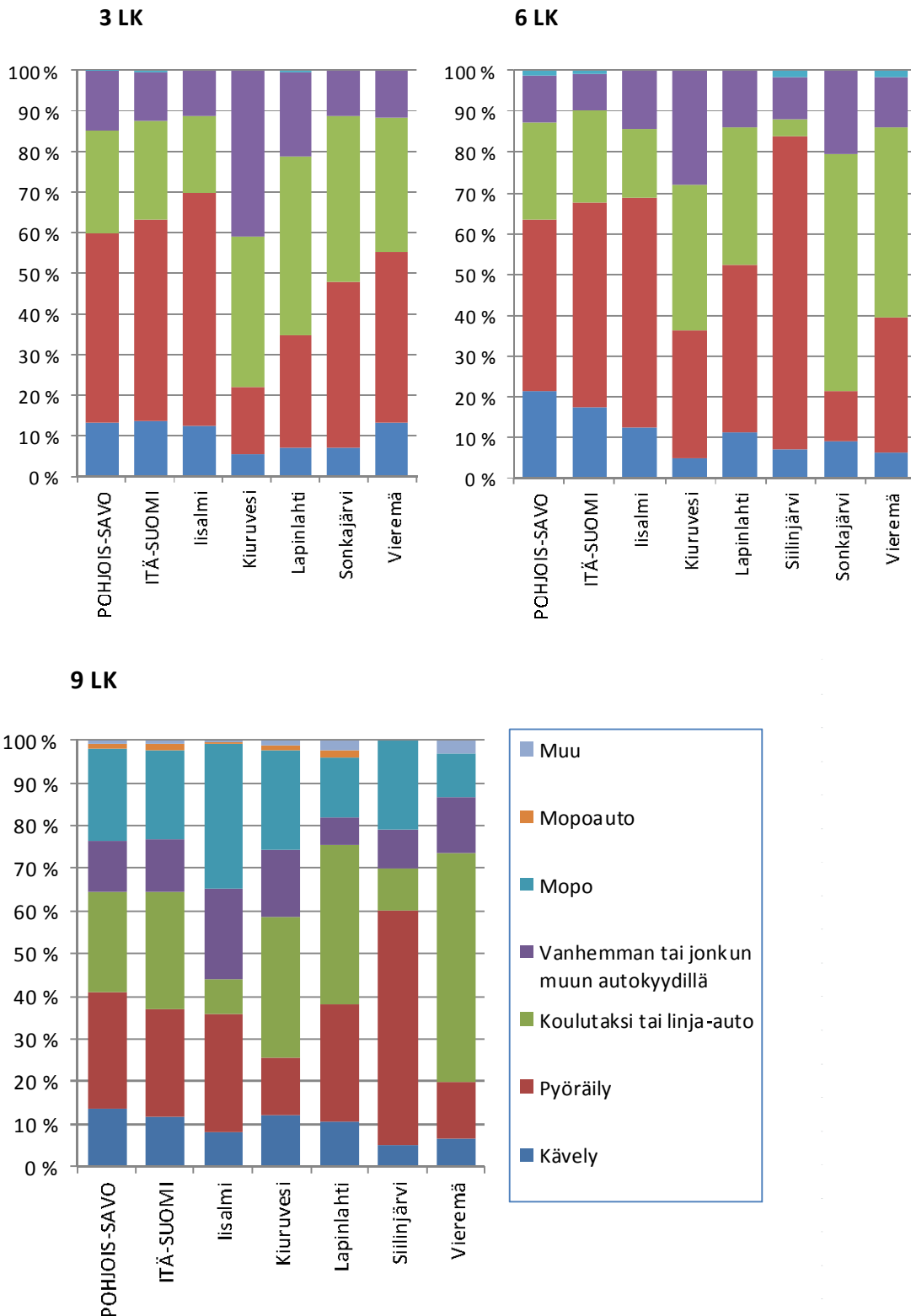
Kuva 26. Pyöräilykypärän käyttö koulujen liikkumiskyselyn (2014) perusteella.

Kyselyn mukaan turvavyön käyttö on lisalmessa vertailualueita yleisempää. Sen sijaan Kiuruvedellä, Lapinlahdella ja Vieremällä turvavyön käyttö on vähäisempää kuin muualla Itä-Suomessa ja Pohjois-Savossa keskimäärin. (Kuva 27.) Turvavyön käyttö on 9-luokkalaisten keskuudessa selvästi vähäisempää kuin nuoremmilla koululaisilla tai yleisesti Suomessa.

Kuva 27. Turvavyön käyttö koulujen liikkumiskyselyn (2014) perusteella.

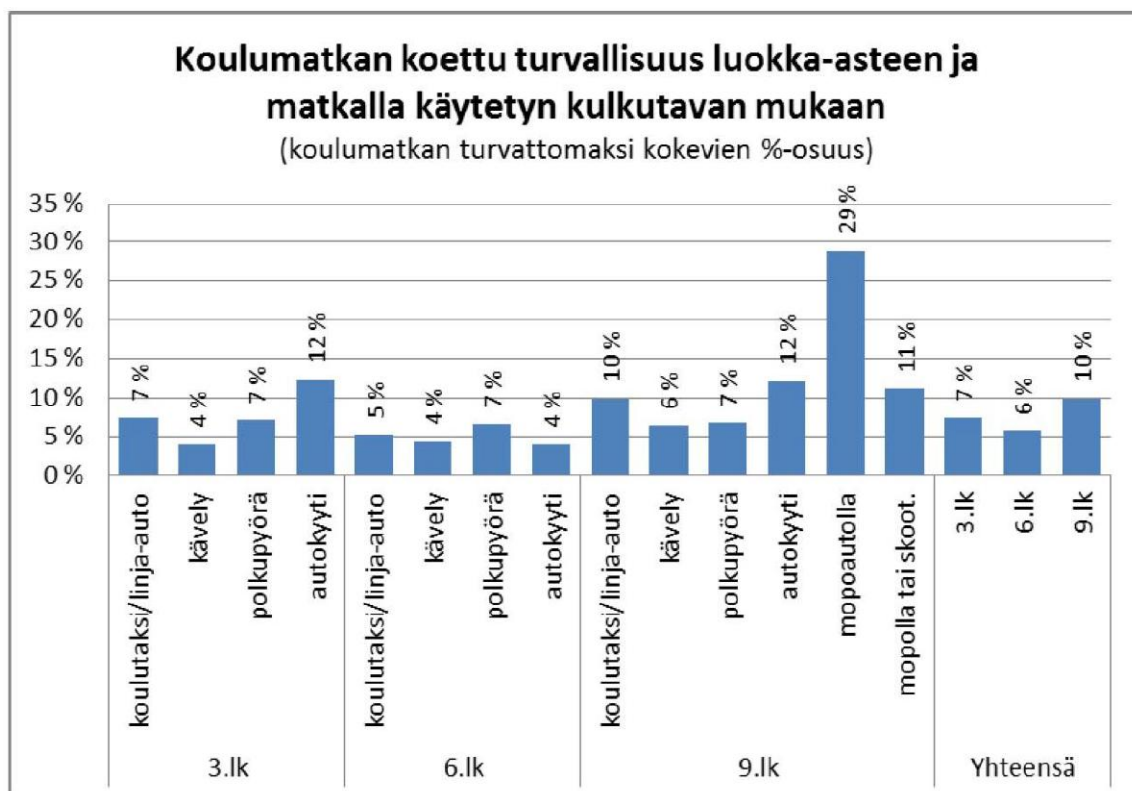
Kyselyn vastausten perusteella seudun kuntien koululaisten kulkutavoissa on suuria eroja. Kävelen koulumatkoja tehdään vähemmän kuin vertailualueilla, mutta pyörällä kouluun kuljetaan lisalmessa ja Siilinjärvellä vertailualueita enemmän. Koulutaksilla tai linja-autolla Lieksassa liikutaan kouluun useammin kuin vertailualueilla. Vanhemmat kyyditsevät lapsiaan kouluun Kiuruvedellä ja Sonkajärvellä useammin kuin vertailualueilla. lisalmessa 9.-luokkalaiset kulkevat mopolla kouluun selvästi vertailualueita enemmän. (Kuva 28.)

Kuva 28. Koulumatkojen kulkutapajakauma koulujen liikkumiskyselyn (2014) perusteella.

Koululaisilta kysyttiin, kokevatko he koulumatkansa turvalliseksi. Vastausten perusteella mopoautolla kulkevat kokivat koulumatkansa kaikkein turvattomimmaksi. 3.-luokkalaisten kokivat eniten turvattomuutta autokyydissä. 3.-luokkalaisten kokivat vähiten turvattomuutta kävellessään. 6.-luokkalaisten vastauksissa kulkutavat eivät suuresti eronneet toisistaan. Polkupyörä koettiin hieman turvattommaksi kuin muut kulkutavat. 9.-luokkalaisten kokivat mopoauton kaikkein turvattomimmaksi kulkumuodoksi. Autokyyti ja koulutaksilla tai linja-autolla sekä mopolla tai skootterilla kuljetut koulumatkat koettiin seuraavaksi turvattomim-

miksi kulkumuodoiksi. Kaikkien luokka-asteiden vastausten perusteella kävely koettiin kaikkein turvallisimmaksi kulkumuodoksi. Toiseksi turvallisimmaksi koettiin koulutaksi tai linja-auto sekä polkupyörä. (Kuva 29.)

Kuva 29. Koulumatkan koettu turvallisuus (Liikkumiskysely Itä-Suomen kouluille 2014).

Maastokäynnit ja vuorovaikutustilaisuudet

Liikenneympäristön kehittämistoimenpiteisiin liittyvät maastokäynnit toteutettiin 29.8.–2.9.2016. Maastokäyntejä täydennettiin lissalmessa ja Kiuruvedellä 16.2.2017. Esteettömyyskartoitukset toteutettiin joko esteettömyyskävelyinä tai konsultin tekeminä kartoituksina 9.6.2016 Vieremällä, 21.6.2016 Siilinjärvellä, 18.8.2016 Lapinlahdella, 30.8.2016 Rautavaaralla, 24.10.2016 Sonkajärvellä, 15.2.2017 Kiuruvedellä ja 15.2.2017 lissalmessa. (Kuva 30.)

Kuva 30. lissalmen esteettömyyskävelylle osallistui monipuolisesti erityyppisiä liikkujia.

Suunnittelutyön aikana järjestettiin esittelytilaisuus, jossa suunnitelmaluonnoksia esiteltiin kuntalaisille ja kuntalaisilla oli mahdollisuus kommentoida suunnitelmia.

Kuntien liikenneturvallisuusryhmät kokoontuivat 24.11.2016.–8.1.2017. Liikenneturvallisuusryhmien kokouksissa käytiin läpi liikenneturvallisuustyön organisointia eri tasoilla sekä liikenneturvallisuusryhmien kokoonpanoja. Tapaamisissa myös käsiteltiin käytännön liikenneturvallisuustyön suunnitelmaa. Ryhmien tapaamisissa liikenneturvallisuusryhmät työstivät toimintasuunnitelmapohjan yhtä seudullista liikenneturvallisuusongelmaa varten.

Tavoitteet

Liikenneturvallisuustavoitteet

Liikennejärjestelmä tulee suunnitella siten, että kenenkään ei tarvitse kuolla tai loukkaantua vakavasti liikenteessä. Tämä liikenneturvallisuustyötä ohjaava visio on ollut toiminnan perustana vuodesta 2001 lähtien. Vision mukainen tavoitella ohjaa pitkän aikavälin liikenneturvallisuustyötä ja on toiminnan eettinen perusta. Visio on yhtenevä jokaisen liikenteessä liikkuvan ihmisen omien henkilökohtaisten tavoitteiden kanssa.

Nollavision lähtökohtana on, että ihmiselämä ja terveys eivät ole vaihdettavissa muihin hyödykkeisiin, kuten liikenteen aikasäästöihin. Visio jakaa vastuuta yhtäältä liikennejärjestelmän kehittämisestä ja ylläpitämisestä vastaaville siltä, että liikennejärjestelmä sopeutetaan ihmisen ominaisuuksiin, ja toisaalta kullekin tienkäyttäjälle edellyttämällä tältä sääntöjen noudattamista ja turvalaitteiden käyttämistä. Visio kuvaa yhteistä pitkän aikavälin tavoite- ja tahtotilaa, johon järjestelmällisellä työllä pyritään. Tavoitteet jäsentävät visiota ja suuntaavat toimenpiteitä.

Valtakunnallisen Tieliikenteen turvallisuussuunnitelman 2011–2014 mukaan liikenneturvallisuustyön tavoitteena on jatkuva turvallisuuden parantaminen:

- vuonna 2020 enintään 135 tieliikennekuolemaa (2,4 kuolemaa / 100 000 as.)
- vuonna 2020 enintään 5 700 loukkaantunutta (100 loukkaantunutta / 100 000 as.).

Ylä-Savon ja Siilinjärven liikenneonnettomuuksissa tapahtui vuosina 2011–2015

5 kuolemaa / 100 000 as. / vuosi
114 loukkaantumista / 100 000 as. / vuosi

- Suunnittelualueen tavoitteeksi asetettiin, että loukkaantuneiden määrä laskisi vuosittain.
- Tieliikennekuolemien osalta tavoitteeksi sovittiin, ettei sattuisi yhtään tieliikennekuolemaa.

Liikenteen turvallisuusvision ja asetettujen määrällisten tavoitteiden avulla pyritään vakavien liikenneonnettomuuksien jatkuvaan vähenemiseen. Liikenneturvallisuutta parannetaan eri osapuolten toimin ja yhteistyössä. Työn aikana päätettiin toiminnallisiksi teemoiksi tavoitteen saavuttamiseksi:

- Jatketaan kuntien liikenneturvallisuustyöryhmien toimintaa ja liikenneturvallisuustilanteen seuranta ryhmässä.
- Hillitään ylinopeuksia tukemalla nopeusrajoituksia sekä rakenteellisin että asennekasvatuksen keinoin.
- Parannetaan lähiliikkumisympäristöjen turvallisuutta (omatoimisen liikkumisen turvaaminen).
- Parannetaan koulureittien ja koulujen lähiympäristöjen turvallisuutta.
- Lisätään liikenneturvallisuusyhteistyötä.
- Parannetaan rautateiden tasoristeysten turvallisuutta sekä Savon radalla että Iisalmen Ylivieska-radalla.
- Tuetaan ja kannustetaan turvavälineiden käyttöön.
- Parannetaan työmatkaliikenteen turvallisuutta kannustamalla yrityksiä mukaan liikenneturvallisuustyöhön.

Toimenpide-esitykset

Liikenneturvallisuustyö

Liikenneturvallisuustyön ja viisaan liikkumisen organisointi

Liikenneturvallisuustyön suunnitelman taustana ovat olleet liikenneturvallisuustilanne ja aiemmat kokemukset. Myös suunnitelman laatimisessa tukena ovat olleet kuntien liikenneturvallisuusryhmien kokemukset. Laaditussa suunnitelmassa on esitetty malli liikenneturvallisuusryhmän toiminnasta ja organisoinnista sekä esitetty suunnitelmat hallintokuntien liikenneturvallisuustyölle. Tarkempi suunnitelma on laadittu keskeisiksi koetuille liikennekäyttäytymisen ongelmille. Liikenneturvallisuustyön tarkemmat suunnitelmat ideoitiin kuntien liikenneturvallisuusryhmien tapaamisissa syksyn 2016 tapaamisissa. Suunnitelmaluonnoksen pohja oli koottu kuntien edellisten liikenneturvallisuustyön KVT-suunnitelmien pohjalta. Samoissa kokouksissa käytiin läpi myös liikenneturvallisuustavoitteita sekä työn organisointia.

Seudun toiminta organisoidaan liikenneturvallisuustyöryhminä. Kunnissa työtä ohjaavat kuntien liikenneturvallisuusryhmät. Työn aikana kuntien liikenneturvallisuusryhmien kokoonpanoja täydennettiin kattamaan kaikki tärkeimmät kohderyhmät kuntien alueella. Ryhmien kokoonpanot on esitetty kuvassa 31.

	Iisalmi	Kiuruvesi	Lapinlahti	Rautavaara	Sillinjärvi	Sonkajärvi	Vieremä
Tekninen toimiala (tiet ja liikenne)	X	X	X	X	X	X	X
Tekninen toimiala (maankäyttö)		X	X		X	X	
Päivähoito	X	X	X	X			
Perusopetus	X	X	X	X	X	X	X
2. asteen opetus				X			
Nuoriso/vapaa-aika/liikunta		X			X		
Maaseutu							X
Perusturva (neuvolat)						X	
Perusturva (iäkkäät)	X	X	X	X	X	X	
Hallinto							X
Pelastuslaitos					X	X	
Kuljetukset	X					X	
Lautakunnat/kunnanhallitus			X	X			
Yhteistyötahot (kyläyhdistykset)						X	
Yhteistyötahot (kävely ja pyöräily)	X		X				
Yhteistyötahot (autoliitto)	X						
Yhteistyötahot (yritykset)					X		
ELY-keskus	X	X	X	X	X	X	X
Liikenneturva	X	X	X	X	X	X	X
Itätoimija	X	X	X	X	X	X	X

Kuva 31. Kuntien liikenneturvallisuusryhmien kokoonpano.

Kuntien liikenneturvallisuustyö on osa laajempaa kokonaisuutta. Maakuntatasolla työtä ohjaa Itä-Suomen liikenneturvallisuustyöryhmä, joka käsittelee liikenneturvallisuustilannetta ja kunnista tulevaa palautetta sekä asettaa tavoitteet tehtävälle työlle. Kuntien ryhmät puolestaan seuraavat liikenneturvallisuustilannetta ja palautetta oman kunnan alueelta. Kuntien ryhmät ovat taso, jolla pystytään parhaiten tavoittamaan kuntalaiset ja saamaan vaikuttavuutta tehtävään työhön. Itä-Suomen alueella työtä tuetaan liikenneturvallisuustoimijatyöllä.

Suunnittelualueen kuntien liikenneturvallisuusryhmät poikkeavat toisistaan. Jotta toiminta olisi tuloksellista, on tärkeää, että ryhmän jäsenet ovat sitoutuneet ja motivoituneet tekemään liikenneturvallisuustyötä. Eri kohderyhmät on mahdollista tavoittaa erilaisin kokoonpanoin. Taulukossa 31. On kuvattu ne organisaatiot, jotka ovat olleet edustettuina kuntien liikenneturvallisuusryhmissä kesällä 2017. Taulukko on myös vinkkinä kuntiin, mitä tahoja voi liikenneturvallisuusryhmissä olla edustettuina. Jokaisella mukana olevalla organisaatiolla voi olla oma roolinsa liikenneturvallisuuden edistämisessä. Näitä rooleja on kuvattu hieman tarkemmin alla olevissa kappaleissa.

Puheenjohtajan ja liikenneturvallisuusryhmän tehtävät

Ryhmän tehtävä on koordinoita työtä ja edelleen delegoida työtä tehtäväksi eri yksiköissä. Liikenneturvallisuustyö on nivottavissa helposti osaksi jokapäiväistä työtä. Kouluissa ja päivähoidossa sekä teknisellä puolella liikenneturvallisuustyö edistää oman työn tekemistä. Kun työ on organisoitu johtoryhmien kautta, saadaan työn delegoinnille organisaatioihin parhaat edellytykset. Liikenneturvallisuustoimija pystyy merkittäväällä panoksella tukemaan ryhmien puheenjohtajien toimintaa. Oma tehtäväkenttensä on ryhmän puheenjohtajalla, sihteerillä ja hallintokuntien edustajilla.

Puheenjohtajan (yhdyshenkilön) tehtävänä liikenneturvallisuustyössä on

- toimia liikenneturvallisuusryhmän puheenjohtajana
- toimia yhdyshenkilönä ja välittää tietoa liikenneturvallisuusryhmän sekä alueellisen (Itä-Suomen) liikenneturvallisuustyöryhmän välillä
- toimia hallintokuntaedustajien tukihenkilönä.

Sihteerin tehtävänä liikenneturvallisuustyössä on

- valmistella kokoukset sekä kutsut ja muistiot
- tiedottaa kunnan liikenneturvallisuustyöstä sisäisesti ja ulkoisesti
- tukea koulutus- ja materiaalihankintoja
- vastata seurannasta.

Hallintokuntien edustajien tehtävänä liikenneturvallisuustyössä on

- osallistua hallintokuntansa edustajana liikenneturvallisuusryhmän kokouksiin
- välittää tietoa (sisäiset tapaamiset, sähköposti) liikenneturvallisuusryhmän ja oman hallintokunnan välillä työn seurannasta, koulutuksesta ja tapahtumista
- vastata hallintokunnan liikenneturvallisuustyön toimintasuunnitelmasta yhdessä toimijan kanssa
- varata tarvittavat resurssit oman hallintokunnan liikenneturvallisuustyölle.

Liikenneturvallisuustoimijan rooli

Kuntien liikenneturvallisuusryhmien tukena ja koordinaattorina voi toimia ulkopuolinen henkilö liikenneturvallisuustoimijan roolissa. Toimija pystyy tarjoamaan alueellisesti yhteisiä palveluita kunnille, mutta toiminnassa mukana olevat kunnat voivat myös sopia tarpeiden mukaan räätälöidyistä palveluista. Toimijan työnkuvaan kuuluu kuntien liikenneturvallisuustyön tukeminen. Toimija on koordinaattorin kaltainen tietopankki ja työn ylläpitäjä tukemassa kuntaorganisaatiota.

Kunnan edustajat

Teknisen toimen tavoitteena on turvallisen liikenneympäristön luominen. Päivähoidossa liikenneturvallisuus tulee esille päivittäisessä toiminnassa. Lasten valmiudet itsenäiseen liikkumiseen kehittyvät vähitellen leikimällä ja tutussa ympäristössä saatujen kokemusten perusteella. Terveyskeskuksessa ja neuvoloissa liikenneasioita voidaan käsitellä henkilökohtaisissa tapaamisissa. Vanhusten, vammaisten ja liikuntarajoitteisten toiminnassa tuetaan itsenäistä liikkumista ja keskitytään käytännön liikenneneuvontaan. Kouluissa liikenneturvallisuus voidaan sisällyttää kaikkiin oppiaineisiin. Kuljetusten suunnittelulla voidaan edesauttaa turvallista ja kestävää liikkumista. Vapaa-aika- ja nuorisotoimi pystyvät valvomaan ja ohjaamaan nuorten käyttäytymistä ja turvalaitteiden käyttöä sekä ohjaamaan turvallisiin ja kestäviin liikkumistapoihin. Palo- ja pelastustoimella on merkittävä rooli varautumisessa ja valistuksessa. Kirjastot voivat hoitaa tiedottamista.

Asiantuntijatahot

Liikenneturvallisuustyön keskeisiä asiantuntijatahoja ovat Liikenneturva, ELY-keskus, Itätoimija, pelastuslaitos ja poliisi. Nämä tahot voivat osaltaan vaikuttaa liikenneympäristön kehittämiseen, liikennekasvatukseen ja valvontaan. Asiantuntijatahot tuovat liikenneturvallisuustyöhön ideoita, seudullista näkemystä ja laaja-alaisuutta. Toisaalta kuntien ja kuntalaisten toiveet ja ongelmat liikenteessä voidaan viedä eteenpäin näiden alueellisten toimijoiden kautta. Esimerkiksi henkilökunnan liikenneturvallisuuskoulutus tai valvonnan suunnittaminen toivottuihin kohteisiin onnistuu parhaiten yhteistyössä näiden tahojen kautta.

Sidosryhmien edustajat

Kestävän ja turvallisen liikkumisen edistäminen tarvitsee paikallista mielipidettä ja käyttäjäkokemuksia työn suuntaamiseksi. Tämän takia onkin tärkeää, että jokaisessa kunnassa käytäisiin suunnitelman valmistumisen jälkeen läpi potentiaaliset yhteistyötahot. Kokouksiin on hyvä saada mukaan tapauskohtaisesti muiden kuin kunnan tai valtion organisaatioiden edustajia luomaan vuoropuhelua työn painopisteistä. Mukaan tulevien tahojen olisi hyvä edustaa eri kohderyhmiä. Hyviä kohderyhmiä ovat iäkkäiden ja nuorten kerhot ja neuvostot, kyläyhdistykset, vanhempainyhdistykset, suuret työnantajat, autokoulut, liikennöitsijät, pyöräilyyhteisöt, 4H, Suomen Punainen Risti, rahtarit, urheiluseurat tai autoliitto.

Päätöksentekijät

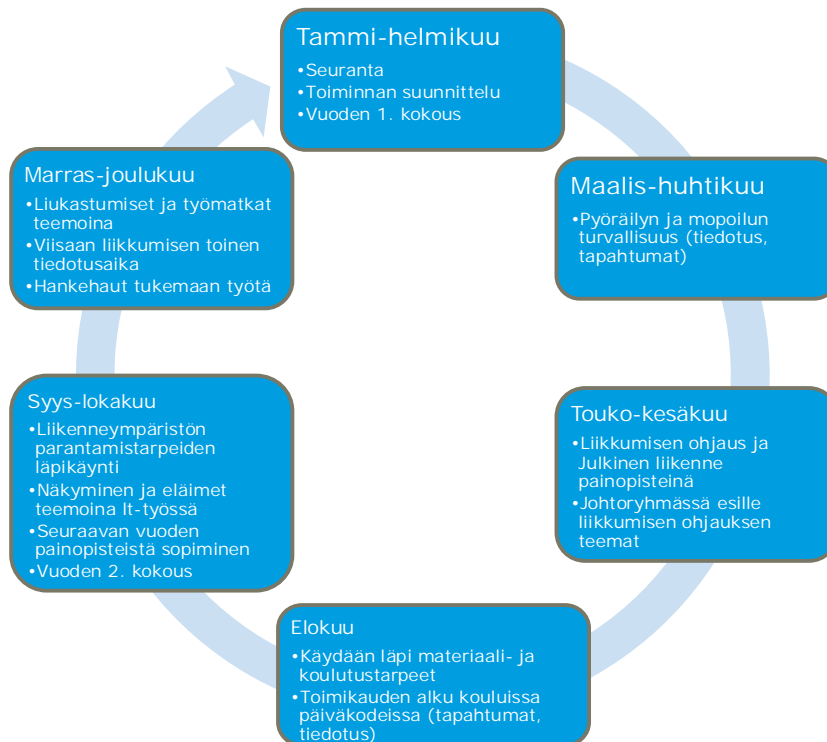
Kuntien päätöksenteko on hyvä kytkeä osaksi viisaan liikkumisen toimintaa. Päätöksentekijöiden keskeisiä tehtäviä ovat työn seuranta ja resursointi. Työryhmä voi antaa kunnanhallitukselle tiedoksi katsauksen tehdystä liikenneturvallisuustyöstä ja liikenneturvallisuustilanteesta tai liikenneturvallisuusryhmän muistiot. Kunnanhallitus vastaavasti varaa riittävät määrärahat tuloksellista viisaan liikkumisen toimintaa varten. Yksi hyvä toimintamalli on järjestää päätöksentekijöille koulutustilaisuus toimikauden alkupuolella. Tätä tarkoitusta varten löytyy mm. Itätoimijan www-sivujen kautta koulutusaineistoa. Aloitteiden käsittelyssä on hyvä sopia työnjako liikenneturvallisuusryhmän sekä lautakuntien tai kunnanhallituksen välillä.

Työn sisältö, toteutus ja seuranta

Liikenneturvallisuusryhmän toiminnan on hyvä noudattaa tiettyä vuosirytmää, jossa eri tehtäville on varattu sijansa vuosikierrossa (kuva 32). Kuntien on hyvä kokoontua 2-3 kertaa vuodessa. Tärkein kokousajankohda on alkuvuosi, jolloin pystytään tekemään tuoreeltaan katsaus menneeseen ja voidaan sen perusteella

suunnitella alkaneen vuoden liikenneturvallisuustyö. Toiseksi tärkein kokousajankohta on syys (syys–lokakuu), jolloin voidaan vaikuttaa muun muassa kunnan budjettivalmisteluun. Tässä kokouksessa on hyvä käydä läpi liikenneympäristön parantamistarpeet. Muut kokoukset tukevat näitä ajankohtia ja mahdollistavat esimerkiksi tapahtumien tarkemman suunnittelun ja aloitteiden tarkemman käsittelyn. Johtoryhmässä voidaan ottaa kiireellisiä asioita tarpeen mukaan käsittelyyn tiheimminkin.

Kuva 32. Liikenneturvallisuustyöryhmän vuosikello.

Liikenneturvallisuustyöryhmän työtä jaksottaa vuosikelloajattelu. Eri vaiheissa vuotta on hyvä muistaa tietyt liikenneturvallisuuden ja liikkumisen ohjauksen pääteemat. Ryhmän kokoontumiset jäsentyvät helposti, kun myös kokoukset on sijoitettu vuoden kiertoon. Ryhmän kokoontumiset on ajoitettu tammi–helmikuulle sekä syys–lokakuulle. Tällöin ne palvelevat parhaiten jatkuvaa työtä. Liikkumisen ohjauksen kannalta myös touko–kesäkuu on hyvä aika ryhmän kokoontumiselle.

Liikenneympäristö

Suunnittelun lähtökohdat

Turvallinen ja selkeä liikenneympäristö on tärkeä niin jalankulun ja pyöräilyn kuin autoliikenteen kannalta. Suunnittelutyön yhtenä osana on tarkasteltu liikenneympäristön parantamista ja tehty tätä koskevat toimenpide-esitykset. Liikenneympäristön toimenpidesuunnittelu perustuu useisiin tekijöihin:

- edellisten kuntakohtaisten vuosina 2005–2011 tehtyjen liikenneturvallisuuksuunnitelmien toimenpide-esitysten toteutuma- ja ajantasaisuustarkasteluun
- liikenneonnettomuustarkasteluun
- suunnittelutyön yhteydessä tehtyyn ongelmapaikkakyselyyn
- ELY-keskukselle ja kunnille tehtyihin liikenneympäristöä koskeviin aloitteisiin
- ELY-keskuksen ja kuntien toimenpidesuunnitelmiin ja -ohjelmiin sekä kaavoitukseen
- maastotarkasteluun ja esteettömyyskävelyihin
- tien- ja kadunpitoa koskeviin selvityksiin, muun muassa ELY-keskuksen suojatieselvitys 2015
- rautateiden osalta tasoristeysrekisterin (www.tasoristeys.fi) sekä tasoristeys selvitysten tietoihin.

Toimenpide-esitykset on valmisteltu yhteistyössä kuntien ja ELY-keskuksen kadun- ja tienpidosta vastaavien henkilöiden kanssa. Näin toimenpidesuunnitteluun on saatu vahvaa paikallistuntemusta ja pyritty varmistamaan toimenpiteiden realistisuus, toteuttamiskelpoisuus ja yhteensopivuus.

Toimenpide-esitykset

Toimenpidesuunnittelussa on käsitelty väylästä kokonaisuudessaan, eli maanteitä, katuja ja yksityisiä teitä. Suunnittelun pääpaino on ollut taajamissa, joihin liikenne ja varsinkin jalankulku ja pyöräily keskittyvät. Toimenpiteinä on tarkasteltu sekä rakenteellisia toimenpiteitä että liikenteen ohjausta (lähinnä liikenne-merkkejä ja tiemerkintöjä). Lisäksi on esitetty liikenteen valvontaan, esteettömyyteen ja joukkoliikenteeseen liittyviä toimenpiteitä.

Toimenpiteiden suunnittelussa on painotettu pieniä ja helposti toteutettavia investointeja sekä kestävää liikkumista tukevia toimenpiteitä. Suuri osa toimenpiteistä liittyy jalankulku- ja pyöräily-yhteyksien parantamiseen sekä suojateihin, pyörätien jatkeisiin ja hidasteisiin.

Toimenpiteet on esitetty kuntakohtaisesti liitteissä. Toimenpidetaulukoissa on esitetty toimenpiteiden sisältö ja kustannusarvio, joka voi olla karkea ja perustua keskimääräiskustannuksiin. Maanteille sijoittuvista kohteista on lisäksi esitetty arvio onnettomuusvähenemästä, joka on laskettu TARVA-ohjelmalla (turvallisuusvaikutusten arviointi vaikutuskertoimilla). Näiden arvojen perusteella toimenpiteen toteuttamiselle on arvioitu sen tehokkuus. Tehokkuuden avulla voidaan vertailla toimenpiteiden kustannustehokkuutta (arvioitu onnettomuusvähenemä/kustannukset).

Osa toimenpiteistä on toteutettavissa suoraan tämän suunnitelman pohjalta. Tällaisia ovat pääosa liikennemerkkejä koskevista esityksistä, jotka nekin tarvitsevat yleensä hallinnollisen päätöksen. Suuri osa toimenpiteistä vaatii tarkempaa suunnittelua ja osassa kohteissa vaihtoehtotarkasteluja.

Liittymien parantamiskohteista suuri osa taajamien kohteista on laajoja liittymäalueita, joiden parantamistoimenpiteeksi esitetään liittymän jäsentelyä ja tiivistämistä. Turhan laajat liittymäalueet voivat olla epäselviä. Liittymien tiivistämisellä voidaan vaikuttaa ajonopeuksien alenemiseen. Lisäksi saadaan lyhennettyä jalankulun ja pyöräilyn ylityspituuksia, mikä parantaa jalankulun ja pyöräilyn turvallisuutta ja tekee tienylityksistä helpompaa.

Osa katukohteista on kokonaisvaltaisesti tarkasteltavia liikenneympäristön saneerauskohteita, joissa tarvitaan katurakenteiden parantamista sekä liittymien, pysäköinnin, jalankulun, pyöräilyn ja katu ympäristön jäsentämistä ja parantamista. Myös edellä mainitut liittymien parantamistoimenpiteet voivat lukeutua tämän tyyppisiin toimenpiteisiin.

Halvoista ja helposti toteutettavista toimenpiteistä on esimerkkinä Kaksisuuntainen pyörätie -lisäkilven (863) lisääminen sivusuunnan kärkekolmioihin silloin, kun ajoradan vierellä kulkeva pyörätie on vaikeasti havaittavissa. (Kuva 33.) Lisäkilpi on erittäin tärkeä kohteissa, joissa on lyhyet näkemät tai muuten vaikea havaita risteävää pyöräliikennettä. Kaksisuuntainen pyörätie -lisäkilpi kärkekolmion alla muistuttaa väistämisvelvollisuudesta sivusuunnasta tulevalle ja parantaa pyöräilijöiden asemaa ja turvallisuutta.

Suunnittelualueella tasoristeykset koetaan haasteellisiksi. Tasoristeysjärjestelyjä ei kuitenkaan käsitelty tässä suunnitelmassa tarkemmin, sillä niistä on aiemmin tehty tarkempia suunnitelmia. Suunnittelualueen tasoristeykset on syytä käsitellä näiden suunnitelmien mukaisesti. Suunnittelualueelle tehtyjä selvityksiä ovat *Tasoristeysjärjestelyt välillä Ylivieska-lisalmi-Kontiomäki, tarveselvitys* (Liikennevirasto 2013) sekä *Savonradan tasoristeysjärjestelyt välillä Kuopio-lisalmi, tarveselvityksen päivitys – Siilinjärvi, Lapinlahti ja lisalmi* (Liikennevirasto 2012).

Kuva 33. Kaksisuuntainen pyörätie -lisäkilpi kärkekolmion alla muistuttaa väistämisvelvollisuudesta sivusuunnasta tulevalle ja parantaa pyöräilijöiden asemaa ja turvallisuutta. Kuva on Joensuu Suvantokadulta.

Esteettömyys

Ylä-Savon keskustaajamien esteettömyyttä selvitettiin esteettömyystarkastelujen ja -kävelyiden avulla. Esteettömyystarkastelut suoritettiin kaikissa kunnissa keskusta-alueilla. Testiryhmän kokoonpano vaihteli kohteittain. Esteettömyystarkastelujen avulla tunnistettiin ongelmapaikkoja, joihin laadittiin toimenpide-esityksiä liikunnallisesti tai aistillisesti rajoittuneiden ihmisten asiointimahdollisuuksien parantamiseksi. (Kuva 34)

Rakennus tai liikkumisympäristö on esteetön silloin, kun se on sopiva kaikille liikkujille. Esteettömyys on laaja kokonaisuus, johon sisältyy liikkumisympäristön lisäksi palvelujen saatavuus, välineiden käytettävyys, tiedon ymmärrettävyys ja mahdollisuus osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. Esteettömyydellä tarkoitetaan sitä, että fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ympäristö toteutetaan siten, että jokainen yksilö voi toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa ominaisuuksistaan riippumatta. Esteettömyys on osa kansalaisten perusoikeuksia.

Taajamien keskustoissa on yleisesti havaittu julkisten ja yleisten rakennusten rajoittavan tai haittaavan esimerkiksi lastenvaunujen kanssa tai kävelytelineen tai pyörätuolin avulla liikkuvien vapaata liikkumista. Esteettömiä ratkaisuja tarvitsevia ryhmiä ovat lisäksi näkö- ja kuulovammaiset, kehitysvammaiset, keppien tai kainalosauvojen käyttäjät, lyhytkasvuiset sekä henkilöt, joilla on hahmotushäiriöitä, neurologisia vammoja tai muita sairauksia, allergioita tai pelkoja. Eri ryhmät vaativat erityyppisiä ratkaisuja liikkumisen helpottamiseksi. Pyörätuolin käyttäjälle pintojen tulisi olla tasaisia ja korkeuserojen mahdollisimman pieniä ja luiskattuja, kun taas näkövammaisen on helpompi hahmottaa ympäristöään erityyppisten materiaalien ja reunakivien avulla.

Esteetön ympäristö on liikkumisen ehto kaikille ihmisille keskimäärin 40 % elinajasta. Esteettömän ympäristön toteuttaminen rakennusvaiheessa ei maksa enempää kuin sellainen rakentaminen, jossa esteettömyyden vaatimuksia ei ole otettu huomioon. Jälkeenpäin suoritettavat korjaukset vaativat investointeja. Korjattava kohde joudutaan aina sovittamaan olevaan ympäristöön, minkä vuoksi ratkaisut eivät aina ole yhtä toimivia ja hyviä kuin alun perin esteettömäksi suunniteltu ympäristö.

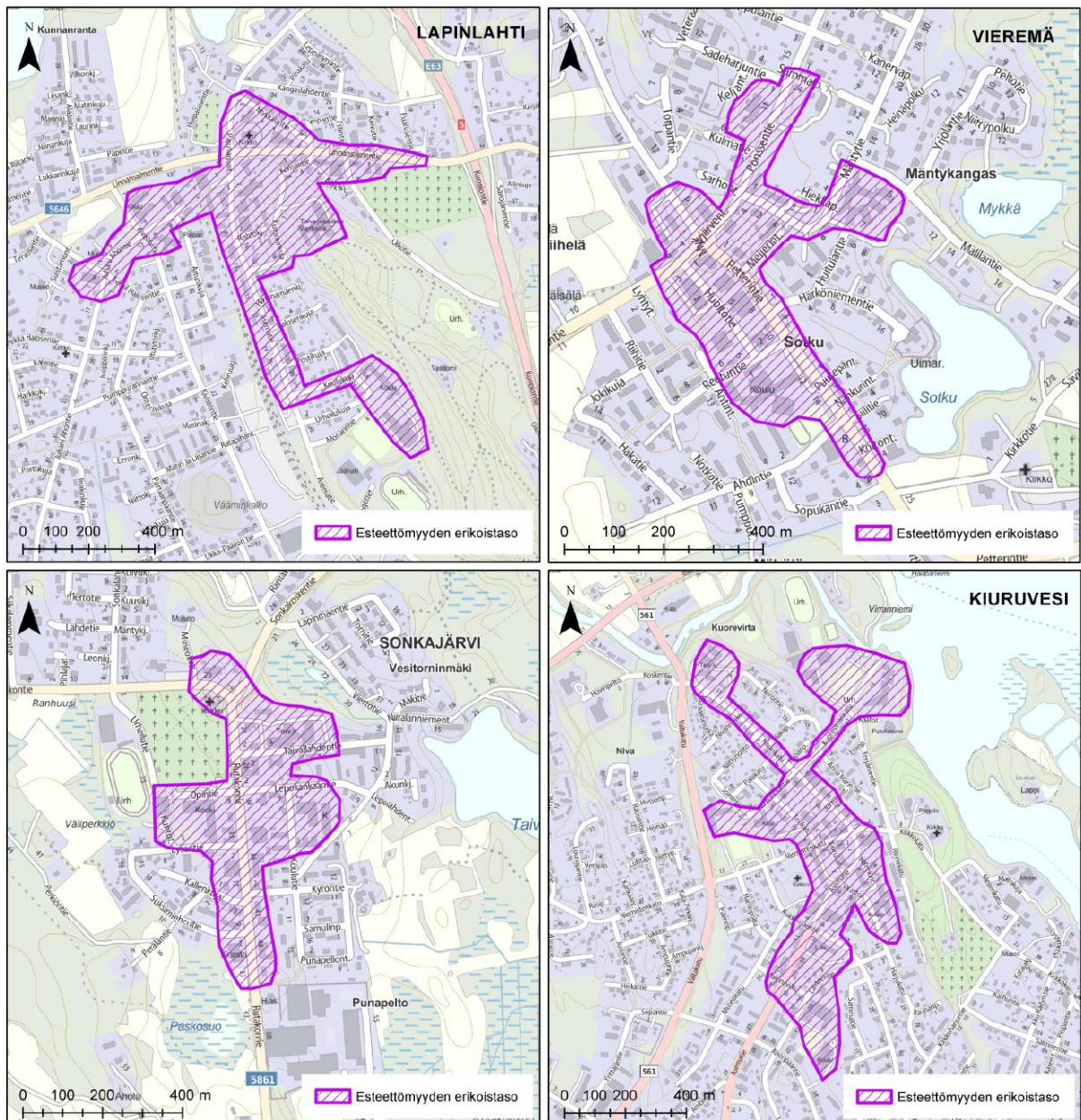
Kuva 34. Esteettömyys on usein kiinni pienistä asioista. Korkeiden reunakivien luiskaaminen tai madaltaminen on esimerkki yksinkertaisesta toimenpiteestä, jolla helpotetaan pyörätuolin käyttäjien liikkumista.

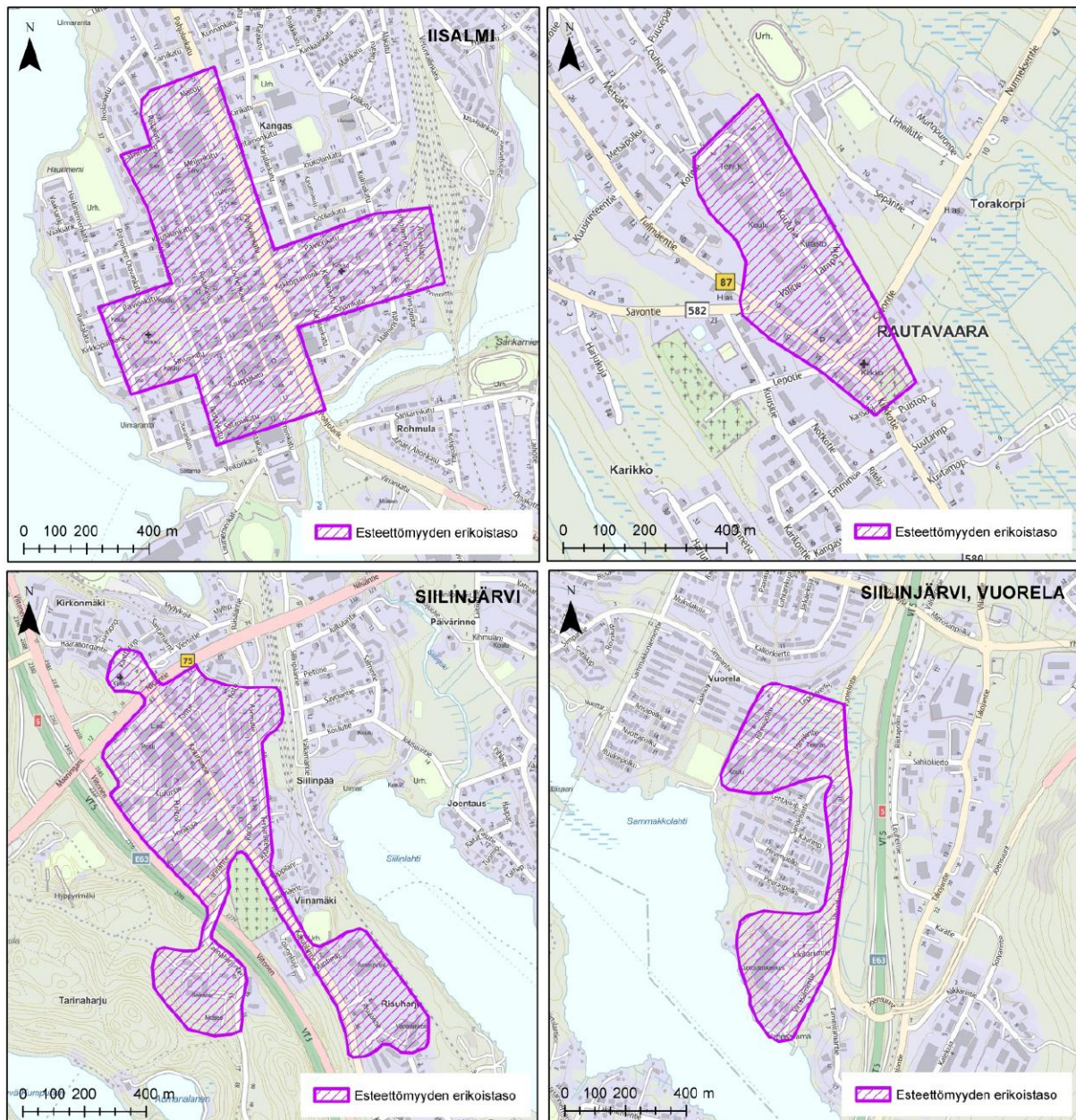
Esteettömyystarkastelujen perusteella taajamiin on laadittu taulukko parannettavista kohteista ja toimenpiteistä. Esitetyillä toimenpiteillä pyritään parantamaan liikuntaesteisten ja -rajoitteisten, ikäihmisten ja esimerkiksi lastenvaunujen kanssa liikkuvien henkilöiden liikkumista. Esteettömyystoimenpiteinä on esitetty ne ratkaisut, jotka ensisijaisesti helpottavat liikkumista.

Toimenpidelistoissa esitetyt toimenpiteet perustuvat SuRaKu-hankkeen (Esteettömien julkisten alueiden suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon ohjeistaminen katu-, viher- ja piha-alueilla) yhteydessä laadittuihin ohjekortteihin, joissa on esitetty yleisohjeet esteettömien julkisten alueiden suunnitteluun, rakentamiseen ja kunnossapitoon. SuRaKu-hankkeessa on esteettömyydelle määritelty kaksi tavoitetasoa: erikoistaso ja perustaso. Perustaso tulisi täyttyä kaikilla alueilla ja erikoistasoa käytetään ydinkeskusta-alueilla ja siellä, missä liikkuu runsaasti vammaisia, vanhuksia ja lapsia.

Jalankulku- ja pyöräilyväylien rakentamisessa ja kunnossapidossa tulee ottaa huomioon esteettömyyden toteutuminen. Muun muassa luiskatut reunatuet, päällysteen tasaisuus sekä opaslaatat ja huomioalueet tukevat esteettömyyttä. Taajama-alueille tulisi sijoittaa levähdyspaikkoja jalankulkuväylien varteen. Levähdyspaikkojen välinen suositeltava etäisyys on esteettömyyden perustasolla enintään 250 metriä ja erikoistasolla 50 metriä. Alla esteettömyyden erikoistasoksi valitut alueet kunnittain.

Esteettömyystarkastelujen perusteella seuraavat ongelmat nousivat useimmin esille kunnista riippumatta:

- liikuntaesteisten autopaikkojen puuttuminen tai puutteellinen merkitseminen
- liian korkeat kynnykset ovien (tai oven edustojen) edessä
- luiskien puuttuminen sisäänkäyntien edestä tai huonokuntoinen/jyrkkä luiska
- huonokuntoiset päällysteet jalankulku- ja pyöräilyväylillä ja ongelmat kuivatuksessa
- esteet kulkuväylillä (mainoskyltit ym.)
- sisäänkäynti ei ole esteetön
- ovi on liian raskas avata tai kääntyä väärään suuntaan

Suurin osa esteettömyyttä parantavista toimenpiteistä on helppoa, nopeaa ja edullista toteuttaa, kuten ovien jäykkyyksien parantaminen ja liikuntaesteisten autopaikkojen lisääminen sisäänkäyntien läheisyyteen. Ovien jäykkyys saisi olla korkeintaan sen verran, että oven avaamiseksi tarvittava voima olisi n. 1 kg. Liikkumiseisteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja pylvääseen tai seinään kiinnitetyllä liikkumiseisteisen tunnuksella. Pysäköintipaikan leveyden tulee olla vähintään 3600 mm ja pituuden 5000 mm. Pysäköintipaikan kaltevuus saa olla enintään 2 % molempiin suuntiin. Esteet, kuten kukkapurkit ja ständit on myös helppo siirtää pois kulkuväyliltä. Monissa kunnissa suoja-tila-alueet ym. tiemerkinnot olivat myös kuluneet. Nämä voi kuitenkin korjata nopeasti ja edullisin kustannuksin kuntoon ja samalla parannetaan kaikkien liikkujien, mutta ennen kaikkea heikkonäköisten liikkumista.

Kuva 35. Liikuntaesteisten pysäköintipaikat on hyvä sijoittaa lähelle esteetöntä sisäänkäyntiä. Pysäköintipaikat merkitään liikennemerkein ja tiemerkinnoin.

Keskustaympäristössä tulee kiinnittää myös huomiota väylien jatkuvuuteen, sillä hankalasti hahmotettava ympäristö tekee liikkumisesta hankalaa kaikille ihmisille. Jalankulku- ja pyöräilyväylien päällysteet olivat myös monissa kunnissa pahoin vaurioituneet keskusta-alueella. Väylien uudelleen päällystämiseen kannattaakin panostaa, sillä yhdenkin henkilön kaatuminen huonon päällysteen vuoksi voi tulla yhteiskunnalle yllättävän kalliiksi. Samassa yhteydessä tulee huomioida kallistukset ja muut kuivatukseen liittyvät asiat kuntoon, jottei vesi jää seisomaan pyöriteille ja aiheuta jäätyessä liukastumisvaaraa. Päällystysten yhteydessä tulee tarkastella myös reunakivien korkeutta ja korjata ne tarvittavien osin SuRaKu-korttien ohjeiden mukaisiksi. Myös valaistukseen kannattaa kiinnittää huomiota.

Kaikkien kuntien keskustasta löytyi paljon liikkeitä, joihin pääsy esimerkiksi pyörätuolilla ja rollaattorilla on mahdollista. Yksittäisten yrittäjien voi olla hankala rakentaa omalla kustannuksella luiskia, jotka ovat usein kiinteistön omistajan vastuulla. Mikäli kiinteistön omistajat eivät suostu luiskien rakentamiseen tai muuten sisäänkäyntien parantamiseen, voi jokainen yrittäjä parantaa kuitenkin myös omalla toiminnallaan esteettömyyttä hankkimalla esimerkiksi siirrettäviä luiskia. Yrityksen sisäänkäynnin viereen sopivalle korkeudelle kannattaa tällöin sijoittaa kyltti, jossa ilmoitetaan esimerkiksi yrityksen puhelinnumero, johon voi ottaa yhteyttä kun on saapumassa liikkeeseen ja tarvitsee apua sisälle pääsemiseen. Kiinteistön omistajienkin on hyvä tiedostaa, että liikkeiden saavutettavuus on tärkeää vuokralaisten saamisen ja pysyvyyden kannalta, sillä onhan liikkeille hyvin tärkeää se, että liike on kaikille ihmisille saavutettavissa.

Kuva 36. Usein sisäänkäyntien yhteyteen toteutetut luiskat eivät vastaa esteettömyysvaatimuksia. Liian jyrkkää luiskaa on raskasta kulkea esimerkiksi pyörätuolilla. Kapea luiska puolestaan ei jätä tilaa kääntymiselle tai aiheuttaa putoamisvaaran.

Palvelukohteiden sisäänkäyntien yhteydessä tulisi ottaa huomioon tasoterot, luiskien jyrkkyys, portaiden erottuminen ympäristöstä, tasaisen alueen riittävä koko sekä oven avaamiseen tarvittavat voima ja tila. Palvelukohteen ulko-oven edessä tulisi olla vähintään 1500 x 1500 mm -kokoinen tasanne pyörätuolilla kulkemisen helpottamiseksi. Tasanteen kaltevuus saa olla enintään 2 %. Luiskien suositellaan olevan vähintään 900 mm leveitä, mutta suositusleveys on 1200–1800 mm. Luiskien suositeltava kaltevuus on enintään 5 % ja sivukaltevuus enintään 2 %. Portaissa on hyvä olla kontrastiraita, joka helpottaa portaan hahmottamista. Portaiden kummallakin puolella tulisi olla käsijohde kahdella korkeudella (700 mm ja 900 mm). Lisäksi palvelukohteissa tulisi huolehtia, etteivät irtokalusteet aiheuta törmäysvaaraa tai estä liikkumista.

Yleistä ja hyödyllistä tietoa esteettömyydestä löytyy osoitteesta www.esteeton.fi, jossa on koottu kattavasti muun muassa alan suunnitteluohjeistot.

Vaikutukset

Liikenneympäristön ja esteettömyyden toimenpiteet

Esitetyillä liikenneympäristön kehittämistoimenpiteillä pienennetään onnettomuusriskiä ja lievennetään mahdollisten onnettomuuksien seurauksia sekä parannetaan liikenneympäristöä eri liikkujaryhmien kannalta. Liikenneturvallisuustoimenpiteiden vaikutuksia ja tehokkuutta voidaan arvioida henkilövahinko-onnettomuuksien vähenemisen sekä toimenpiteiden kustannusarvioiden perusteella. Toimenpideohjelmassa maanteille esitetyille parannustoimenpiteille on määritetty laskennallinen henkilövahinko-onnettomuuksien vähenemä Tarva 5.3 -ohjelmalla (turvallisuusvaikutusten arviointi vaikutuskertoimilla). Ohjelmalla voidaan laskea onnettomuusvähenemäluvut vain ELY-keskuksen ylläpitämien maanteiden osalta, joten katuverkolle kohdistuville toimenpiteille ei ole määritetty vähenemälukuja. Suuremmat hankkeet vaativat toimenpidesuunnittelun lisäksi rahoituksen järjestämistä. Isojen hankkeiden toteuttaminen riippuu päättäjien mahdollisuuksista myöntää rahoitusta. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Liikenneympäristön parantamistoimenpiteiden kustannuksia ja vaikutuksia.

		Kiireellisyysluokka I	Kiireellisyysluokka II	Kiireellisyysluokka III	Erillisrahoitusta vaativat toimenpiteet	Yhteensä
Kustannukset	ELY	1 201 000 €	283 000 €	366 000 €	8 321 000 €	10 171 000 €
	Iisalmi	159 000 €	541 000 €	1 740 000 €	1 989 000 €	4 428 000 €
	Kiuruvesi	338 000 €	387 000 €	3 000 €	1 260 000 €	1 987 000 €
	Lapinlahti	255 000 €	445 000 €	123 000 €	530 000 €	1 353 000 €
	Rautavaara	20 000 €	98 000 €	-	-	118 000 €
	Siilinjärvi	46 000 €	243 000 €	310 000 €	-	599 000 €
	Sonkajärvi	6 000 €	10 000 €	135 000 €	67 700 €	218 000 €
	Vieremä	3 000 €	238 000 €	18 000 €	1 425 000 €	1 684 000 €
	Muut (LiVi, yksityinen)	311 000 €	20 000 €	500 000 €	18 000 €	848 000 €
Hvjo-vähenemä (vain maantieverkon kohteet)		0,129	0,078	0,196	0,464	0,867

Valtakunnallisesta Tieliikenteen turvallisuussuunnitelmasta 2011–2014 johdettuna suunnittelualueen tavoitteeksi on asetettu enintään 73 tieliikenteessä loukkaantunutta ja 1 kuollut vuonna 2020. Vuosina 2011–

2015 suunnitteluvuoden tieliikenteessä on loukkaantunut tai kuollut keskimäärin noin 85 henkilöä/vuosi. ELY-keskuksen hallinnoimille teille esitettyjen toimenpiteiden arvioidaan vähentävän 0,867 henkilövahinkoon johtanutta onnettomuutta vuosittain. Katuverkolle kohdistuvien toimenpiteiden vaikutusta ei ole arvioitu. Onnettomuuksien vähentämistavoitteeseen pääsemisessä liikennekasvatus on oleellisessa osassa. Liikkumisvalintojen muuttuessa kestävämpään suuntaan turha autoliikenne vähenee, ja asenteiden muuttuessa liikennekäyttäytyminen muuttuu turvallisemmaksi.

Tieliikenneonnettomuuksista aiheutuu mittavia menetyksiä sekä osallisille että yhteiskunnalle. Vaikutuksia voidaan arvioida taloudellisin laskelmin, joskin terveyden tai hengen menetys sekä osallisten ja omaisten henkiset kärsimykset ovat mahdottomia hinnoitella. Kunnille liikennevahingoista aiheutuu kustannuksia seuraavista tekijöistä:

- palo- ja pelastustoimen menot uhrien kuljetuksesta ja liikenneväylien raivauksesta
- terveydenhuollon menot uhrien hoidosta ja kuntoutuksesta
- toimeentulotukien tarpeen lisäys uhrien tulomenetyksien ja menolisäysten takia
- sosiaalihuollon menot vammaispalveluiden ja suojatyön järjestelyistä invalidisoituneille
- liikenneympäristölle aiheutuneiden vaurioiden korjaaminen
- verotulon alentuminen uhrien määräraikaisen tai pysyvän ansiotulon menetyksen takia
- kotihoidon tukipalvelut vammautuneille kuntoutusvaiheessa ja invalideille pysyvästi.

Välillisiä kustannuksia syntyy

- osuudesta hallinnon yleiskustannuksiin
- palvelukapasiteetin sopeuttamisesta käyttäjämäärän muutokseen
- uhrien ostovoiman alentumisesta ja
- kunnan imagon heikkenemisestä turvallisena asuinympäristönä.

Trafi ja Liikennevirasto ovat päivittäneet tieliikenteen onnettomuuskustannusten yksikköarvoja viimeksi vuonna 2016. Henkilövahingoille ja eri onnettomuustyyypeille on määritelty seuraavat arvot vuoden 2015 hinnoissa:

HENKILÖVAHINKOJEN YKSIKKÖARVOT

- kuolema 2,77 M€
- vakava loukkaantuminen 0,79 M€
- lievä loukkaantuminen 0,034 M€
- loukkaantumisten painotettu yksikköarvo 0,093 M€

ONNETTOMUUSTYYPPIKOHTAISET YKSIKKÖARVOT

- kuolemaan johtanut onnettomuus 3,11 M€
- loukkaantumiseen johtanut onnettomuus 0,13 M€
- ajoneuvovahinko-onnettomuus 0,002 M€

Saavuttamalla vuodelle 2020 asetetut tavoitteet onnettomuuksien väheneminen tuo suunnitteluvuodella arviolta noin 6,1 miljoonan euron vuosittaiset säästöt vuosiin 2011–2015 verrattuna. Liikenneturvallisuustyöhön panostaminen on perusteltua myös taloudellisessa mielessä.

Esteetön ympäristö edesauttaa ilman avustajaa tapahtuvaa liikkumista, mikä tuo säästöjä myös sosiaalipuolella. Hyötyliikunnan lisääntyminen ja toisaalta turvallisen ympäristön ansiosta vähenevät tapaturmat vähentävät terveydenhuollon kustannuksia. Itsenäisen liikkumisen mahdollistuminen parantaa elämänlaatua ja estää syrjäytymistä.

Liikenneturvallisuustyön kehittäminen

Kuntien ja seudun jatkuva suunnitelmallinen toiminta liikenneturvallisuudessa ja viisaan liikkumisen kehittämisessä lisää hallintokuntien ja sidosryhmien tietoisuutta liikenneturvallisuudesta ja kestävästä liikkumisesta. Liikenneturvallisuusasioiden käsittely asettuu osaksi hallintokuntien toimintaa. Kestävien liikkumistapojen edistäminen ja kuntalaisten kannustaminen kestävien liikkumistapojen valintaan otetaan huomioon kuntaa ja seutua kehitettäessä. Liikenneturvallisuustyö ulottuu ajan kuluessa muihin julkisiin ja yksityisiin organisaatioihin, ja se saa enemmän julkisuutta ja laajempaa hyväksyntää.

Liikenneturvallisuustietoisuuden lisääntyessä ja ilmapiirin muuttuessa myönteisemmäksi tienkäyttäjät kiinnittävät huomiota liikkumistottumuksiinsa. Asenteiden muuttuessa matkapuhelimen käyttö ajon aikana vähenee ja nopeusrajoituksia noudatetaan paremmin. Tällöin liikenneympäristö muuttuu myös jalankulkijoille ja pyöräilijöille turvallisemmaksi, mikä edesauttaa kulkutapajakauman painotuksen muuttumista enemmän kestäviin liikkumistapoihin. Toisaalta jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden valistuneisuus turvalaitteiden käytöstä parantaa tien reunassa kulkevien näkyvyyttä ja turvallisuutta.

Seuranta

Vastuunjako

Kuntien liikenneturvallisuustyöryhmät vastaavat liikenneturvallisuustyön ja kestävä liikumisen edistämistyön koordinoinnista. Jatkuva suunnitelmallinen toiminta liikenneturvallisuuden ja kestävä liikumisen kehittämiseksi lisää hallintokuntien ja sidosryhmien tietoisuutta liikenneturvallisuudesta ja kestävästä liikkumistavoista.

Liikenneturvallisuustyöryhmän vastuulla on seurata suunnitelman toteuttamista ja tarvittaessa tehdä toimenpiteitä suunnitelman toteutumiseksi. Suunnitelmassa on määritetty vastuita kunnille, ELY-keskukselle. Työryhmän tehtävänä on pitää yhteyttä vastuutahoihin ja huolehtia riittävästä tiedonkulusta ja tarvittaessa edistää resurssien varaamista suunnitelman toteuttamiseen. Työryhmä huolehtii suunnitelman vaikutusten seurannasta.

Suunnitelman vaikutuksia voidaan seurata useilla mittareilla:

- Turvavälineiden käyttö kunnassa
Turvavälineiden käyttöä selvitetään jalankulkija- ja pyöräilijämäärien käsinlaskentojen yhteydessä.
- Onnettomuusmäärien kehitys
Liikenneturvallisuuden kehitystä seurataan vuosittain poliisin tietoon tulleiden onnettomuuksien avulla.
- Käyttäjätyytyväisyys
Kuntalaisaloitteiden ja palautteiden avulla seurataan tyytyväisyyttä liikennepalveluihin ja liikenneympäristöön.

Seuranta käydään säännöllisesti läpi seudullisissa liikenneturvallisuustyöryhmien kokouksissa ja seurantatyö raportoidaan ryhmän kokousmuistioihin.

Tiedottaminen

Liikenneturvallisuussuunnitelman valmistuminen on hyvä syy aktivoida tiedottamista. Suunnitelman esittely kunnan lautakunnissa, hallituksessa ja valtuustossa lisää painoarvoa sekä herättää päättäjiä arvioimaan oman kuntansa liikenneturvallisuuden tilaa ja eri vaihtoehtoja liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Suunnitelman valmistumisesta on hyvä tiedottaa kuntalaisille paikallisessa mediassa.

Tiedottamisen tavoitteena on aikaan saada muutoksia ihmisten käyttäytymisessä. Muutoksia voidaan saada aikaan tiedon lisäämisellä, osaamisen parantamisella sekä asenteisiin vaikuttamalla. Tiedottamisella pyritään myös edistämään turvallisuusmyönteistä liikennekulttuuria. Kunnan liikenneturvallisuusryhmällä on keskeinen rooli tiedottamisessa.

Tiedottamisen kohderyhminä ovat päätöksentekijät, kunnan henkilöstö sekä kaikki kuntalaiset ja kaikille näille tahoille on olemassa omia tehokkaita tiedottamisen kanavia. Erilaisia tiedottamiskanavia ovat kuntien Internet-sivut, sosiaalinen media, paikalliset lehdet, paikallisradio ja ilmoitustaulut esimerkiksi kirjastoilla. Suora sähköpostijakelu vaikkapa Liikenneturvan tai liikenneturvallisuustoimijan uutiskirjeistä toimii myös tiedottamiskanavana.

Lähteet

Itä-Suomen liikennestrategia. Itä-Suomen elinkeinoelämän ja asukkaiden tarpeita palveleva uuden sukupolven liikennejärjestelmä (2015). Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Kuopio.

Itä-Suomen liikenneturvallisuuksuunnitelma 2012–2014 (2012). Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Kuopio. Raportteja 71/2012. 33 s.

Jalankulku- ja pyöräilyväylien suunnittelu (2014). Liikennevirasto, Helsinki. Liikenneviraston ohjeita 11/2014. 184 s.

Kävelyn ja pyöräilyn valtakunnallinen strategia 2020 (2011). Liikenne- ja viestintäministeriö, Helsinki. Ohjelmia ja strategioita. 29 s.

Kävelyn ja pyöräilyn valtakunnallinen toimenpidesuunnitelma 2020 (2012). Liikennevirasto, Helsinki. Liikenneviraston suunnitelmia 2/2012. 69 s.

Savonradan tasoristeysjärjestelyt välillä Kuopio-lisalmi, tarveselvityksen päivitys – Siilinjärvi, Lapinlahti ja lisalmi (2012). Liikennevirasto, Helsinki. Liikenneviraston suunnitelmia 6/2012. 21 s.

SuRaKu-ohjekortit ja esteettömyyskriteerit. Suraku-projekti 2004/2008. Invalidiliitto, Kuulonhuoltoliitto, Näkövammaisten keskusliitto, Vanhustyönkeskusliitto, Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki, Espoo, Joensuu, Tampere, Turku ja Vantaa.

Tavoitteet todeksi. Tieliikenteen turvallisuussuunnitelma 2014 (2012) Liikenne- ja viestintäministeriö, Helsinki. 32 s.

Tasoristeysjärjestelyt välillä Ylivieska-lisalmi-Kontiomäki, tarveselvitys (2013). Liikennevirasto, Helsinki. 53 s.

Iisalmen kaupunki, <http://www.iisalmi.fi/>

Kiuruveden kaupunki, <http://www.kiuruvesi.fi/>

Lapinlahden kunta, <http://www.lapinlahti.fi/>

Pohjois-Savon ELY-keskus, <http://www.ely-keskus.fi/web/ely/ely-pohjois-savo>

Rautavaaran kunta, <http://www.rautavaara.fi/>

Siilinjärven kunta, <http://siilinjärvi.fi/>

Sonkajärven kunta, <http://sonkajarvi.fi/>

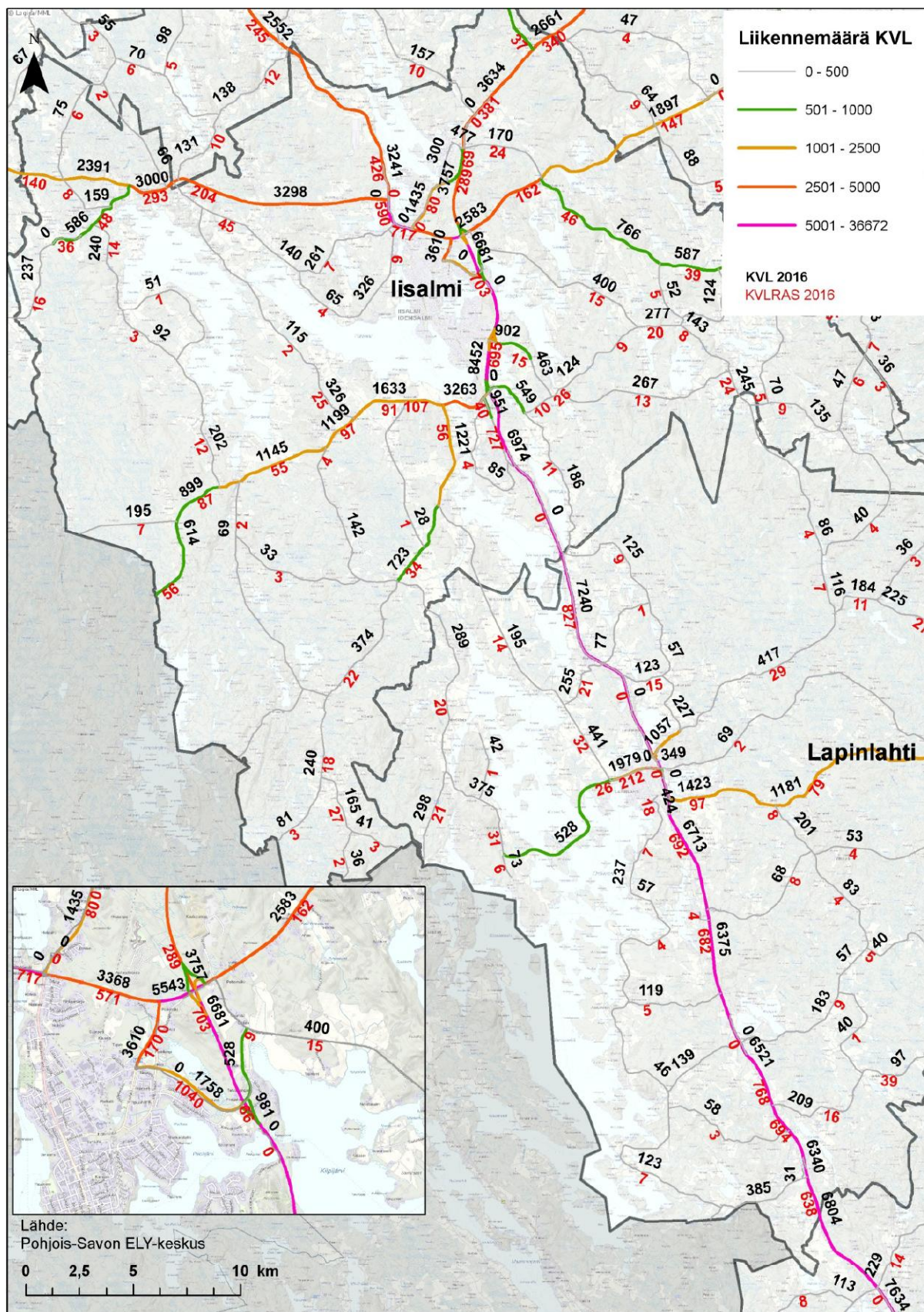
Vieremän kunta, <http://vierema.fi/>

Liitteet

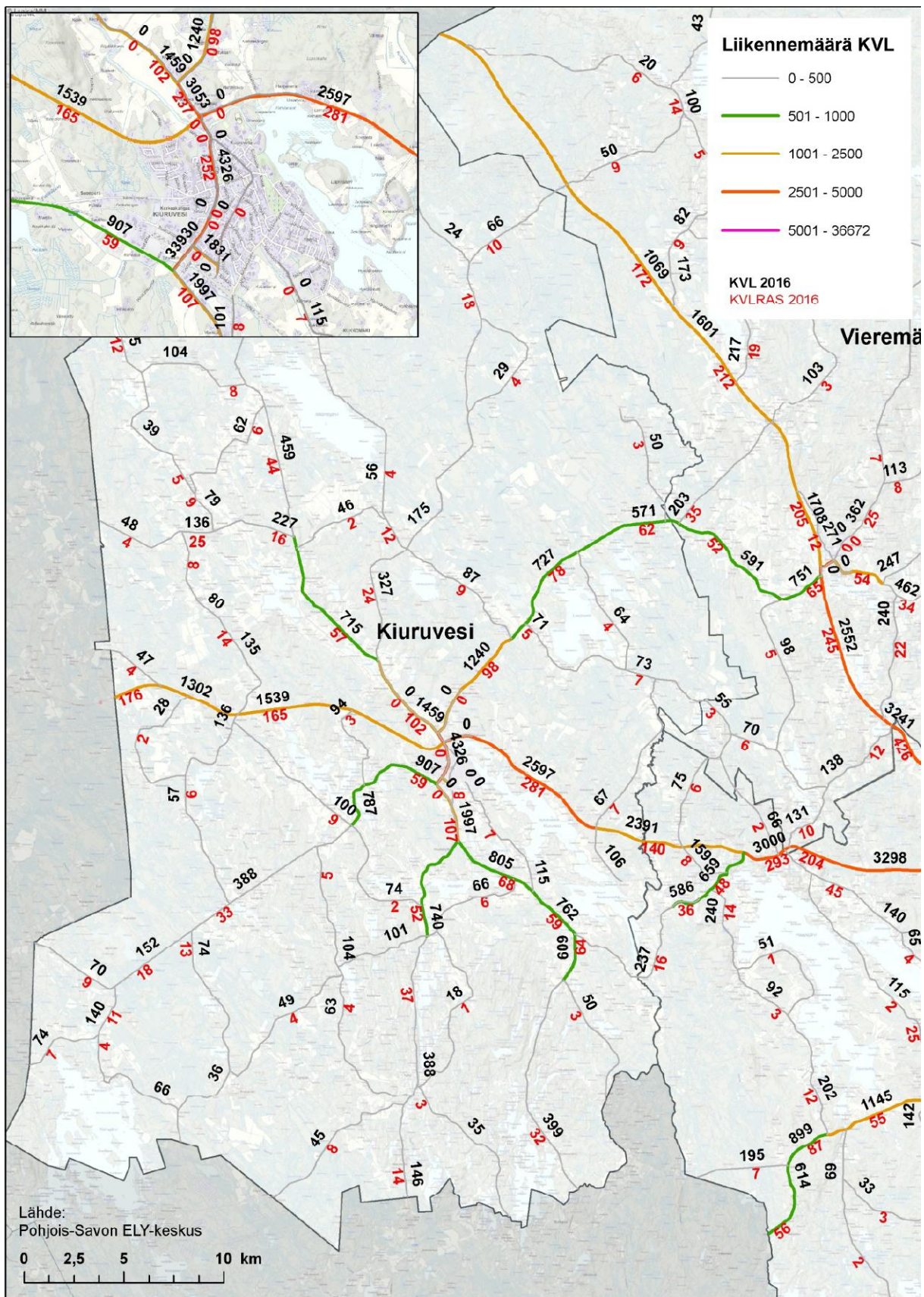
- Liite 1. Kuntakohtaiset liikennemäärätiedot
- Liite 2. Jalankulku- ja pyöräilyväylät
- Liite 3. Tieverkon jäsentely kuntien päätaajamissa
- Liite 4. Kuntakohtaiset toimintasuunnitelmat

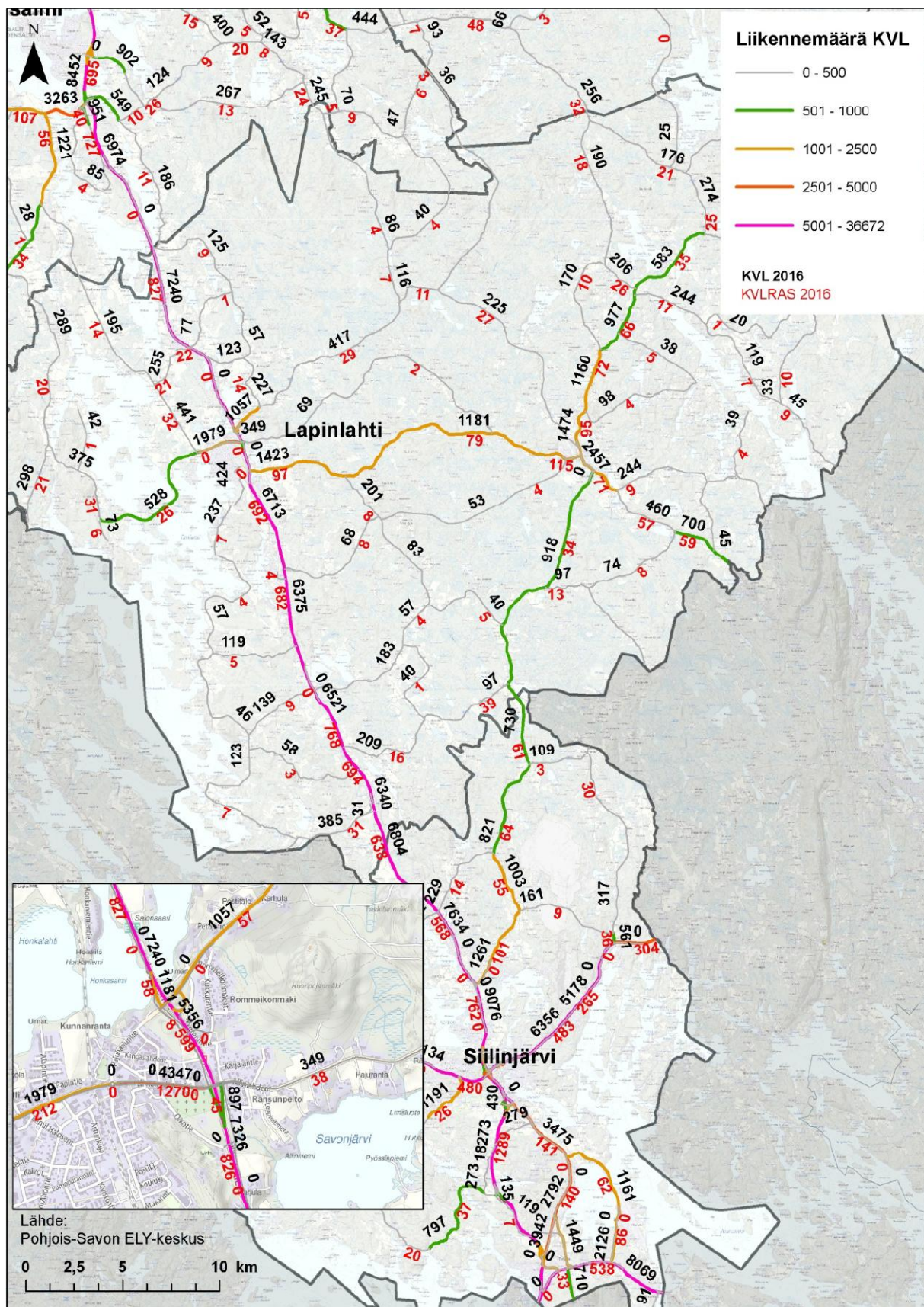

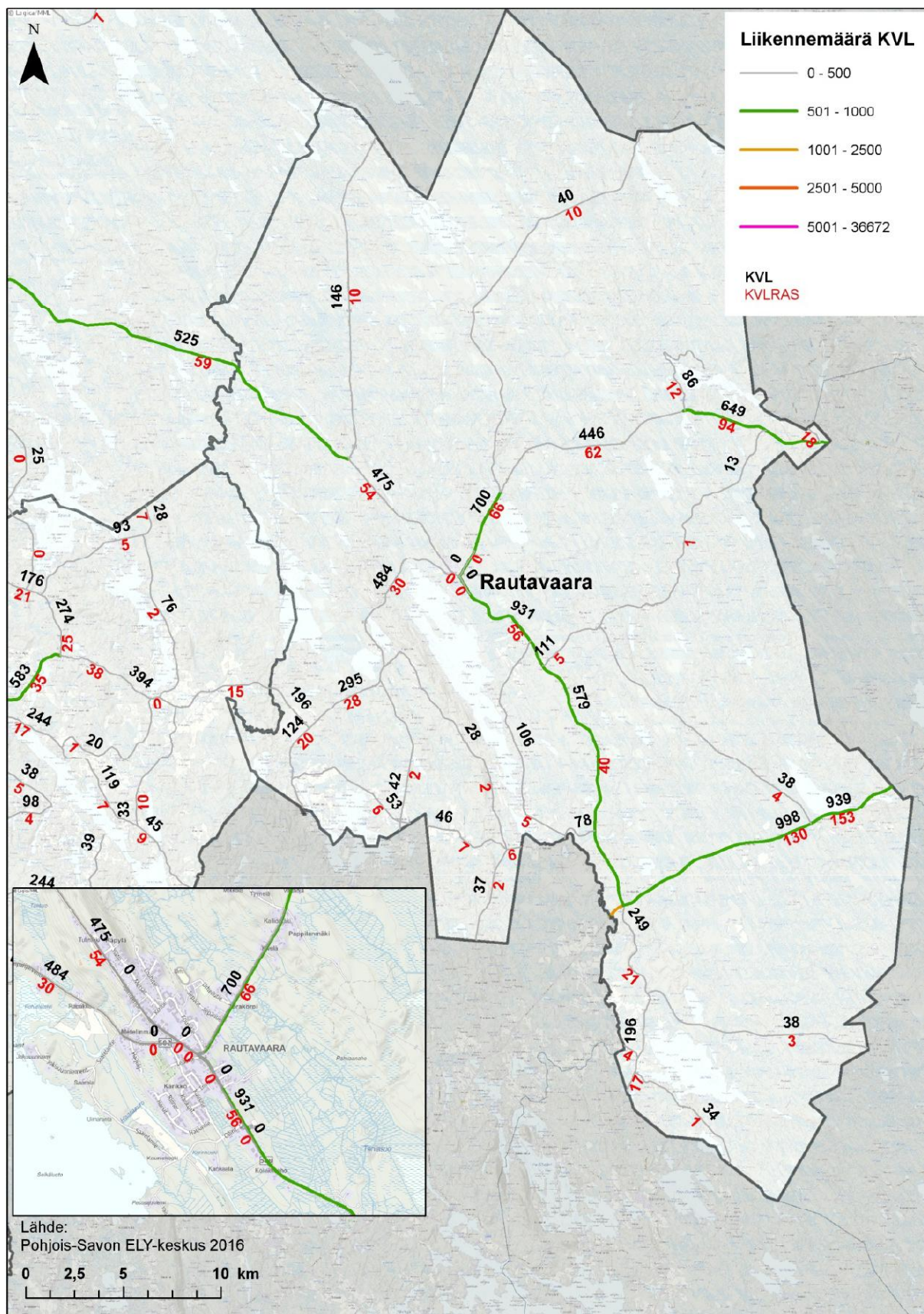

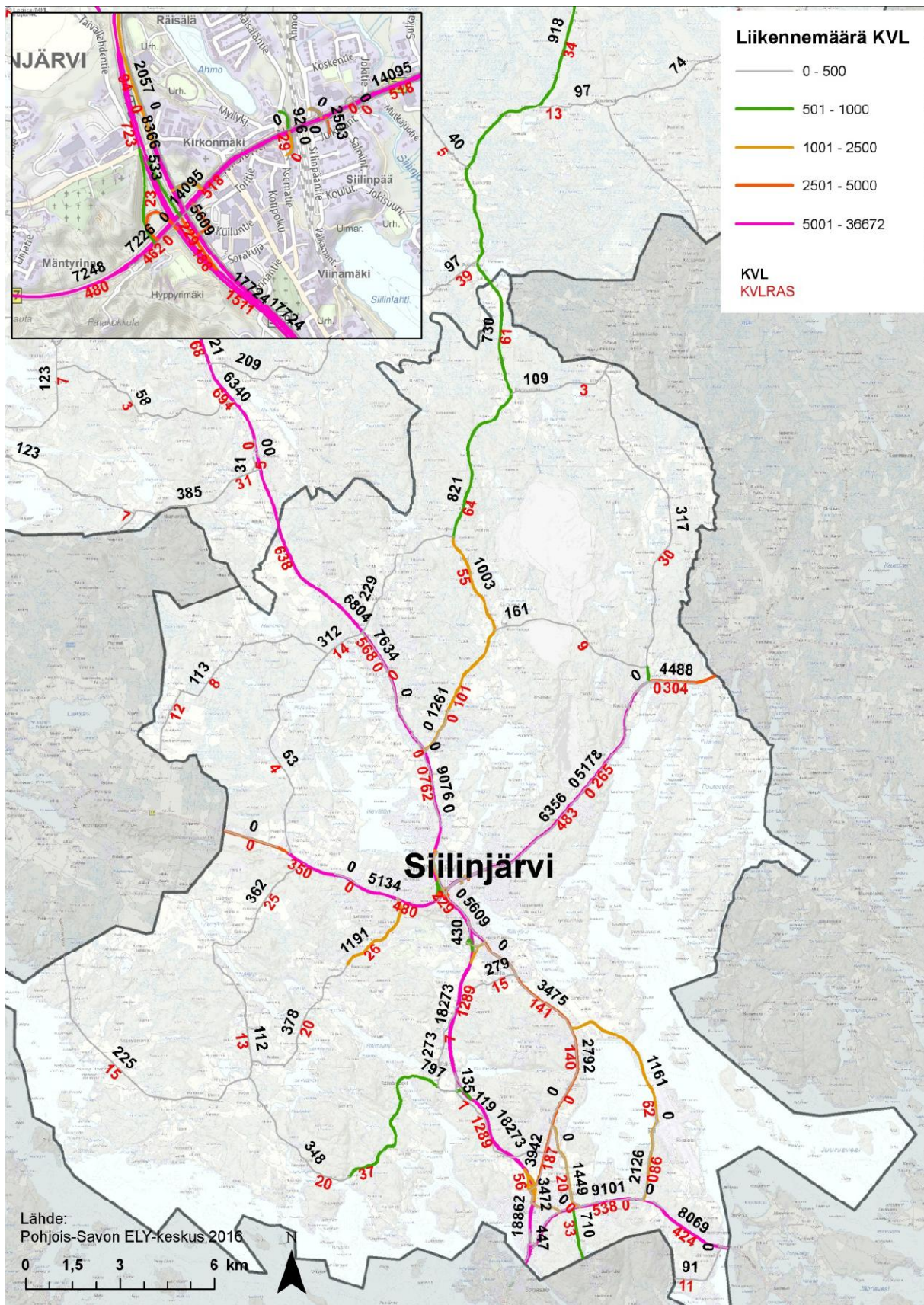

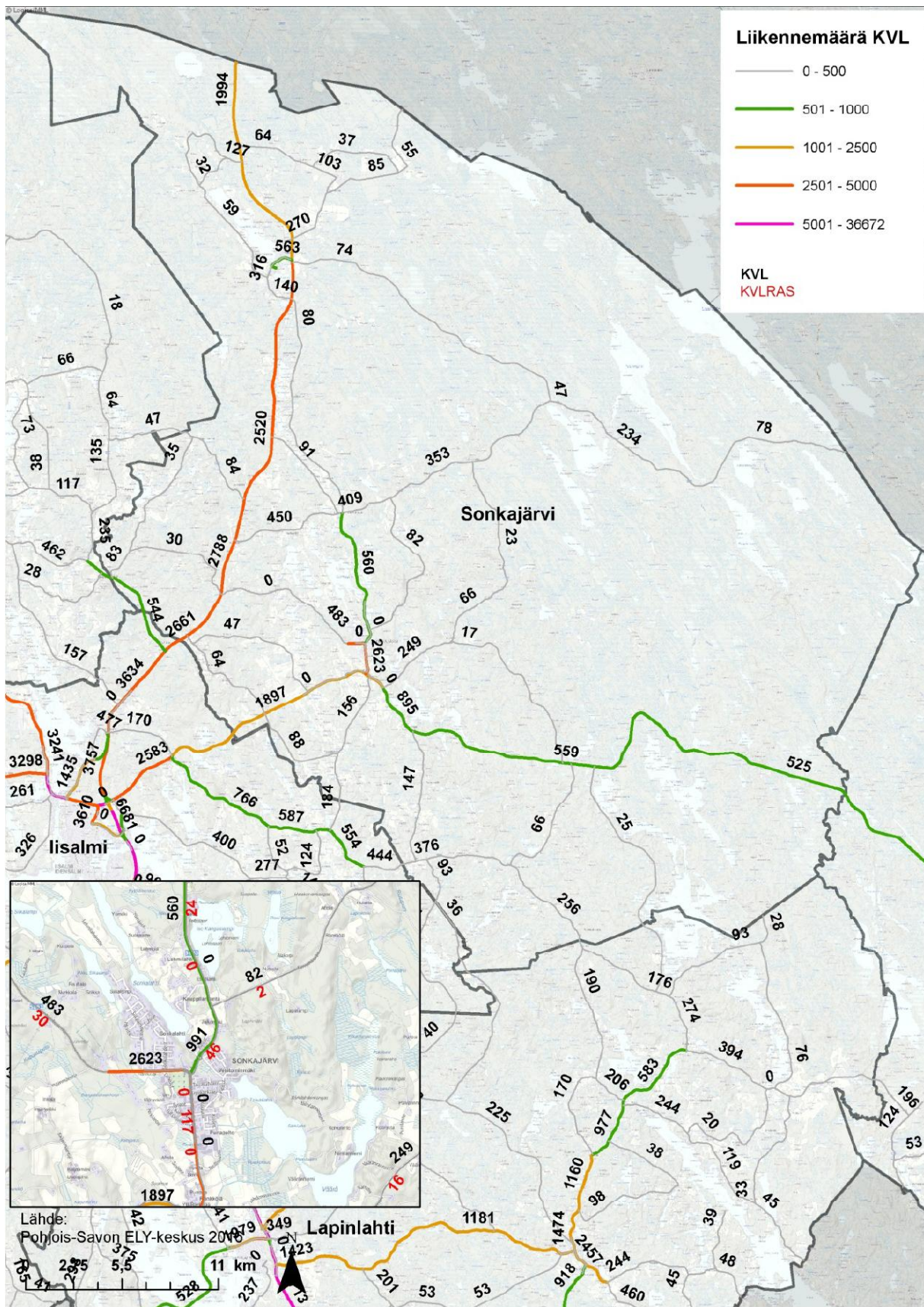

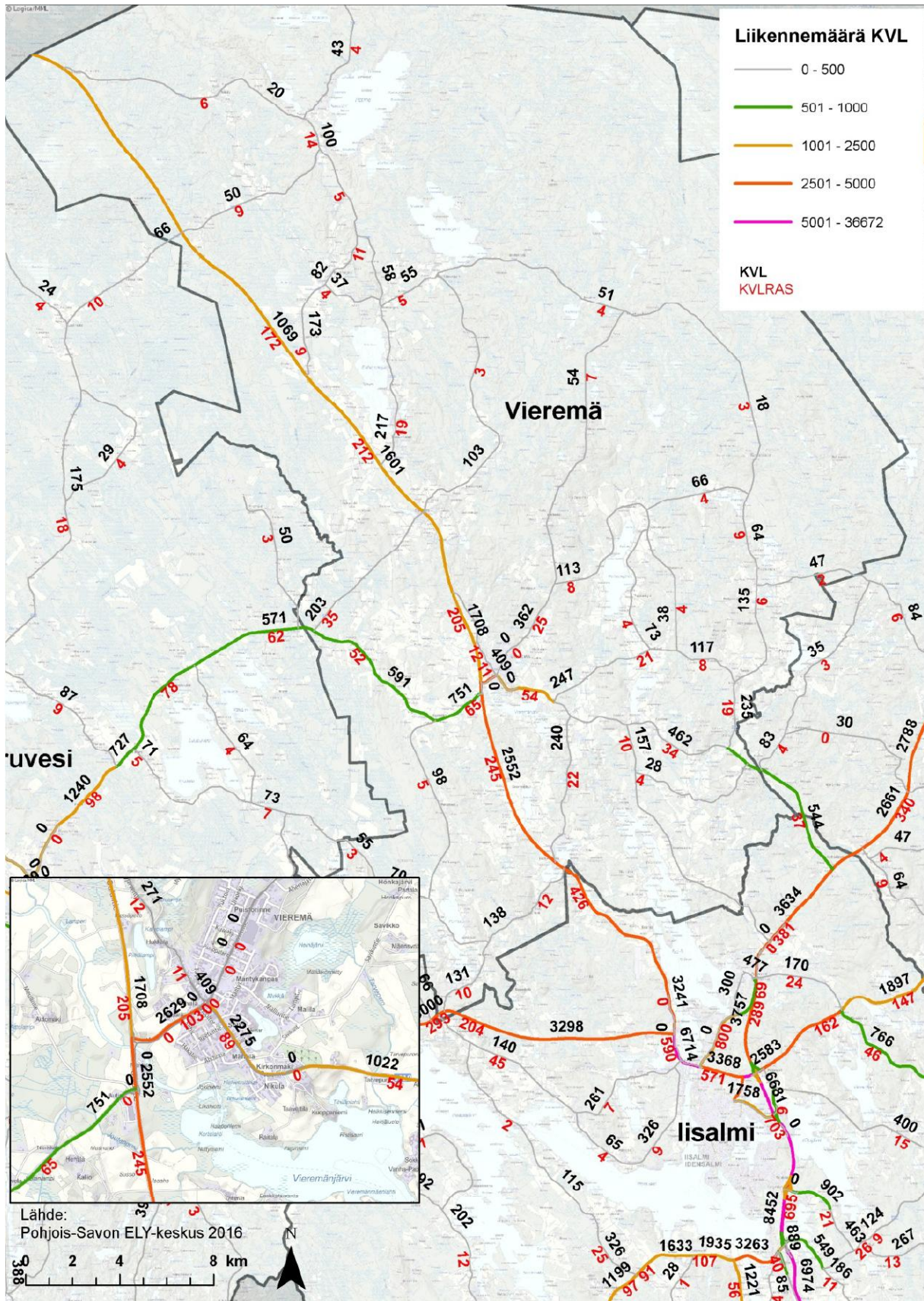

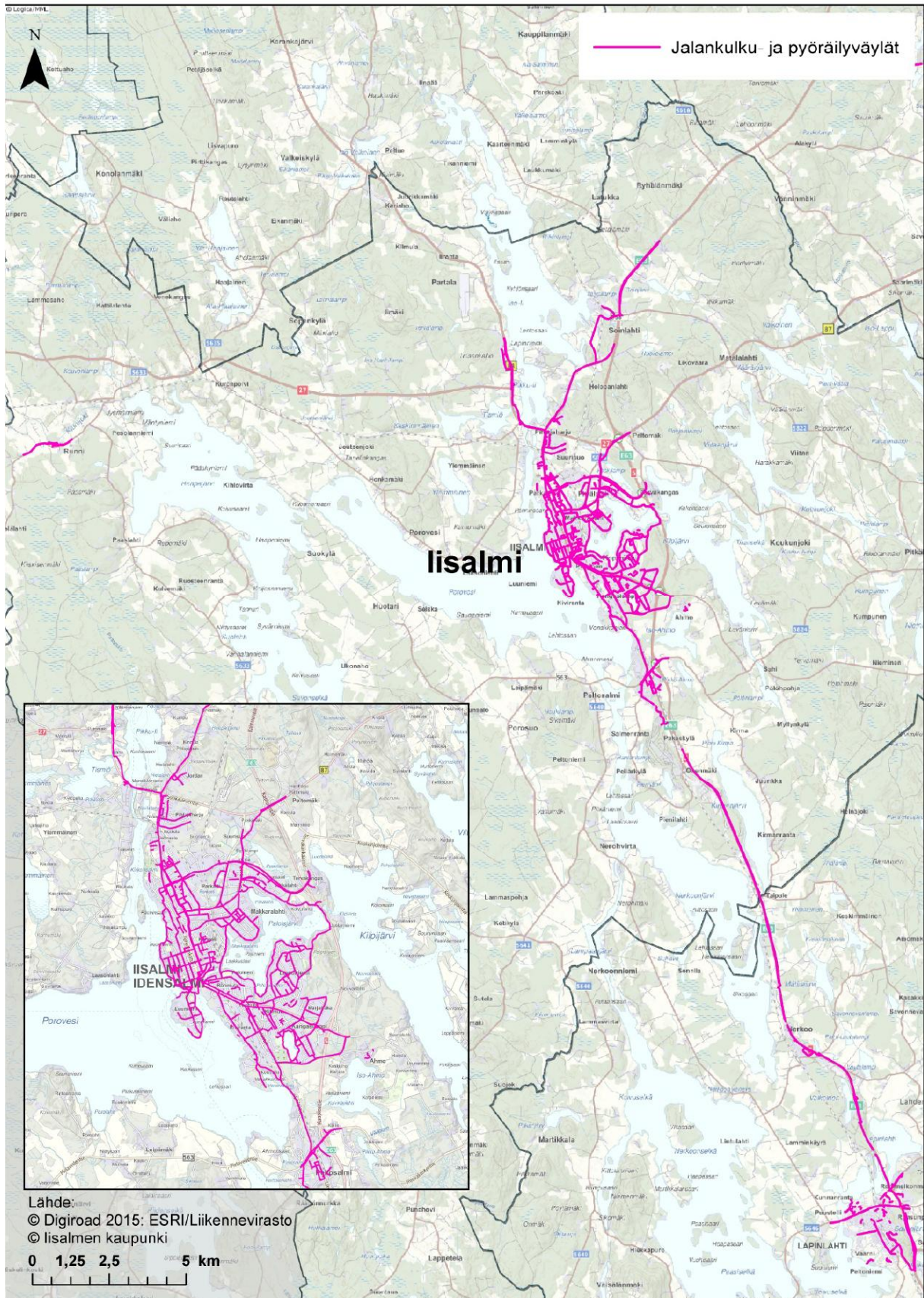

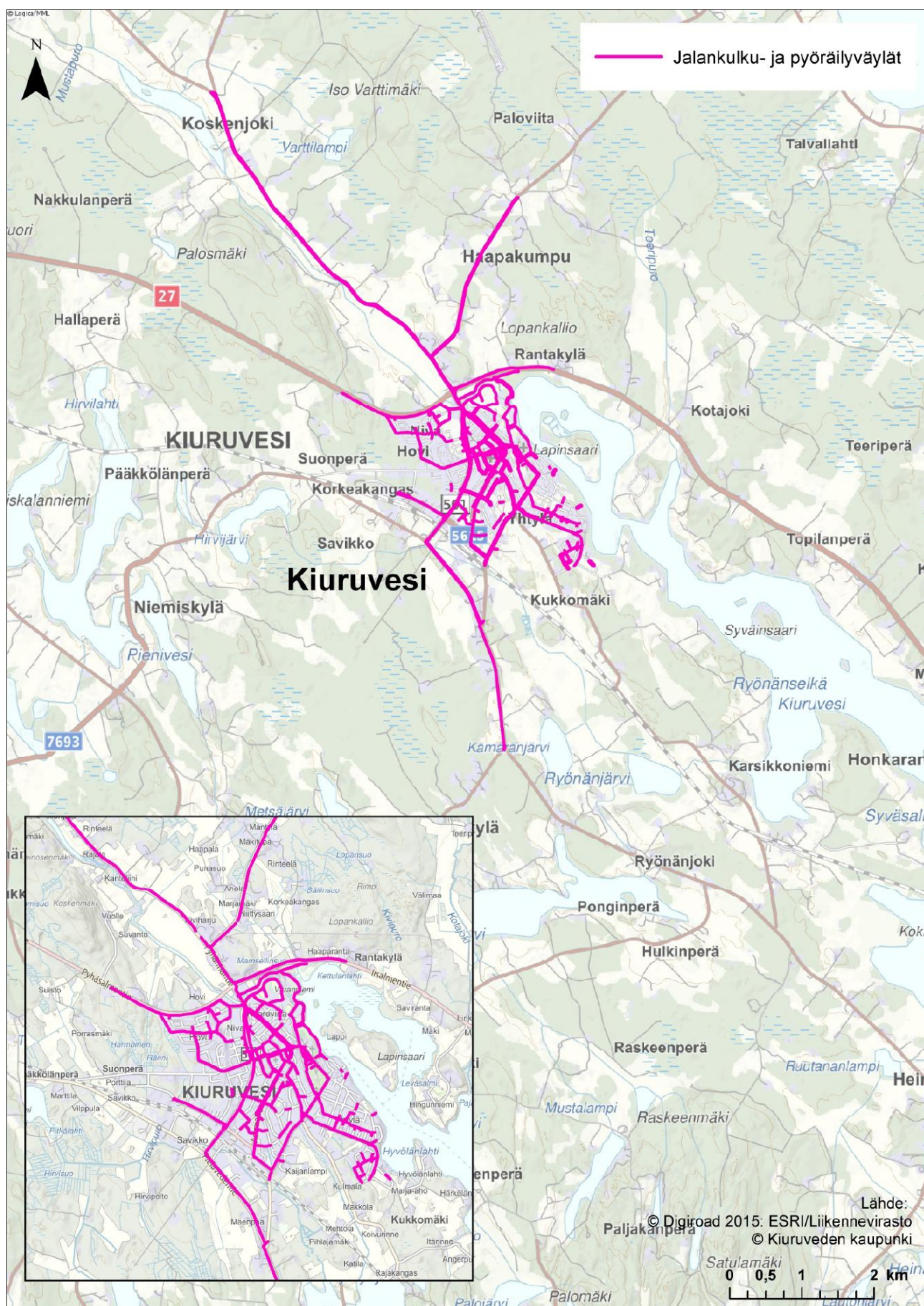

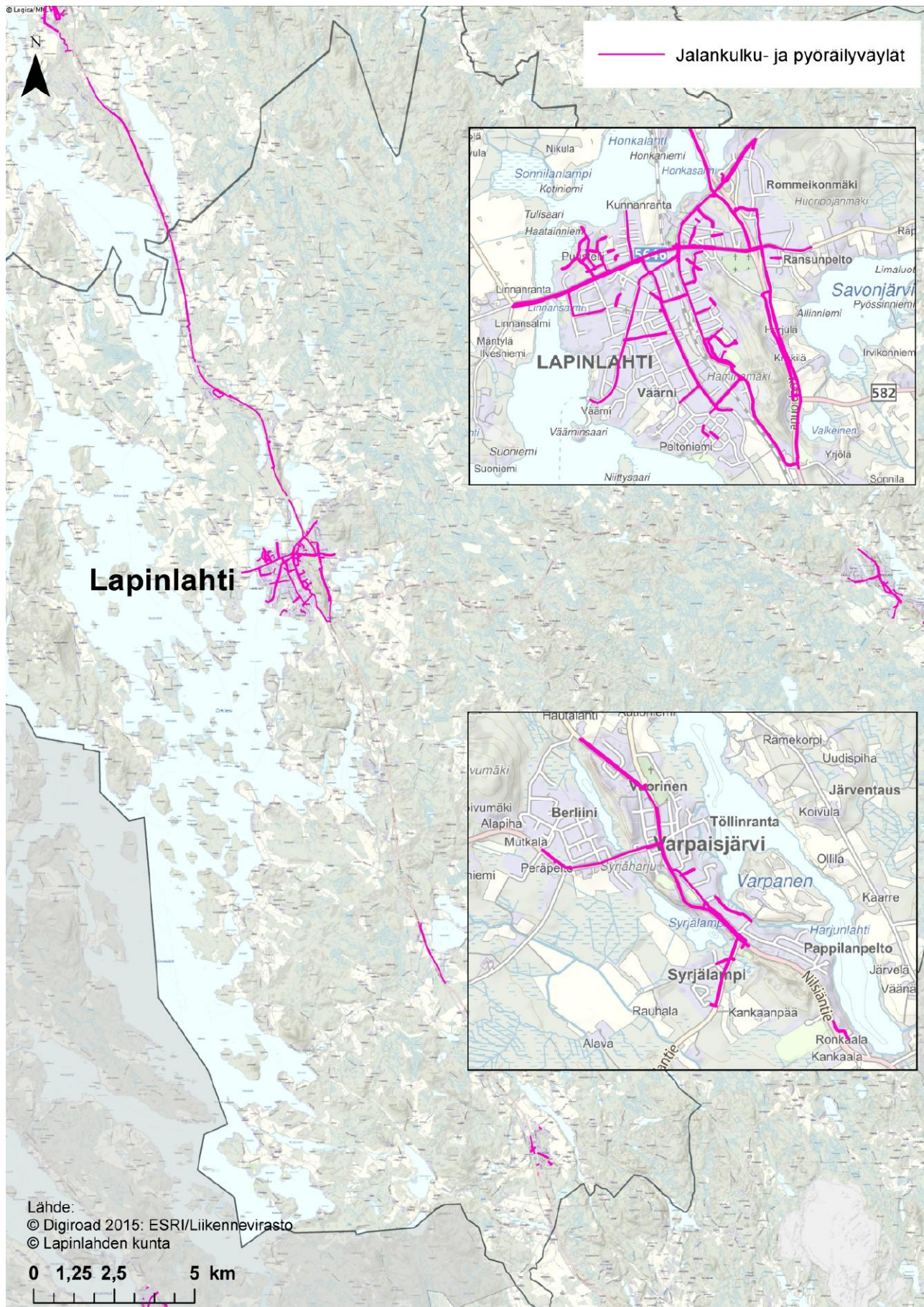

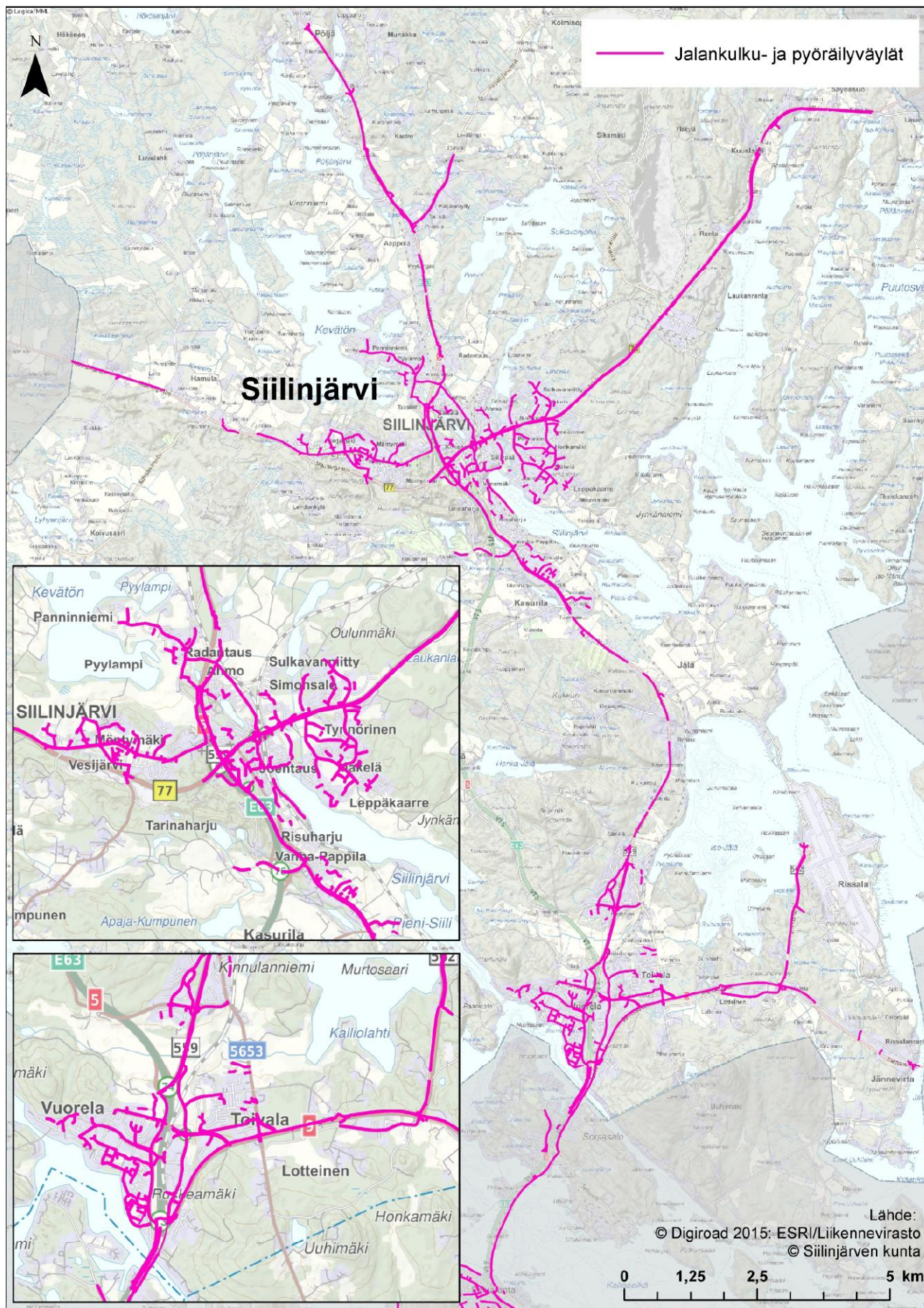

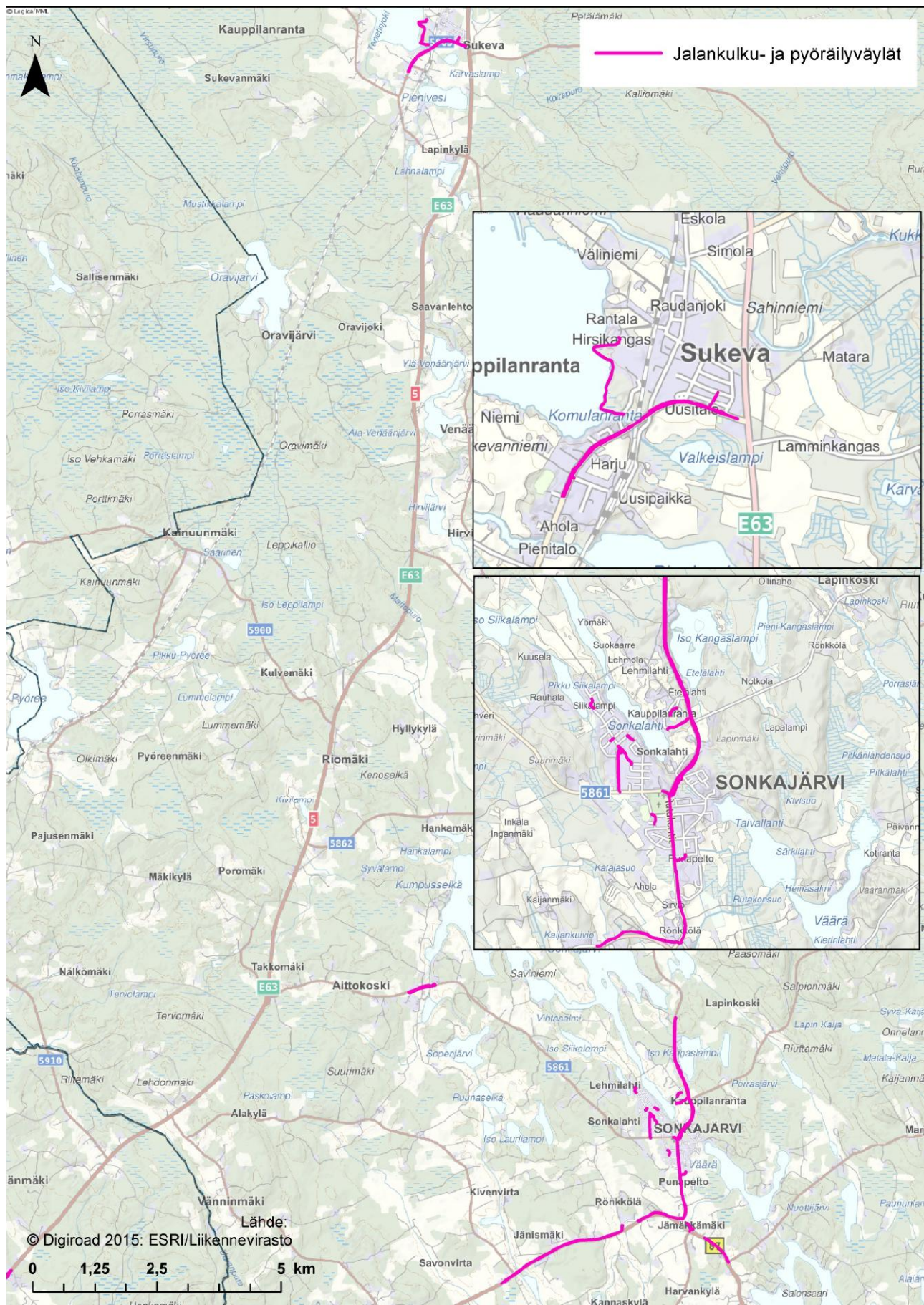

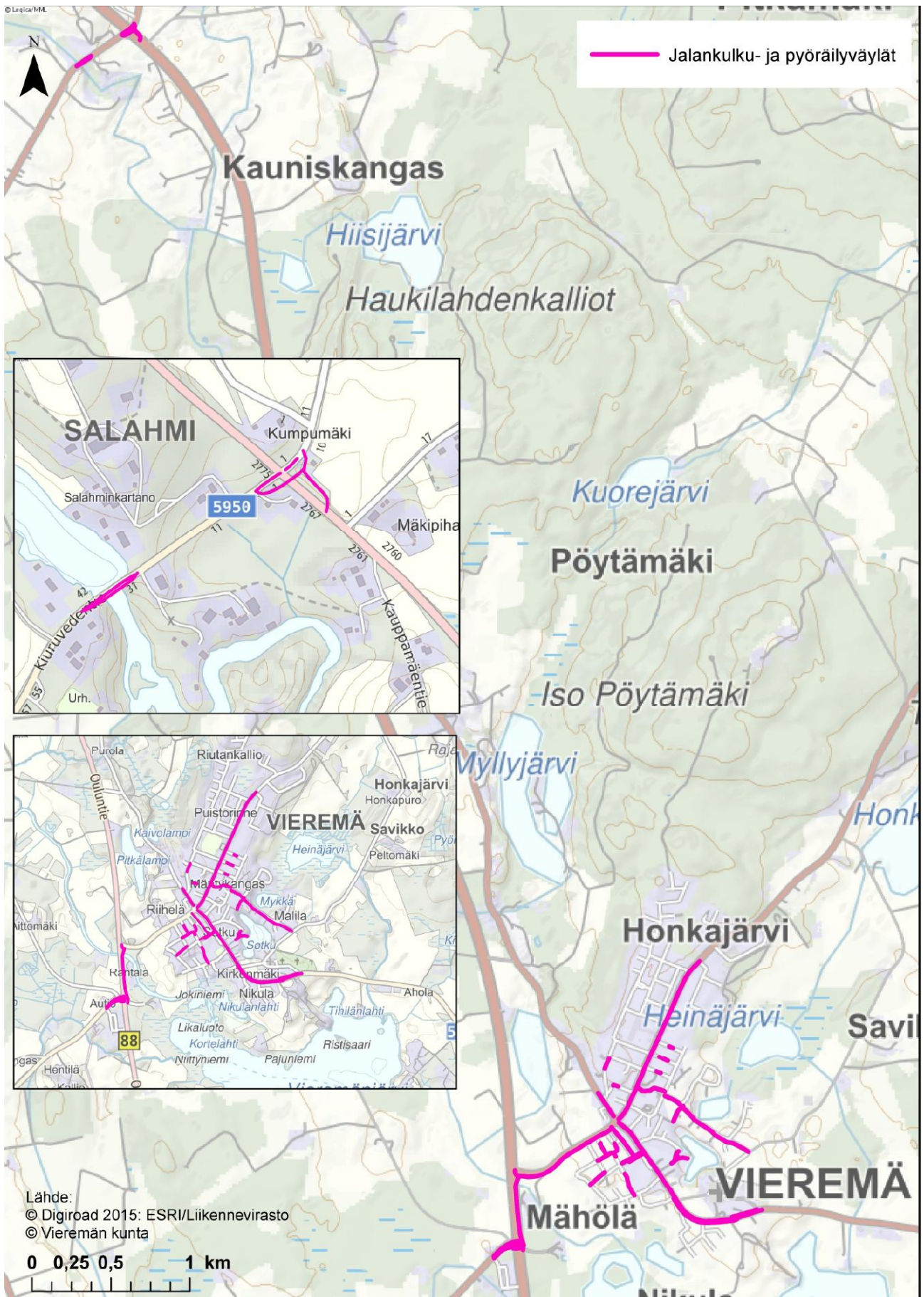

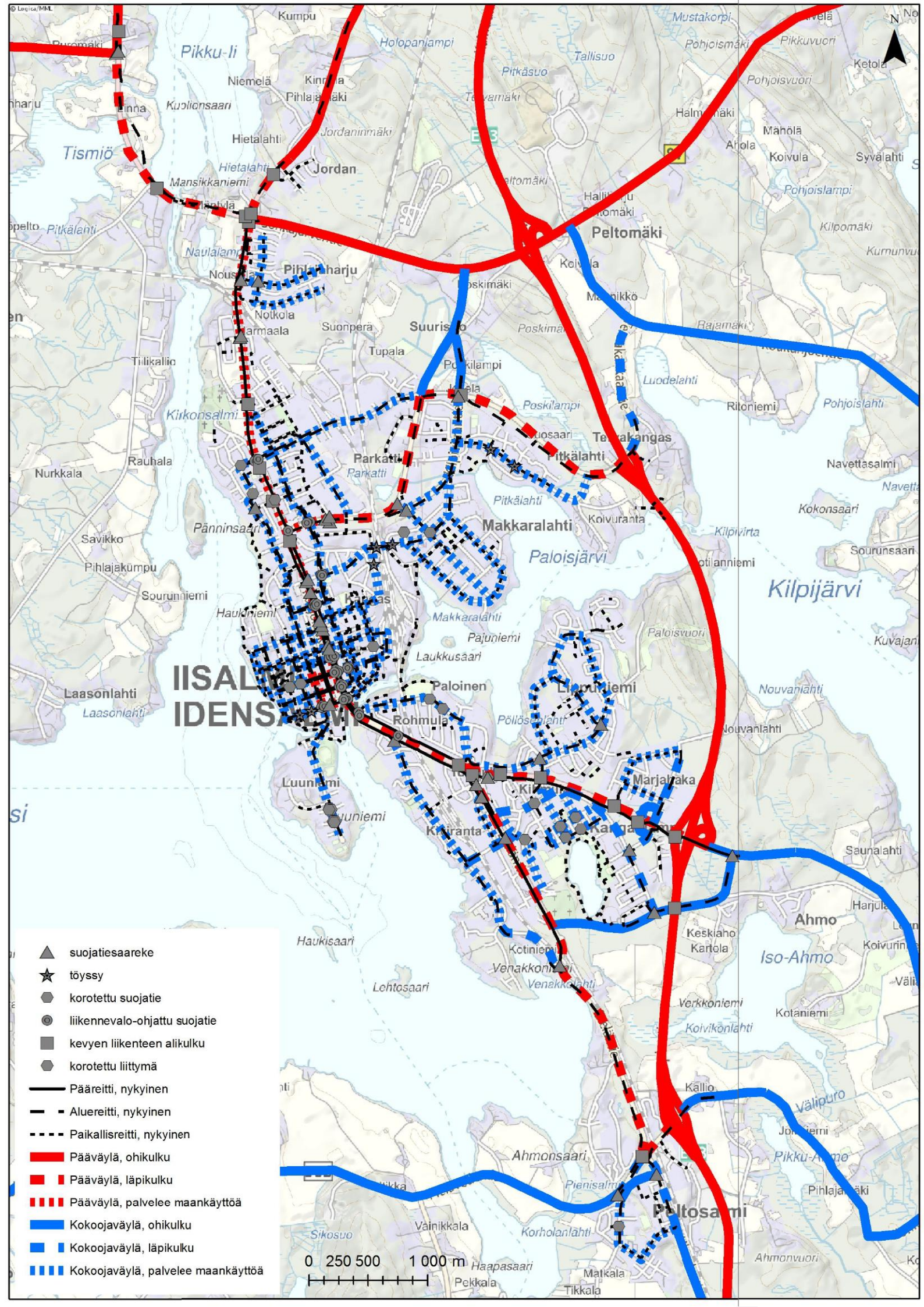

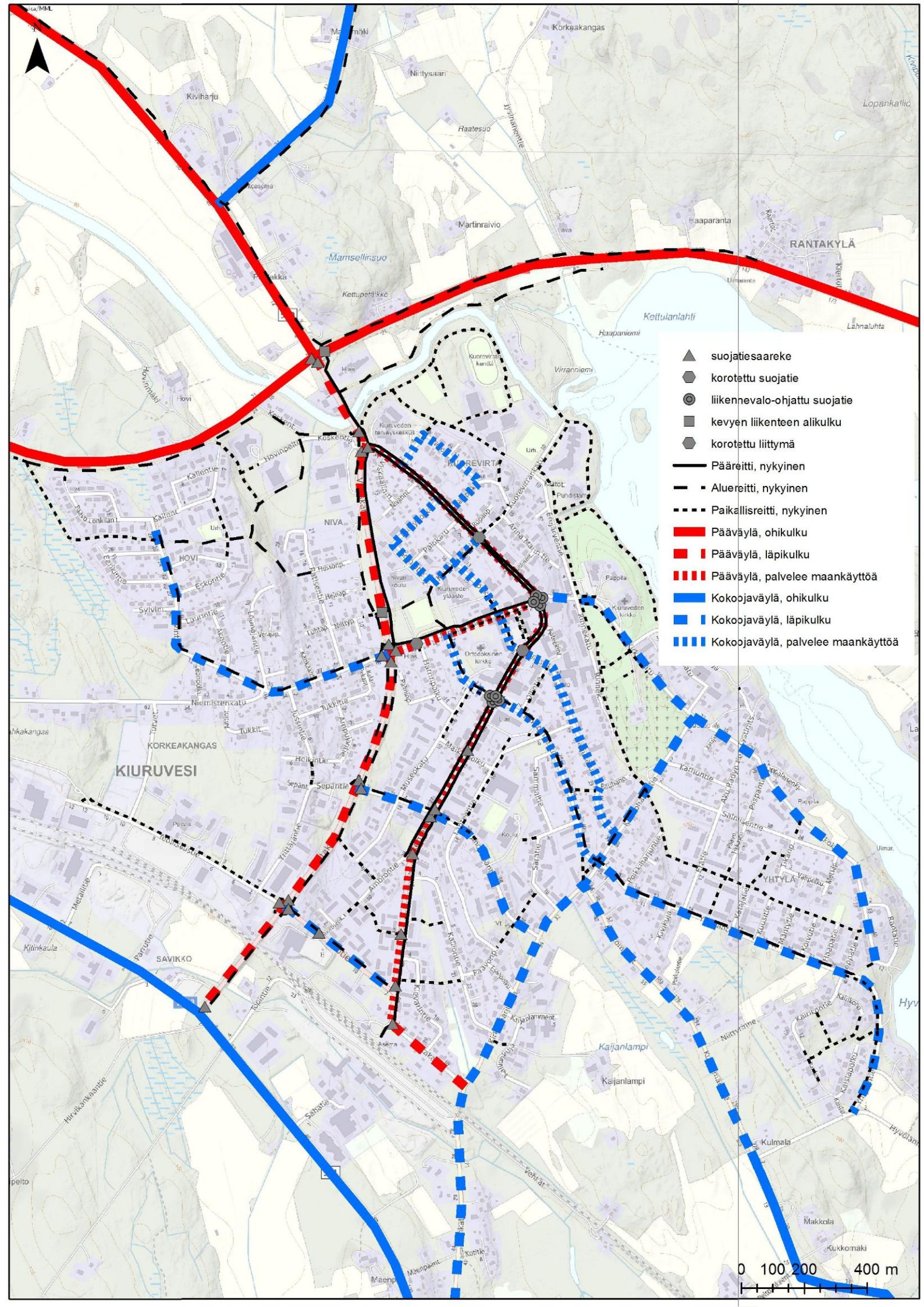

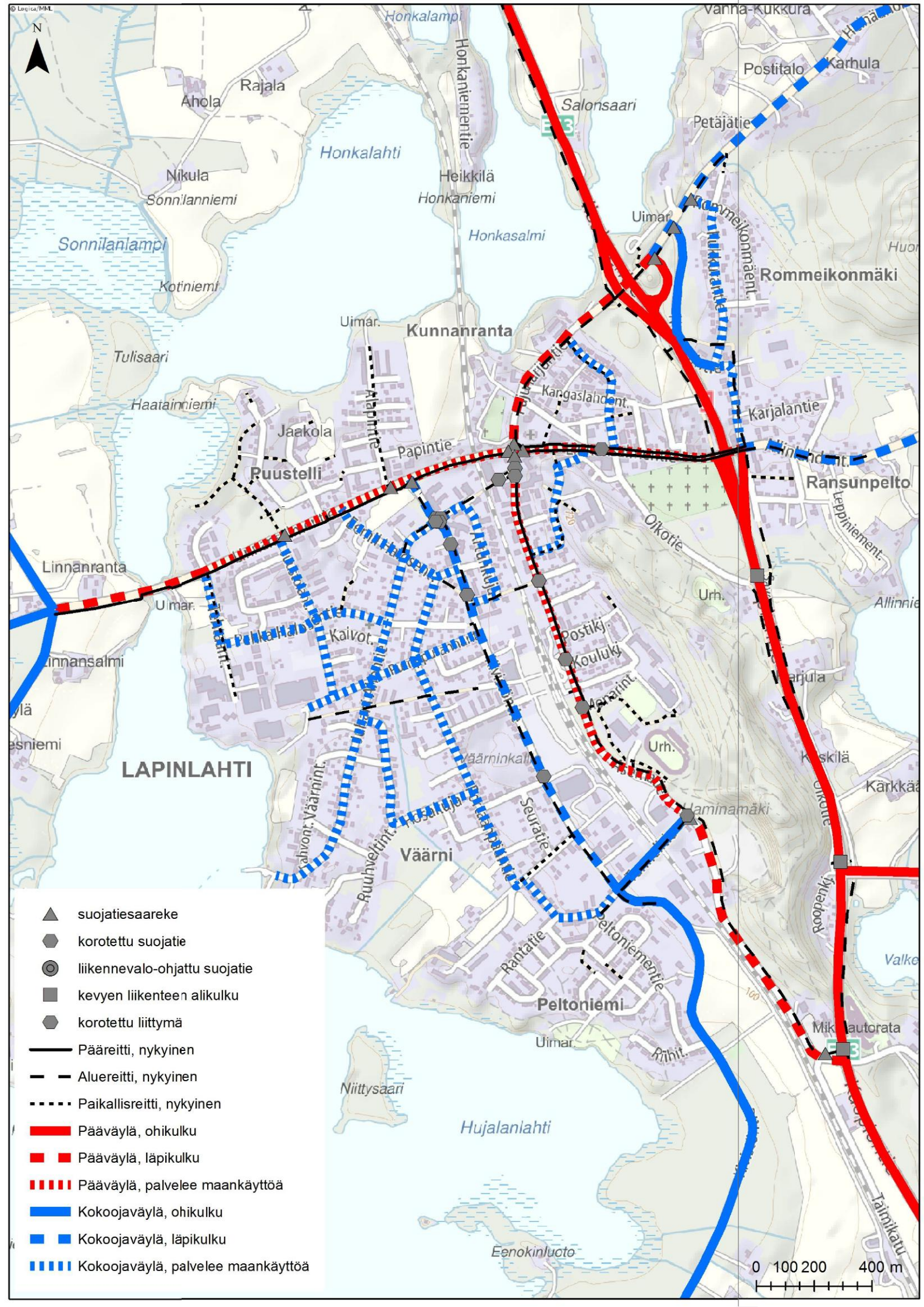

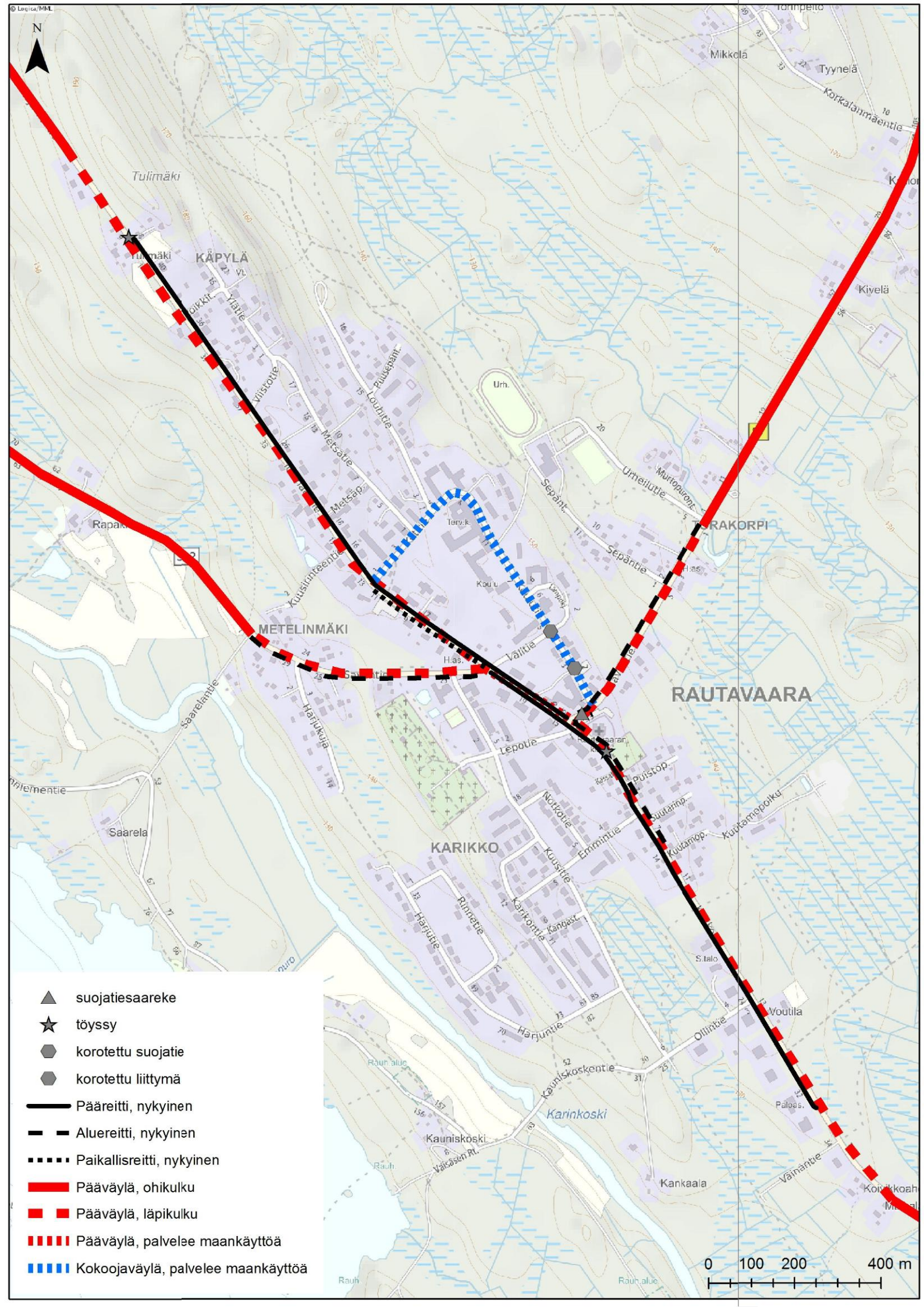

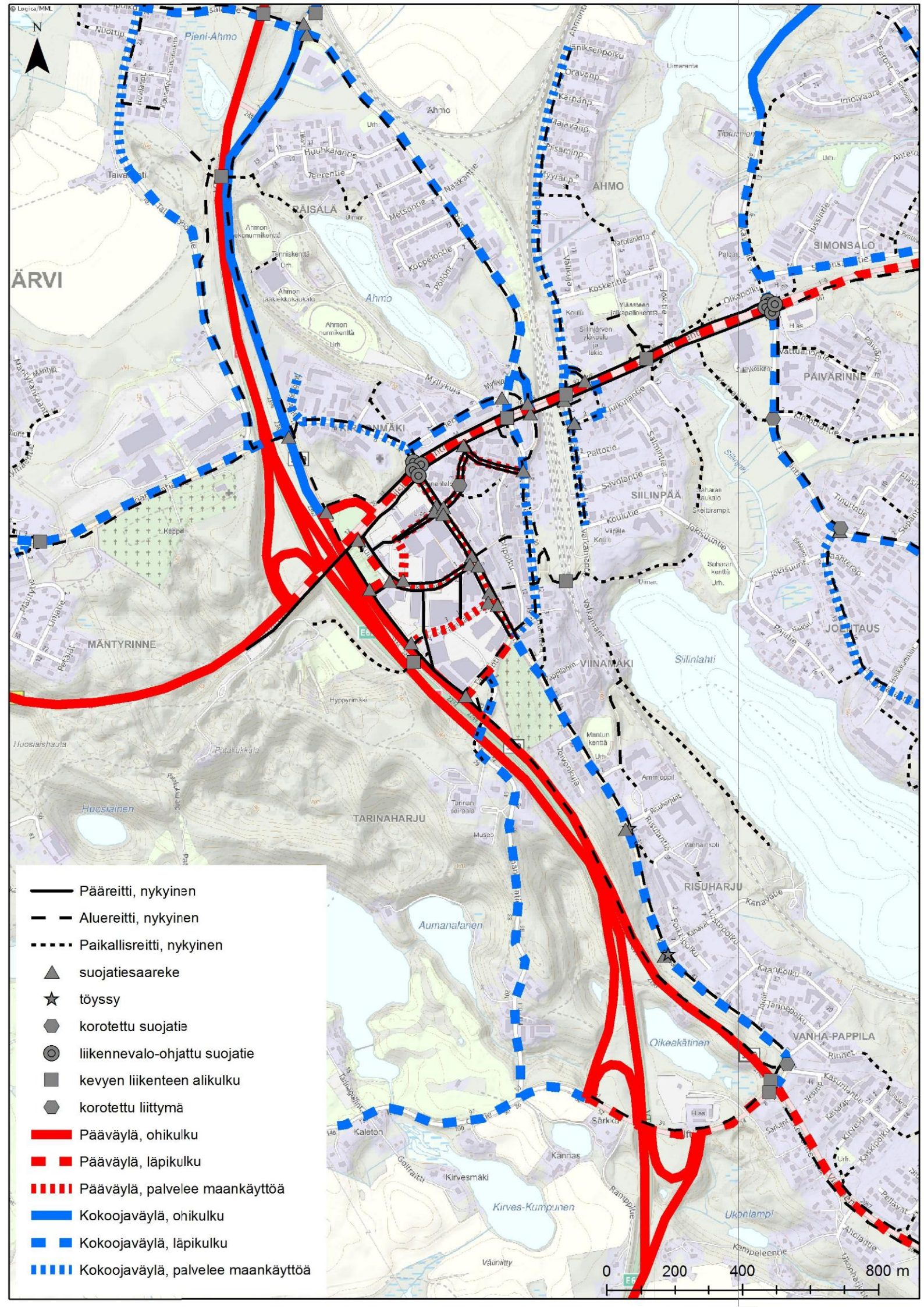

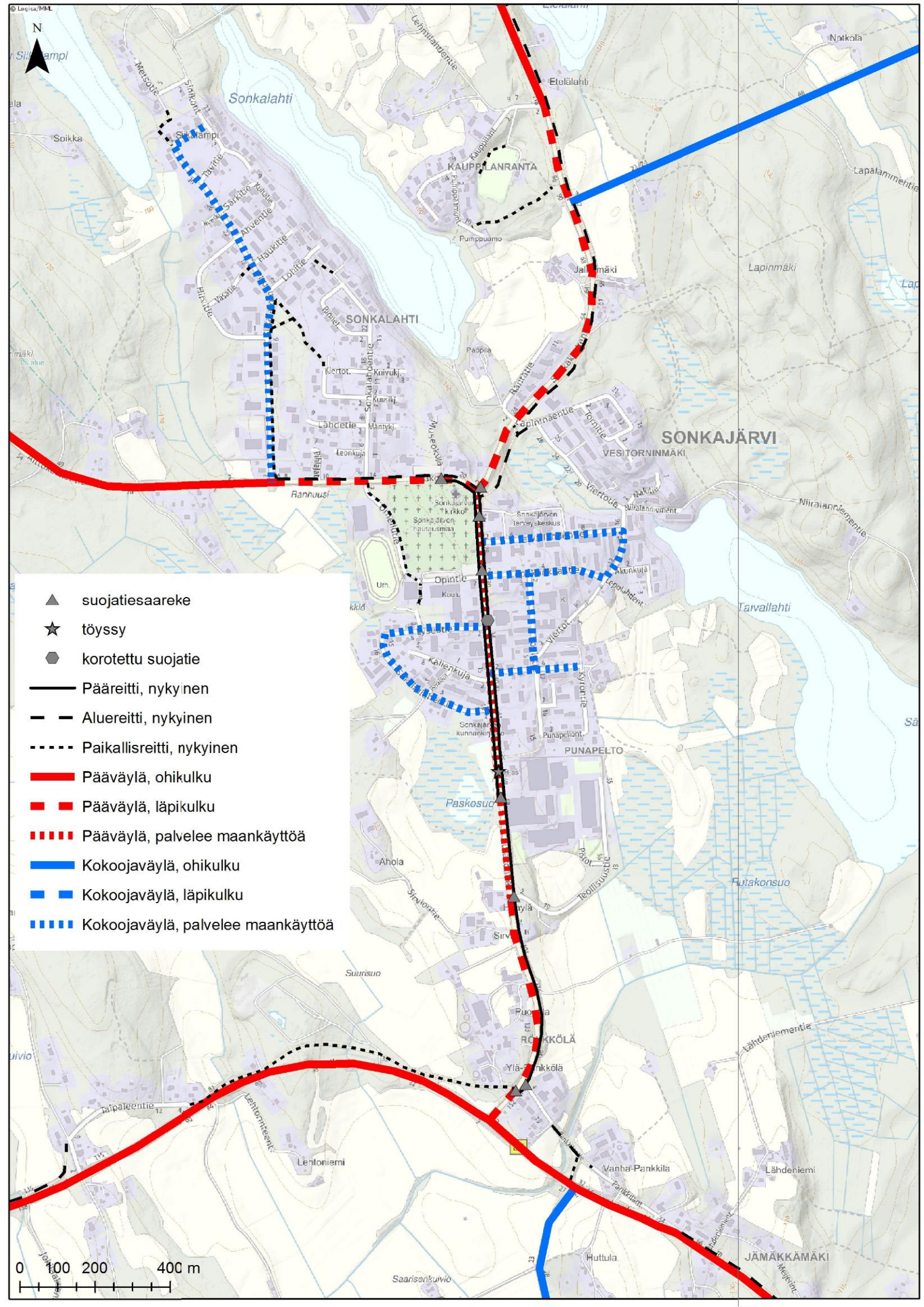

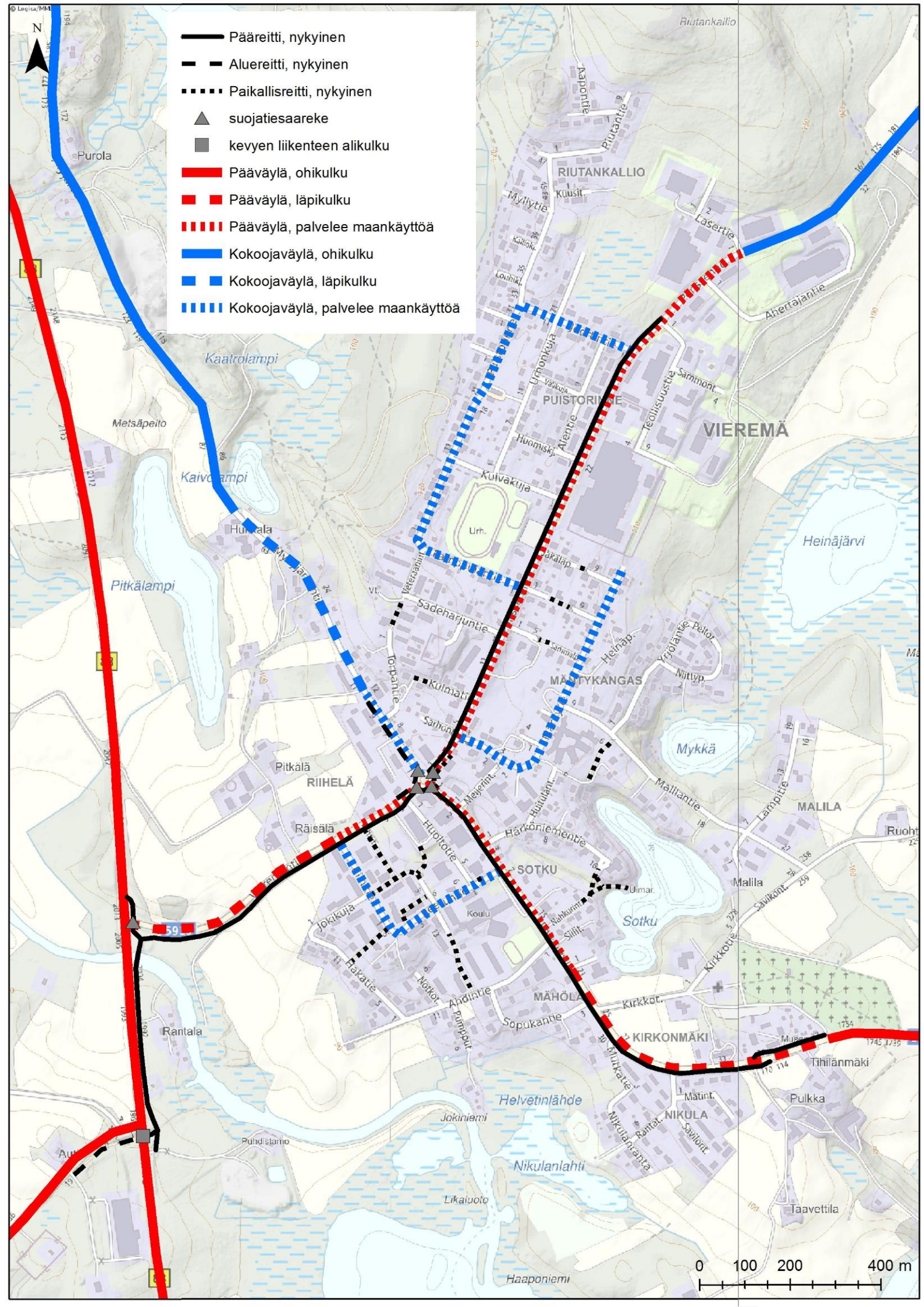

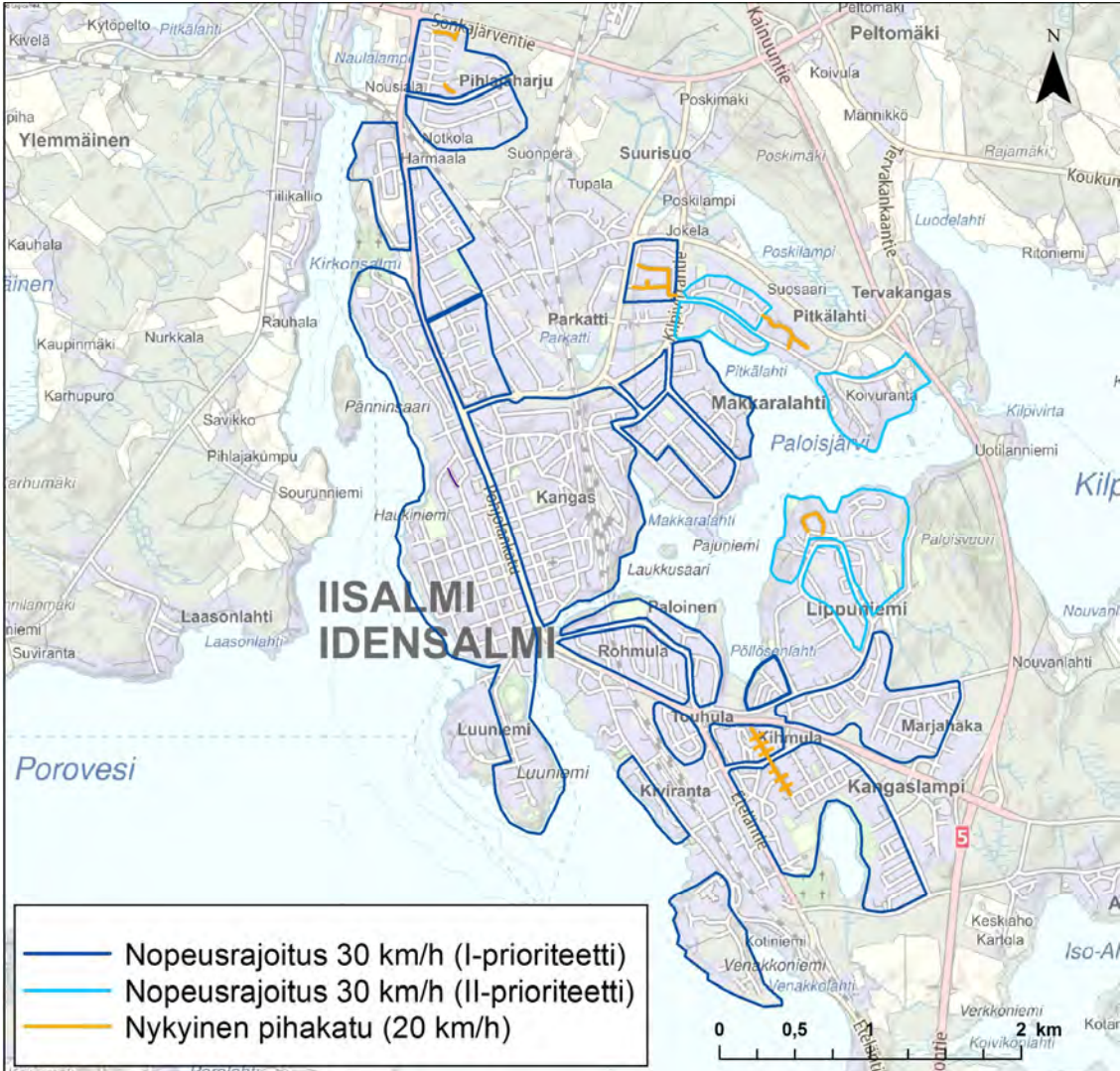

HANKEKORTTI		
Kuntatiedot:	Hanketiedot:	
Kunta: Iisalmi	Hankkeen nimi:	30 km/h -rajoitusalueet Iisalmen keskustaajamassa
	Tieosoite:	-
Kuntakoodi (Kela): 140	Pituudet:	-
Nykytila		
Iisalmen asuinalueiden nykyiset nopeusrajoitukset ovat pääosin 40 km/h ja 50 km/h. Lisäksi alueella on joitakin pihakatuja, joilla nopeusrajoitus on 20 km/h.		
Tavoitteet:		
Nopeusrajoituksen alentaminen 30 km/h –rajoitukseen yhdessä muiden liikenteenrauhottamistoimenpiteiden kanssa parantaisi liikenneturvallisuutta asuinalueilla. Nopeusrajoituksen alentaminen 40 km/h tai 50 km/h -rajoituksesta 30 km/h -rajoitukseen parantaa jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden mahdollisuuksia selvittää onnettomuudesta ilman vakavia loukkaantumisia. Alhaisemmillä ajonopeuksilla autoilijoilla on enemmän aikaa reagoida, mikä pienentää yhteentörmäysten riskiä.		
Kartta:		
		
Toimenpiteet (suoritemäärä ja kustannukset, alv 0%):		
<p>Asuinalueilla siirrytään 30 km/h -nopeusrajoitukseen. Kuitenkin uusien 30 km/h -alueiden sisällä olevat pihakadut säilytetään ennallaan. Nopeusrajoitusalueissa toteutettavan muutoksen voi tehdä alueittain, jolloin nopeusrajoitusta voidaan tarvittaessa testata pienemmällä alueella. Asuinalueiden nopeusrajoitukset ehdotetaan muutettavan kahdessa päävaiheessa (vaihe I ja vaihe II).</p> <p>Nopeusrajoitusalueet on pyritty määrittämään niin, että 30 km/h –nopeusrajoitus olisi looginen autonkuljettajalle. Paras tulos saadaan silloin, kun nopeusrajoituksen muutoksen lisäksi liikenneympäristöä kehitetään sellaiseksi, että se tukee alhaisempaa nopeusrajoitusta. Toteutus voidaan tehdä erilaisin hidastavin toimenpitein, mutta jo ympäristön luoma mielikuva tiiviistä kaupunkiympäristöstä edesauttaa alhaisen ajonopeuden ylläpitämistä.</p>		
Vaikutukset:		
Matalammat ajonopeudet pienentävät jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden riskiä joutua onnettomuuteen ja parantavat mahdollisuuksia selvittää onnettomuudesta ilman vakavia loukkaantumisia.		

IISALMI

Taajaman alueelle esitetyt toimenpiteet

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
100	Vt 27 Sonkajärventie, välillä Kilpivirrantie - Koljonvirrantie ja mt 5870 Kilpivirrantie välillä vt 27 - Hannunpurontie	27/30/50-1840	1790	Jalankulku- ja pyöräilyväylä	500 (erillisrahoitus)	0,002	0,004	-	Kaupunki, ELY
		5870/1/0-300	300	Jalankulku- ja pyöräilyväylä	100 (erillisrahoitus)	0,001	0,009	-	Kaupunki, ELY
101	Koljonvirrantie, Pihlajaharjuntien liittymä	-	-	Kiertoliittymä	400	-	-	3	Kaupunki
102	Antinkatu	-	-	Korotettu suojatie puiston kohdalle Rovastinkadun ja Lukkarinkadun välillä	11	-	-	2	Kaupunki
103	Pekankatu, Juhonkadun liittymä	-	-	Pysäkin muuttaminen olakkeelliseksi	5	-	-	2	Kaupunki
		-	-	Liittymäjärjestelyt / pysäköintipaikan parempi erottelu	15	-	-	2	Kaupunki
104	Tiirankatu	-	-	Tiirankadun ylittävillä suojateilla suojaatiemerkkien siirtäminen ajoradan reunaan, heijastinvarsien lisääminen suojaatiemerkkeihin.	1	-	-	1	Kaupunki
105	Koljonvirrantie väl. Pappilantie/Parkatintie - Opettajantie/Uikunkatu	-	-	Keskiviivan lisääminen alikulkuun	1	-	-	1	Kaupunki
106	Kirkonsalmentie	-	-	Loivapiirteinen hidastetöyssi Opettajantien liittymän eteläpuolelle	11	-	-	2	Kaupunki
107	Kirkonsalmentie-Hiekkalankuja	-	30	Jalankulku- ja pyöräilyväylä	9	-	-	-	Kaupunki
108	Kirkonsalmentie Ilvolankadun liittymän kohdalla	-	-	Loivapiirteinen hidastetöyssi	11	-	-	2	Kaupunki

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
109	Koljonvirrantie/Pohjolankatu välillä Parkatintie-Kankaankatu	-	-	Linja-autopysäkkien yhteyksien tarkastaminen. (Välillä on muutamia linja-autopysäkkejä, joille ei ole pysäkkiyhteyksiä.)	10	-	-	2	Kaupunki
110	Pohjolankatu, Päiviönkadun, Kuutolankadun, Joukolankadun ja Untamonkadun liittymät	-	-	Kadunvarsipysäköinnin ja suojateiden erottelu (pysäköinti suojateiden jälkeen omaan taskuunsa)	60	-	-	2	Kaupunki
111	Pohjolankatu	-	-	Erillisen liikennesuunnitelman laatiminen	-	-	-	2	Kaupunki
112	Riistakatu, Meijerikadun liittymä	-	-	Liittymän jäsentäminen	22	-	-	2	Kaupunki
113	Meijerikatu	-	-	Terveyskeskuksen sisäänkäynnin edessä olevan suojatien kohdalla kadun kaventaminen ja pysäköintijärjestelyt	20	-	-	2	Kaupunki
114	Haukiniemen liikunta-alueen liikennejärjestelyt sekä Haukiniemenkadun hidasteet	-	-	Käsitellään kaavoituksen yhteydessä	-	-	-	-	Kaupunki
115	Päiviönkatu, kirkkopuistosta tulevan väylän kohdan suojatie	-	-	Korotettu suojatie/kavennus (Kirkkopuiston remontin yhteydessä)	11	-	-	1	Kaupunki
116	Päiviönkatu välillä Malminkatu - Haukiniemenkatu	-	n. 900	Jalankulku- ja pyöräilyväylä	270	-	-	2	Kaupunki
117	Päiviönkadun ja Malminkadun/Kulmakadun liittymä	-	-	Liittymäalueen korottaminen	32	-	-	1	Kaupunki
118	Riistakatu, Kirkkopuistonkadun suojatie	-	-	Korotettu suojatie/kavennus (Kirkkopuiston remontin yhteydessä)	11	-	-	2	Kaupunki
119	Savonkatu/Ilvolankatu -liittymä	-	-	Kadunvarsipysäköinnin ja suojateiden erottelu: suojateiden ylitysmatkan lyhentäminen, pysäköinti suojateiden jälkeen omaan taskuunsa	22	-	-	2	Kaupunki
120	Satamakatu/Riistakatu -liittymä	-	-	Puuttuvan liikennemerkin "Yhdistetty pyörätie ja jalkakäytävä" lisääminen Satamakadun pohjoisreunaan liittymän itäpuolelle.	1	-	-	1	Kaupunki

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
121	Parkatintie, Tientekijänkadun liittymä	-	-	Keskisaarekkeellinen suojatie (jalankulku- ja pyöräilyväylä vaihtaa puolta)	20	-	-	1	Kaupunki
122	Kilpivirrantie, Koivurinteenkadun liittymä	-	-	Liittymän jäsentäminen (linja-autopysäkin siirtäminen pohjoisemmaksi ja Kilpivirrantien ylittävän suojatien keskisaareke)	40	-	-	2	Kaupunki
123	Kilpivirrantie, Pitkälahdenkadun liittymä	-	-	Liittymän jäsentäminen ja suojatien ohjaavuuden parantaminen	22	-	-	2	Kaupunki
124	Poskipuronkatu Lampikujan liittymän kohdalla	-	-	Suojatien muuttaminen korotetuksi suojatieksi leikkikentän kohdalla	11	-	-	2	Kaupunki
125	Tervakankaankatu	-	n. 400	Jalkakäytävän leventäminen välillä Lehtolankatu - Puronsuunkatu	100	-	-	3	Kaupunki
		-	n. 600	Jalankulku- ja pyöräilyväylän rakentaminen välillä Tervakankaantie - Puronsuunkatu	180	-	-	3	Kaupunki
126	Suistamonkatu, Vihtakadun liittymä	-	-	Hidastetöyssy	11	-	-	1	Kaupunki
127	Lippuniementien, Linkinlahdenkadun ja Kiviahonkadun liittymä	-	-	Liittymän jäsentäminen	22	-	-	3	Kaupunki
128	Lippuniementie, Jäniksenkadun liittymä	-	-	Hidastetöyssy Jäniksenkadun liittymään	11	-	-	1	Kaupunki
129	Paloisvuorentien ja Lippuniementien liittymä	-	-	Liittymän muotoilu (liittymäkulman muuttaminen)	22	-	-	1	Kaupunki
130	Paloisvuorentie	-	-	Korotettu suojatie Rinteentien ja Lähteentien liittymien välillä olevalle suojatielle (reitti Kangaslammin alueelta Eteläisen Pohjolankadun ali Paloisvuorentielle)	11	-	-	1	Kaupunki

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
131	Kivirannantie, Venakontien liittymä	-	-	Keskisaarekkeellinen suojatie	20	-	-	1	Kaupunki
132	Venakontien/Kangaskujan ja Petter Kumpulaisen tien liittymä	-	-	Korotettu suojatie	11	-	-	3	Kaupunki
133	Kangaslammintie	-	-	Hidastetöyssy Marjapolun liittymän kohdalle	11	-	-	3	Kaupunki
134	Eteläntie	-	-	Keskisaarekkeellinen suojatie Lepokankaantien liittymään	20	-	-	3	Kaupunki
		-	-	Keskisaarekkeellinen suojatie Kangaslammintien/Yrittäjätien liittymään	20	-	-	3	Kaupunki
135	Lepokankaantie välillä vanha Ahmontien liittymä - Eteläntie	-	n. 600	Jalankulku- ja pyöräilyväylä	180	-	-	3	Kaupunki
-	Taajama	-	-	Nopeusrajoituksen muuttaminen 30 km/h (ks. Hankekortti liitteenä)	-	-	-	2	Kaupunki
-	Taajama	-	-	Tonttikatujen välisten liittymien muuttaminen tasa-arvoiseksi	-	-	-	1	Kaupunki
-	Ydinkeskusta	-	-	Ydinkeskustan kehittämissuunnitelmassa (2010) esitetyt toimenpiteet	-	-	-	1-2	Kaupunki

IISALMI

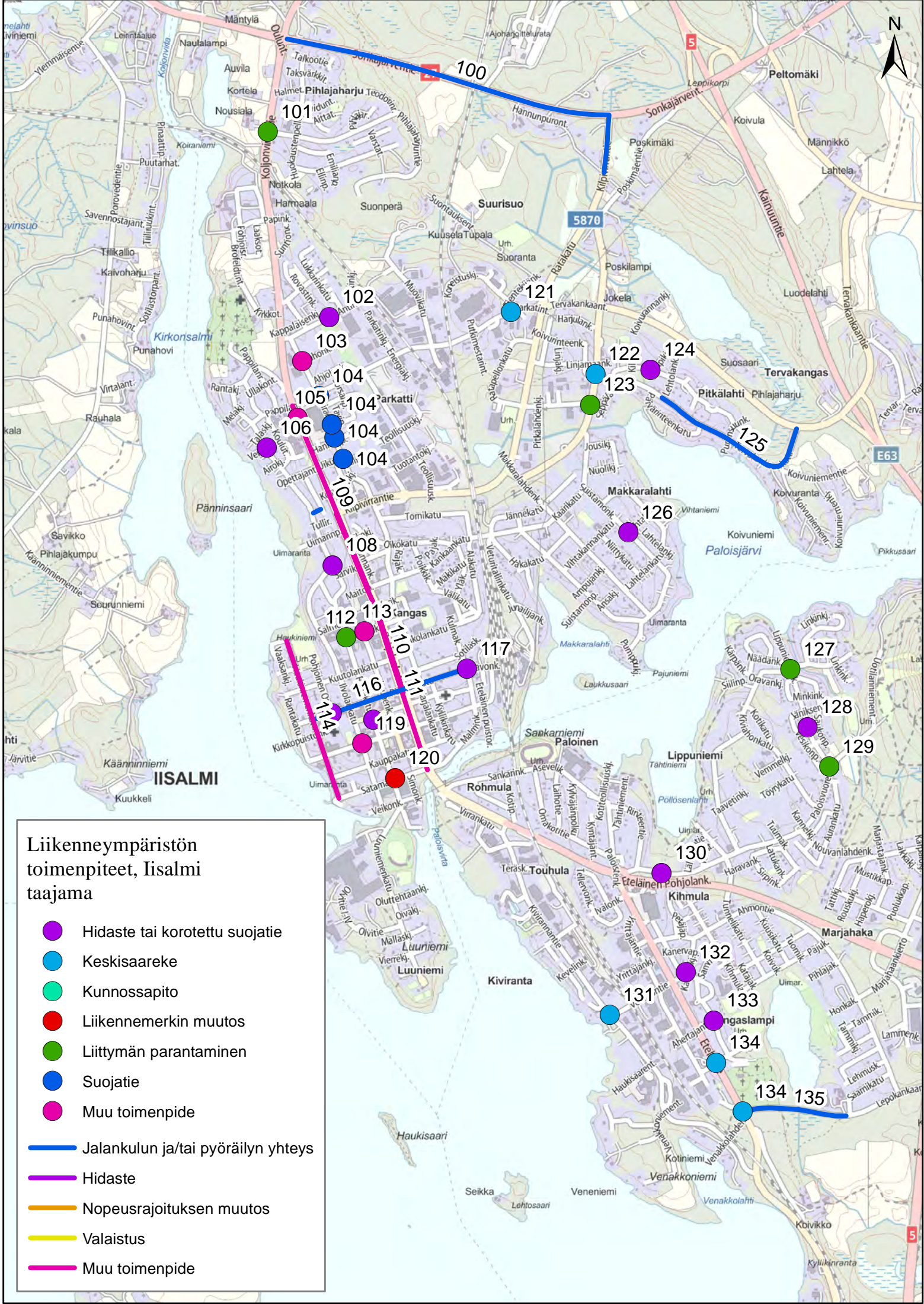
Haja-asutusalueelle esitetyt toimenpiteet

Nro	Sijainti	Tiesoitte (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
150	Ylemmäisentie, Porovedentie	16165/1/0-390 16173/1/0-2020	390 + 2020	Jalankulku- ja pyöräilyväylä Ylemmäisentielle välille vt 27 - Porovedentie sekä Porovedentielle välille Ylemmäisentie- Virtalantie	720	0,001	0,001	(v. 2021)	Kaupunki
		16165/1/140-390 16173/1/0-2020	250 + 2020	Valaistus Ylemmäisentie välille vt 27 - Porovedentie sekä Porovedentielle välille Ylemmäisentie- Virtalantie	75	0,005	0,066	(v. 2021)	Kaupunki
151	Mt 563 Pielavedentie	563/7/0-4500	4500	Pientareen leventäminen väl. Kotikyläntie - Huotarintie (Sourunsalon koulu)	900	0,030	0,034	-	ELY
152	Mt 563 Pielavedentie	563/7/2925-4150	1225	Tievalaistuksen täydentäminen puuttuvalle osalle välillä Itikka - Ruokoniementie	35	0,010	0,277	1	ELY, kaupunki
153	Mt 563 Pielavedentie välillä Peltosalmi- Itikan silta - maaseutuoppilaitos (Vattulammentie)	563/7/4530-6275 5640/8/2376-4932	4200	Jalankulku- ja pyöräilyväylä	1 050 (erillisrahoitus)	0,005	0,005	-	ELY, kaupunki
154	Eteläntien/Ulmalantien ja mt 563 Pielavedentien liittymä	563/7/6700	-	Kiertoliittymä	400 (erillisrahoitus)	0,029	0,072	-	ELY, kaupunki
155	Mt 563 Pielavedentien ja Ulmalantien liittymä	16218/1/3625	-	Väistämisvelvollisuus ja kaksisuuntainen pyörätie -liikennemerkkit Ulmalantielle molempiin suuntiin ennen suojatietä	2	0,002	0,750	PIKA	ELY

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
156	Mt 16218 Ulmalantie/Ohenmäentie	16218/1/191-2570	2500	Tievalaistuksen jatkaminen Tervarinteentien pellonreunaan saakka	80 (erillisrahoitus)	0,001	0,010	-	Kaupunki
		16218/1025-2932	1900	Jalankulku- ja pyöräilyväylä välille Soraharjuntie-Tervarinteentie (Tervarinteentien radan ja vt 5 alikulun hyödyntäminen)	600 (erillisrahoitus)	0,005	0,008	-	ELY, kaupunki
157	Mt 5641 Lappeteläntie, Pölonmäentien kohdalla	5641/5/2820	-	Mutka-varoitusmerkin muuttaminen merkistä 113 merkiksi 114. Merkin siirtäminen 140 metriä pohjoisemmaksi.	1	0,000	0,210	1	ELY
752	Kt 88 Vieremä-lisalmi	88/30/4740-7490	2750	Jalankulku- ja pyöräilyväylä tai levennetty piennar välille Kattaalantie - Tikanniementie (lisalmi).	800 (erillisrahoitus)	0,002	0,002	-	ELY, kaupunki
		88/30/0-4740	4740	Jalankulku- ja pyöräilyväylä tai levennetty piennar välille Tikanniementie - Mt 5630 Haajaistentie (lisalmi, Vieremä).	1400 (erillisrahoitus)	0,003	0,002	-	ELY, kunta, kaupunki
		88/29/4200-8975	4775	Jalankulku- ja pyöräilyväylä tai levennetty piennar välille mt 5630 Haajaistentie - Karankajärventie (Vieremä).	1400 (erillisrahoitus)	0,002	0,002	-	ELY, kunta
		88/29/500-4200	3700	Jalankulku- ja pyöräilyväylä tai levennetty piennar välille Karankajärventie - mt 595 Ameriikantie (Vieremä).	1100 (erillisrahoitus)	0,001	0,001	-	ELY, kunta

Liikenneympäristön toimenpiteet, Iisalmi taajama

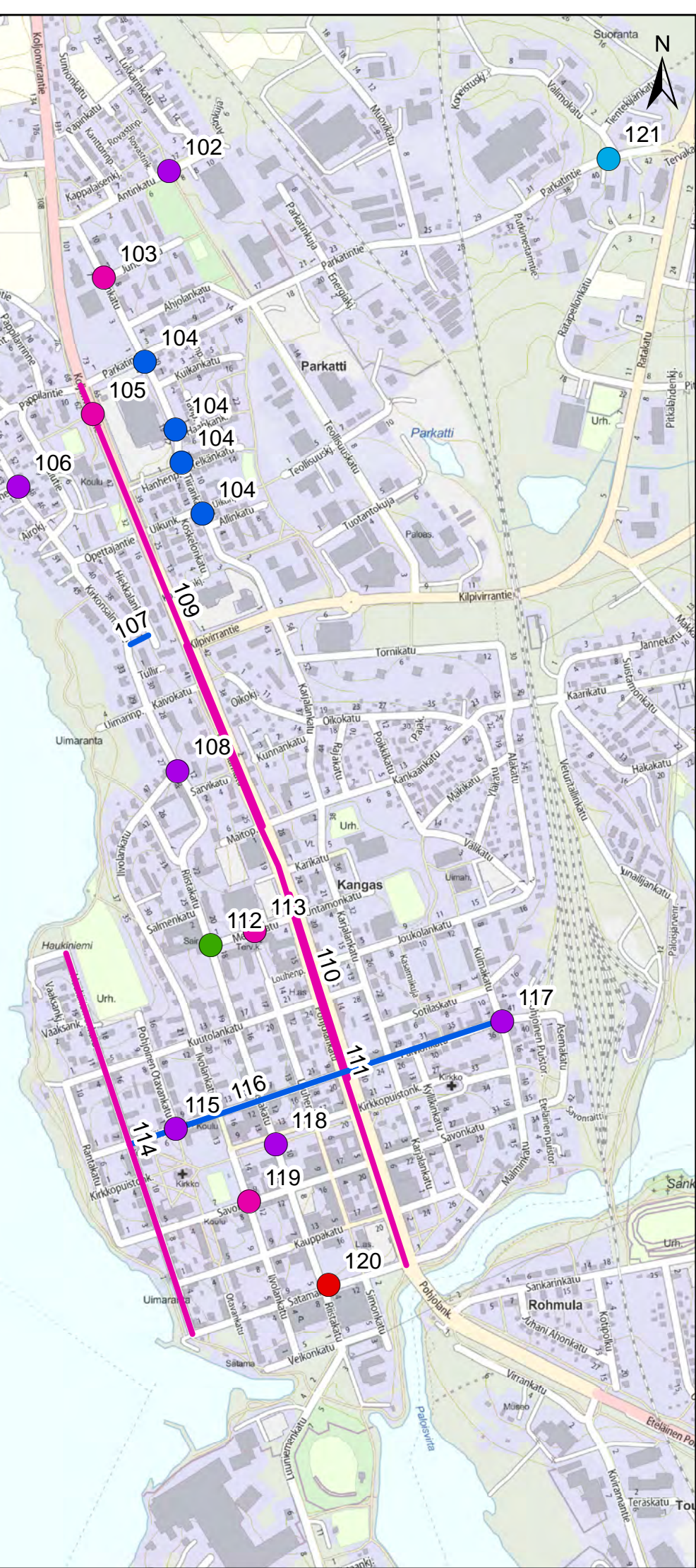
- Hidaste tai korotettu suoja tie
- Keskisaareke
- Kunnossapito
- Liikennemerkinn muutokset
- Liittymän parantaminen
- Suoja tie
- Muu toimenpide

- Jalankulun ja/tai pyöräilyn yhteys
- Hidaste
- Nopeusrajoituksen muutos
- Valaistus
- Muu toimenpide

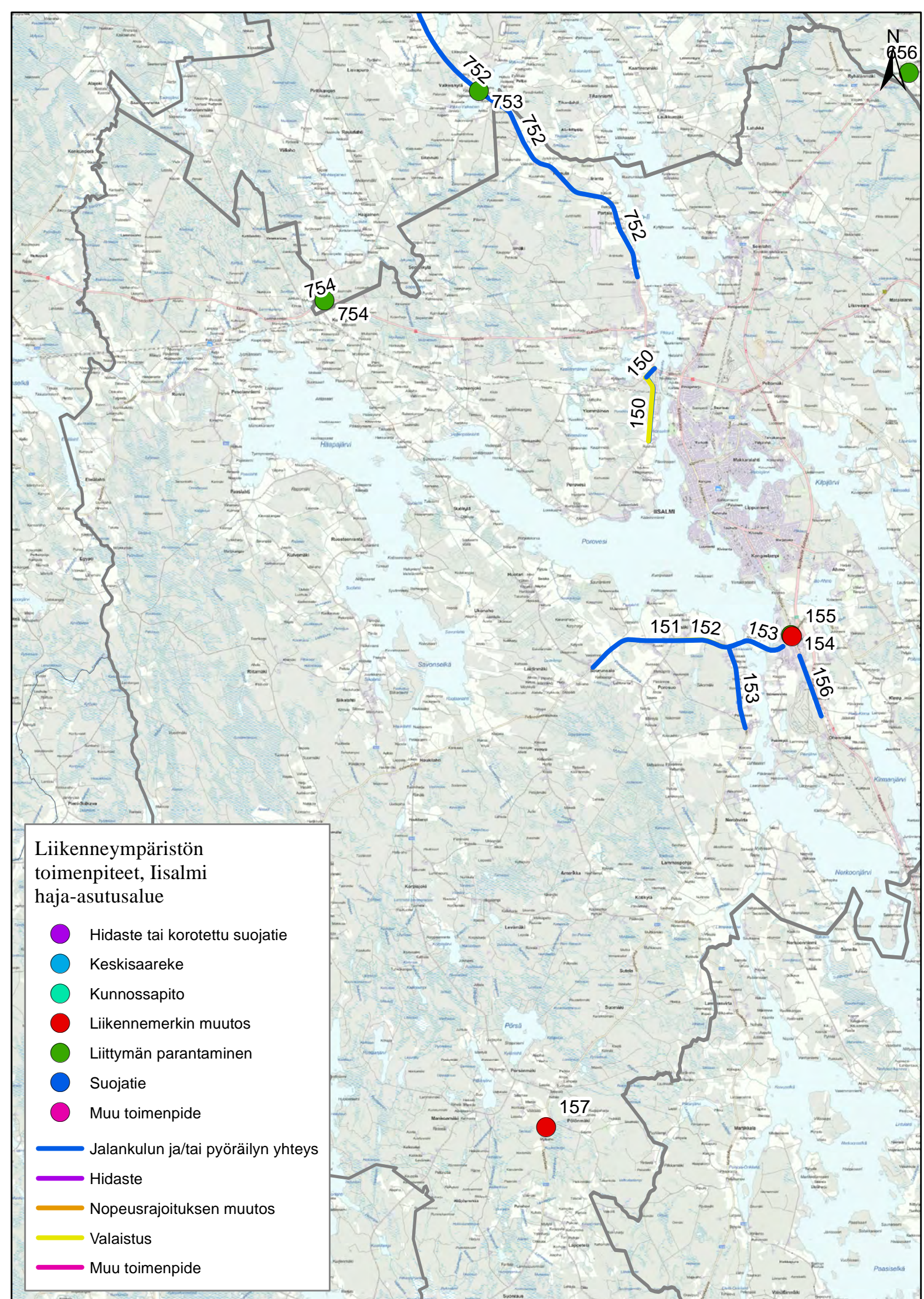

Liikenneympäristön toimenpiteet, Iisalmi taajama

- Hidaste tai korotettu suoja tie
- Keskisaareke
- Kunnossapito
- Liikennemerkinn muutokset
- Liittymän parantaminen
- Suoja tie
- Muu toimenpide
- Jalankulun ja/tai pyöräilyn yhteys
- Hidaste
- Nopeusrajoituksen muutos
- Valaistus
- Muu toimenpide

Iisalmi: Esteettömyyden parantaminen					
Nro	Kohde	Aihe	Ongelma	Vastuutaho	Parannusehdotus
1	Apteekki kirkkopuistonkadulla	Sisäänkäynti	Ulko-ovea on vaikea avata pyörätuolista käsin. Ovea ei saa pysymään auki.	Kiinteistön omistaja	Ovi muutetaan automaattioveksi. Oven edustalle lisätään merkinnät avautumiskaarista.
		Sisäänkäynnin edusta	Sisäänkäynnin edustan ja Kirkkopuistonkadun välillä on tasoero, jota voi olla vaikea havaita. Tasoero voi aiheuttaa kompastumisia ja kaatumisia.	Kiinteistön omistaja	Laatoituksen reunaan lisätään kontrastiraita, joka helpottaa tasoeron havaitsemista.
2	Terveystalo (Pohjolankatu/Savonkatu)	Sisäänkäynti	Ulko-ovea on vaikea avata pyörätuolista käsin. Ovea ei saa pysymään auki. Tuulikaappi on ahdas, mikä vaikeuttaa ovien avaamista.	Kiinteistön omistaja	Ovet muutetaan automaattioviksi. Ovien edustalle lisätään merkinnät avautumiskaarista.
		Sisäänkäynnin edusta	Sisäänkäynnin edustan ja kadun välillä on tasoero, jota voi olla vaikea havaita. Tasoero voi aiheuttaa kompastumisia ja kaatumisia.	Kiinteistön omistaja	Laatoituksen reunaan lisätään kontrastiraita, joka helpottaa tasoeron havaitsemista.
3	Terveyskeskus, Enska (Riistakatu)	Sisäänkäynti	Ulko-ovea on vaikea avata pyörätuolista käsin.	Kiinteistön omistaja	Ovi muutetaan automaattioveksi. Oven edustalle lisätään merkinnät avautumiskaarista.
4	Pankkiautomaatti Savonkadulla	Pankkiautomaatti	Pankkiautomaatti sijaitsee korkealla, eikä siinä ole jalkatilaa. Näiden vuoksi automaattia on vaikea käyttää esimerkiksi pyörätuolista käsin.	Pankki	Pankkiautomaatti siirretään matalammalle ja sen alle lisätään jalkatila. Vaihtoehtoisesti keskusta-alueelle lisätään toinen automaatti, jossa esteettömyysnäkökulmat on otettu huomioon.
5	Kalasatama	Korkeat reunakivet	Korkeiden reunatukien vuoksi pysäköintipaikalta on vaikea päästä kulkemaan sataman alueelle.	Kaupunki	Reunatuki luiskataan esimerkiksi pysäköintipaikan päädyistä.

Iisalmi: Esteettömyyden parantaminen					
Nro	Kohde	Aihe	Ongelma	Vastuutaho	Parannusehdotus
6	Rautatieasema	Sisääkäynti	Oviaukko on ahdas. Ovi on vaikea avata pyörätuolista käsin avautumissuunnan ja ahtaan tilan vuoksi.	Kiinteistön omistaja	Ovet muutetaan automaattioviksi siten, että oven kumpikin puoli aukeaa. Luiskän ylätasannetta levennetään niin, että tasanne on oviaukon levyinen. Portaot yhdistetään luiskän ylätasanteeseen. Tällöin pyörätuolilla on tilaa sisääkäynnille, eikä luiska estä portaiden käyttäjien sisääkäyntiä.

KOULUTOIMI

Henkilökunta, kansalaisopisto ja kirjasto

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Henkilökunta				
Liikennesääntöjen tunteminen, vaaratilanteiden tunnistaminen ja eliminointi, asennekasvatus ja sitoutuminen	Luennot, käytännön harjoitukset, VESOpäivät	Vastuurehtori Jokainen henkilökohtaisesti	Heti	Liikenneturva, poliisi ym. asiantuntijatahot
Kaikki käyttävät pyöräillessä kypärää				
Päättäjät	Liikenneturvallisuuksiintoisuuden lisäys	Kunnanhallitus		Kunnanvaltuusto
	Liikenneturvallisuuksiintulma 5 v. välein			
Kansalaisopisto, kirjasto				
kuntalaiset	Yleisöluentoja, liikenneturvallisuuksiintoisuuksiintoa aihepiiriin liittyviä näyttelyjä, koulutuksia, teema-aiheisto	Rehtori, kirjastot	Liikenteel- lisesti ajankohtai- na aikoina	Asiantuntijat

Yleisiä tavoitteita ja toimenpiteitä

Tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuuksiintoämyksen parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuuksiintoaiheisia teemapäiviä järjestetään säännöllisesti eri kouluasteilla. Lisätään liikenneturvallisuuksiintoasiat henkilöstölle järjestettäviin koulutuksiin Tuetaan henkilöstön osallistumista muiden järjestämään liikenneturvallisuuksiinto koulutukseen Muistetaan mainita liikenneturvallisuuksiinto-asiointa omissa tapaamisissa Kohennetaan liikenneturvallisuuksiintoasioita erityisesti yläkoulun aineopetuksessa Liikenneturvallisuuksiinto suunnitelmasta tiedotetaan lukukausien alussa pidettävissä vanhempainilloissa Suunnitelma jaetaan keskeisille sidosryhmille 	Koulutoimen Henkilöstö		Vanhemmat Vanhempainyhdistykset Harrastustoiminnan vetäjät MLL Liikenneturva Poliisi Pelastuslaitos
Koulukuljetusten liikenneturvallisuuksiinto parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Kuljetuksissa noudatetaan kaikkia liikennesääntöjä (turvavyöt mm.). Kuljetuksissa huomioidaan säästä ym. tekijöistä aiheutuvat erikoisolosuhteet. Koulukuljetusoppaan jakaminen syksyisin Kuljetettavat jätetään aina ojan puolelle Kuljettajat toimivat oheiskasvattajana esimerkiksi koululaisille. Kuljettajien EA-taitojen ylläpitäminen Koulutusta kuljettajille (tilannenopeudet, koulujen pihalla ajo, turvavyö...) Valistusta vanhempainilloissa (turvavyön käyttö, matkakortin leimaus, turvallinen autosta poistuminen yms. opettelu) Oppilaita kuljettavien vanhempien valistaminen (saattoliikenne) Turvallinen koulukyytiin tulo ja lähteminen Saattoliikenteen vähentäminen erillisten kampanjoiden avulla 	Koulutoimi Liikennöitsijät Kuljettajat		Vanhemmat Poliisi Liikenneturva Tekninen toimi Paikallislehti
Rakennettuun ympäristöön vaikuttaminen	<ul style="list-style-type: none"> Jatkuvan seurannan avulla pyritään löytämään ongelmakohtia/vaaranpaikkoja ja tekemään ehdotuksia mahdollisten ongelmien korjaamiseksi. 			

Päiväkot- ja perhepäivähoidossa olevat 0-6 -vuotiaat lapset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Lapset	<ul style="list-style-type: none"> Liikenteessä kulkeminen Liikenteeseen liittyvä kirjallisuus Aiheeseen liittyvät pelit ja askartelut Liikenneleikit Kävelyretket päivähoitopaikan lähiympäristöön Opetellaan keskeisimmät liikennemerkit ja liikennesäännöt Opetellaan heijastimen, turvavyön, pyöräilykypärän käyttöä Poliisin vierailut päiväkodeissa Heijastimen jako, pimeässä kokeilu Lapsilla turvaliivit liikenteessä 	Vanhemmat Päivähoidon henkilöstö	aloitetaan elokuussa ja edetään tutummasta tuntematto mampaan pitkin vuotta ja vuodenaikojen mukaan	Lastenneuvola Liikenneturva Poliisi
Turvallinen liikkuminen liikenteessä				
Lasten turvallinen, itsenäinen ja vastuullinen kulkeminen liikenteessä.				
Leikki- ja liikennealueen erottaminen				
Liikennevalot tutuksi				
Heijastimen käytön sisäistäminen				
Vanhemmat	<ul style="list-style-type: none"> Liikennemerkkien opettelu peleihin, leikeihin Turvavyön käyttö, turvaistuimet, turvatyyny Lapsen sijoittaminen autoon Pyöräilykypärä "pitkä pinna" Poliisin vierailu 	Vanhemmat Päivähoidon väki Aikuiset liikenteessä liikkujat	Vanhempainillat ja keskustelut pitkin vuotta	Liikenteen asiantuntijat esim. linja-autonkuljettajat Poliisi Liikenneturva
Liikennemerkit				
Aikuisten asiallisen asenteen välittäminen lapsille				

	<ul style="list-style-type: none"> • Vanhempainillat asiantuntijavierain • Kirjalliset esitteet • Materiaalin käyttö, esim. eri yksiköihin lainattavissa oleva liikennepaketti. 			
Henkilökunta	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökunnan koulutus • Henkilökunnan oma esimerkkikäyttäytyminen • Asianmukainen materiaali käyttöön • Pidetään suunnitelma ajan tasalla • Muuttuneista liikennejärjestelyistä tiedottaminen 	Esimiestaso	Tarvittaessa	Liikenneturva
Liikennetietämyksen lisääminen		Liikenneturva		
Lasten kuljetus päivähoitoon	<p>Vanhempainillassa keskustellaan lasten kuljetuksen liikenneturvallisuusasioista ja tehdään yhteinen sopimus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • liikennesääntöjen noudattaminen • turvalaitteiden käyttö • autojen pysäköinti kun viedään lapsi hoitoon 	Päivähoidon henkilökunta	Syksyn ensimmäisessä vanhempain-illassa	Lasten vanhemmat

Esikoulu

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Turvallinen liikkuminen liikenteessä ja turvallinen esikoulumatka</p> <p>Liikenteen havainnoinnin kehittäminen</p> <p>Leikki- ja liikennealueen erottaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan esikoulu- ja koulumatkan kulkemista ja liikkumista retkien yhteydessä • Ryhmässä liikkuminen • Koulu- ja harrastusmatkat kuljetaan jalan • Havainnointitehtäviä • Vanhemmille tietoa turvallisuudesta koulureitistä • Liikennemerkeihin tutustuminen 	<p>Vanhemmat</p> <p>Opettajat</p> <p>Rehtori</p> <p>Päiväkodin henkilöstö</p> <p>Avoim varhaiskasvatus</p>	<p>Syksy, integroimalla koko lukuvuoden ajan</p>	<p>Vanhemmat, vanhempainyhdistykset</p> <p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p>
Turvavälineiden käytön lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Heijastimen ja heijastinliivien käytön lisääminen, esikoululaisille hankitaan vuosittain heijastinliivit • Turvavyön käyttö ja turvaistuimet, lapsen sijoittaminen autoon • Pyöräilykypärän käyttö 	<p>Koulutoimen ja päivähoidon henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>MLL</p> <p>Liikenneturva</p>
Liikennetietämyksen lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Poliisin vierailu • Vanhempainillat, kirjalliset esitteet, liikennepaketit • Aikuisten asiallisen asenteen välittäminen lapsille 	Opettajat	Keväällä, kesällä ennen koulun alkua	<p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p>

1-2-luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Lapsi liikkuu turvallisesti koulussa ja koulumatkalla</p> <p>Koulumatkat ja harrastusmatkat kuljetaan jalan</p> <p>Lapsi osaa liikkua suojatiellä ja kevyen liikenteen väylällä.</p> <p>Lapsi tietää turvalliset leikkipaikat ja osaa mennä sinne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoittelua koulussa ja koulun alueella sekä lähiympäristössä. • Vanhemmille tietoa turvallisuudesta koulureitistä • Sääntöjen noudattaminen. • Havainnointitehtäviä • Oppitunneilla opetellaan teoriaa. • Koulun ympäristöön tutustuminen 	<p>Opettajat, rehtori</p>	<p>Syksy, kevät</p>	<p>Vanhemmat</p> <p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>
Käytän heijastinta.	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikille heijastimet, heijastimen käytön opettelu • Erityistä huomiota kiinnitetään jalankulkijan näkyvyyteen; heijastimen ja heijastinliivien käyttöön. 	<p>Koulutoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>Opetustoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>MLL</p> <p>Liikenneturva</p>
Pyöräilykypärän käytön parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Kypärän käytön suositus. 	Opettajat		Vanhemmat
Liikennemerkkien tunnistaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Vierailu liikennepuistossa mahdollisuuksien mukaan. • Oppitunneilla teoriaa. 			Vanhempainyhdistykset
Pyörällä ajamisen harjoittelu ja pyöräkortin suorittaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoittelua koulun pihalla, pyöräkortin suorittaminen • Polkupyöräretki • 2. lk polkupyörätesti / ajotaitotesti. • Polkupyörän huolto ja "katsastus" 			Poliisi

3-4 -luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Jalankulkijaa ja pyöräilijää koskevat liik.merkit ja säännöt</p> <p>Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen</p> <p>Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen parantaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Käydään läpi liik. merkit ja liik.säännöt • Oppitunneilla opetellaan teoriaa • Liikenteen havainnoinnin kehittäminen • Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. • Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen • Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. 	<p>Opettajat</p> <p>Koulutoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Vapaa-aikaohjaaja</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>Opetustoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Vapaa-aikaohjaaja</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p> <p>Liikenneturva</p> <p>Poliisi</p>
Turvavälineiden käyttö	<ul style="list-style-type: none"> • Heijastin-kampanja pimeän ajan alkaessa 			
Käytän pyöräilykypärää.	<ul style="list-style-type: none"> • Kypäräpakko koulussa, voi vaatia vanhempien 	Opettajat,	Syksy,	Poliisi

	kanssa yhteisellä sopimuksella	vanhemmat	kevät	Liikenneturva Vanhemmat
Hallitsen pyörällä ajamisen.	<ul style="list-style-type: none"> Vierailu liikennepuistossa mahd. mukaan, harj. koulun pihalla. Polkupyöräretki Polkupyörän huolto ja "katsastus" 			
Osaan liikkua turvallisesti pimeässä.	<ul style="list-style-type: none"> Tutustutaan jalankulkijan ja pyörän heijastimiin ja valaisimiin. 	Opettajat Vanhemmat	Syksy	Liikenneturva

5-6-luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Kerrataan jalankulkijaa ja pyöräilijää koskevat liikennemerkit ja liik.säännöt syventävästi Tehostettu aikaisemman opitun kertaus, laajempi perehtyminen kotiseudun liikenteeseen. Vuodenaikojen vaikutus liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> Mahdollisuuksien mukaan poliisin vierailu, liikennepuistokäynti Polkupyöräretki 	Opettajat, vanhemmat	Kevät/ syksy	Poliisi
Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen Polkupyöräilijällä käytetään pyöräilykypärää Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. 	Koulutoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät		Opetustoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi
Näen ja näyn pimeässä.	<ul style="list-style-type: none"> Kertaus heijastimien ja pyörän valojen käytöstä Heijastin-kampanja pimeän ajan alkaessa 		Syksy, Tammi-helmikuu	
Varon liikkaalla	<ul style="list-style-type: none"> Tutustutaan talven vaatimuksiin. 			
Huolehdiin pyörästäni.	<ul style="list-style-type: none"> Kerrotaan mitä pyörän huoltoon kuuluu, "pyörän kuntokortti" 	Luokanopettaja	Kevät	Kehy-paja, vanhemmat

7-9-luokkalaiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Nuori vastuullisena jalankulkijana ja pyöräilijänä, mm. pyöräilykypärän käyttö	<ul style="list-style-type: none"> Liikennesääntöjen syventävä kertaus. Tietoisku 	Terveystiedon opettajat, vanhemmat	Syksy	Poliisi, liikenneturva Asiantuntijat
Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen Parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen Heijastin kampanja Polkupyöräilijällä käytetään pyöräilykypärää Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. Ensiavun alkeet 	Koulutoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät		Opetustoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi SPR
Nuori osaa ottaa toisetkin huomioon liikenteessä ja toimia vastuullisesti	<ul style="list-style-type: none"> Vierailijoita ja vierailuja asennekasvatusta, valistustilaisuuksia esim. liikenne ja päihteet. 			
Pidän moponi/polkipyöräni kunnossa. Osaan ajaa mopolla turvallisesti ja liikennesääntöjä noudattaen. Mopojen virittämisen seuraukset.	<ul style="list-style-type: none"> Mopon huoltoa Pyörän kunnosta huolehtiminen (valot, jarrut, äänet, renkaat) Mopoilijoiden tietoisku Säännöt ja turvallisuus (opetussuunnitelma). Opetetaan missä saa ajaa Nopeusrajoituksien opettelu Kypärän käyttö Muu liikenteen huomiointi Poliisi järjestää moporatsian koululla Rakennettuun ympäristöön tutustuminen 	Teknisen työn opettajat Terveystiedon opettajat Huoltajat Opettajat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät	Kevät	Kehy-paja Poliisi Liikenneturva Poliisi, Opettajat Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi
Uudet kuluaajoneuvot (mm. mopot, mopedit ym).	<ul style="list-style-type: none"> Tietoa uusista ajoneuvoista, ja niillä liikkumisesta. 	Terveystiedon opettajat		Liikenneturva Poliisi
Mootorikelkkailu ja traktorilla ajo sekä vesillä liikkuminen oppilaille ja vanhemmille	<ul style="list-style-type: none"> Oppitunneilla opetellaan teoriaa Käytännön harjoituksia ajoreiteistä, ajonopeuksista ja yleisestä varovaisuudesta Kelkan/traktorin kunnosta huolehtiminen (valot, jarrut, äänet...) Kypärä pakollinen kelkkaillessa Rakennettuun ympäristöön tutustuminen ja siihen vaikuttaminen 	Opettajat		Poliisi Liikenneturva Vanhemmat Mootorikelkkakerho
Raittius liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> Alkoholin ja muiden huumausainien vaarallisuus liikenteessä 	Opettajat		<ul style="list-style-type: none"> Vanhemmat Poliisi Liikenneturva Terveydenhoitaja Pelastuslaitos Autokoulu

Lukio ja ammattioppilaitos

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuus elämänlaadun osatekijänä.	Keskustelua liikenneasioista, Liikenneympäristön tarkastelua, suunnittelua, valistustilaisuuksia eri teemoista vuosittain, esim. liikenne ja päihteet. Kannustetaan viisaisiin kulkutapavalintoihin	Opettajat (psykologia, fysiikka, liikunta). Oppilas itse	jatkuvasti	Liikenteen asiantuntijat, tekninen toimi, poliisi, autokoulut
Turvallinen liikkuminen jalankulkijana, pyöräilijänä ja mopoiijana liikennesääntöjen mukaan. - EA-taidot	Asennekasvatus	Vanhemmat Opettajat Poliisi Liikenneturva		
Autoilu	<ul style="list-style-type: none"> Oppitunneilla teoriaa ja käytännön ohjeita (esim. turhan katurallin vähentäminen) Käytännön harjoituksia: autokoulussa ja vanhempien kanssa Nopeuden mittaukset Rakennettuun ympäristöön tutustuminen ja siihen vaikuttaminen 		Keväällä ennen kesäkauden ajeluaita	Opettajat Poliisi Liikenneturva Vanhemmat Team Sonkajärvi Sonkajärvellä

Liikunta-, nuoriso- ja vapaa-aikatoimi

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikennekasvatus osana nuorisotilojen avointen ovien -toimintaa	Teemailtoja: mm heijastin-ilta Syksyisin (oman heijastimen teko, heijastimen merkitys), Liikennekasvatukseen liittyvät elokuvat, vierailijat: poliisi, palolaitos/hätäpäivystys sekä nuorisotiloilla materiaalia aiheesta (liikennemerkkikysely, erilaisia testejä, nettilinkkiluettelo, julisteet jne.)	nuoriso-ohjaajat		Poliisi Liikenneturva Pelastuslaitos Koulut (kerhotoiminta)
Liikennekasvatusta tapahtumien ja retkien yhteydessä	Ohjeistus esim. liikkuminen ja liikenneturvallisuus vieraassa kaupungissa, ulkotapahtumissa liikennekasvatuspisteitä, 5.-6.luokille liikennepuistotapahtuma,	nuoriso-ohjaajat		Koulut
Liikennekasvatusta muussa nuorisotyössä	Twist-jaksoilla ja Tytöt Toimii -toiminnassa liikennekasvatusta	nuoriso-ohjaajat		
Nuorisotyöntekijöiden ja seuratoimijoiden liikennekasvatuskoulutus / yhteisenä koko Ylä-Savossa	Nuorisotyöntekijöille ja seuratoimijoille liikennekasvatukseen liittyvää koulutusta (ideoita toimintaan) Liikenneturvallisuus ottelu- ja harjoitusmatkoilla, teemana vuosittain pidettävässä seurapalaverissa.	nuorisohjaajat/ liikuntatoimi		Liikenneturva Urheiluseurat
Pyöräilijät (yli 13v.)	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Kypärän tekeminen tutuksi Liikennesääntöjen kertaaminen 	Nuorisotoimi		Autokoulu, Motokööri, Liikenneturva ja poliisi
Kevytmoottoripyöräkortin Juuri saaneet	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Taitoajon opettelu Liikennesääntöjen kertaus Moottoripyörän hallinta Valvotaan nuorten käyttäytymistä liikenteessä	Nuorisotoimi		Autokoulu, Motokööri, Liikenneturva ja poliisi valmentajat
Ajokortin juuri saaneet	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Liikennesääntöjen kertaaminen Korttelirallista huomauttaminen Toisten kunnioittaminen liikenteessä Esitetään nuorille mitä voi seurata kaahaamisesta, valvotaan ja puututaan toimintaan osallistuvien nuorten kaahaamiseen	Nuorisotoimi		Autokoulu, Liikenneturva ja poliisi
Urheiluseurojen junnut: Turvallinen harjoitusmatka Kypäräpakko kaikissa urheiluseuroissa	Valmentajat/ vetäjät pitävät tietoisuutta liikenneturvallisuudesta Kypäräpakko kampanja kaikissa urheiluseuroissa	Valmentajat/ vetäjät		
Otetaan liikenneturvallisuus osaksi joukkueiden/ seurojen sääntöjä Liikennesääntöjen oppiminen Ryhmänä liikkuminen	Kerrataan liikennesääntöjä harjoitustilanteiden yhteydessä Turnauksissa ja pelimatkoilla opetellaan liikkumaan turvallisesti ja oikein liikenteessä Joukkueen / seuran sääntöjenrikkomisesta seuraa joukkueen itsensä määrittelemä sanktio	Valmentajat		Valmentajat/ vanhemmat/ Joukkueenjohtajat
Urheilevien lasten ja nuorten vanhemmat	Kiireettömyys harjoitus/ kilpailumatkoilla: Vanhemmat ohjaavat lasta omalla esimerkillään kohti turvallisempaa liikennettä, Suunnitellaan kilpailu- ja harjoitusmatkat siten ettei matkalla tarvitse kiirehtiä			
Eläinten kanssa liikkuvat	Vähennetään koirien ulkoiluttamista urheilualueilla ja hiihtoladuilla: Tiedotetaan näkyvästi järjestyksellään kielästä toiminnasta Vähennetään hevosurheilua pururadoilla/ kelkkareiteillä: Tiedotetaan näkyvästi järjestyksellään kielästä toiminnasta			Liikuntalaitos/ poliisi
Autokoulu	Näkyvyys tiellä: Pitkien valojen käyttö, Heijastimet	Autokoulu		

PERUSTURVA

Vanhukset sekä aisti- ja liikuntarajoitteiset sekä aikuiset kehitysvammaiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Turvallinen liikkuminen liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> • Terveystilan arviointi ja tutkimukset; tasapaino, näkö, kuulo, reaktiokyky. • Ajokyvyn arviointi. • Ajotaitokokeeseen ohjaaminen tarvittaessa tai ajokortin epääminen. • Tiedotetaan lääkkeiden ja päihteiden käytön vaikutuksesta ajokykyyn. • Yleisen valistuksen lisääminen mm. muistiongelmainen liikenteessä • Ohjattu harjoittelu käytännön tilanteissa 	Lääkäri Hoitohenkilöstö Omais	Jatkuvaa Kotikäynnin Vastaanotto käynnit Tiedotusta vuosittain esim. tapahtumien yhteydessä	Poliisi Järjestöt, apteekit Kehitysvammahuolto Asumisyksiköt (tukiasunnot, palvelukodit) Kotihoito Eläkeläisjärjestöt
Liikennetietämyksen lisääminen (asiakkaat, henkilökunta)	<ul style="list-style-type: none"> • Tiedotus- ja koulutustilaisuudet, teemapäivät, tiedotteet. • Liikenneosaamisen ylläpitäminen keinoina esim. ikäihmisille suunnattu autoilukurssi, ajosyyntirata • Koulutus- ja tiedotustilaisuudet ikäihmisten autoilusta (liikennesääntöjen kertaaminen, informaatiota reaktioajasta jne). • Heijastinkampanja, turvaliivit pimeällä liikkuville työntekijöille. 	Henkilöstö Esimiehet/johto		Eri viranomaiset ja järjestöt; Poliisi, Liikenneturva
Liikkumiseen sopiva ja turvallinen apuväline esim. rollaattori, potkupyörä jne. Apuvälineen oikeanlainen käyttö Turvaväiden ja varusteiden käytön lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Apuvälineen arviointi ja henkilökohtainen ohjaus sekä huolto. • Henkilökohtainen ohjaus turvavälineiden käyttöön esim. kotikäynnillä. • Apuvälineiden kunnon tarkistaminen. • Liukastumisen ehkäisy. • Kotikäynnillä tarkistetaan asiakkaan liikkuminen ja arvioidaan selviytyminen liikenteessä apuvälineen kanssa. • Teemapäivät, tiedotus ja koulutus 	Fysioterapeutti Hoitohenkilöstö Oma hoitaja Perusturva (kuntoutus, kotihoidon henkilöstö).	Vuosittain syksyllä esim. vanhustapahtumien yhteydessä	Palvelukeskus/ järjestöt/eri viranomaisatohot Fysioterapia Kehitysvammahuolto poliisi, Liikenneturva
Kehitysvammaiset, vammaiset ja mielenterveyskuntoutujat	<ul style="list-style-type: none"> • Turvaliiveistä ja liukuesteistä tiedottaminen asiakastyössä • Ajokyvyn arvioinnit • Lääkkeiden vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen kerrotaan lääkkeen määräämisen yhteydessä • Apuvälineiden (pyörätuolit, rollaattorit) käytössä opastetaan • Varmistetaan esteetön kulku julkisissa rakennuksissa 	Asiakkaat - perusturvan henkilöstö		Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö - Poliisi - Yhdistykset - Vanhus- ja vammaisneuvosto - Liikenneturva
Turvallinen liikkuminen vesillä	Keinoina keskustelut asiakaskäynnillä, lisäksi teematilaisuudet, joissa aihe esillä (veneilyliivit, naskalit ym) Teemapäivä koskien kalastamista, pilkkimistä ja vesillä liikkumista	Perusturva		yhteistyökumppanit
Lääkkeiden haittavaikutuksista tiedottaminen	Lääkkeiden vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen kerrotaan lääkkeen määräämisen yhteydessä	Apteekit ja perusturva		
Turvalliset kuljetuspalvelut ja joukkoliikenne Palveluliikenteen hyödyntäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Tehokkaampi tiedotus • Tarvittaessa henkilökohtaisen avustajan tai muun saattajan järjestäminen • Saattoapu ja asianmukainen varustelu autoissa • Ammattiautoilijoiden ym. kouluttaminen/ kehitysvammamietouden antaminen 	Perusturva ja logistikko		Kehitysvammahuolto • Sosiaalitoimi • Terveystoimi

Lasten- ja äitiysneuvola

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Odottavat äidit ja perheet, alle kouluikäiset lapset. Turvalaitteiden käytön lisääminen Oikeiden liikennetietojen ja asenteiden edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökohtainen ohjaus turvavälineiden käyttöön • Odottavat äidit ja turvavyö/turvatyyny. • Vauvat ja turvakaukalo/-verkko. • Leikki-ikäiset ja turvaistuin • Heijastimien, turvaliivien ja heijastavien vaatteiden käytön ohjaus pimeässä liikuttaessa. • Pyörän turvaistuimen ja pyöräilykypärän käytön ohjaus. • Perheen kanssa keskustellaan lasten turvallisesta kuljettamisesta. Tarjotaan mahdollisuus vuokrata neuvolasta turvaistuin. • Jaetaan esitteitä (esim. Näin lapsi matkustaa turvallisesti autossa) • Esitemateriaalia saatavilla neuvolasta ja päivähoitosta • Päivähoidon kuukausikirjeet asiakkaille ja henkilöstölle • Vanhempainillat • Tapaturmapäivä keväällä ja syksyllä 	Äitiys- ja lastenneuvola terveydenhoitajat Vanhemmat Turvakaukalon vuokraajat Perhevalmennus Päivähoidon henkilöstö - Seurakunnan kerho-ohjaajat	Perhe- valmennus/ lastenhoitotunnit Koti-käynnit Äitiys- ja lastenneuvola-käynnit Ohjaus on jatkuvaa	SPR - Neuvolat - Päivähoito - MLL - Seurakunta - Liikenneturva

	(ajankohtaan liittyvä liikenneturvallisuusteema) • Lapsen ikätasoon liittyvä opastus ja neuvonta			
Koulumatkan turvallisuus	Keskustelussa korostetaan vanhempien vastuuta lasten turvallisesta liikkumisesta ja vanhempien esimerkkinä olemisesta. Kouluuntulotarkastus / keskustelu	Kouluterveydenhuolto	6-7 vuotiaat	
Henkilöstön tietämystä liikenneturvasioissa lisätään koulutuksella; yhteistyö Liikenneturvan kanssa	Henkilöstölle tiedotetaan paikkakunnan liikenneturvallisuuden ongelmista (kyselyn tulokset) infotilaisuudella ja lehdistötiedotteella Henkilökunnan esimerkillinen ja turvallinen liikkuminen • Liikenneturvallisuustietämyksen ajantasaistaminen ja lisääminen • Liikkumisongelmien ja vaarapaikkojen selvittäminen ja tiedottaminen tekniseen toimeen ja ELY-keskukseen -> henkilöstön koulutus, yhteistyöpalaverit, tiedotus	KVT-ryhmä Esimiehet		Liikenneturva Poliisi henkilöstö Vanhemmat Yhteistyökumppanit

Terveyskeskuslääkärin ja hoitajan vastaanotot

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Vastaanoton asiakkaat/potilaat, erityisesti huomioitava: • Ajokorttitodistusta hakevat • Lääkkeitä ja päihteitä käyttävät iäkkäät ja vajaakuntoiset • Liikenteessä vain ajokykyiset	• Hyvä tarkoituksenmukainen ikääntyvien ja vajaakuntoisten ajokyvyn arviointi ajokorttia uusittaessa. Kiinnitetään huomio myös kuulon ja näön tarkastuksiin. Havainto- ja reaktiokyvyn huomiointi, hyvä kansansairauksien hoitotasapaino. • Rohkea puuttuminen asiakkaan tilanteen muuttuessa. Tieliikennelain 1132/2004 mukainen lääkärin ilmoitusvelvollisuus ajoterveysasioissa. • Henkilökohtainen ohjaus havainto- ja suorituskäytön vaikuttavien lääkkeitä määrättäessä • Päihteiden käytöstä ja sen vaikutuksesta keskustellaan ja korostetaan asiakkaan omaa vastuuta reaktionopeuden muuttuessa	Hoitohenkilökunta Lääkärit Potilaiden omavastuu	Jatkuvaa Vastaanottokäyntien yhteydessä Kampanjat esim. liikunta- ja terveysmessut	Liikenneturva
Terveyskeskuksen osastoilta kotiutuvat, sairaudesta ja toimenpiteestä toipuvat Liikkumiseen sopiva oikea ja turvallinen apuväline sitä tarvitsevalle	• Henkilökohtainen ohjaus sairauden tai toimenpiteen vaikutuksesta havintokäytön. • Apuvälinehankinnoissa ohjataan fysioterapeutille (apuvälineen arviointi, sovitus ja opastus)	Hoitohenkilökunta Lääkärit Fysioterapeutti	Kotiutumisen yhteydessä	
Turvallinen liikkuminen ympäristössä mm. terveysaseman piha-alueilla	• Talvella ohjataan heijastimien, jääpiikin ja jalkineiden liukuesteiden käyttöön. • Osallistutaan ja vaikutetaan ympäristön liikenneturvallisuuteen ja sen parantamiseen asiakkaan näkökulmasta (esim. invalidit ja pyörätuolilla liikkujat)			Poliisi Kunta Tekninen virasto KKI Potilasjärjestöt
Päihtyneenä ajaminen vähenee asiakasryhmän sisällä	• Ajokyvynarviointi • MINI-interventio • Puheeksi ottaminen sosiaalitoimisto-käyntien yhteydessä	Asiakkaat Sosiaalityöntekijä Lääkärit Sairaanhoidajat		- Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö - Poliisi - A-kilta

Työterveyshuolto: työikäiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Näkökyvyn ylläpitäminen	Näkö tutkimus ja keskustelu näkemisen tärkeydestä liikenteessä.	Terveydenhoitaja Lääkäri Poliisi	Jatkuvaa Työterveys-tarkastukset	Työsuojelu
Turvavyön käyttö Pyöräilykypärän käytön lisääminen Heijastimien käytön lisääminen Rullaluistelijat	• Esitteet ja ohjaus • Oma esimerkki • Keskustelu kypärän ja heijastimien käytön tärkeydestä • Heijastimien jakaminen • Keskustelu kypärän ja muiden suojainten käytön tärkeydestä	Oma vastuu	Terv. tark., shkäynnit tapahtumien yhteydessä Syksy	KKI Vakuutusyhtiöt
Päihteiden käytön vähentäminen	Päihteiden käytön seuranta ja keskustelut. Päihdevalistus ja riittävä kontrollointi mm. ajokorttiseuranta	Terveydenhoitaja Lääkäri Oma vastuu	Sh (Työ)-terveys-tarkastukset	Työnantaja Työvoimaohjaaja Kuntoutuspsykologi Sosiaalityöntekijät Terveyskeskus Mielenterveys- ja päihde-yksikkö
Levon merkityksen ja väsyneenä ajamisen vaarojen korostaminen liikenteessä työtä tekeville.	Keskustelu väsymisen, stressin ja mielen tilan vaihtelun vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen. Valaistus	Työsuojelu Oma vastuu	Työterveys-tarkastukset	Työnantaja

Työmatkojen turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Julisteet ja esitteet • Tietoiskut ja koulutus esim. autoa työssään käyttävien jatkokoulutus mahdollisuuksien mukaan. • Keskustelut terveystarkastuksessa aiheina mm. -työkunnon ylläpitäminen, työn tauottaminen, alkoholi ja lepo • Liikenneturvallisuusasenteisiin vaikuttaminen opittamalla esillä aiheeseen liittyviä julisteita terveyskeskuksen odotusaulassa 	Työterveyshoitajat ja lääkärit aloitteellisesti (Työpaikat vastuullisina) Työsuojelu	Jatkuva Työolosuhteiden selvitysten yhteydessä työpaikkakäynnillä.	Työpaikat Liikenneturva Työsuojelu
Ammattiautoilijat	<p>Ammattiautoilijoille työterveyshuollossa neuvontaa aiheina ajoneuvon ja kuljettajan ajokunto sekä ajoajat</p> <p>Parempi asennoituminen liikenteeseen: Koulutus, työkyvyn parantaminen</p>	Työterveyshuolto Yrittäjät		Liikennekoulut
Henkilökunta tietää turvallisuusriskejä ja osaa antaa turvallisuusvalistusta	<p>Koulutus mm. päihteiden ja lääkkeiden vaikutuksesta ajokykyyn ja liikuntakykyyn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Muistetaan kertoa lääkkeiden vaikutus liikenteeseen • Jaettava valistusmateriaali 	Terveystoimi		Koko terveystoimiston henkilökunta • Järjestöt • Yhdistykset
Turvallisuus työpaikoilla	Työpaikkakäynnit, valistus ja ohjaus	Terveystoimi		Työterveyshuolto • Työyhteisö /Maatilat

TEKNINEN TOIMI

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuuden kehityksen seuranta ja liikennekäyttäytymisen Parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Onnettomuusrekisterin ylläpito, analysointi ja tiedottaminen Liikennekäyttäytymisen seuranta 	Teknisen toimen vastuuhenkilö It-ryhmässä	Jatkuva Kahden vuoden välein	Poliisi, tiedotusvälineet
Liikenneympäristön parantaminen Liikenneturvallisuuden huomioiminen katusuunnittelussa Esteettömän liikkumisen turvaaminen katurakenteilla	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden huomioon ottaminen maankäytön ja liikenneympäristön suunnittelussa Osallistuva suunnittelu Kaavoituksen liikenneturvallisuustarkastelut Yhteistyö eri suunnittelutahojen välillä Suunnitelman tarkastaminen esteettömyyden osalta Työn aikaisten liikenteen ohjaussuunnitelmien laatiminen Rakentajan laatujärjestelmässä Liikenneturvallisuusasioiden hoitaminen 	Tekninen toimi - Kaavoitus - Katusuunnittelu - Kadun rakentamisesta vastaavat organisaatio	Jatkuva	Maankäyttö, poliisi, Liikenneturvallisuustoimija, ELY Tekninen osasto - Konsultti
Vuorovaikutus liikenneturvallisuuteen liittyvissä asioissa	<ul style="list-style-type: none"> Suunnitelmista tiedottaminen ja kuuleminen Merkittävistä liikenneympäristön muutoksista ja työmaajärjestelyistä tiedottaminen 	Tekninen toimi, kunnossapito	Jatkuva 1 – 3 Päivää ennen työmaan aloitusta	Tiedotusvälineet
Liikenneympäristöön vaikuttavat viranhaltijat ja luottamushenkilöt	<ul style="list-style-type: none"> Koulutus suunnittelussa huomioitavista Liikenneturvallisuusnäkökohdista 	Tekninen johtaja,	Jatkuva	Liikenneturva, poliisi, ELY
Kaikki kunnan työntekijät	<ul style="list-style-type: none"> Työsuojelutoimintasuunnitelman mukaisesti vaarojen ja riskien arviointi mtös työmatkoilla 	Palvelukeskusten johto ja esimiehet Työterveyshuolto Työsuojelu		Liikenneturva
Työturvallisuus ja Työmatkaturvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> Vaarojen arviointi palvelukeskuksittain, päivitys työsuojelutoimintaohjelman mukaisesti Henkilökunnan oma esimerkki turvallisesta liikkumisesta työaikana ja vapaa-aikana Liikennekasvatus, tiedotus ja koulutus Pidetään turvavarusteet kunnossa ja huolehditaan siitä, että henkilöstö käyttää niitä työtehtävissään. Hankitaan palvelualueelle satunnaisesti maastossa liikkuvalla henkilöstölle turvaliivit. Hankitaan pelastusliivit palvelualueen käyttöön. Otetaan käyttöön henkilöstön turvavälineiden käytön sitoumuslomake. Maastomittaushenkilöstö osallistuu Tieturvakoulutusohjelmaan 	Esimies, työsuojelupäällikkö, Työsuojeluvaltuutetut	Jatkuva	Palvelukeskusten johto ja esimiehet, työterveyshuolto, työsuojeluvaltuutetut poliisi, Liikenneturva
Kaikki tien käyttäjät	<ul style="list-style-type: none"> Hälytysajoneuvon kohtaaminen, onnettomuuspaikan ohittaminen: Oikea käyttäytyminen em. tilanteessa 	Autokoulu, liikennevalistusta tekevät järjestöt	Tiedotus, koulutus	
Suuret ajoneuvot, Paikoitus	<ul style="list-style-type: none"> Vähemmän häiriötä muille ihmisille: Erilliset isot paikoitusalueet teiden varsille tai muihin paikkoihin 	Kunta, kaavoituksesta vastaavat		Kunta, ELY
Katualueella ja yleisillä teillä toimivat urakoitsijat: - Liikenteen ohjauksen toteuttaminen ohjeiden mukaan - Työntekijöiden liikenneturvallisuuskoulutuksen lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> Kadun- ja tienpitäjän antamat yksityiskohtaiset ohjeet Työluvat ja siihen liittyvät suunnitelmat Edellytetään Tie- tai Katuturva koulutusta katualueella työskenteleviltä 	Katu- ja tiealuetta hallinnoivat organisaatiot		Tekninen toimi - ELY
Rakennusvalvonta: Esteettömän ja turvallisen asuin- ja liikenneympäristön edistäminen rakentamisen ohjaamisessa.	<ul style="list-style-type: none"> Lupa-asioissa kiinnitetään entistä enemmän huomiota piha-alueiden esteettömyyteen ja niillä liikennöintiin sekä turvallisiin liittymäratkaisuihin. 	Rakennustarkastaja		
Yksityistiet	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuusnäkökohdat sekä perusparantamisen että kunnossapidon avustuksiin Yksityisteiden perusparantamisen ja kunnossapidon opastaminen ja ohjaus Avustusten käytön valvonta liikenneturvallisuustyön osalta 	Tienpitäjät	Ympäri vuoden	Tien käyttäjät
Rautatiet	<ul style="list-style-type: none"> Tasoristeykset Liikenneturvallisuusnäkökohtien mukainen hoito 	Liikennevirasto P-S Ely-keskus Yksityisteiden tienpitäjä	Talvi- ja kesäkausi	Tien käyttäjät Rautatien käyttäjä

MAASEUTUTOIMI

<p>Traktorit ja työkoneet kunnossa</p> <ul style="list-style-type: none"> ajoneuvojen valot kunnossa, leveän kuljetuksen merkinnät hitaan ajoneuvon heijastimet kunnossa kuljetusten järjestäminen mahdollisuuksien mukaan keliirikkokauden ulkopuolella kuormien kunnollinen kiinnittäminen muun liikenteen huomioiminen, ohitustilanteet pihojen liikennejärjestelyt tilalla selkeät ohjeet vaaratilanteiden varalle puutavaran kuormaus maantieltä käsin 	<p>-> poliisiviranomaiset erilaisilla teemapäivillä ja kylien "tupailloissa"</p> <ul style="list-style-type: none"> maataloustuottajat omissa tilaisuuksissaan maatalousyrittäjien koulutuksissa työsuojeluviranomaiset tuottajien tilaisuuksissa kootun kirjallisen tietopaketin toimittaminen maatalousyrittäjille tärkeistä asioista mm. kunnan maataloustoimen kautta aina tarvittaessa rakennussuunnitelmissa ja pihasuunnitelmissa huomioitava liikennejärjestelyt puutavaran kuormauspaikkojen suunnittelu metsähoitosuunnitelmiin 	<p>MTK</p>	<p>Jatkuva</p>	<p>MTK/ maatalousyrittäjät</p> <ul style="list-style-type: none"> Maaseutuseura Pemo:n maatalousopetus Työterveyshuolto <p>MTK-Pohjois-Savo, paikalliset MTK yhdistykset</p> <ul style="list-style-type: none"> poliisi maasutuasiamies, palveluvastaavat Itä-Maito metsälautakunta ja metsänhoitoyhdistykset ELY-keskus
<p>Tiellä liikkujien käyttäytyminen ja muiden liikkujien huomioiminen</p>	<p>Autoilijat osaisivat huomioida traktori ym. raskaan liikenteen ja päinvastoin: Tiedottaminen ja asennemuokkaus</p>	<p>Autokoulut</p> <p>ItäMaito</p>	<p>Jatkuva</p>	<p>Autokoulut</p> <ul style="list-style-type: none"> MTK/ maatalousyrittäjät Liikenneturva Pemo:n maatalousopetus Valio Liikennöitsijät
<p>Lomittajien ym. maataloudessa työskentelevien henkilöiden työ- turvallisuuden parantaminen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> riittävän ajan varaaminen työmatkoihin maatilojen työkoneisiin perehtyminen riittävästi ennen niillä liikennöintiä yleisillä liikenneväylillä työturvallisuusnäkökohdat huomioon tilojen katsottava, että koneiden suojat ja turvalaitteet ovat kunnossa lomittajien täydennyskoulutuksessa kiinnitetään huomiota ko. asioihin <p>Lomittajien tietotaidon lisääminen</p> <ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuus osaksi lomittajien koulutusta 	<p>Lomituspalvelut kunta ja täydennyskoulutusta harjoittavat</p> <ul style="list-style-type: none"> MTK työterveyshuolto kuljetusyrittäjät yrittäjien omat kanavat ja maataloustuottajat 		<p>Lomituspalvelut</p> <p>Maatalousyrittäjät</p> <p>Työterveyshuolto</p> <p>Yhteisalueen lomittajat</p> <p>koulutussuunnittelusta vastaavat, Peltosalmen maatalousoppilaitos,</p> <p>työsuojeluviranomaiset</p>

ESIMERKKEJÄ LIIKENNETURVALLISUUDEN SEURANTAAN KÄYTETTÄVISTÄ MITTAREISTA

Mittari	Yksikkö	Vastuutaho/ tiedon tuottaja
Henkilövahinkoon johtaneet onnettomuudet	onn./ v	Poliisi, ELY
Henkilövahingot (loukkaantuneet, kuolleet)	henkilöä	Poliisi, ELY
Liikenteen turvattomaksi kokevat asukkaat	%	Kunta (kyselyt)
Liikennetiedotus- ja koulutustilaisuudet kunnassa	kpl	Kunta
Liikenneturvallisuutta käsittelevät jutut lehdessä	kpl	Kunta
Ensiavun peruskurssin (EA1) käyneet henkilöt	%	Kunta
Vaaralliset katu- tai tieosuudet	km	Kunta (kyselyt)
Vaaralliset liittymät	kpl	Kunta (kyselyt)
Liikenneturvallisuuskoulutukseen osallistuneet koulukuljettajat	%	Kunta, sivistystoimi
Heijastimen käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Pyöräilykypärän käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Turvavyön käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Kiinnijääneet rattijuopot	henk./ v	Poliisi
Yli 10 km/h nop.raj. ylittäneiden osuus	%	Poliisi
Liikenneturvallisuussuunnitelman toimenpiteiden toteutus	%	Kunta, ELY
Liikennemäärien kehitys	ajon./vrk	ELY, Kunta
Kuntalaisten palaute kunnossapidosta	kpl/ v	Kunta, ELY
Asemakaava-alueen ulkopuoliset rakennusluvat	kpl	Kunta
Kunnan liikenneturvallisuusryhmän kokoontumiset	kpl	Kunta
Osallistumisaktiivisuus liikenneturvallisuusryhmän kokouksiin	läsnäolo-%	Kunta

HANKEKORTTI

Kuntatiedot:

Kunta:
Kiuruvesi

Hanketiedot:

Hankkeen nimi: **Niemisenkadun tarkastelu**

Kuntakoodi (Kela): 263

Nykytila (liikenne, vauriot, ongelmat, jne.):

Kiuruveden taajamaan on nykyisin kaksi ajoyhteyttä etelästä: Valtakatu ja Niemistenkatu. Niemistenkatu ei nykyisellään kuitenkaan palvele läpiajoliikennettä, sillä sen varrella on paljon asutusta.

Tavoitteet:

Niemistenkadusta on tavoitteena muodostaa Kiuruveden taajamalle läntinen sisäänajoväylä maantieltä 7693. Liikenteen tulisi aiheuttaa asuinalueille mahdollisimman vähän häiriötä, minkä vuoksi liikenne ohjataan Niemistenkadun (väl. Turvetie-Valtakatu) sijasta Teollisuustielle.

Kartta:

Toimenpiteet:

Niemistenkatu katkaistaan uuden ajoyhteyden itäpuolelta, jolloin Niemistenkadun itäosa muuttuu tonttikaduksi ja läpiajoliikenne ohjataan Niemistenkadulta Teollisuustielle.

Niemistenkadun länsiosaan lisätään uudet taajama-merkit ja nopeusrajoitus lasketaan 40 km/h-rajoitukseen.

Teollisuustien liittymässä selkeytetään väistämisvelvollisuuksia ja parannetaan suojatien ja pyörätien jatkeen haavittavuutta.

Ensimmäisen vaiheen kustannusarvio: n. 30 000 euroa.

Toisessa vaiheessa tasoristeykseen toteutetaan toimenpiteet, jotka on määritelty tarveselvityksessä "Tasoristeysjärjestelyt välillä Ylivieska-lisalmi-Kontiomäki" (2013).

Vaikutukset:

Kiuruvedelle toteutetaan turvallinen yhteys lännen suunnasta. Uusi yhteys parantaa Kiuruveden saavutettavuutta häiriötilanteissa, jolloin Valtakadun liittymä ei ole käytettävissä. Niemistenkadulla uuden ajoyhteyden ja Valtakadun välillä läpiajoliikenne vähenee. Niemistenkadun itäpään asukkailla liikennemäärien mahdollinen kasvu voi lisätä häiriötä. Häiriötä voidaan vähentää muokkaamalla ympäristöä sellaiseksi, että se tukee uutta 40 km/h –nopeusrajoitusta.

KIURUVESI

Taajaman alueelle esitetyt toimenpiteet

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
200	Vt27 / Valtakatu	27/22/5145	-	Kiertoliittymä, pysäkki- sekä jalankulku- ja pyöräilyjärjestelyt (erillinen suunnitelma)	1071	0,073	0,068	1	ELY
201	Valtakatu (mt 561) välillä valtatie 27 - Nivankadun liittymä	561/12/5100-5428	n. 330	Katuosan liittymä- ja liikennejärjestelyt (mm. sillan parantaminen), vaativat erillisen suunnitelman laatimisen. Mm. kuivatuksen sekä jalankulku- ja pyöräily-yhteyksien parantaminen. Alikulun korottaminen.	150 (erillisrahoitus)	-	-	-	Kaupunki
202	Kuorevirran liikunta-alue	-	-	Alueen liikennejärjestelyjen kehittäminen erillisen suunnitelman mukaan	-	-	-	1	Kaupunki
203	Mt 561 Valtakatu, suojatie Soinintien ja Nivannotkon kohdalla	561/12/4859	-	Suojatien parantaminen suojatieselvityksen (2015) mukaisesti: Suojatien muuttaminen keskisaarekkeelliseksi, tien levittäminen, havainnepylväiden lisääminen.	35	0,005	0,131	1	ELY
204	Hussonpolku	-	n. 120	Hussonpolun muuttaminen jalankululle ja pyöräilylle tarkoitetuksi reitiksi, jolla tontille ajo on sallittu.	3	-	-	3	Kaupunki
		-	-	Ratisentien ylittävän suojatien havaittavuuden parantaminen. Toimenpiteet vaativat erillisen suunnitelman.	-	-	-	1	Kaupunki

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
205	Niemistenkatu	-	-	Hidastetöyssy tai -töyssyt välille Valtakatu-Kankaantie	11	-	-	1	Kaupunki
206	Niemistenkatu	-	n. 350	Jalankulku- ja pyöräilyväylä kadun perusparannuksen yhteydessä välille Hovintie-Turvetie	100	-	-	1	Kaupunki
207	Niemistenkatu	-	n. 400	Valaistuksen jatkaminen Turvetien liittymästä länteen noin 400 m	15	-	-	1	Kaupunki
208	Niemistenkatu	-	-	Toimenpiteet taajaman läntisen sisäänajoyhteyden toteuttamiseksi. (Ks. hankekortti liitteenä.)	30	-	-	2	Kaupunki
			-	Tasoristeysselvityksessä määritetyt toimenpiteet	-	-	-	3	Liikennevirasto
209	Mt 7693 Kalliokyläntie välillä Niemistenkatu-Valtakatu	7693/10/4700-6566	1870	Valaistuksen jatkaminen Niemistenkadun liittymään	70 (erillisrahoitus)	0,008	0,119	-	Kaupunki
210	Mt 561 Valtakatu	561/12/3140	-	Pielavedentien ja mt 7693 Kalliokyläntien liittymän parantaminen (kanavointi sekä jalankulun ja pyöräilyn järjestelyt, vaatii erillisen suunnitelman)	300 (erillisrahoitus)	-	-	-	ELY, kaupunki
		561/12/3575	-	Mt 5615 Tulotien ja Teollisuustien liittymään kiertoliittymä (vaatii erillisen suunnitelman)	400 (erillisrahoitus)	0,036	0,091	-	ELY, kaupunki
		561/12/3150-5400	2250	Raskaan liikenteen lisääntyessä Valtakadulla, Valtakadun ylittävien suojateiden havaittavuutta parannetaan esimerkiksi sijoittamalla suojatiemerkit näkyviin kohtiin, lisäämällä niihin heijastinvarret sekä suojateiden valaistuksella (LED-valaisimet).	12-60	0,035	0,864	2	ELY, kaupunki
		561/12/3590-4440	850	Nopeusvalvontakamerat molempiin suuntiin välille Niemistenkatu-Tulotie	30	0,013	0,418	2	Kaupunki

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
211	Nivan alakoulun alue	-	-	Erillisen suunnitelman laatiminen koulun jättöliikennejärjestelyjen kehittämisestä	-	-	-	1	Kaupunki
212	Niemistenkatu	-	-	Suojatien turvallisuuden parantaminen ja hidaste Torikadun liittymän kohdalla. Hidasteen tyyppi määritellään erikseen.	20	-	-	2	Kaupunki
		-	-	Suojatien turvallisuuden parantaminen ja hidaste Kiurukadun liittymän kohdalla. Hidasteen tyyppi määritellään erikseen.	20	-	-	2	Kaupunki
		-	-	Suojateiden turvallisuuden parantaminen ja hidasteet koulun kohdalla (Kukkomäentie). Hidasteiden tyyppi määritellään erikseen.	20	-	-	2	Kaupunki
213	Erejärventien/Kirkkokadun liittymä	-	-	Tarvittavat toimenpiteet määritetään Väkky -tehostemerkkikokeilun päätyttyä.	-	-	-	-	Kaupunki
214	Kukkomäentie, Saratien ja Sammaltien pohjoiset liittymät	-	-	Saratien ja Sammaltien liittymien näkemien parantaminen näkemäraivauksilla, pensasaitojen siirtämisellä tai pensasaidan muuttamisella lauta-aidaksi	5	-	-	1	Kaupunki, yksityinen
215	Ahonpääntie välillä Lähteentie - Kirkkoharjuntie	-	350	Ahonpääntien päällystäminen. Jalankulku- ja pyöräilyväylä kadun perusparannuksen yhteydessä puuttuvalle osalle	120	-	-	2	Kaupunki

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
216	Asematie välillä Tulotie-Ambrontie	-	-	Reunatukien ja tyynyhidasteen lisääminen suojatien kohdalle Asematie 36-37 kohdalle.	12	-	-	1	Kaupunki
		-	-	Reunatukien ja tyynyhidasteen lisääminen suojatien kohdalle Ambrontien liittymään.	12	-	-	2	Kaupunki
		-	-	Reunatukien ja tyynyhidasteen lisääminen suojatien kohdalle Tulotien liittymään.	12	-	-	2	Kaupunki
217	Kirkkokatu	-	550	Jalankulku- ja pyöräilyväylä välille Rantatie - Kappalaisenkuja	165	-	-	1	Kaupunki
218	Erätie	-	330	Jalankulku- ja pyöräilyväylä kadun perusparannuksen yhteydessä	100	-	-	2	Kaupunki
219	Kirkkoharjuntien ja Kukkomaentien/ Yhtyläntien liittymä	-	-	Liittymäjärjestelyjen parantaminen	10	-	-	1	Kaupunki
220	Yhtyläntie	-	-	Hidasteet Kirkkoharjuntien ja Leppätien välille	22	-	-	1	Kaupunki
		-	n. 900	Valaistuksen jatkaminen Kukkomaentielle asti	35	-	-	2	Kaupunki
221	Kukkomaentie/Ryönänjoentie	16082/1/6280-7021	n. 1000	Tievalaistus välille Kirkkoharjuntie - Yhtyläntie	40	0,001	0,003	3	Kaupunki
		16082/1/6280-7021	n. 1000	Jalankulku- ja pyöräilyväylä välille Kirkkoharjuntie - Yhtyläntie	300 (erillisrahoitus)	0,001	0,003	3	Kaupunki
222	Kirkkoharjuntie/Vehkatie	-	-	Tasoristeyksen poistaminen ja yhteyden korvaaminen alikulkukäytävällä	400	-	-	3	Liikenne- virasto
-	Asuinalueet	-	-	Aluenopeusrajoituksen muuttaminen 30 km/h. Ensivaiheessa nopeusrajoitusta kokeillaan Hovin alueella sekä selvitetään kokeilumahdollisuutta Kuorevirran alueella.	-	-	-	2	Kaupunki

KIURUVESI

Haja-asutusalueelle esitetyt toimenpiteet

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähennelmä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
250	Mt 599 Pyhännäntie, Herukkamäki, Peksinniementien ja Rönkönahontien liittymien välillä	599/3/420-850	-	Yksityistieliittymäjärjestelyt (välillä on useita näkemiltään huonossa paikassa olevia liittymiä)	50	0,001	0,029	1	Yksityinen
251	Mt 599 Pyhännäntie, Lamminperäntien liittymä ja sen pohjoispuolella osoitteessa Pyhännäntie 1140 oleva yksityistieliittymä	599/2/5850	-	Liittymien siirto parempaan paikkaan	50	0,001	0,020	1	Yksityinen
252	Luupuveden koulu	-	-	Toimintojen erottelu ja saattoliikennejärjestelyt koulun pihalla	-	-	-	1	Kaupunki
253	Valtatie 27, mt 16039 Korpjoentien ja mt 16044 Paajakantien liittymä	27/21/0	-	Liittymäsaarekkeen tehostevarret (4 kpl)	2	0,002	1,015	PIKA	ELY
254	Pohjan tasoristeys	-	-	Tasoristeys selvityksessä määritetyt toimenpiteet: Tasoristeyksen poistaminen ja korvaavan tieyhteyden rakentaminen.	-	-	-	-	LiVi, yksityinen

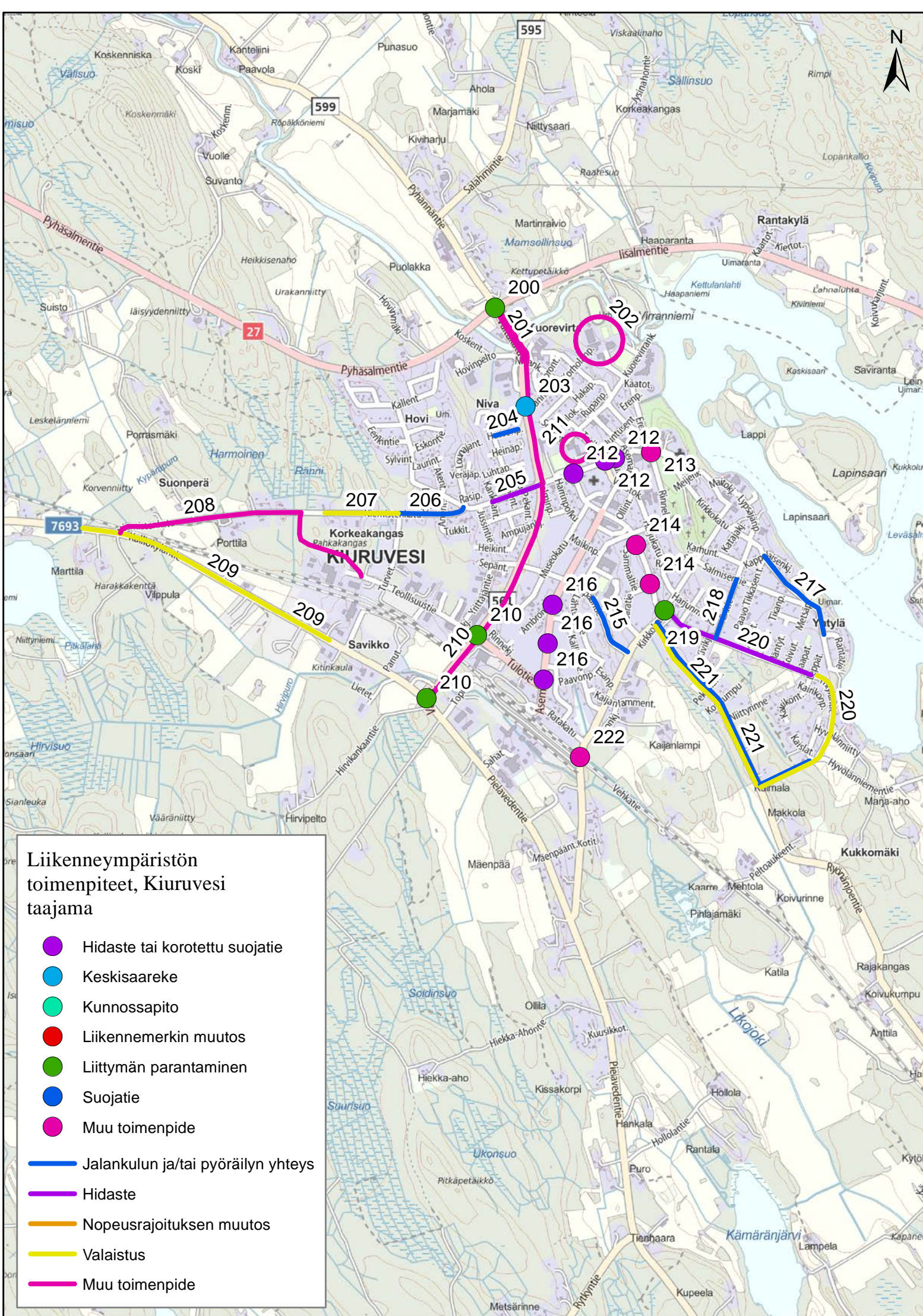
Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
255	Hallaperän tasoristeys, Hallaperäntie	16058/1/3235	-	Tasoristeys selvityksessä määritetyt toimenpiteet: Vaihtoehtoisia toimenpiteitä ovat tasanteen korjaaminen ja varoituslaitteen rakentaminen nykyiseen tasoristeyskseen tai tasoristeyskseen siirto tielinjauksen kannalta parempaan paikkaan, noin 80 ratametriä länteen. Uutta maantietä tulisi rakennettavaksi noin 150 metriä. Myös uusi tasoristeys tulisi varustaa varoituslaitoksella (puomeilla).	-	-	-	-	LiVi, ELY
256	Mt 599 Pyhäntäntie	599/1/705-2/250	5445	Tievalaistuksen jatkaminen mt 595 Salahmintien liittymästä mt 5970 Lapinsalontien liittymään asti (jalankulku- ja pyöräilyväylä ilman valaistusta)	220 (erillisrahoitus)	0,031	0,141	-	ELY, kaupunki
257	Mt 595 Salahmintie	595/1/175-2575	2400	Tievalaistus tien alkuosalle (jalankulku- ja pyöräilyväylä ilman valaistusta)	100 (erillisrahoitus)	0,012	0,123	-	ELY, kaupunki
258	Mt 561 Pielavedentie välillä Topintie - mt 5613 Ryttyntie	561/12/1550-2955	1450	Tievalaistus ensivaiheessa välille Topintie-Vehkatie	60 (erillisrahoitus)	0,018	0,304	-	ELY, kaupunki
		561/11/4430-12/1550	1700	Tievalaistus välille Vehkatie-Ryttyntien liittymä	70 (erillisrahoitus)	0,018	0,254	-	ELY, kaupunki
259	Mt 7693 Kalliokyläntie, Pahkamäentien sekä Kalliokylän koulun liittymät	7693/8/3200	-	Pahkamäentien yksityistieliittymän siirtäminen parempaan paikkaan	50	0,001	0,014	1	Yksityinen
		7693/8/3220	-	Kalliokylän koulun liittymän parantaminen	5	0,000	0,070	1	Yksityinen, kaupunki
260	Mt 16069 Toiviaiskyläntie	16069/3/3200 16069/3/3720	-	Mutka-varoitusmerkkien lisääminen (merkki 114).	1	0,000	0,000	2	ELY

Liikenneympäristön toimenpiteet, Kiuruvesi taajama

- Hidaste tai korotettu suoja tie
- Keskisaareke
- Kunnossapito
- Liikennemerkinn muutokset
- Liittymän parantaminen
- Suoja tie
- Muu toimenpide
- Jalankulun ja/tai pyöräilyn yhteys
- Hidaste
- Nopeusrajoituksen muutos
- Valaistus
- Muu toimenpide

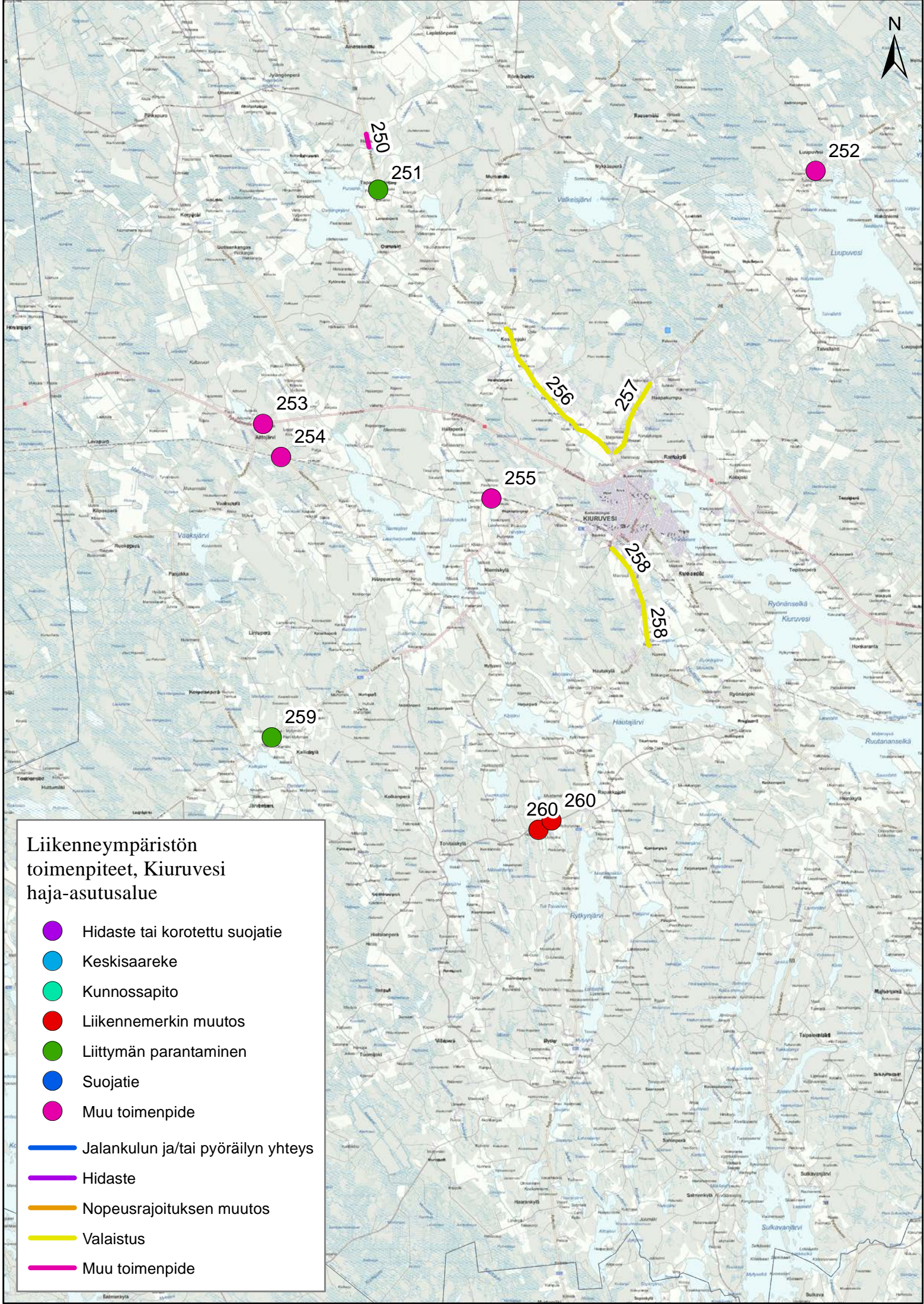

Liikenneympäristön toimenpiteet, Kiuruvesi haja-asutusalue

- Hidaste tai korotettu suoja tie
- Keskisaareke
- Kunnossapito
- Liikennemerkinn muutokset
- Liittymän parantaminen
- Suojatie
- Muu toimenpide

- Jalankulun ja/tai pyöräilyn yhteys
- Hidaste
- Nopeusrajoituksen muutos
- Valaistus
- Muu toimenpide

Kiuruvesi: Esteettömyyden parantaminen					
Nro	Kohde	Aihe	Ongelma	Vastuutaho	Parannusehdotus
1	Kaupungintalon ympäristö	Jkpp väylät	Väylillä routaheittoja	Kaupunki	Päällystetään väylät uudelleen, jotta pinnasta saadaan tasainen ja kompastusmisvaara poistuu.
2	Asematie 8 (kiintestö)	Kuivatus	Vesi seisoo, jäätä kertyy kiinteistön kohdalla	Kiinteistön omistaja	Kuivatuksen huolellinen suunnittelu ja korjaaminen.
3	LähiTapiolan sisäänkäynti	Luiska	Luiska on kapea ja huonokuntoinen	Kiinteistön omistaja	Uusitaan luiska. Luiskan leveyden tulee olla väh. 900 mm, mutta suositeltava minimileveys on 1200 mm. Luiskien suositeltava kaltevuus on 5 % tai loivempi ja maksimikaltevuus 8 %. Mikäli luiskaan tehdään välitasanne/kääntymiskohta, sen tulee olla väh. 1150x1150 mm.
4	Keilahallin edusta	Kukkaruukkujen sijoittelu	Kukkaruukut kulkuväylällä, kunnossapidon taitekohta johon kerääntyy lumiestettä	Kiinteistön omistaja ja Kaupunki	Poistetaan kukkaruukut kulkuväylältä, sillä ne aiheuttavat törmäämisvaaran erityisesti näkövammaisille. Varmistetaan eri kunnossapitäjien välillä työnjaosta hallin edustalla, jotta kunnossapidon taso säilyy yhtenäisenä eikä esteitä/puutteita pääse syntymään.
5	Linja-autoasema	Varastokoppi katoksessa	Varastokoppi kulkuesteenä ja näkemäesteenä	Kiinteistön omistaja	Varastokopin purkaminen
6	Apteekki	Pysäköinti	Ei invapaikkoja apteekin edustalla, kynnyks apteekkiin on korkea	Kiinteistön omistaja	Lisätään ainakin yksi liikkumisesteisten pysäköintipaikka. Liikkumisesteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella. Pysäköintipaikan leveyden tulee olla vähintään 3600 mm ja pituuden 5000 mm. Pysäköintipaikan kaltevuus saa olla enintään 2 % molempiin suuntiin. Kynnyksen madaltaminen oven edessä (korkeus max 2 cm).

Kiuruvesi: Esteettömyyden parantaminen					
Nro	Kohde	Aihe	Ongelma	Vastuutaho	Parannusehdotus
7	Asematie 7 sekä muita kiinteistöjä	Kunnossapito	Kiinteistön edustojen kunnossapito ja hiekoitus	Kiinteistön omistaja	Keskusteleminen kiinteistön omistajan kanssa vaadittavasta kunnossapidon tasosta.
8	R-Kioski	Pysäköinti	Pysäköinti jkpp väylällä ja kioskin oven edessä	Kiinteistön omistaja	Pysäköinnin kieltäminen liikennemerkein ja/tai estein. Mikäli esteitä asennetaan, huomioidaan kuitenkin, etteivät ne ole suoraan kulkuväylällä ja ettei niistä aiheudu törmäysvaaraa.
9	Kiurun kenkä	Sisäänkäynti	Jyrkkä sisäänkäynti luiska, toinen loivempi luiska olemassa kauppaan	Kiinteistön omistaja	Uusitaan luiska. Luiskan leveyden tulee olla väh. 900 mm, mutta suositeltava minimileveys on 1200 mm. Luiskien suositeltava kaltevuus on 5 % tai loivempi ja maksimikaltevuus 8 %. Mikäli luiskaan tehdään välitasanne/kääntymiskohta, sen tulee olla väh. 1150x1150 mm. Ennen luiskan uusimista, tiedotetaan sisäänkäynnin lähellä (jyrkän luiskan lähellä) vaihtoehtoisesta luiskasta kauppaan.
10	K-Market	Pysäköinti	Ei invapaikkoja kaupan edessä	Kiinteistön omistaja	Lisätään liikkumisesteisten pysäköintipaikkoja. Liikkumisesteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella. Pysäköintipaikan leveyden tulee olla vähintään 3600 mm ja pituuden 5000 mm. Pysäköintipaikan kaltevuus saa olla enintään 2 % molempiin suuntiin.

Kiuruvesi: Esteettömyyden parantaminen					
Nro	Kohde	Aihe	Ongelma	Vastuutaho	Parannusehdotus
11	Terveyskeskus	Pysäköinti	Virheellinen pysäköin terveyskeskuksen edessä	Kaupunki	Kielletään pysäköinti liikennemerkkein terveyskeskuksen edessä. Kiellosta tiedotetaan terveyskeskuksen ovissa ja paikallislehdessä. Tarvittaessa sakotetaan pysäköinnistä, mikäli virheellinen pysäköinti jatkuu kielloista huolimatta.
12	Terveyskeskus	Sisäänkäynti	Kynnys ja oven aukaisu	Kaupunki	Poistetaan kynnys oven edestä. Korjataan vanhanmallinen ovi uudenaikaiseksi ja varmistetaan samassa yhteydessä, että se on automaattisesti avautuva. Mikäli ovi muutetaan automaattisesti avautuvaksi, huolehditaan, että ovi avautuu riittävän aikaisin, jottei se aiheuta törmäysvaaraa.
13	Kiinteistötili Oy kiinteistö	Sisäänkäynti	Iso ja tilaa vievä luiska jkpp väylällä	Kiinteistön omistaja	Uusitaan luiska. Luiskan leveyden tulee olla väh. 900 mm, mutta suositeltava minimileveys on 1200 mm. Luiskien suositeltava kaltevuus on 5 % tai loivempi ja maksimikaltevuus 8 %. Mikäli luiskaan tehdään välitasanne/kääntymiskohta, sen tulee olla väh. 1150x1150 mm.
14	Palvelutalo	Pysäköinti	Inva-paikat p-alueen kaimmaisessa nurkassa, asiakkaiden saattaminen pääoven eteen ahdas	Kaupunki	Siirretään liikuntaesteisten pysäköintipaikat lähelle sisäänkäyntiä. Liikkumisesteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella. Pysäköintipaikan leveyden tulee olla vähintään 3600 mm ja pituuden 5000 mm. Pysäköintipaikan kaltevuus saa olla enintään 2 % molempiin suuntiin.

KOULUTOIMI

Henkilökunta, kansalaisopisto ja kirjasto

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Henkilökunta				
Liikennesääntöjen tunteminen, vaaratilanteiden tunnistaminen ja eliminointi, asennekasvatus ja sitoutuminen	Luennot, käytännön harjoitukset, VESOpäivät	Vastuurehtori Jokainen henkilökohtaisesti	Heti	Liikenneturva, poliisi ym. asiantuntijatahot
Kaikki käyttävät pyöräillessä kypärää				
Päättäjät	Liikenneturvallisuuksiintoisuuden lisäys	Kunnanhallitus		Kunnanvaltuusto
	Liikenneturvallisuuksiintulma 5 v. välein			
Kansalaisopisto, kirjasto				
kuntalaiset	Yleisöluentoja, liikenneturvallisuuksiintoisuuksiintoa aihepiiriin liittyviä näyttelyjä, koulutuksia, teema-aiheisto	Rehtori, kirjastot	Liikenteel- lisesti ajankohtai- na aikoina	Asiantuntijat

Yleisiä tavoitteita ja toimenpiteitä

Tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuuksiintoämyksen parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuuksiintoaiheisia teemapäiviä järjestetään säännöllisesti eri kouluasteilla. Lisätään liikenneturvallisuuksiintoasiat henkilöstölle järjestettäviin koulutuksiin Tuetaan henkilöstön osallistumista muiden järjestämään liikenneturvallisuuksiinto koulutukseen Muistetaan mainita liikenneturvallisuuksiinto-asiointa omissa tapaamisissa Kohennetaan liikenneturvallisuuksiintoasioita erityisesti yläkoulun aineopetuksessa Liikenneturvallisuuksiinto suunnitelmasta tiedotetaan lukukausien alussa pidettävissä vanhempainilloissa Suunnitelma jaetaan keskeisille sidosryhmille 	Koulutoimen Henkilöstö		Vanhemmat Vanhempainyhdistykset Harrastustoiminnan vetäjät MLL Liikenneturva Poliisi Pelastuslaitos
Koulukuljetusten liikenneturvallisuuksiinto parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Kuljetuksissa noudatetaan kaikkia liikennesääntöjä (turvavyöt mm.). Kuljetuksissa huomioidaan säästä ym. tekijöistä aiheutuvat erikoisolosuhteet. Koulukuljetusoppaan jakaminen syksyisin Kuljetettavat jätetään aina ojan puolelle Kuljettajat toimivat oheiskasvattajana esimerkiksi koululaisille. Kuljettajien EA-taitojen ylläpitäminen Koulutusta kuljettajille (tilannenopeudet, koulujen pihalla ajo, turvavyö...) Valistusta vanhempainilloissa (turvavyön käyttö, matkakortin leimaus, turvallinen autosta poistuminen yms. opettelu) Oppilaita kuljettavien vanhempien valistaminen (saattoliikenne) Turvallinen koulukyytiin tulo ja lähteminen Saattoliikenteen vähentäminen erillisten kampanjoiden avulla 	Koulutoimi Liikennöitsijät Kuljettajat		Vanhemmat Poliisi Liikenneturva Tekninen toimi Paikallislehti
Rakennettuun ympäristöön vaikuttaminen	<ul style="list-style-type: none"> Jatkuvan seurannan avulla pyritään löytämään ongelmakohtia/vaaranpaikkoja ja tekemään ehdotuksia mahdollisten ongelmien korjaamiseksi. 			

Päiväkot- ja perhepäivähoidossa olevat 0-6 -vuotiaat lapset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Lapset	<ul style="list-style-type: none"> Liikenteessä kulkeminen Liikenteeseen liittyvä kirjallisuus Aiheeseen liittyvät pelit ja askartelut Liikenneleikit Kävelyretket päivähoitopaikan lähiympäristöön Opetellaan keskeisimmät liikennemerkit ja liikennesäännöt Opetellaan heijastimen, turvavyön, pyöräilykypärän käyttöä Poliisin vierailut päiväkodeissa Heijastimen jako, pimeässä kokeilu Lapsilla turvaliivit liikenteessä 	Vanhemmat Päivähoidon henkilöstö	aloitetaan elokuussa ja edetään tutummasta tuntematto mampaan pitkin vuotta ja vuodenaikojen mukaan	Lastenneuvola
Turvallinen liikkuminen liikenteessä				Liikenneturva
Lasten turvallinen, itsenäinen ja vastuullinen kulkeminen liikenteessä.				Poliisi
Leikki- ja liikennealueen erottaminen				
Liikennevalot tutuksi				
Heijastimen käytön sisäistäminen				
Vanhemmat	<ul style="list-style-type: none"> Liikennemerkkien opettelu peleihin, leikeihin Turvavyön käyttö, turvaistuimet, turvatyyny Lapsen sijoittaminen autoon Pyöräilykypärä "pitkä pinna" Poliisin vierailu 	Vanhemmat Päivähoidon väki Aikuiset liikenteessä liikkujat	Vanhempainillat ja keskustelut pitkin vuotta	Liikenteen asiantuntijat esim. linja-autonkuljettajat Poliisi Liikenneturva
Liikennemerkit				
Aikuisten asiallisen asenteen välittäminen lapsille				

	<ul style="list-style-type: none"> • Vanhempainillat asiantuntijavierain • Kirjalliset esitteet • Materiaalin käyttö, esim. eri yksiköihin lainattavissa oleva liikennepaketti. 			
Henkilökunta	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökunnan koulutus • Henkilökunnan oma esimerkkikäyttäytyminen • Asianmukainen materiaali käyttöön • Pidetään suunnitelma ajan tasalla • Muuttuneista liikennejärjestelyistä tiedottaminen 	Esimiestaso	Tarvittaessa	Liikenneturva
Liikennetietämyksen lisääminen		Liikenneturva		
Lasten kuljetus päivähoitoon	<p>Vanhempainillassa keskustellaan lasten kuljetuksen liikenneturvallisuuksista ja tehdään yhteinen sopimus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • liikennesääntöjen noudattaminen • turvalaitteiden käyttö • autojen pysäköinti kun viedään lapsi hoitoon 	Päivähoidon henkilökunta	Syksyn ensimmäisessä vanhempain-illassa	Lasten vanhemmat

Esikoulu

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Turvallinen liikkuminen liikenteessä ja turvallinen esikoulumatka</p> <p>Liikenteen havainnoinnin kehittäminen</p> <p>Leikki- ja liikennealueen erottaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan esikoulu- ja koulumatkan kulkemista ja liikkumista retkien yhteydessä • Ryhmässä liikkuminen • Koulu- ja harrastusmatkat kuljetaan jalan • Havainnointitehtäviä • Vanhemmille tietoa turvallisuudesta koulureitistä • Liikennemerkeihin tutustuminen 	<p>Vanhemmat</p> <p>Opettajat</p> <p>Rehtori</p> <p>Päiväkodin henkilöstö</p> <p>Avoim varhaiskasvatus</p>	<p>Syksy, integroimalla koko lukuvuoden ajan</p>	<p>Vanhemmat, vanhempainyhdistykset</p> <p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p>
Turvavälineiden käytön lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Heijastimen ja heijastinliivien käytön lisääminen, esikoululaisille hankitaan vuosittain heijastinliivit • Turvavyön käyttö ja turvaistuimet, lapsen sijoittaminen autoon • Pyöräilykypärän käyttö 	<p>Koulutoimen ja päivähoidon henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>MLL</p> <p>Liikenneturva</p>
Liikennetietämyksen lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Poliisin vierailu • Vanhempainillat, kirjalliset esitteet, liikennepaketit • Aikuisten asiallisen asenteen välittäminen lapsille 	Opettajat	Keväällä, kesällä ennen koulun alkua	<p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p>

1-2-luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Lapsi liikkuu turvallisesti koulussa ja koulumatkalla</p> <p>Koulumatkat ja harrastusmatkat kuljetaan jalan</p> <p>Lapsi osaa liikkua suojatiellä ja kevyen liikenteen väylällä.</p> <p>Lapsi tietää turvalliset leikkipaikat ja osaa mennä sinne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoittelua koulussa ja koulun alueella sekä lähiympäristössä. • Vanhemmille tietoa turvallisuudesta koulureitistä • Sääntöjen noudattaminen. • Havainnointitehtäviä • Oppitunneilla opetellaan teoriaa. • Koulun ympäristöön tutustuminen 	<p>Opettajat, rehtori</p>	<p>Syksy, kevät</p>	<p>Vanhemmat</p> <p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>
Käytän heijastinta.	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikille heijastimet, heijastimen käytön opettelu • Erityistä huomiota kiinnitetään jalankulkijan näkyvyyteen; heijastimen ja heijastinliivien käyttöön. 	<p>Koulutoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>Opetustoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>MLL</p> <p>Liikenneturva</p>
Pyöräilykypärän käytön parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Kypärän käytön suositus. 	Opettajat		Vanhemmat
Liikennemerkkien tunnistaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Vierailu liikennepuistossa mahdollisuuksien mukaan. • Oppitunneilla teoriaa. 			Vanhempainyhdistykset
Pyörällä ajamisen harjoittelu ja pyöräkortin suorittaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoittelua koulun pihalla, pyöräkortin suorittaminen • Polkupyöräretki • 2. lk polkupyörätesti / ajotaitotesti. • Polkupyörän huolto ja "katsastus" 			Poliisi

3-4 -luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Jalankulkijaa ja pyöräilijää koskevat liik.merkit ja säännöt</p> <p>Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen</p> <p>Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen parantaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Käydään läpi liik. merkit ja liik.säännöt • Oppitunneilla opetellaan teoriaa • Liikenteen havainnoinnin kehittäminen • Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. • Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen • Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. 	<p>Opettajat</p> <p>Koulutoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Vapaa-aikaohjaaja</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>Opetustoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Vapaa-aikaohjaaja</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p> <p>Liikenneturva</p> <p>Poliisi</p>
Turvavälineiden käyttö	<ul style="list-style-type: none"> • Heijastin-kampanja pimeän ajan alkaessa 			
Käytän pyöräilykypärää.	<ul style="list-style-type: none"> • Kypäräpakko koulussa, voi vaatia vanhempien 	Opettajat,	Syksy,	Poliisi

	kanssa yhteisellä sopimuksella	vanhemmat	kevät	Liikenneturva Vanhemmat
Hallitsen pyörällä ajamisen.	<ul style="list-style-type: none"> Vierailu liikennepuistossa mahd. mukaan, harj. koulun pihalla. Polkupyöräretki Polkupyörän huolto ja "katsastus" 			
Osaan liikkua turvallisesti pimeässä.	<ul style="list-style-type: none"> Tutustutaan jalankulkijan ja pyörän heijastimiin ja valaisimiin. 	Opettajat Vanhemmat	Syksy	Liikenneturva

5-6-luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Kerrataan jalankulkijaa ja pyöräilijää koskevat liikennemerkit ja liik.säännöt syventävästi Tehostettu aikaisemman opitun kertaus, laajempi perehtyminen kotiseudun liikenteeseen. Vuodenaikojen vaikutus liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> Mahdollisuuksien mukaan poliisin vierailu, liikennepuistokäynti Polkupyöräretki 	Opettajat, vanhemmat	Kevät/ syksy	Poliisi
Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen Polkupyöräilijällä käytetään pyöräilykypärää Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. 	Koulutoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät		Opetustoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi
Näen ja näyn pimeässä.	<ul style="list-style-type: none"> Kertaus heijastimien ja pyörän valojen käytöstä Heijastin-kampanja pimeän ajan alkaessa 		Syksy, Tammi-helmikuu	
Varon liukkaalla	<ul style="list-style-type: none"> Tutustutaan talven vaatimuksiin. 			
Huolehdiin pyörästäni.	<ul style="list-style-type: none"> Kerrotaan mitä pyörän huoltoon kuuluu, "pyörän kuntokortti" 	Luokanopettaja	Kevät	Kehy-paja, vanhemmat

7-9-luokkalaiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Nuori vastuullisena jalankulkijana ja pyöräilijänä, mm. pyöräilykypärän käyttö	<ul style="list-style-type: none"> Liikennesääntöjen syventävä kertaus. Tietoiskuja 	Terveystiedon opettajat, vanhemmat	Syksy	Poliisi, liikenneturva Asiantuntijat
Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen Parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen Heijastin kampanja Polkupyöräilijällä käytetään pyöräilykypärää Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. Ensiavun alkeet 	Koulutoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät		Opetustoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi SPR
Nuori osaa ottaa toisetkin huomioon liikenteessä ja toimia vastuullisesti	<ul style="list-style-type: none"> Vierailijoita ja vierailuja asennekasvatusta, valistustilaisuuksia esim. liikenne ja päihteet. 			
Pidän moponi/polkipyöräni kunnossa. Osaan ajaa mopolla turvallisesti ja liikennesääntöjä noudattaen. Mopojen virittämisen seuraukset.	<ul style="list-style-type: none"> Mopon huoltoa Pyörän kunnosta huolehtiminen (valot, jarrut, äänet, renkaat) Mopoilijoiden tietoisku Säännöt ja turvallisuus (opetussuunnitelma). Opetetaan missä saa ajaa Nopeusrajoituksien opettelu Kypärän käyttö Muu liikenteen huomiointi Poliisi järjestää moporatsian koululla Rakennettuun ympäristöön tutustuminen 	Teknisen työn opettajat Terveystiedon opettajat Huoltajat Opettajat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät	Kevät	Kehy-paja Poliisi Liikenneturva Poliisi, Opettajat Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi
Uudet kuluaajoneuvot (mm. mopot, moonkijät ym).	<ul style="list-style-type: none"> Tietoa uusista ajoneuvoista, ja niillä liikkumisesta. 	Terveystiedon opettajat		Liikenneturva Poliisi
Moottorikelkkailu ja traktorilla ajo sekä vesillä liikkuminen oppilaille ja vanhemmille	<ul style="list-style-type: none"> Oppitunneilla opetellaan teoriaa Käytännön harjoituksia ajoreiteistä, ajonopeuksista ja yleisestä varovaisuudesta Kelkan/traktorin kunnosta huolehtiminen (valot, jarrut, äänet...) Kypärä pakollinen kelkkaillessa Rakennettuun ympäristöön tutustuminen ja siihen vaikuttaminen 	Opettajat		Poliisi Liikenneturva Vanhemmat Moottorikelkkakerho
Raittius liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> Alkoholin ja muiden huumainien aineiden vaarallisuus liikenteessä 	Opettajat		<ul style="list-style-type: none"> Vanhemmat Poliisi Liikenneturva Terveydenhoitaja Pelastuslaitos Autokoulu

Lukio ja ammattioppilaitos

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuus elämänlaadun osatekijänä.	Keskusteluja liikenneasioista, Liikenneympäristön tarkastelua, suunnittelua, valistustilaisuuksia eri teemoista vuosittain, esim. liikenne ja päihteet. Kannustetaan viisaisiin kulkutapavalintoihin	Opettajat (psykologia, fysiikka, liikunta). Oppilas itse	jatkuvasti	Liikenteen asiantuntijat, tekninen toimi, poliisi, autokoulut
Turvallinen liikkuminen jalankulkijana, pyöräilijänä ja mopoiijana liikennesääntöjen mukaan. - EA-taidot	Asennekasvatus	Vanhemmat Opettajat Poliisi Liikenneturva		
Autoilu	<ul style="list-style-type: none"> Oppitunneilla teoriaa ja käytännön ohjeita (esim. turhan katurallin vähentäminen) Käytännön harjoituksia: autokoulussa ja vanhempien kanssa Nopeuden mittaukset Rakennettuun ympäristöön tutustuminen ja siihen vaikuttaminen 		Keväällä ennen kesäkauden ajeluaita	Opettajat Poliisi Liikenneturva Vanhemmat Team Sonkajärvi Sonkajärvellä

Liikunta-, nuoriso- ja vapaa-aikatoimi

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikennekasvatus osana nuorisotilojen avointen ovien -toimintaa	Teemailtoja: mm heijastin-ilta Syksyisin (oman heijastimen teko, heijastimen merkitys), Liikennekasvatukseen liittyvät elokuvat, vierailijat: poliisi, palolaitos/hätäpäivystys sekä nuorisotiloilla materiaalia aiheesta (liikennemerkkikysely, erilaisia testejä, nettilinkkiluettelo, julisteet jne.)	nuoriso-ohjaajat		Poliisi Liikenneturva Pelastuslaitos Koulut (kerhotoiminta)
Liikennekasvatusta tapahtumien ja retkien yhteydessä	Ohjeistus esim. liikkuminen ja liikenneturvallisuus vieraassa kaupungissa, ulkotapahtumissa liikennekasvatuspisteitä, 5.-6.luokille liikennepuistotapahtuma,	nuoriso-ohjaajat		Koulut
Liikennekasvatusta muussa nuorisotyössä	Twist-jaksoilla ja Tytöt Toimii -toiminnassa liikennekasvatusta	nuoriso-ohjaajat		
Nuorisotyöntekijöiden ja seuratoimijoiden liikennekasvatuskoulutus / yhteisenä koko Ylä-Savossa	Nuorisotyöntekijöille ja seuratoimijoille liikennekasvatukseen liittyvää koulutusta (ideoita toimintaan) Liikenneturvallisuus ottelu- ja harjoitusmatkoilla, teemana vuosittain pidettävässä seurapalaverissa.	nuorisohjaajat/ liikuntatoimi		Liikenneturva Urheiluseurat
Pyöräilijät (yli 13v.)	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Kypärän tekeminen tutuksi Liikennesääntöjen kertaaminen 	Nuorisotoimi		Autokoulu, Motokööri, Liikenneturva ja poliisi
Kevytmoottoripyöräkortin Juuri saaneet	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Taitoajon opettelu Liikennesääntöjen kertaus Moottoripyörän hallinta Valvotaan nuorten käyttäytymistä liikenteessä	Nuorisotoimi		Autokoulu, Motokööri, Liikenneturva ja poliisi valmentajat
Ajokortin juuri saaneet	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Liikennesääntöjen kertaaminen Korttelirallista huomauttaminen Toisten kunnioittaminen liikenteessä Esitetään nuorille mitä voi seurata kaahaamisesta, valvotaan ja puututaan toimintaan osallistuvien nuorten kaahaamiseen	Nuorisotoimi		Autokoulu, Liikenneturva ja poliisi
Urheiluseurojen junnut: Turvallinen harjoitusmatka Kypäräpakko kaikissa urheiluseuroissa	Valmentajat/ vetäjät pitävät tietoisuutta liikenneturvallisuudesta Kypäräpakko kampanja kaikissa urheiluseuroissa	Valmentajat/ vetäjät		
Otetaan liikenneturvallisuus osaksi joukkueiden/ seurojen sääntöjä Liikennesääntöjen oppiminen Ryhmänä liikkuminen	Kerrataan liikennesääntöjä harjoitustilanteiden yhteydessä Turnauksissa ja pelimatkoilla opetellaan liikkumaan turvallisesti ja oikein liikenteessä Joukkueen / seuran sääntöjenrikkomisesta seuraa joukkueen itsensä määrittelemä sanktio	Valmentajat		Valmentajat/ vanhemmat/ Joukkueenjohtajat
Urheilevien lasten ja nuorten vanhemmat	Kiireettömyys harjoitus/ kilpailumatkoilla: Vanhemmat ohjaavat lasta omalla esimerkillään kohti turvallisempaa liikennettä, Suunnitellaan kilpailu- ja harjoitusmatkat siten ettei matkalla tarvitse kiirehtiä			
Eläinten kanssa liikkuvat	Vähennetään koirien ulkoiluttamista urheilualueilla ja hiihtoladuilla: Tiedotetaan näkyvästi järjestyksellään kielästä toiminnasta Vähennetään hevosurheilua pururadoilla/ kelkkareiteillä: Tiedotetaan näkyvästi järjestyksellään kielästä toiminnasta			Liikuntalaitos/ poliisi
Autokoulu	Näkyvyys tiellä: Pitkien valojen käyttö, Heijastimet	Autokoulu		

PERUSTURVA

Vanhukset sekä aisti- ja liikuntarajoitteiset sekä aikuiset kehitysvammaiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Turvallinen liikkuminen liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> • Terveydentilan arviointi ja tutkimukset; tasapaino, näkö, kuulo, reaktiokyky. • Ajokyvyn arviointi. • Ajotaitokokeeseen ohjaaminen tarvittaessa tai ajokortin epääminen. • Tiedotetaan lääkkeiden ja päihteiden käytön vaikutuksesta ajokykyyn. • Yleisen valistuksen lisääminen mm. muistiongelmainen liikenteessä • Ohjattu harjoittelu käytännön tilanteissa 	Lääkäri Hoitohenkilöstö Omais	Jatkuvaa Kotikäynnit Vastaanotto käynnit Tiedotusta vuosittain esim. tapahtumien yhteydessä	Poliisi Järjestöt, apteekit Kehitysvammahuolto Asumisyksiköt (tukiasunnot, palvelukodit) Kotihoito Eläkeläisjärjestöt
Liikennetietämyksen lisääminen (asiakkaat, henkilökunta)	<ul style="list-style-type: none"> • Tiedotus- ja koulutustilaisuudet, teemapäivät, tiedotteet. • Liikenneosaamisen ylläpitäminen keinoina esim. ikäihmisille suunnattu autoilukurssi, ajosyyntirata • Koulutus- ja tiedotustilaisuudet ikäihmisten autoilusta (liikennesääntöjen kertaaminen, informaatiota reaktioajasta jne). • Heijastinkampanja, turvaliivit pimeällä liikkuville työntekijöille. 	Henkilöstö Esimiehet/johto		Eri viranomaiset ja järjestöt; Poliisi, Liikenneturva
Liikkumiseen sopiva ja turvallinen apuväline esim. rollaattori, potkupyörä jne. Apuvälineen oikeanlainen käyttö Turvaväiden ja varusteiden käytön lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Apuvälineen arviointi ja henkilökohtainen ohjaus sekä huolto. • Henkilökohtainen ohjaus turvavälineiden käyttöön esim. kotikäynneillä. • Apuvälineiden kunnon tarkistaminen. • Liukastumisen ehkäisy. • Kotikäynneillä tarkistetaan asiakkaan liikkuminen ja arvioidaan selviytyminen liikenteessä apuvälineen kanssa. • Teemapäivät, tiedotus ja koulutus 	Fysioterapeutti Hoitohenkilöstö Oma hoitaja Perusturva (kuntoutus, kotihoidon henkilöstö).	Vuosittain syksyllä esim. vanhustapahtumien yhteydessä	Palvelukeskus/ järjestöt/eri viranomaisatohot Fysioterapia Kehitysvammahuolto poliisi, Liikenneturva
Kehitysvammaiset, vammaiset ja mielenterveyskuntoutujat	<ul style="list-style-type: none"> • Turvaliiveistä ja liukuesteistä tiedottaminen asiakastyössä • Ajokyvyn arvioinnit • Lääkkeiden vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen kerrotaan lääkkeen määräämisen yhteydessä • Apuvälineiden (pyörätuolit, rollaattorit) käytössä opastetaan • Varmistetaan esteetön kulku julkisissa rakennuksissa 	Asiakkaat - perusturvan henkilöstö		Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö - Poliisi - Yhdistykset - Vanhus- ja vammaisneuvosto - Liikenneturva
Turvallinen liikkuminen vesillä	Keinoina keskustelut asiakaskäynneillä, lisäksi teematilaisuudet, joissa aihe esillä (veneilyliivit, naskalit ym) Teemapäivä koskien kalastamista, pilkkimistä ja vesillä liikkumista	Perusturva		yhteistyökumppanit
Lääkkeiden haittavaikutuksista tiedottaminen	Lääkkeiden vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen kerrotaan lääkkeen määräämisen yhteydessä	Apteekit ja perusturva		
Turvalliset kuljetuspalvelut ja joukkoliikenne Palveluliikenteen hyödyntäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Tehokkaampi tiedotus • Tarvittaessa henkilökohtaisen avustajan tai muun saattajan järjestäminen • Saattoapu ja asianmukainen varustelu autoissa • Ammattiautoilijoiden ym. kouluttaminen/ kehitysvammatietouden antaminen 	Perusturva ja logistikko		Kehitysvammahuolto • Sosiaalitoimi • Terveystoimi

Lasten- ja äitiysneuvola

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Odottavat äidit ja perheet, alle kouluikäiset lapset. Turvalaitteiden käytön lisääminen Oikeiden liikennetietojen ja asenteiden edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökohtainen ohjaus turvavälineiden käyttöön • Odottavat äidit ja turvavyö/turvatyyny. • Vauvat ja turvakaukalo/-verkko. • Leikki-ikäiset ja turvaistuin • Heijastimien, turvaliivien ja heijastavien vaatteiden käytön ohjaus pimeässä liikuttaessa. • Pyörän turvaistuimen ja pyöräilykypärän käytön ohjaus. • Perheen kanssa keskustellaan lasten turvallisesta kuljettamisesta. Tarjotaan mahdollisuus vuokrata neuvolasta turvaistuin. • Jaetaan esitteitä (esim. Näin lapsi matkustaa turvallisesti autossa) • Esitemateriaalia saatavilla neuvolasta ja päivähoidosta • Päivähoidon kuukausikirjeet asiakkaille ja henkilöstölle • Vanhempainillat • Tapaturmapäivä keväällä ja syksyllä 	Äitiys- ja lastenneuvola terveydenhoitajat Vanhemmat Turvakaukalon- vuokraajat Perhevalmennus Päivähoidon henkilöstö - Seurakunnan kerho-ohjaajat	Perhe- valmennus/ lastenhoitotunnit Koti-käynnit Äitiys- ja lastenneuvola- käynnit Ohjaus on jatkuvaa	SPR - Neuvolat - Päivähoito - MLL - Seurakunta - Liikenneturva

	(ajankohtaan liittyvä liikenneturvallisuusteema) • Lapsen ikätasoon liittyvä opastus ja neuvonta			
Koulumatkan turvallisuus	Keskustelussa korostetaan vanhempien vastuuta lasten turvallisesta liikkumisesta ja vanhempien esimerkkinä olemisesta. Kouluuntulotarkastus / keskustelu	Kouluterveydenhuolto	6-7 vuotiaat	
Henkilöstön tietämystä liikenneturvasioissa lisätään koulutuksella; yhteistyö Liikenneturvan kanssa	Henkilöstölle tiedotetaan paikkakunnan liikenneturvallisuuden ongelmista (kyselyn tulokset) infotilaisuudella ja lehdistötiedotteella Henkilökunnan esimerkillinen ja turvallinen liikkuminen • Liikenneturvallisuustietämyksen ajantasaistaminen ja lisääminen • Liikkumisongelmien ja vaarapaikkojen selvittäminen ja tiedottaminen tekniseen toimeen ja ELY-keskukseen -> henkilöstön koulutus, yhteistyöpalaverit, tiedotus	KVT-ryhmä Esimiehet		Liikenneturva Poliisi henkilöstö Vanhemmat Yhteistyökumppanit

Terveyskeskuslääkärin ja hoitajan vastaanotot

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Vastaanoton asiakkaat/potilaat, erityisesti huomioitava: • Ajokorttitodistusta hakevat • Lääkkeitä ja päihteitä käyttävät iäkkäät ja vajaakuntoiset • Liikenteessä vain ajokykyiset	• Hyvä tarkoituksenmukainen ikääntyvien ja vajaakuntoisten ajokyvyn arviointi ajokorttia uusittaessa. Kiinnitetään huomio myös kuulon ja näön tarkastuksiin. Havainto- ja reaktiokyvyn huomiointi, hyvä kansansairauksien hoitotasapaino. • Rohkea puuttuminen asiakkaan tilanteen muuttuessa. Tieliikennelain 1132/2004 mukainen lääkärin ilmoitusvelvollisuus ajoterveysasioissa. • Henkilökohtainen ohjaus havainto- ja suorituskäytön vaikuttavien lääkkeitä määrättäessä • Päihteiden käytöstä ja sen vaikutuksesta keskustellaan ja korostetaan asiakkaan omaa vastuuta reaktionopeuden muuttuessa	Hoitohenkilökunta Lääkärit Potilaiden omavastuu	Jatkuva Vastaanottokäyntien yhteydessä Kampanjat esim. liikunta- ja terveysmessut	Liikenneturva
Terveyskeskuksen osastoilta kotiutuvat, sairaudesta ja toimenpiteestä toipuvat Liikkumiseen sopiva oikea ja turvallinen apuväline sitä tarvitsevalle	• Henkilökohtainen ohjaus sairauden tai toimenpiteen vaikutuksesta havintokäytön. • Apuvälinehankinnoissa ohjataan fysioterapeutille (apuvälineen arviointi, sovitus ja opastus)	Hoitohenkilökunta Lääkärit Fysioterapeutti	Kotiutumisen yhteydessä	
Turvallinen liikkuminen ympäristössä mm. terveysaseman piha-alueilla	• Talvella ohjataan heijastimien, jääpiikin ja jalkineiden liukuesteiden käyttöön. • Osallistutaan ja vaikutetaan ympäristön liikenneturvallisuuteen ja sen parantamiseen asiakkaan näkökulmasta (esim. invalidit ja pyörätuolilla liikkujat)			Poliisi Kunta Tekninen virasto KKI Potilasjärjestöt
Päihtyneenä ajaminen vähenee asiakasryhmän sisällä	• Ajokyvynarviointi • MINI-interventio • Puheeksi ottaminen sosiaalitoimisto-käyntien yhteydessä	Asiakkaat Sosiaalityöntekijä Lääkärit Sairaanhoidajat		- Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö - Poliisi - A-kilta

Työterveyshuolto: työikäiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Näkökyvyn ylläpitäminen	Näkö tutkimus ja keskustelu näkemisen tärkeydestä liikenteessä.	Terveydenhoitaja Lääkäri Poliisi	Jatkuva Työterveys-tarkastukset	Työsuojelu
Turvavyön käyttö Pyöräilykypärän käytön lisääminen Heijastimien käytön lisääminen Rullaluistelijat	• Esitteet ja ohjaus • Oma esimerkki • Keskustelu kypärän ja heijastimien käytön tärkeydestä • Heijastimien jakaminen • Keskustelu kypärän ja muiden suojainten käytön tärkeydestä	Oma vastuu	Terv. tark., shkäynnit tapahtumien yhteydessä Syksy	KKI Vakuutusyhtiöt
Päihteiden käytön vähentäminen	Päihteiden käytön seuranta ja keskustelut. Päihdevalistus ja riittävä kontrollointi mm. ajokorttiseuranta	Terveydenhoitaja Lääkäri Oma vastuu	Sh (Työ)-terveys-tarkastukset	Työnantaja Työvoimaohjaaja Kuntoutuspsykologi Sosiaalityöntekijät Terveyskeskus Mielenterveys- ja päihde-yksikkö
Levon merkityksen ja väsyneenä ajamisen vaarojen korostaminen liikenteessä työtä tekeville.	Keskustelu väsymisen, stressin ja mielen tilan vaihtelun vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen. Valaistus	Työsuojelu Oma vastuu	Työterveys-tarkastukset	Työnantaja

Työmatkojen turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Julisteet ja esitteet • Tietoisuus ja koulutus esim. autoa työssään käyttävien jatkokoulutus mahdollisuuksien mukaan. • Keskustelut terveystarkastuksessa aiheina mm. -työkunnon ylläpitäminen, työn tauottaminen, alkoholi ja lepo • Liikenneturvallisuusasenteisiin vaikuttaminen opittamalla esillä aiheeseen liittyviä julisteita terveyskeskuksen odotusaulassa 	Työterveyshoitajat ja lääkärin aloitteellisesti (Työpaikat vastuullisina) Työsuojelu	Jatkuva Työolosuhteiden selvitysten yhteydessä työpaikkakäynnillä.	Työpaikat Liikenneturva Työsuojelu
Ammattiautoilijat	<p>Ammattiautoilijoille työterveyshuollossa neuvontaa aiheina ajoneuvon ja kuljettajan ajokunto sekä ajoajat</p> <p>Parempi asennoituminen liikenteeseen: Koulutus, työkyvyn parantaminen</p>	Työterveyshuolto Yrittäjät		Liikennekoulutus
Henkilökunta tietää turvallisuusriskejä ja osaa antaa turvallisuusvalistusta	<p>Koulutus mm. päihteiden ja lääkkeiden vaikutuksesta ajokykyyn ja liikuntakykyyn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Muistetaan kertoa lääkkeiden vaikutus liikenteeseen • Jaettava valistusmateriaali 	Terveystoimi		Koko terveysosaston henkilökunta • Järjestöt • Yhdistykset
Turvallisuus työpaikoilla	Työpaikkakäynnit, valistus ja ohjaus	Terveystoimi		Työterveyshuolto • Työyhteisö /Maailmat

TEKNINEN TOIMI

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuuden kehityksen seuranta ja liikennekäyttäytymisen Parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Onnettomuusrekisterin ylläpito, analysointi ja tiedottaminen Liikennekäyttäytymisen seuranta 	Teknisen toimen vastuuhenkilö It-ryhmässä	Jatkuva Kahden vuoden välein	Poliisi, tiedotusvälineet
Liikenneympäristön parantaminen Liikenneturvallisuuden huomioiminen katusuunnittelussa Esteettömän liikkumisen turvaaminen katurakenteilla	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden huomioon ottaminen maankäytön ja liikenneympäristön suunnittelussa Osallistuva suunnittelu Kaavoituksen liikenneturvallisuustarkastelut Yhteistyö eri suunnittelutahojen välillä Suunnitelman tarkastaminen esteettömyyden osalta Työn aikaisten liikenteen ohjaussuunnitelmien laatiminen Rakentajan laatujärjestelmässä Liikenneturvallisuusasioiden hoitaminen 	Tekninen toimi - Kaavoitus - Katusuunnittelu - Kadun rakentamisesta vastaavat organisaatio	Jatkuva	Maankäyttö, poliisi, Liikenneturvallisuustoimija, ELY Tekninen osasto - Konsultti
Vuorovaikutus liikenneturvallisuuteen liittyvissä asioissa	<ul style="list-style-type: none"> Suunnitelmista tiedottaminen ja kuuleminen Merkittävistä liikenneympäristön muutoksista ja työmaajärjestelyistä tiedottaminen 	Tekninen toimi, kunnossapito	Jatkuva 1 – 3 Päivää ennen työmaan aloitusta	Tiedotusvälineet
Liikenneympäristöön vaikuttavat viranhaltijat ja luottamushenkilöt	<ul style="list-style-type: none"> Koulutus suunnittelussa huomioitavista Liikenneturvallisuusnäkökohdista 	Tekninen johtaja,	Jatkuva	Liikenneturva, poliisi, ELY
Kaikki kunnan työntekijät	<ul style="list-style-type: none"> Työsuojelutoimintasuunnitelman mukaisesti vaarojen ja riskien arviointi mtös työmatkoilla 	Palvelukeskusten johto ja esimiehet Työteveyshuolto Työsuojelu		Liikenneturva
Työturvallisuus ja Työmatkaturvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> Vaarojen arviointi palvelukeskuksittain, päivitys työsuojelutoimintaohjelman mukaisesti Henkilökunnan oma esimerkki turvallisesta liikkumisesta työaikana ja vapaa-aikana Liikennekasvatus, tiedotus ja koulutus Pidetään turvavarusteet kunnossa ja huolehditaan siitä, että henkilöstö käyttää niitä työtehtävissään. Hankitaan palvelualueelle satunnaisesti maastossa liikkuvalla henkilöstölle turvaliivit. Hankitaan pelastusliivit palvelualueen käyttöön. Otetaan käyttöön henkilöstön turvavälineiden käytön sitoumuslomake. Maastomittaushenkilöstö osallistuu Tieturvakoulutusohjelmaan 	Esimies, työsuojelupäällikkö, Työsuojeluvaltuutetut	Jatkuva	Palvelukeskusten johto ja esimiehet, työterveyshuolto, työsuojeluvaltuutetut poliisi, Liikenneturva
Kaikki tien käyttäjät	<ul style="list-style-type: none"> Hälytysajoneuvon kohtaaminen, onnettomuuspaikan ohittaminen: Oikea käyttäytyminen em. tilanteessa 	Autokoulu, liikennevalistusta tekevät järjestöt	Tiedotus, koulutus	
Suuret ajoneuvot, Paikoitus	<ul style="list-style-type: none"> Vähemmän häiriötä muille ihmisille: Erilliset isot paikoitusalueet teiden varsille tai muihin paikkoihin 	Kunta, kaavoituksesta vastaavat		Kunta, ELY
Katualueella ja yleisillä teillä toimivat urakoitsijat: - Liikenteen ohjauksen toteuttaminen ohjeiden mukaan - Työntekijöiden liikenneturvallisuuskoulutuksen lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> Kadun- ja tienpitäjän antamat yksityiskohtaiset ohjeet Työluvat ja siihen liittyvät suunnitelmat Edellytetään Tie- tai Katuturva koulutusta katualueella työskenteleviltä 	Katu- ja tiealuetta hallinnoivat organisaatiot		Tekninen toimi - ELY
Rakennusvalvonta: Esteettömän ja turvallisen asuin- ja liikenneympäristön edistäminen rakentamisen ohjaamisessa.	<ul style="list-style-type: none"> Lupa-asioissa kiinnitetään entistä enemmän huomiota piha-alueiden esteettömyyteen ja niillä liikennöintiin sekä turvallisiin liittymäratkaisuihin. 	Rakennustarkastaja		
Yksityistiet	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuusnäkökohdat sekä perusparantamisen että kunnossapidon avustuksiin Yksityisteiden perusparantamisen ja kunnossapidon opastaminen ja ohjaus Avustusten käytön valvonta liikenneturvallisuustyön osalta 	Tienpitäjät	Ympäri vuoden	Tien käyttäjät
Rautatiet	<ul style="list-style-type: none"> Tasoristeykset Liikenneturvallisuusnäkökohtien mukainen hoito 	Liikennevirasto P-S Ely-keskus Yksityisteiden tienpitäjä	Talvi- ja kesäkausi	Tien käyttäjät Rautatien käyttäjä

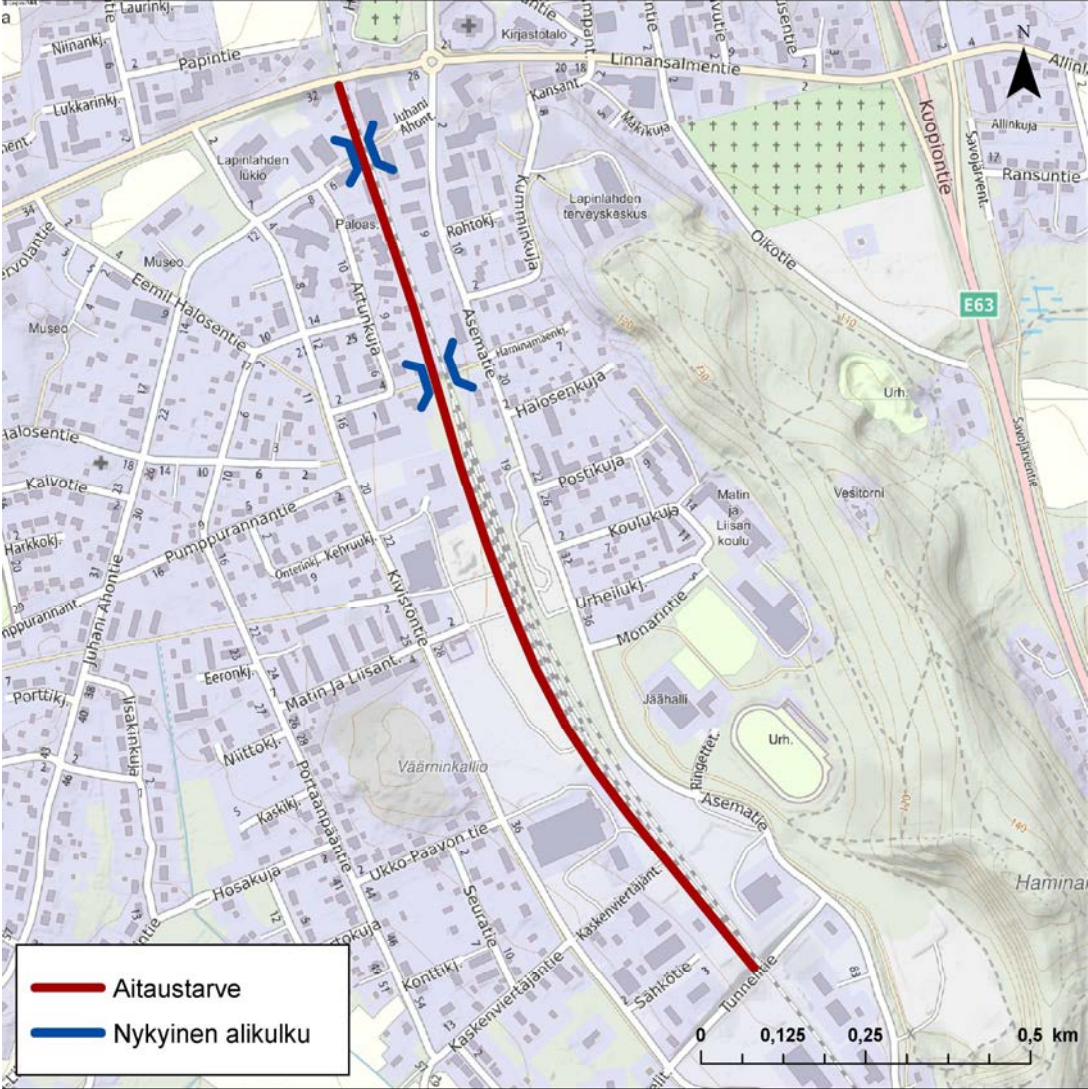

MAASEUTUTOIMI

<p>Traktorit ja työkoneet kunnossa</p> <ul style="list-style-type: none"> ajoneuvojen valot kunnossa, leveän kuljetuksen merkinnät hitaan ajoneuvon heijastimet kunnossa kuljetusten järjestäminen mahdollisuuksien mukaan keliirikkokauden ulkopuolella kuormien kunnollinen kiinnittäminen muun liikenteen huomioiminen, ohitustilanteet pihojen liikennejärjestelyt tilalla selkeät ohjeet vaaratilanteiden varalle puutavaran kuormausta maantieltä käsin 	<p>-> poliisiviranomaiset erilaisilla teemapäivillä ja kylillä "tupaillloissa"</p> <ul style="list-style-type: none"> maataloustuottajat omilla tilaisuuksissaan maatalousyrittäjien koulutuksissa työsuojeluviranomaiset tuottajien tilaisuuksissa kootun kirjallisen tietopaketin toimittaminen maatalousyrittäjille tärkeistä asioista mm. kunnan maataloustoimen kautta aina tarvittaessa rakennussuunnitelmissa ja pihasuunnitelmissa huomioitava liikennejärjestelyt puutavaran kuormausta paikkojen suunnittelu metsähoitosuunnitelmiin 	<p>MTK</p>	<p>Jatkuva</p>	<p>MTK/ maatalousyrittäjät</p> <ul style="list-style-type: none"> Maaseutuseura Pemo:n maatalousopetus Työterveyshuolto <p>MTK-Pohjois-Savo, paikalliset MTK yhdistykset</p> <ul style="list-style-type: none"> poliisi maasutuasiamies, palveluvastaavat Itä-Maito metsälautakunta ja metsänhoitoyhdistykset ELY-keskus
<p>Tiellä liikkujien käyttäytyminen ja muiden liikkujien huomioiminen</p>	<p>Autoilijat osaisivat huomioida traktori ym. raskaan liikenteen ja päinvastoin: Tiedottaminen ja asennemuokkaus</p>	<p>Autokoulut</p> <p>ItäMaito</p>	<p>Jatkuva</p>	<p>Autokoulut</p> <ul style="list-style-type: none"> MTK/ maatalousyrittäjät Liikenneturva Pemo:n maatalousopetus Valio Liikennöitsijät
<p>Lomittajien ym. maataloudessa työskentelevien henkilöiden työ- turvallisuuden parantaminen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> riittävän ajan varaaminen työmatkoihin maatilojen työkoneisiin perehtyminen riittävästi ennen niillä liikennöintiä yleisillä liikenneväylillä työturvallisuusnäkökohdat huomioon tilojen katsottava, että koneiden suojat ja turvalaitteet ovat kunnossa lomittajien täydennyskoulutuksessa kiinnitetään huomiota ko. asioihin <p>Lomittajien tietotaidon lisääminen</p> <ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuus osaksi lomittajien koulutusta 	<p>Lomituspalvelut kunta ja täydennyskoulutusta harjoittavat</p> <ul style="list-style-type: none"> MTK työterveyshuolto kuljetusyrittäjät yrittäjien omat kanavat ja maataloustuottajat 		<p>Lomituspalvelut</p> <p>Maatalousyrittäjät</p> <p>Työterveyshuolto</p> <p>Yhteisalueen lomittajat</p> <p>koulutussuunnittelusta vastaavat, Peltosalmen maatalousoppilaitos,</p> <p>työsuojeluviranomaiset</p>

ESIMERKKEJÄ LIIKENNETURVALLISUUDEN SEURANTAAN KÄYTETTÄVISTÄ MITTAREISTA

Mittari	Yksikkö	Vastuutaho/ tiedon tuottaja
Henkilövahinkoon johtaneet onnettomuudet	onn./ v	Poliisi, ELY
Henkilövahingot (loukkaantuneet, kuolleet)	henkilöä	Poliisi, ELY
Liikenteen turvattomaksi kokevat asukkaat	%	Kunta (kyselyt)
Liikennetiedotus- ja koulutustilaisuudet kunnassa	kpl	Kunta
Liikenneturvallisuutta käsittelevät jutut lehdessä	kpl	Kunta
Ensiavun peruskurssin (EA1) käyneet henkilöt	%	Kunta
Vaaralliset katu- tai tieosuudet	km	Kunta (kyselyt)
Vaaralliset liittymät	kpl	Kunta (kyselyt)
Liikenneturvallisuuskoulutukseen osallistuneet koulukuljettajat	%	Kunta, sivistystoimi
Heijastimen käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Pyöräilykypärän käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Turvavyön käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Kiinnijääneet rattijuopot	henk./ v	Poliisi
Yli 10 km/h nop.raj. ylittäneiden osuus	%	Poliisi
Liikenneturvallisuussuunnitelman toimenpiteiden toteutus	%	Kunta, ELY
Liikennemäärien kehitys	ajon./vrk	ELY, Kunta
Kuntalaisten palaute kunnossapidosta	kpl/ v	Kunta, ELY
Asemakaava-alueen ulkopuoliset rakennusluvat	kpl	Kunta
Kunnan liikenneturvallisuusryhmän kokoontumiset	kpl	Kunta
Osallistumisaktiivisuus liikenneturvallisuusryhmän kokouksiin	läsnäolo-%	Kunta

HANKEKORTTI		
Kuntatiedot:		Hanketiedot:
Kunta: Lapinlahti	Hankkeen nimi:	Aita radan ylityksen vähentämiseksi
	Tieosoite:	-
Kuntakoodi (Kela): 402	Pituudet:	1500 m
Nykytila (liikenne, vauriot, ongelmat, jne.):		
Rautatie kulkee Lapinlahden taajaman läpi jakaen palveluita ja asuinalueita kahdelle eri puolelle. Radan yli oikaistaan paljon jalan ja pyörällä, mikä lisää riskiä jäädä junan alle.		
Tavoitteet:		
Radan aitaamisen avulla ylitykset vähenevät ja onnettomuusriski pienenee.		
Kartta:		
 <p>The map shows the railway line running through Lapinlahti. The proposed barrier locations are marked with blue 'X' symbols. The map includes various streets, buildings, and a scale bar.</p>		
Toimenpiteet (suoritemäärä ja kustannukset, alv 0%):		
Radan länsipuolelle rakennetaan n. 160 cm korkea verkkoaita. Aita toteutetaan Tunnelitien ja Linnansalmentien välille.		
Vaikutukset:		
Radan aitaamisen myötä vaaralliset radanylitykset vähenevät ja jalankulkijat ja pyöräilijät ohjataan ylittämään rata eritasoratkaisujen kautta. Riski junan alle jäämiseen taajaman alueella vähenee.		

HANKEKORTTI		
Kuntatiedot:		Hanketiedot:
Kunta: Lapinlahti	Hankkeen nimi:	Lapinlahden taajaman jalankulku- ja pyöräilyverkon täydentäminen
	Tieosoite:	-
Kuntakoodi (Kela): 402	Pituudet:	yhteispituus 4940 m
Nykytila (liikenne, vauriot, ongelmat, jne.):		
Lapinlahden taajamassa on verrattain kattava jalankulun ja pyöräilyn väyläverkosto. Taajamassa ja taajamasta lähtevillä väylillä on vielä joitain yhteyspuutteita.		
Tavoitteet:		
Väyläverkon täydentäminen parantaa palvelujen ja asuinalueiden saavutettavuutta sekä jalankulun ja pyöräilyn asemaa liikennejärjestelmässä.		
Kartta:		
		
Toimenpiteet (suoritemäärä ja kustannukset, alv 0%):		
Yhdistetyt pyörätiet ja jalkakäytävät toteutetaan Emil Halosentielle, Juustolantielle, Portaanpääntielle, Heinäahontielle (mt 5821) sekä Varpaisjärventielle (st 582).		
Vaikutukset:		
Väyläverkon täydentäminen parantaa palvelujen ja asuinalueiden saavutettavuutta. Pyöräteiden ja jalkakäytävien toteuttaminen erityisesti vilkkaasti liikennöidyille kaduille ja teille parantaa erityisesti lasten ja iäkkäiden turvallisia liikkumismahdollisuuksia. Väyliä toteuttaminen poistaa myös yhteyspuutteita ja selkeyttää väyläverkostoa.		

LAPINLAHTI

Lapinlahden taajaman alueelle esitetyt toimenpiteet

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
300	Valtatie 5, Lapinlahden pohjoisen eritasen rampilla oleva erikoiskuljetusaukko	26025/45/190	-	Lisätään merkki 423 Yhdistetty pyörätie ja jalkakäytävä	1	-	-	1	ELY
301	Yhdistetty jalankulku- ja pyöräilyväylä Juustolantien kohdalla mt 5646 Linnansalmentien pohjoispuolella	-	-	Jalankulku- ja pyöräilyväylän tasauksen korottaminen suojatien läheisyydessä.	8	-	-	3	Kunta
302	Juustolantie	-	-	Kadun perusparannus (routavaurioiden korjaus, liittymien parantaminen sekä jalankulku- ja pyöräilyväylän rakentaminen)	250	-	-	1 (2018-2019)	Kunta
303	Puustellintie / Linnansalmentie -liittymä	5646/3/4730	-	Suojatien siirtäminen liittymän itäpuolelta liittymän länsipuolelle Puustellintien jalkakäytävän kohdalle. Puustellintien ylittävän suojatien poistaminen.	5	0,005	0,942	2	ELY, kunta
304	Emil Halosen tie	-	n. 350	Jalankulku- ja pyöräilyväylä välille Linnansalmentie-Portaanpääntie	105	-	-	3	Kunta
305	Juhani Ahon tien ja Emil Halosen tien liittymä	-	-	Liittymän jäsentely	20	-	-	2	Kunta
		-	-	Pihan jäsentely	20	-	-	2	Yksityinen
306	Junaradan reunat Lapinlahden aseman kohdalla, välillä Tunnelitie-Linnansalmentie	-	1500	Aita junaradan länsipuolelle väl. Tunnelitie-Linnansalmentie.	90	-	-	1	LIVI

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
307	K-Marketin piha	-	-	Pihajärjestelyt (peruuttaminen jalankulkijoiden sekaan poistettava, jalankulkijoille väylä liikkeiden seinustalle ja pysäköinti osalle matkaa vinopysäköintinä seinustan puolelle ja taskujärjestelyinä sekä yksisuuntaisuuden muuttaminen toisinpäin). Piha-alueen järjestelyt vaativat tarkempaa suunnittelua.	40	-	-	1	Yksityinen
308	Juhani Ahontien ja Artunkujan liittymä sekä Juhani Ahontien alikulku	-	-	Alueen jäsentäminen pintamateriaalimuutoksilla	8	-	-	2	Kunta
309	Kivistöntie	-	-	Hidastetöyssy Pumppurannantien liittymän eteläpuolelle	11	-	-	3	Kunta
		-	-	Korotettu suojatie Ratapihantien pohjoispuolelle	11	-	-	3	Kunta
310	Portaanpäätie (katu kristilliselle opistolle)	-	n. 350	Tievalaistus	15	-	-	1	Yksityinen
		-	n. 350	Jalankulku- ja pyöräilyväylä	100	-	-	3	Yksityinen
311	Peltoniementie/Kivistöntie - liittymä	-	-	Hidastetöyssy liittymään	11	-	-	3	Kunta
312	Vt 5, Asematien ja Humpintien liittymä	5/212/5350	-	Toimenpiteet erillisen suunnitelman mukaan: Humpintien liittymähaaran katkaiseminen ja huoltoaseman liikennejärjestelyjen kehittäminen.	150-200 (erillisrahoitus)	0,004	0,023	-	ELY
-	Lapinlahden asuinalueet, ensivaiheessa Puustelli, Kunnanranta ja Peltoniemi	-	-	Aluenopeusrajoitus 30 km/h	-	-	-	-	Kunta

LAPINLAHTI

Varpaisjärven taajaman alueelle esitetyt toimenpiteet

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
313	Mt 16319 Vuorisentie, Tallisentien liittymä	16319/1/690-890	200	Tievalaistuksen rakentaminen liittymän kohdalle	15	0,000	0,017	3	Kunta
314	Mt 582 Rautavaarantie, Vuorisentien liittymä	582/5/500	-	Suojatien muuttaminen keskisaarekkeelliseksi. Suojatien siirtäminen 2 metriä pohjoisemmaksi lähemmäs hautausmaan sisäänkäyntiä.	22	0,005	0,207	1	ELY
315	Mt 582 Lapinlahdentie, välillä Teollisuustie - Heinämäki	582/2/12000-12800	800	Tievalaistuksen jatkaminen	40	0,007	0,168	3	Kunta
316	Petäiköntie, välillä Peltopolku - Puutarhantie	-	90	Katuvalaistuksen rakentaminen	5	-	-	3	Kunta
317	Petäiköntien / Karjantien liittymä	-	-	Liittymän kaventaminen ja jäsentely	22	-	-	3	Kunta
318	Mt 582 Lapinlahdentie / Haukimäentie -liittymä	582/2/13032	-	Jalankulkuyhteyden rakentaminen ojan yli liittymän kohdalla	2	0,001	0,500	2	ELY
319	Mt 582 Lapinlahdentie, Mäkikyläntien liittymä	582/2/13200	-	Mutkan merkitseminen mutka-varoitusmerkillä idästä päin tultaessa	1	0,002	2,110	2	ELY
320	Linjatie (ent. Oikotie) ja Kunnantie	-	-	Pysäköintialueiden ja kiinteistöjen erottaminen rakenteellisesti katualueesta	30	-	-	2	Kunta
321	Mt 582 Lapinlahdentie, Kaupan piha	582/2/13790	-	Pysäköintialueen erottaminen rakenteellisesti jalankulku- ja pyöräilyväylästä	10	0,001	0,088	1	Kiinteistön omistaja, kunta
322	S-marketin piha Rantatien ja Kauppatien liittymässä	-	-	Piha-alue yksisuuntaiseksi Rantatieltä päin: liikennemerkkien ja tiemerkkintöjen lisääminen	3	-	-	1	Yksityinen

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
323	Mt 577 Nilsiantie Koulutien kohdalla	577/7/400	-	Suojatien muuttaminen keskisaarekkeelliseksi	20	0,005	0,255	2	ELY
324	Mt 576 Lukkarilantie, Petäjänimentien liittymä	576/6/6390	-	Suojatien ja suojatiesaarekkeen rakentaminen, liittymän jäsentely siten, että jalankulun ja pyöräilyn yhteys suojatielle erotetaan autoliikenteestä.	25	0,001	0,043	1	ELY

LAPINLAHTI

Haja-asutusalueelle esitetyt toimenpiteet

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
350	Vt 5 Nerkoon kohdalla	5/215/1750	-	Mätaslahdentien liittymän siirto ja väistötilan rakentaminen	250 (erillisrahoitus)	0,008	0,031	-	ELY
351	Vt 5, Nerkoon kohta	5/215/930-1800	-	Yksityistiejärjestelyt valtatie itäpuolella (tarkastelu valtatie 5 kehittämisselvityksessä)	120	0,013	0,112	-	ELY
352	Nerkoon katualue	-	-	Nerkoon katualueen valaistuksen täydentäminen	-	-	-	-	Yksityinen
353	Nerkoontie väl. Vt 5 - Santurintie	-	600	Jalankulku- ja pyöräilyväylän rakentaminen Nerkoontielle	150	-	-	-	Kunta
354	Vt 5, mt 16213 Nerkoontien ja mt 16237 Aisomäentien liittymä	5/213/7240 5/215/80	-	Pysäkkien (2 kpl) muuttaminen olakkeelliseksi	10 (erillisrahoitus)	-	-	-	ELY
		5/215/0	-	Liittymän porrastaminen (tarkastelu valtatie 5 kehittämisselvityksessä)	150 (erillisrahoitus)	0,024	0,163	-	ELY
355	Mt 16243 Lahdenperäntie	16243/1/1300-1700	-	Mutka-varoitusmerkkien lisääminen mutkan kummallekin puolelle	2	0,000	0,100	2	ELY
356	Mt 5821 Heinäahontie	5821/1/600-1800	1200	Jalankulku- ja pyöräilyväylän jatkaminen Kukkurantieltä Lahdenperäntien liittymään	360	0,001	0,003	-	ELY
357	Mt 5821 Heinäahontie	5821/1/1170-1900	730	Tievalaistuksen jatkaminen Koivurannantieltä Lahdenperäntien liittymään	360	0,001	0,002	2	Kunta

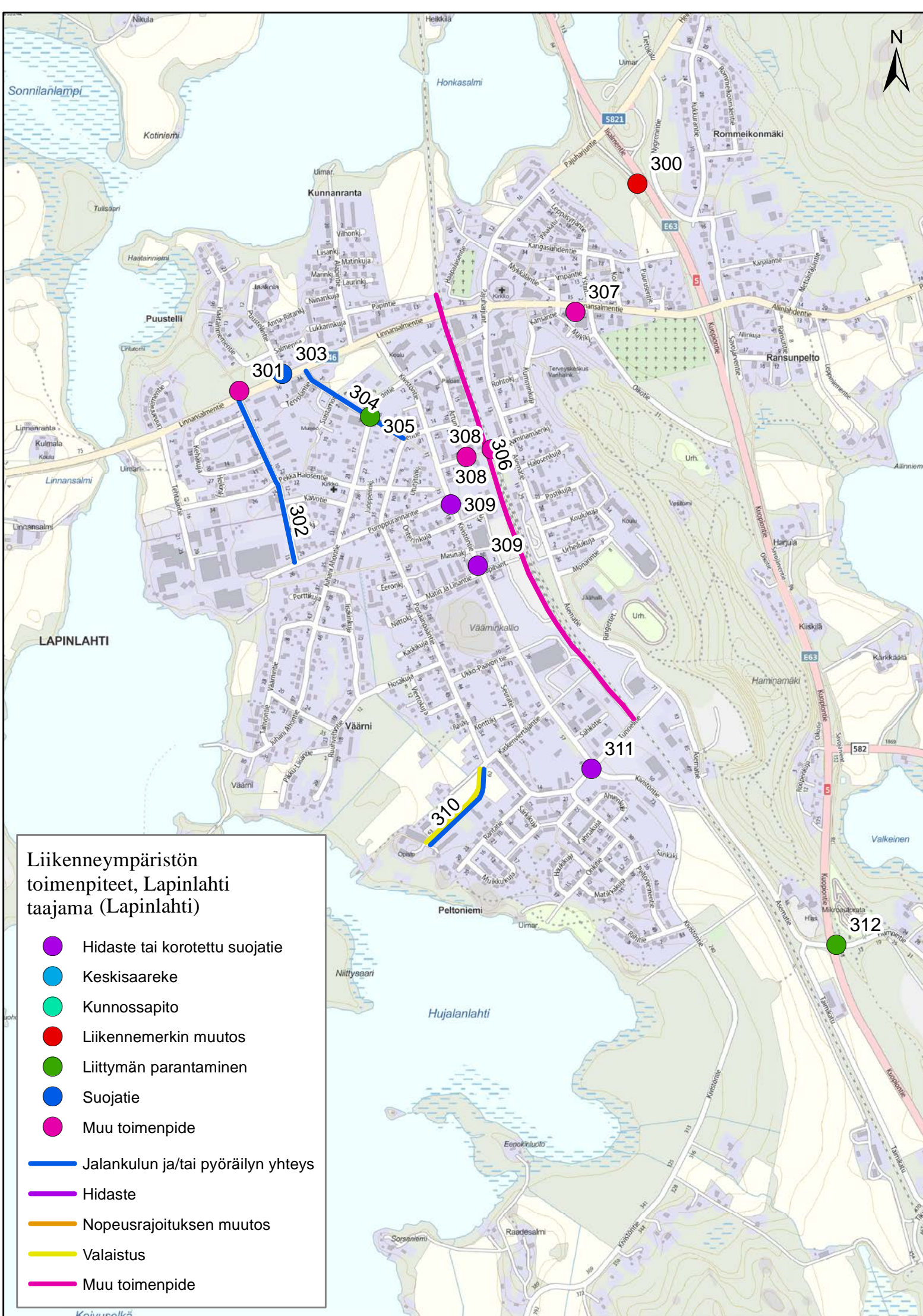

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
358	Mt 5646 Saaristotie välillä Erkkiläntie - Akkalansalmen silta	5646/3/390-3842	3452	Valaistuksen jatkaminen Akkalansalmen sillalle saakka	170	0,011	0,066	-	Kunta
359	Mt 16320 Pitkämäentie väl. Allinlahdentie 26 - Torpantie	16320/1/560-1380	820	Jalankulku- ja pyöräilyväylän jatkaminen Torpantielle saakka	210	0,000	0,001	-	Kunta
360	Vt 5 / Mt 582 Lapinlahdentie - Roopenkuja -liittymä	582/1/50	-	Keskisaarekkeen pidentäminen ylityspaikan kohdalle.	20 (erillisrahoitus)	0,001	0,050	-	ELY
		5/212/6005	-	Toimenpide erillisen suunnitelman mukaan: mm. Varpaisjärventien tasauksen parantaminen, Roopenkujan liittymän muuttaminen suuntaisliittymäksi sekä liittymiskaistan rakentaminen.	200 (erillisrahoitus)	0,016	0,080	-	ELY
361	Vt 5, Puusepätien kohdalla, Alapitkä	5/209/1000-1300	300	Ohituskiellon merkitseminen 110 metriä liittymästä etelään ja 110 metriä pohjoiseen.	1	0,002	1,640	-	ELY
362	Vt 5, Alapitkän kohdalla	5/209/300-750	450	Liittymäjärjestelyt (tarkastelu valtatie 5 kehittämisselvityksessä)	-	-	-	-	ELY
363	Vt 5 Koulutien eteläpuolella, Alapitkä	5/209/530	70	Tiekaiteiden lisääminen valtatie alittavan alikulun kohdalle.	4	0,002	0,500	1	ELY
364	Räsäläntie, Alapitkä	-	600	Katuvalaistuksen rakentaminen	24	-	-	-	Kunta

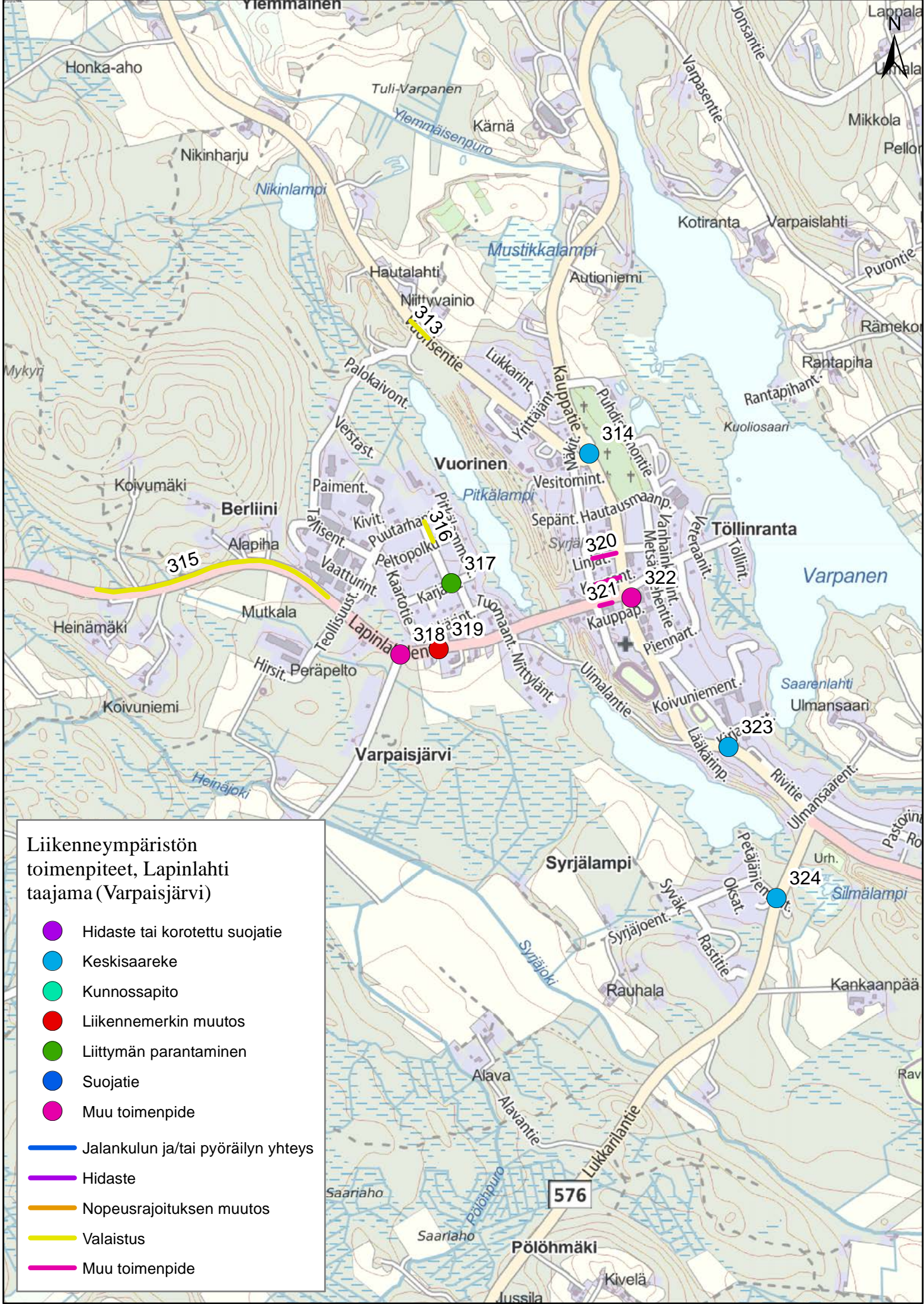

Liikenneympäristön toimenpiteet, Lapinlahti taajama (Lapinlahti)

- Hidaste tai korotettu suoja tie
- Keskisaareke
- Kunnossapito
- Liikennemerkinn muutokset
- Liittymän parantaminen
- Suojatie
- Muu toimenpide
- Jalankulun ja/tai pyöräilyn yhteys
- Hidaste
- Nopeusrajoituksen muutos
- Valaistus
- Muu toimenpide

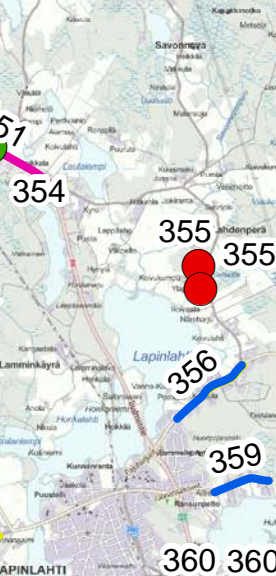

Liikenneympäristön toimenpiteet, Lapinlahti haja-asutusalue

- Hidaste tai korotettu suojaatie
- Keskisaareke
- Kunnossapito
- Liikennemerkinn muutokset
- Liittymän parantaminen
- Suojaatie
- Muu toimenpide
- Jalankulun ja/tai pyöräilyn yhteys
- Hidaste
- Nopeusrajoituksen muutos
- Valaistus
- Muu toimenpide

Liikenneympäristön
toimenpiteet, Lapinlahti
haja-asutusalue (pohjoinen)

- Hidaste tai korotettu suoja tie
- Keskisaareke
- Kunnossapito
- Liikennemerkinn muutokset
- Liittymän parantaminen
- Suojatie
- Muu toimenpide
- Jalankulun ja/tai pyöräilyn yhteys
- Hidaste
- Nopeusrajoituksen muutos
- Valaistus
- Muu toimenpide

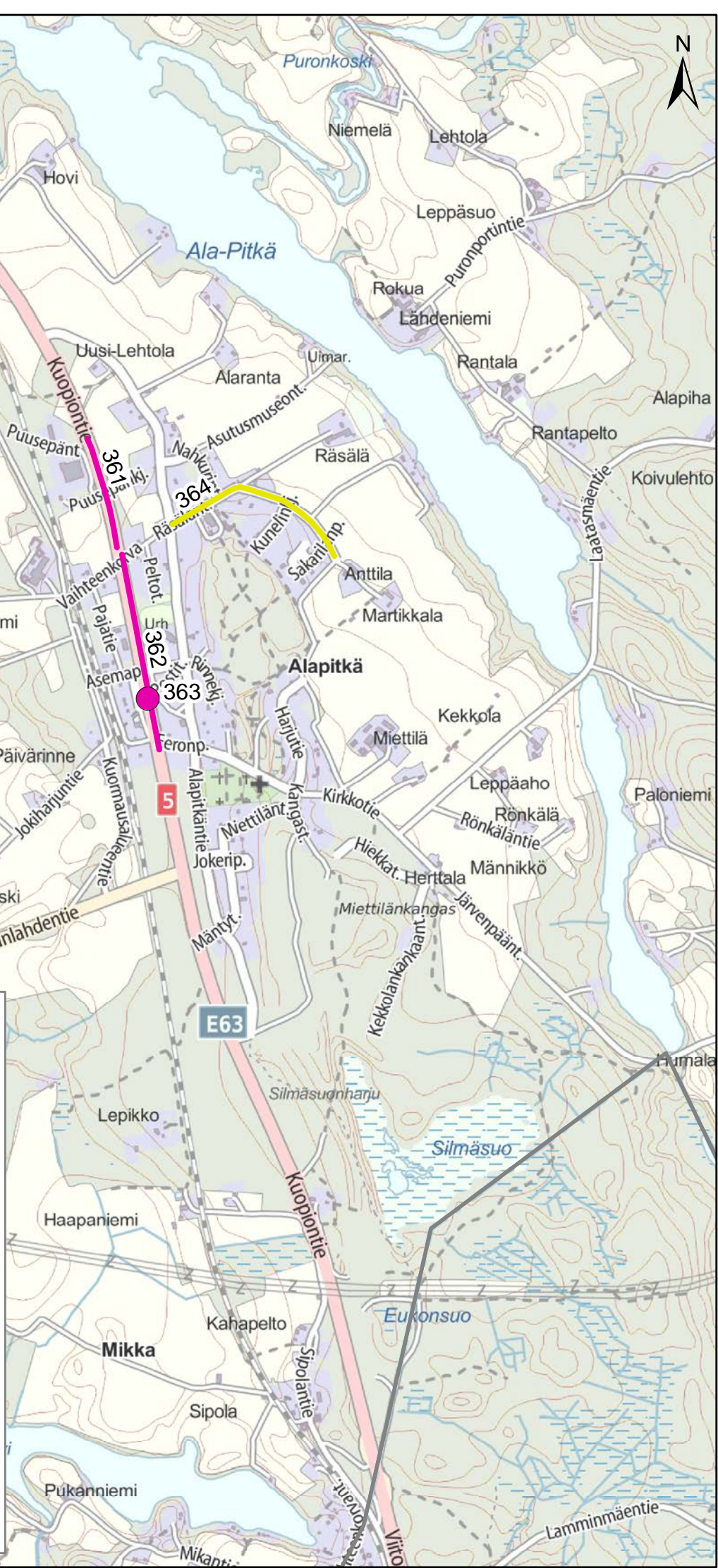

Liikenneympäristön
toimenpiteet, Lapinlahti
haja-asutusalue (etelä)

- Hidaste tai korotettu suojatie
- Keskisaareke
- Kunnossapito
- Liikennemerkinn muutokset
- Liittymän parantaminen
- Suojatie
- Muu toimenpide
- Jalankulun ja/tai pyöräilyn yhteys
- Hidaste
- Nopeusrajoituksen muutos
- Valaistus
- Muu toimenpide

Lapinlahti: Esteettömyyden parantaminen

Nro	Kohde	Aihe	Ongelma	Vastuutaho	Parannusehdotus
1	S-Market	ajoratamaalaukset	Ajoratamaalaukset ja invapaikkojen merkintä kuluneet/puutteelliset	Kiinteistön omistaja	Uusitaan ajoratamaalaukset. Liikkumisesteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella. Pysäköintipaikan leveyden tulee olla vähintään 3600 mm ja pituuden 5000 mm. Pysäköintipaikan kaltevuus saa olla enintään 2 % molempiin suuntiin.
2	Juhani Ahontie alikulku	Päällyste	Asfaltti kulunut erityisesti sadevesikaivojen kohdalta	Kunta	Uudelleen päällystys.
3	Jussinpihan palvelutalon edusta	Piha-alue	Vesien hallinta piha-alueella, päällystys. Valaistuksen uusiminen	Kiinteistön omistaja	Kuivatuksen huolellinen suunnittelu ja piha-alueen korjaaminen kuivatuksen osalta. Piha-alueen päällystys ja valaistuksen uudistaminen.
4	Linja-autoasema / rautatieasema	Aikataulut	Rautatieasemalla aikataulujen siirtäminen alemmas	Kiinteistön omistaja	Aikataulun asentaminen matalammalle.
5	Linja-autoasema	Odotuslaiturit	Odotuslaiturien luiskaus	Kiinteistön omistaja	Odotuslaitureiden luiskaaminen. Luiskien suositeltava kaltevuus on 5 % tai loivempi ja maksimikaltevuus 8 %.
6	Asematien varsi suojatiet	Suojatiet	Suojateiden luiskaus asematien varrella	Kunta	Suojateiden ja ajoradan välissä reunatuen korkeus 30 mm tai luiskareunatuen asentaminen.
7	Jasmiina / Mikroasema	Luiska / p-alue	Luiska korkea, pysäköintialueen erottelu ajoratamaalauksella	Kiinteistön omistaja	Luiskan loiventaminen. Luiskien suositeltava kaltevuus on 5 % tai loivempi ja maksimikaltevuus 8 %. Pysäköintiruutujen erottaminen ajoratamaalauksin.
8	Kela	Invakyltit, oven avauksen painonappi	Invakylttien uusiminen, painonapin siirto esim. pylvääseen helpommin saavutettavaksi	Kiinteistön omistaja	Invakylttien uusiminen ja painonapin siirto esim. pylvääseen. Oven edestä ritilän poisto ja luiskaus ovelle.

Lapinlahti: Esteettömyyden parantaminen					
Nro	Kohde	Aihe	Ongelma	Vastuutaho	Parannusehdotus
9	Linnansalmentie / Asematie risteys	Liikenteen erottelu ja näkemä	Laaja risteysalue, jossa suojateiden jatkuvuus huonosti havaittavissa. Esim. kiveyksellä risteysalueen erottelu. Pensaat haittaa näkemää	Ely-keskus/Kunta	Risteysalueen erottelu kiveyksellä ja näkemien parantaminen kasvillisuutta raivaamalla.
10	Linnansalmentie / Oikotie risteys	Liikenteen erottelu	Laaja risteysalue, jossa suojateiden jatkuvuus huonosti havaittavissa. Esim. kiveyksellä risteysalueen erottelu.	Ely-keskus/Kunta	Risteysalueen erottelu kiveyksellä ja ajoratamaalausten uusiminen.
11	Asiamiesposti	Sisäänkäynti	Ovi avautuu väärinpäin eikä pyörätuolilla mahdollista asioida. Luiska kulunut	Kiinteistön omistaja	Luiskan uusiminen. Liukuoven asentaminen tai oven avaussuunnan muuttaminen. Mikäli ovia ei voi korjata/asentaa liukuovea, luiskaus sisäänkäynnille suoraan kadulta (ei rakennuksen vierestä).
12	K-Market	Invapaikat	Invapaikat liian kapeita	Kiinteistön omistaja	Liikkumisesteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella. Pysäköintipaikan leveyden tulee olla vähintään 3600 mm ja pituuden 5000 mm. Pysäköintipaikan kaltevuus saa olla enintään 2 % molempiin suuntiin.
13	Laurilan palvelutalon piha	Kuivatus	Pihan kuivatus ongelmana, vesi seisoo	Kiinteistön omistaja	Kuivatuksen huolellinen suunnittelu ja pihalueen korjaaminen kuivatuksen osalta.
14	Kunnanvirasto	Invapaikat	Invapaikkojen kapeus, jos pysähtynyt kunnan omia autoja ja pyöriä, ei ole tilaa invapysäköijälle	Kunta	Liikkumisesteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella. Pysäköintipaikan leveyden tulee olla vähintään 3600 mm ja pituuden 5000 mm. Pysäköintipaikan kaltevuus saa olla enintään 2 % molempiin suuntiin. Pyöräpysäköinnin järjestäminen kauemmas inva-paikoista. Kunnan henkilökunnalle tiedottaminen pysäköinnistä kunnanviraston pihalla.

KOULUTOIMI

Henkilökunta, kansalaisopisto ja kirjasto

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Henkilökunta				
Liikennesääntöjen tunteminen, vaaratilanteiden tunnistaminen ja eliminointi, asennekasvatus ja sitoutuminen	Luennot, käytännön harjoitukset, VESOpäivät	Vastuurehtori Jokainen henkilökohtaisesti	Heti	Liikenneturva, poliisi ym. asiantuntijatahot
Kaikki käyttävät pyöräillessä kypärää				
Päättäjät	Liikenneturvallisuuksiintoisuuden lisäys	Kunnanhallitus		Kunnanvaltuusto
	Liikenneturvallisuuksiintoitelma 5 v. välein			
Kansalaisopisto, kirjasto				
kuntalaiset	Yleisöluentoja, liikenneturvallisuuksiintoilaisuuksiintoa aihepiiriin liittyviä näyttelyjä, koulutuksia, teema-aiheisto	Rehtori, kirjastot	Liikenteel- lisesti ajankohtai- na aikoina	Asiantuntijat

Yleisiä tavoitteita ja toimenpiteitä

Tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuuksiintoetämyksen parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuuksiintoaiheisia teemapäiviä järjestetään säännöllisesti eri kouluasteilla. Lisätään liikenneturvallisuuksiintoasiat henkilöstölle järjestettäviin koulutuksiin Tuetaan henkilöstön osallistumista muiden järjestämään liikenneturvallisuuksiinto koulutukseen Muistetaan mainita liikenneturvallisuuksiinto-asiointa omissa tapaamisissa Kohennetaan liikenneturvallisuuksiintoasioita erityisesti yläkoulun aineopetuksessa Liikenneturvallisuuksiintoitelmaasta tiedotetaan lukukausien alussa pidettävissä vanhempainilloissa Suunnitelma jaetaan keskeisille sidosryhmille 	Koulutoimen Henkilöstö		Vanhemmat Vanhempainyhdistykset Harrastustoiminnan vetäjät MLL Liikenneturva Poliisi Pelastuslaitos
Koulukuljetusten liikenneturvallisuuksiinto parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Kuljetuksissa noudatetaan kaikkia liikennesääntöjä (turvavyöt mm.). Kuljetuksissa huomioidaan säästä ym. tekijöistä aiheutuvat erikoisolosuhteet. Koulukuljetusoppaan jakaminen syksyisin Kuljetettavat jätetään aina ojan puolelle Kuljettajat toimivat oheiskasvattajana esimerkiksi koululaisille. Kuljettajien EA-taitojen ylläpitäminen Koulutusta kuljettajille (tilannenopeudet, koulujen pihalla ajo, turvavyö...) Valistusta vanhempainilloissa (turvavyön käyttö, matkakortin leimaus, turvallinen autosta poistuminen yms. opettelu) Oppilaita kuljettavien vanhempien valistaminen (saattoliikenne) Turvallinen koulukyytiin tulo ja lähteminen Saattoliikenteen vähentäminen erillisten kampanjoiden avulla 	Koulutoimi Liikennöitsijät Kuljettajat		Vanhemmat Poliisi Liikenneturva Tekninen toimi Paikallislehti
Rakennettuun ympäristöön vaikuttaminen	<ul style="list-style-type: none"> Jatkuvan seurannan avulla pyritään löytämään ongelmakohtia/vaaranpaikkoja ja tekemään ehdotuksia mahdollisten ongelmien korjaamiseksi. 			

Päiväkot- ja perhepäivähoidossa olevat 0-6 -vuotiaat lapset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Lapset	<ul style="list-style-type: none"> Liikenteessä kulkeminen Liikenteeseen liittyvä kirjallisuus Aiheeseen liittyvät pelit ja askartelut Liikenneleikit Kävelyretket päivähoitopaikan lähiympäristöön Opetellaan keskeisimmät liikennemerkit ja liikennesäännöt Opetellaan heijastimen, turvavyöiden, pyöräilykypärän käyttöä Poliisin vierailut päiväkodeissa Heijastimen jako, pimeässä kokeilu Lapsilla turvaliivit liikenteessä 	Vanhemmat Päivähoidon henkilöstö	aloitetaan elokuussa ja edetään tutummasta tuntematto mampaan pitkin vuotta ja vuodenaikojen mukaan	Lastenneuvola Liikenneturva Poliisi
Turvallinen liikkuminen liikenteessä				
Lasten turvallinen, itsenäinen ja vastuullinen kulkeminen liikenteessä.				
Leikki- ja liikennealueen erottaminen				
Liikennevalot tutuksi				
Heijastimen käytön sisäistäminen				
Vanhemmat	<ul style="list-style-type: none"> Liikennemerkkien opettelu peleihin, leikeihin Turvavyöiden käyttö, turvaistuimet, turvatyyny Lapsen sijoittaminen autoon Pyöräilykypärä "pitkä pinna" Poliisin vierailu 	Vanhemmat Päivähoidon väki Aikuiset liikenteessä liikkujat	Vanhempainillat ja keskustelut pitkin vuotta	Liikenteen asiantuntijat esim. linja-autonkuljettajat Poliisi Liikenneturva
Liikennemerkit				
Aikuisten asiallisen asenteen välittäminen lapsille				

	<ul style="list-style-type: none"> • Vanhempainillat asiantuntijavierain • Kirjalliset esitteet • Materiaalin käyttö, esim. eri yksiköihin lainattavissa oleva liikennepaketti. 			
Henkilökunta	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökunnan koulutus • Henkilökunnan oma esimerkkikäyttäytyminen • Asianmukainen materiaali käyttöön • Pidetään suunnitelma ajan tasalla • Muuttuneista liikennejärjestelyistä tiedottaminen 	Esimiestaso	Tarvittaessa	Liikenneturva
Liikennetietämyksen lisääminen		Liikenneturva		
Lasten kuljetus päivähoitoon	<p>Vanhempainillassa keskustellaan lasten kuljetuksen liikenneturvallisuuksista ja tehdään yhteinen sopimus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • liikennesääntöjen noudattaminen • turvalaitteiden käyttö • autojen pysäköinti kun viedään lapsi hoitoon 	Päivähoidon henkilökunta	Syksyn ensimmäisessä vanhempain-illassa	Lasten vanhemmat

Esikoulu

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Turvallinen liikkuminen liikenteessä ja turvallinen esikoulumatka</p> <p>Liikenteen havainnoinnin kehittäminen</p> <p>Leikki- ja liikennealueen erottaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan esikoulu- ja koulumatkan kulkemista ja liikkumista retkien yhteydessä • Ryhmässä liikkuminen • Koulu- ja harrastusmatkat kuljetaan jalan • Havainnointitehtäviä • Vanhemmille tietoa turvallisesta koulureitistä • Liikennemerkeihin tutustuminen 	<p>Vanhemmat</p> <p>Opettajat</p> <p>Rehtori</p> <p>Päiväkodin henkilöstö</p> <p>Avoim varhaiskasvatus</p>	<p>Syksy, integroimalla koko lukuvuoden ajan</p>	<p>Vanhemmat, vanhempainyhdistykset</p> <p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p>
Turvavälineiden käytön lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Heijastimen ja heijastinliivien käytön lisääminen, esikoululaisille hankitaan vuosittain heijastinliivit • Turvavyön käyttö ja turvaistuimet, lapsen sijoittaminen autoon • Pyöräilykypärän käyttö 	<p>Koulutoimen ja päivähoidon henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>MLL</p> <p>Liikenneturva</p>
Liikennetietämyksen lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Poliisin vierailu • Vanhempainillat, kirjalliset esitteet, liikennepaketit • Aikuisten asiallisen asenteen välittäminen lapsille 	<p>Opettajat</p>	<p>Keväällä, kesällä ennen koulun alkua</p>	<p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p>

1-2-luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Lapsi liikkuu turvallisesti koulussa ja koulumatkalla</p> <p>Koulumatkat ja harrastusmatkat kuljetaan jalan</p> <p>Lapsi osaa liikkua suojatiellä ja kevyen liikenteen väylällä.</p> <p>Lapsi tietää turvalliset leikkipaikat ja osaa mennä sinne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoittelua koulussa ja koulun alueella sekä lähiympäristössä. • Vanhemmille tietoa turvallisesta koulureitistä • Sääntöjen noudattaminen. • Havainnointitehtäviä • Oppitunneilla opetellaan teoriaa. • Koulun ympäristöön tutustuminen 	<p>Opettajat, rehtori</p>	<p>Syksy, kevät</p>	<p>Vanhemmat</p> <p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>
Käytän heijastinta.	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikille heijastimet, heijastimen käytön opettelu • Erityistä huomiota kiinnitetään jalankulkijan näkyvyyteen; heijastimen ja heijastinliivien käyttöön. 	<p>Koulutoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>Opetustoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>MLL</p> <p>Liikenneturva</p>
Pyöräilykypärän käytön parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Kypärän käytön suositus. 	Opettajat		Vanhemmat
Liikennemerkkien tunnistaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Vierailu liikennepuistossa mahdollisuuksien mukaan. • Oppitunneilla teoriaa. 			Vanhempainyhdistykset
Pyörällä ajamisen harjoittelu ja pyöräkortin suorittaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoittelua koulun pihalla, pyöräkortin suorittaminen • Polkupyöräretki • 2. lk polkupyörätesti / ajotaitotesti. • Polkupyörän huolto ja "katsastus" 			Poliisi

3-4 -luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Jalankulkijaa ja pyöräilijää koskevat liik.merkit ja säännöt</p> <p>Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen</p> <p>Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen parantaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Käydään läpi liik. merkit ja liik.säännöt • Oppitunneilla opetellaan teoriaa • Liikenteen havainnoinnin kehittäminen • Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. • Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen • Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. 	<p>Opettajat</p> <p>Koulutoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Vapaa-aikaohjaaja</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>Opetustoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Vapaa-aikaohjaaja</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p> <p>Liikenneturva</p> <p>Poliisi</p>
Turvavälineiden käyttö	<ul style="list-style-type: none"> • Heijastin-kampanja pimeän ajan alkaessa 			
Käytän pyöräilykypärää.	<ul style="list-style-type: none"> • Kypäräpakko koulussa, voi vaatia vanhempien 	Opettajat,	Syksy,	Poliisi

	kanssa yhteisellä sopimuksella	vanhemmat	kevät	Liikenneturva Vanhemmat
Hallitsen pyörällä ajamisen.	<ul style="list-style-type: none"> Vierailu liikennepuistossa mahd. mukaan, harj. koulun pihalla. Polkupyöräretki Polkupyörän huolto ja "katsastus" 			
Osaan liikkua turvallisesti pimeässä.	<ul style="list-style-type: none"> Tutustutaan jalankulkijan ja pyörän heijastimiin ja valaisimiin. 	Opettajat Vanhemmat	Syksy	Liikenneturva

5-6-luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Kerrataan jalankulkijaa ja pyöräilijää koskevat liikennemerkit ja liik.säännöt syventävästi Tehostettu aikaisemman opitun kertaus, laajempi perehtyminen kotiseudun liikenteeseen. Vuodenaikojen vaikutus liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> Mahdollisuuksien mukaan poliisin vierailu, liikennepuistokäynti Polkupyöräretki 	Opettajat, vanhemmat	Kevät/ syksy	Poliisi
Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen Polkupyöräilijällä käytetään pyöräilykypärää Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. 	Koulutoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät		Opetustoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi
Näen ja näyn pimeässä.	<ul style="list-style-type: none"> Kertaus heijastimien ja pyörän valojen käytöstä Heijastin-kampanja pimeän ajan alkaessa 		Syksy, Tammi-helmikuu	
Varon liikkaalla	<ul style="list-style-type: none"> Tutustutaan talven vaatimuksiin. 			
Huolehdiin pyörästäni.	<ul style="list-style-type: none"> Kerrotaan mitä pyörän huoltoon kuuluu, "pyörän kuntokortti" 	Luokanopettaja	Kevät	Kehy-paja, vanhemmat

7-9-luokkalaiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Nuori vastuullisena jalankulkijana ja pyöräilijänä, mm. pyöräilykypärän käyttö	<ul style="list-style-type: none"> Liikennesääntöjen syventävä kertaus. Tietoiskuja 	Terveystiedon opettajat, vanhemmat	Syksy	Poliisi, liikenneturva Asiantuntijat
Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen Parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen Heijastin kampanja Polkupyöräilijällä käytetään pyöräilykypärää Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. Ensiavun alkeet 	Koulutoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät		Opetustoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi SPR
Nuori osaa ottaa toisetkin huomioon liikenteessä ja toimia vastuullisesti	<ul style="list-style-type: none"> Vierailijoita ja vierailuja asennekasvatusta, valistustilaisuuksia esim. liikenne ja päihteet. 			
Pidän moponi/polkipyöräni kunnossa. Osaan ajaa mopolla turvallisesti ja liikennesääntöjä noudattaen. Mopojen virittämisen seuraukset.	<ul style="list-style-type: none"> Mopon huoltoa Pyörän kunnosta huolehtiminen (valot, jarrut, äänet, renkaat) Mopoilijoiden tietoisku Säännöt ja turvallisuus (opetussuunnitelma). Opetetaan missä saa ajaa Nopeusrajoituksien opettelu Kypärän käyttö Muu liikenteen huomiointi Poliisi järjestää moporatsian koululla Rakennettuun ympäristöön tutustuminen 	Teknisen työn opettajat Terveystiedon opettajat Huoltajat Opettajat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät	Kevät	Kehy-paja Poliisi Liikenneturva Poliisi, Opettajat Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi
Uudet kuluaajoneuvot (mm. mopot, moonkijat ym).	<ul style="list-style-type: none"> Tietoa uusista ajoneuvoista, ja niillä liikkumisesta. 	Terveystiedon opettajat		Liikenneturva Poliisi
Mootorikelkkailu ja traktorilla ajo sekä vesillä liikkuminen oppilaille ja vanhemmille	<ul style="list-style-type: none"> Oppitunneilla opetellaan teoriaa Käytännön harjoituksia ajoreiteistä, ajonopeuksista ja yleisestä varovaisuudesta Kelkan/traktorin kunnosta huolehtiminen (valot, jarrut, äänet...) Kypärä pakollinen kelkkaillessa Rakennettuun ympäristöön tutustuminen ja siihen vaikuttaminen 	Opettajat		Poliisi Liikenneturva Vanhemmat Mootorikelkkakerho
Raittius liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> Alkoholin ja muiden huumausainien vaarallisuus liikenteessä 	Opettajat		<ul style="list-style-type: none"> Vanhemmat Poliisi Liikenneturva Terveydenhoitaja Pelastuslaitos Autokoulu

Lukio ja ammattioppilaitos

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuus elämänlaadun osatekijänä.	Keskusteluja liikenneasioista, Liikenneympäristön tarkastelua, suunnittelua, valistustilaisuuksia eri teemoista vuosittain, esim. liikenne ja päihteet. Kannustetaan viisaisiin kulkutapavalintoihin	Opettajat (psykologia, fysiikka, liikunta). Oppilas itse	jatkuvasti	Liikenteen asiantuntijat, tekninen toimi, poliisi, autokoulut
Turvallinen liikkuminen jalankulkijana, pyöräilijänä ja mopoiijana liikennesääntöjen mukaan. - EA-taidot	Asennekasvatus	Vanhemmat Opettajat Poliisi Liikenneturva		
Autoilu	<ul style="list-style-type: none"> Oppitunneilla teoriaa ja käytännön ohjeita (esim. turhan katurallin vähentäminen) Käytännön harjoituksia: autokoulussa ja vanhempien kanssa Nopeuden mittaukset Rakennettuun ympäristöön tutustuminen ja siihen vaikuttaminen 		Keväällä ennen kesäkauden ajeluaita	Opettajat Poliisi Liikenneturva Vanhemmat Team Sonkajärvi Sonkajärvellä

Liikunta-, nuoriso- ja vapaa-aikatoimi

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikennekasvatus osana nuorisotilojen avointen ovien -toimintaa	Teemailtoja: mm heijastin-ilta Syksyisin (oman heijastimen teko, heijastimen merkitys), Liikennekasvatukseen liittyvät elokuvat, vierailijat: poliisi, palolaitos/hätäpäivystys sekä nuorisotiloilla materiaalia aiheesta (liikennemerkkikysely, erilaisia testejä, nettilinkkiluettelo, julisteet jne.)	nuoriso-ohjaajat		Poliisi Liikenneturva Pelastuslaitos Koulut (kerhotoiminta)
Liikennekasvatusta tapahtumien ja retkien yhteydessä	Ohjeistus esim. liikkuminen ja liikenneturvallisuus vieraassa kaupungissa, ulkotapahtumissa liikennekasvatuspisteitä, 5.-6.luokille liikennepuistotapahtuma,	nuoriso-ohjaajat		Koulut
Liikennekasvatusta muussa nuorisotyössä	Twist-jaksoilla ja Tytöt Toimii -toiminnassa liikennekasvatusta	nuoriso-ohjaajat		
Nuorisotyöntekijöiden ja seuratoimijoiden liikennekasvatuskoulutus / yhteisenä koko Ylä-Savossa	Nuorisotyöntekijöille ja seuratoimijoille liikennekasvatukseen liittyvää koulutusta (ideoita toimintaan) Liikenneturvallisuus ottelu- ja harjoitusmatkoilla, teemana vuosittain pidettävässä seurapalaverissa.	nuorisohjaajat/ liikuntatoimi		Liikenneturva Urheiluseurat
Pyöräilijät (yli 13v.)	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Kypärän tekeminen tutuksi Liikennesääntöjen kertaaminen 	Nuorisotoimi		Autokoulu, Motokööri, Liikenneturva ja poliisi
Kevytmoottoripyöräkortin Juuri saaneet	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Taitoajon opettelu Liikennesääntöjen kertaus Moottoripyörän hallinta Valvotaan nuorten käyttäytymistä liikenteessä	Nuorisotoimi		Autokoulu, Motokööri, Liikenneturva ja poliisi valmentajat
Ajokortin juuri saaneet	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Liikennesääntöjen kertaaminen Korttelirallista huomauttaminen Toisten kunnioittaminen liikenteessä Esitetään nuorille mitä voi seurata kaahaamisesta, valvotaan ja puututaan toimintaan osallistuvien nuorten kaahaamiseen	Nuorisotoimi		Autokoulu, Liikenneturva ja poliisi
Urheiluseurojen junnut: Turvallinen harjoitusmatka Kypäräpakko kaikissa urheiluseuroissa	Valmentajat/ vetäjät pitävät tietoisuutta liikenneturvallisuudesta Kypäräpakko kampanja kaikissa urheiluseuroissa	Valmentajat/ vetäjät		
Otetaan liikenneturvallisuus osaksi joukkueiden/ seurojen sääntöjä Liikennesääntöjen oppiminen Ryhmänä liikkuminen	Kerrataan liikennesääntöjä harjoitustilanteiden yhteydessä Turnauksissa ja pelimatkoilla opetellaan liikkumaan turvallisesti ja oikein liikenteessä Joukkueen / seuran sääntöjenrikkomisesta seuraa joukkueen itsensä määrittelemä sanktio	Valmentajat		Valmentajat/ vanhemmat/ Joukkueenjohtajat
Urheilevien lasten ja nuorten vanhemmat	Kiireettömyys harjoitus/ kilpailumatkoilla: Vanhemmat ohjaavat lasta omalla esimerkillään kohti turvallisempaa liikennettä, Suunnitellaan kilpailu- ja harjoitusmatkat siten ettei matkalla tarvitse kiirehtiä			
Eläinten kanssa liikkuvat	Vähennetään koirien ulkoiluttamista urheilualueilla ja hiihtoladuilla: Tiedotetaan näkyvästi järjestyksellään kielästä toiminnasta Vähennetään hevosurheilua pururadoilla/ kelkkareiteillä: Tiedotetaan näkyvästi järjestyksellään kielästä toiminnasta			Liikuntalaitos/ poliisi
Autokoulu	Näkyvyys tiellä: Pitkien valojen käyttö, Heijastimet	Autokoulu		

PERUSTURVA

Vanhukset sekä aisti- ja liikuntarajoitteiset sekä aikuiset kehitysvammaiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Turvallinen liikkuminen liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> • Terveystilan arviointi ja tutkimukset; tasapaino, näkö, kuulo, reaktiokyky. • Ajokyvyn arviointi. • Ajotaitokokeeseen ohjaaminen tarvittaessa tai ajokortin epääminen. • Tiedotetaan lääkkeiden ja päihteiden käytön vaikutuksesta ajokykyyn. • Yleisen valistuksen lisääminen mm. muistiongelmainen liikenteessä • Ohjattu harjoittelu käytännön tilanteissa 	Lääkäri Hoitohenkilöstö Omais	Jatkuvaa Kotikäynnin Vastaanotto käynnit Tiedotusta vuosittain esim. tapahtumien yhteydessä	Poliisi Järjestöt, apteekit Kehitysvammahuolto Asumisyksiköt (tukiasunnot, palvelukodit) Kotihoito Eläkeläisjärjestöt
Liikennetietämyksen lisääminen (asiakkaat, henkilökunta)	<ul style="list-style-type: none"> • Tiedotus- ja koulutustilaisuudet, teemapäivät, tiedotteet. • Liikenneosaamisen ylläpitäminen keinoina esim. ikäihmisille suunnattu autoilukurssi, ajosyyntirata • Koulutus- ja tiedotustilaisuudet ikäihmisten autoilusta (liikennesääntöjen kertaaminen, informaatiota reaktioajasta jne). • Heijastinkampanja, turvaliivit pimeällä liikkuville työntekijöille. 	Henkilöstö Esimiehet/johto		Eri viranomaiset ja järjestöt; Poliisi, Liikenneturva
Liikkumiseen sopiva ja turvallinen apuväline esim. rollaattori, potkupyörä jne. Apuvälineen oikeanlainen käyttö Turvaväiden ja varusteiden käytön lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Apuvälineen arviointi ja henkilökohtainen ohjaus sekä huolto. • Henkilökohtainen ohjaus turvavälineiden käyttöön esim. kotikäynnillä. • Apuvälineiden kunnon tarkistaminen. • Liukastumisen ehkäisy. • Kotikäynnillä tarkistetaan asiakkaan liikkuminen ja arvioidaan selviytyminen liikenteessä apuvälineen kanssa. • Teemapäivät, tiedotus ja koulutus 	Fysioterapeutti Hoitohenkilöstö Oma hoitaja Perusturva (kuntoutus, kotihoidon henkilöstö).	Vuosittain syksyllä esim. vanhustapahtumien yhteydessä	Palvelukeskus/ järjestöt/eri viranomaisatohot Fysioterapia Kehitysvammahuolto poliisi, Liikenneturva
Kehitysvammaiset, vammaiset ja mielenterveyskuntoutujat	<ul style="list-style-type: none"> • Turvaliiveistä ja liukuesteistä tiedottaminen asiakastyössä • Ajokyvyn arvioinnit • Lääkkeiden vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen kerrotaan lääkkeen määräämisen yhteydessä • Apuvälineiden (pyörätuolit, rollaattorit) käytössä opastetaan • Varmistetaan esteetön kulku julkisissa rakennuksissa 	Asiakkaat - perusturvan henkilöstö		Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö - Poliisi - Yhdistykset - Vanhus- ja vammaisneuvosto - Liikenneturva
Turvallinen liikkuminen vesillä	Keinoina keskustelut asiakaskäynnillä, lisäksi teematilaisuudet, joissa aihe esillä (veneilyliivit, naskalit ym) Teemapäivä koskien kalastamista, pilkkimistä ja vesillä liikkumista	Perusturva		yhteistyökumppanit
Lääkkeiden haittavaikutuksista tiedottaminen	Lääkkeiden vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen kerrotaan lääkkeen määräämisen yhteydessä	Apteekit ja perusturva		
Turvalliset kuljetuspalvelut ja joukkoliikenne Palveluliikenteen hyödyntäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Tehokkaampi tiedotus • Tarvittaessa henkilökohtaisen avustajan tai muun saattajan järjestäminen • Saattoapu ja asianmukainen varustelu autoissa • Ammattiautoilijoiden ym. kouluttaminen/ kehitysvammatietouden antaminen 	Perusturva ja logistikko		Kehitysvammahuolto • Sosiaalitoimi • Terveystoimi

Lasten- ja äitiysneuvola

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Odottavat äidit ja perheet, alle kouluikäiset lapset. Turvalaitteiden käytön lisääminen Oikeiden liikennetietojen ja asenteiden edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökohtainen ohjaus turvavälineiden käyttöön • Odottavat äidit ja turvavyö/turvatyyny. • Vauvat ja turvakaukalo/-verkko. • Leikki-ikäiset ja turvaistuin • Heijastimien, turvaliivien ja heijastavien vaatteiden käytön ohjaus pimeässä liikuttaessa. • Pyörän turvaistuimen ja pyöräilykypärän käytön ohjaus. • Perheen kanssa keskustellaan lasten turvallisesta kuljettamisesta. Tarjotaan mahdollisuus vuokrata neuvolasta turvaistuin. • Jaetaan esitteitä (esim. Näin lapsi matkustaa turvallisesti autossa) • Esitemateriaalia saatavilla neuvolasta ja päivähoitosta • Päivähoidon kuukausikirjeet asiakkaille ja henkilöstölle • Vanhempainillat • Tapaturmapäivä keväällä ja syksyllä 	Äitiys- ja lastenneuvola terveydenhoitajat Vanhemmat Turvakaukalon vuokraajat Perhevalmennus Päivähoidon henkilöstö - Seurakunnan kerho-ohjaajat	Perhe- valmennus/ lastenhoitotunnit Koti-käynnit Äitiys- ja lastenneuvola-käynnit Ohjaus on jatkuvaa	SPR - Neuvolat - Päivähoito - MLL - Seurakunta - Liikenneturva

	(ajankohtaan liittyvä liikenneturvallisuusteema) • Lapsen ikätasoon liittyvä opastus ja neuvonta			
Koulumatkan turvallisuus	Keskustelussa korostetaan vanhempien vastuuta lasten turvallisesta liikkumisesta ja vanhempien esimerkkinä olemisesta. Kouluuntulotarkastus / keskustelu	Kouluterveydenhuolto	6-7 vuotiaat	
Henkilöstön tietämystä liikenneturvasioissa lisätään koulutuksella; yhteistyö Liikenneturvan kanssa	Henkilöstölle tiedotetaan paikkakunnan liikenneturvallisuuden ongelmista (kyselyn tulokset) infotilaisuudella ja lehdistötiedotteella Henkilökunnan esimerkillinen ja turvallinen liikkuminen • Liikenneturvallisuustietämyksen ajantasaistaminen ja lisääminen • Liikkumisongelmien ja vaarapaikkojen selvittäminen ja tiedottaminen tekniseen toimeen ja ELY-keskukseen -> henkilöstön koulutus, yhteistyöpalaverit, tiedotus	KVT-ryhmä Esimiehet		Liikenneturva Poliisi henkilöstö Vanhemmat Yhteistyökumppanit

Terveyskeskuslääkärin ja hoitajan vastaanotot

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Vastaanoton asiakkaat/potilaat, erityisesti huomioitava: • Ajokorttitodistusta hakevat • Lääkkeitä ja päihteitä käyttävät iäkkäät ja vajaakuntoiset • Liikenteessä vain ajokykyiset	• Hyvä tarkoituksenmukainen ikääntyvien ja vajaakuntoisten ajokyvyn arviointi ajokorttia uusittaessa. Kiinnitetään huomio myös kuulon ja näön tarkastuksiin. Havainto- ja reaktiokyvyn huomiointi, hyvä kansansairauksien hoitotasapaino. • Rohkea puuttuminen asiakkaan tilanteen muuttuessa. Tieliikennelain 1132/2004 mukainen lääkärin ilmoitusvelvollisuus ajoterveysasioissa. • Henkilökohtainen ohjaus havainto- ja suorituskäytön vaikuttavien lääkkeitä määrättäessä • Päihteiden käytöstä ja sen vaikutuksesta keskustellaan ja korostetaan asiakkaan omaa vastuuta reaktionopeuden muuttuessa	Hoitohenkilökunta Lääkärit Potilaiden omavastuu	Jatkuvaa Vastaanottokäyntien yhteydessä Kampanjat esim. liikunta- ja terveysmessut	Liikenneturva
Terveyskeskuksen osastoilta kotiutuvat, sairaudesta ja toimenpiteestä toipuvat Liikkumiseen sopiva oikea ja turvallinen apuväline sitä tarvitsevalle	• Henkilökohtainen ohjaus sairauden tai toimenpiteen vaikutuksesta havintokäytön. • Apuvälinehankinnoissa ohjataan fysioterapeutille (apuvälineen arviointi, sovitus ja opastus)	Hoitohenkilökunta Lääkärit Fysioterapeutti	Kotiutumisen yhteydessä	
Turvallinen liikkuminen ympäristössä mm. terveysaseman piha-alueilla	• Talvella ohjataan heijastimien, jääpiikin ja jalkineiden liukuesteiden käyttöön. • Osallistutaan ja vaikutetaan ympäristön liikenneturvallisuuteen ja sen parantamiseen asiakkaan näkökulmasta (esim. invalidit ja pyörätuolilla liikkujat)			Poliisi Kunta Tekninen virasto KKI Potilasjärjestöt
Päihtyneenä ajaminen vähenee asiakasryhmän sisällä	• Ajokyvynarviointi • MINI-interventio • Puheeksi ottaminen sosiaalitoimisto-käyntien yhteydessä	Asiakkaat Sosiaalityöntekijä Lääkärit Sairaanhoidajat		- Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö - Poliisi - A-kilta

Työterveyshuolto: työikäiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Näkökyvyn ylläpitäminen	Näkö tutkimus ja keskustelu näkemisen tärkeydestä liikenteessä.	Terveystarkastaja Lääkäri Poliisi	Jatkuvaa Työterveys-tarkastukset	Työsuojelu
Turvavyön käyttö Pyöräilykypärän käytön lisääminen Heijastimien käytön lisääminen Rullaluistelijat	• Esitteet ja ohjaus • Oma esimerkki • Keskustelu kypärän ja heijastimien käytön tärkeydestä • Heijastimien jakaminen • Keskustelu kypärän ja muiden suojainten käytön tärkeydestä	Oma vastuu	Terv. tark., shkäynnit tapahtumien yhteydessä Syksy	KKI Vakuutusyhtiöt
Päihteiden käytön vähentäminen	Päihteiden käytön seuranta ja keskustelut. Päihdevalistus ja riittävä kontrollointi mm. ajokorttiseuranta	Terveystarkastaja Lääkäri Oma vastuu	Sh (Työ)-terveys-tarkastukset	Työnantaja Työvoimaohjaaja Kuntoutuspsykologi Sosiaalityöntekijät Terveyskeskus Mielenterveys- ja päihde-yksikkö
Levon merkityksen ja väsyneenä ajamisen vaarojen korostaminen liikenteessä työtä tekeville.	Keskustelu väsymisen, stressin ja mielen tilan vaihtelun vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen. Valaistus	Työsuojelu Oma vastuu	Työterveys-tarkastukset	Työnantaja

Työmatkojen turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Julisteet ja esitteet • Tietoiskut ja koulutus esim. autoa työssään käyttävien jatkokoulutus mahdollisuuksien mukaan. • Keskustelut terveystarkastuksessa aiheina mm. -työkunnon ylläpitäminen, työn tauottaminen, alkoholi ja lepo • Liikenneturvallisuusasenteisiin vaikuttaminen opittamalla esillä aiheeseen liittyviä julisteita terveyskeskuksen odotusaulassa 	Työterveyshoitajat ja lääkärin aloitteellisesti (Työpaikat vastuullisina) Työsuojelu	Jatkuva Työolosuhteiden selvitysten yhteydessä työpaikkakäynnillä.	Työpaikat Liikenneturva Työsuojelu
Ammattiautoilijat	<p>Ammattiautoilijoille työterveyshuollossa neuvontaa aiheina ajoneuvon ja kuljettajan ajokunto sekä ajoajat</p> <p>Parempi asennoituminen liikenteeseen: Koulutus, työkyvyn parantaminen</p>	Työterveyshuolto Yrittäjät		Liikennekoulut
Henkilökunta tietää turvallisuusriskejä ja osaa antaa turvallisuusvalistusta	<p>Koulutus mm. päihteiden ja lääkkeiden vaikutuksesta ajokykyyn ja liikuntakykyyn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Muistetaan kertoa lääkkeiden vaikutus liikenteeseen • Jaettava valistusmateriaali 	Terveystoimi		Koko terveystoimiston henkilökunta • Järjestöt • Yhdistykset
Turvallisuus työpaikoilla	Työpaikkakäynnit, valistus ja ohjaus	Terveystoimi		Työterveyshuolto • Työyhteisö /Maatilat

TEKNINEN TOIMI

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuuden kehityksen seuranta ja liikennekäyttäytymisen Parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Onnettomuusrekisterin ylläpito, analysointi ja tiedottaminen Liikennekäyttäytymisen seuranta 	Teknisen toimen vastuuhenkilö It-ryhmässä	Jatkuva Kahden vuoden välein	Poliisi, tiedotusvälineet
Liikenneympäristön parantaminen Liikenneturvallisuuden huomioiminen katusuunnittelussa Esteettömän liikkumisen turvaaminen katurakenteilla	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden huomioon ottaminen maankäytön ja liikenneympäristön suunnittelussa Osallistuva suunnittelu Kaavoituksen liikenneturvallisuustarkastelut Yhteistyö eri suunnittelutahojen välillä Suunnitelman tarkastaminen esteettömyyden osalta Työn aikaisten liikenteen ohjaussuunnitelmien laatiminen Rakentajan laatujärjestelmässä Liikenneturvallisuusasioiden hoitaminen 	Tekninen toimi - Kaavoitus - Katusuunnittelu - Kadun rakentamisesta vastaavat organisaatio	Jatkuva	Maankäyttö, poliisi, Liikenneturvallisuustoimija, ELY Tekninen osasto - Konsultti
Vuorovaikutus liikenneturvallisuuteen liittyvissä asioissa	<ul style="list-style-type: none"> Suunnitelmista tiedottaminen ja kuuleminen Merkittävistä liikenneympäristön muutoksista ja työmaajärjestelyistä tiedottaminen 	Tekninen toimi, kunnossapito	Jatkuva 1 – 3 Päivää ennen työmaan aloitusta	Tiedotusvälineet
Liikenneympäristöön vaikuttavat viranhaltijat ja luottamushenkilöt	<ul style="list-style-type: none"> Koulutus suunnittelussa huomioitavista Liikenneturvallisuusnäkökohdista 	Tekninen johtaja,	Jatkuva	Liikenneturva, poliisi, ELY
Kaikki kunnan työntekijät	<ul style="list-style-type: none"> Työsuojelutoimintasuunnitelman mukaisesti vaarojen ja riskien arviointi mtös työmatkoilla 	Palvelukeskusten johto ja esimiehet Työterveyshuolto Työsuojelu		Liikenneturva
Työturvallisuus ja Työmatkaturvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> Vaarojen arviointi palvelukeskuksittain, päivitys työsuojelutoimintaohjelman mukaisesti Henkilökunnan oma esimerkki turvallisesta liikkumisesta työaikana ja vapaa-aikana Liikennekasvatus, tiedotus ja koulutus Pidetään turvavarusteet kunnossa ja huolehditaan siitä, että henkilöstö käyttää niitä työtehtävissään. Hankitaan palvelualueelle satunnaisesti maastossa liikkuvalla henkilöstölle turvaliivit. Hankitaan pelastusliivit palvelualueen käyttöön. Otetaan käyttöön henkilöstön turvavälineiden käytön sitoumuslomake. Maastomittaushenkilöstö osallistuu Tieturvakoulutusohjelmaan 	Esimies, työsuojelupäällikkö, Työsuojeluvaltuutetut	Jatkuva	Palvelukeskusten johto ja esimiehet, työterveyshuolto, työsuojeluvaltuutetut poliisi, Liikenneturva
Kaikki tien käyttäjät	<ul style="list-style-type: none"> Hälytysajoneuvon kohtaaminen, onnettomuuspaikan ohittaminen: Oikea käyttäytyminen em. tilanteessa 	Autokoulu, liikennevalistusta tekevät järjestöt	Tiedotus, koulutus	
Suuret ajoneuvot, Paikoitus	<ul style="list-style-type: none"> Vähemmän häiriötä muille ihmisille: Erilliset isot paikoitusalueet teiden varsille tai muihin paikkoihin 	Kunta, kaavoituksesta vastaavat		Kunta, ELY
Katualueella ja yleisillä teillä toimivat urakoitsijat: - Liikenteen ohjauksen toteuttaminen ohjeiden mukaan - Työntekijöiden liikenneturvallisuuskoulutuksen lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> Kadun- ja tienpitäjän antamat yksityiskohtaiset ohjeet Työluvat ja siihen liittyvät suunnitelmat Edellytetään Tie- tai Katuturva koulutusta katualueella työskenteleviltä 	Katu- ja tiealuetta hallinnoivat organisaatiot		Tekninen toimi - ELY
Rakennusvalvonta: Esteettömän ja turvallisen asuin- ja liikenneympäristön edistäminen rakentamisen ohjaamisessa.	<ul style="list-style-type: none"> Lupa-asioissa kiinnitetään entistä enemmän huomiota piha-alueiden esteettömyyteen ja niillä liikennöintiin sekä turvallisiin liittymäratkaisuihin. 	Rakennustarkastaja		
Yksityistiet	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuusnäkökohdat sekä perusparantamisen että kunnossapidon avustuksiin Yksityisteiden perusparantamisen ja kunnossapidon opastaminen ja ohjaus Avustusten käytön valvonta liikenneturvallisuustyön osalta 	Tienpitäjät	Ympäri vuoden	Tien käyttäjät
Rautatiet	<ul style="list-style-type: none"> Tasoristeykset Liikenneturvallisuusnäkökohtien mukainen hoito 	Liikennevirasto P-S Ely-keskus Yksityisteiden tienpitäjä	Talvi- ja kesäkausi	Tien käyttäjät Rautatien käyttäjä

MAASEUTUTOIMI

<p>Traktorit ja työkoneet kunnossa</p> <ul style="list-style-type: none"> ajoneuvojen valot kunnossa, leveän kuljetuksen merkinnät hitaan ajoneuvon heijastimet kunnossa kuljetusten järjestäminen mahdollisuuksien mukaan keliirikkokauden ulkopuolella kuormien kunnollinen kiinnittäminen muun liikenteen huomioiminen, ohitus tilanteet pihojen liikennejärjestelyt tilalla selkeät ohjeet vaaratilanteiden varalle puutavaran kuormausta maantieltä käsin 	<p>-> poliisiviranomaiset erilaisilla teemapäivillä ja kylillä "tupailloissa"</p> <ul style="list-style-type: none"> maataloustuottajat omilla tilaisuuksissaan maatalousyrittäjien koulutuksissa työsuojeluviranomaiset tuottajien tilaisuuksissa kootun kirjallisen tietopaketin toimittaminen maatalousyrittäjille tärkeistä asioista mm. kunnan maataloustoimen kautta aina tarvittaessa rakennussuunnitelmissa ja pihasuunnitelmissa huomioitava liikennejärjestelyt puutavaran kuormausta paikkojen suunnittelu metsähoitosuunnitelmiin 	<p>MTK</p>	<p>Jatkuva</p>	<p>MTK/ maatalousyrittäjät</p> <ul style="list-style-type: none"> Maaseutuseura Pemo:n maatalousopetus Työterveyshuolto <p>MTK-Pohjois-Savo, paikalliset MTK yhdistykset</p> <ul style="list-style-type: none"> poliisi maasutuasiamies, palveluvastaavat Itä-Maito metsälautakunta ja metsänhoitoyhdistykset ELY-keskus
<p>Tiellä liikkujien käyttäytyminen ja muiden liikkujien huomioiminen</p>	<p>Autoilijat osaisivat huomioida traktori ym. raskaan liikenteen ja päinvastoin: Tiedottaminen ja asennemuokkaus</p>	<p>Autokoulut</p> <p>ItäMaito</p>	<p>Jatkuva</p>	<p>Autokoulut</p> <ul style="list-style-type: none"> MTK/ maatalousyrittäjät Liikenneturva Pemo:n maatalousopetus Valio Liikennöitsijät
<p>Lomittajien ym. maataloudessa työskentelevien henkilöiden työ- ja turvallisuuden parantaminen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> riittävän ajan varaaminen työmatkoihin maatilojen työkoneisiin perehtyminen riittävästi ennen niillä liikennöintiä yleisillä liikenneväylillä työturvallisuusnäkökohdat huomioon tilojen katsottava, että koneiden suojat ja turvalaitteet ovat kunnossa lomittajien täydennyskoulutuksessa kiinnitetään huomiota ko. asioihin <p>Lomittajien tietotaidon lisääminen</p> <ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuus osaksi lomittajien koulutusta 	<p>Lomituspalvelut kunta ja täydennyskoulutusta harjoittavat</p> <ul style="list-style-type: none"> MTK työterveyshuolto kuljetusyrittäjät yrittäjien omat kanavat ja maataloustuottajat 		<p>Lomituspalvelut</p> <p>Maatalousyrittäjät</p> <p>Työterveyshuolto</p> <p>Yhteisalueen lomittajat</p> <p>koulutussuunnittelusta vastaavat, Peltosalmen maatalousoppilaitos,</p> <p>työsuojeluviranomaiset</p>

ESIMERKKEJÄ LIIKENNETURVALLISUUDEN SEURANTAAN KÄYTETTÄVISTÄ MITTAREISTA

Mittari	Yksikkö	Vastuutaho/ tiedon tuottaja
Henkilövahinkoon johtaneet onnettomuudet	onn./ v	Poliisi, ELY
Henkilövahingot (loukkaantuneet, kuolleet)	henkilöä	Poliisi, ELY
Liikenteen turvattomaksi kokevat asukkaat	%	Kunta (kyselyt)
Liikennetiedotus- ja koulutustilaisuudet kunnassa	kpl	Kunta
Liikenneturvallisuutta käsittelevät jutut lehdessä	kpl	Kunta
Ensiavun peruskurssin (EA1) käyneet henkilöt	%	Kunta
Vaaralliset katu- tai tieosuudet	km	Kunta (kyselyt)
Vaaralliset liittymät	kpl	Kunta (kyselyt)
Liikenneturvallisuuskoulutukseen osallistuneet koulukuljettajat	%	Kunta, sivistystoimi
Heijastimen käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Pyöräilykypärän käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Turvavyön käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Kiinnijääneet rattijuopot	henk./ v	Poliisi
Yli 10 km/h nop.raj. ylittäneiden osuus	%	Poliisi
Liikenneturvallisuussuunnitelman toimenpiteiden toteutus	%	Kunta, ELY
Liikennemäärien kehitys	ajon./vrk	ELY, Kunta
Kuntalaisten palaute kunnossapidosta	kpl/ v	Kunta, ELY
Asemakaava-alueen ulkopuoliset rakennusluvut	kpl	Kunta
Kunnan liikenneturvallisuusryhmän kokoontumiset	kpl	Kunta
Osallistumisaktiivisuus liikenneturvallisuusryhmän kokouksiin	läsnäolo-%	Kunta

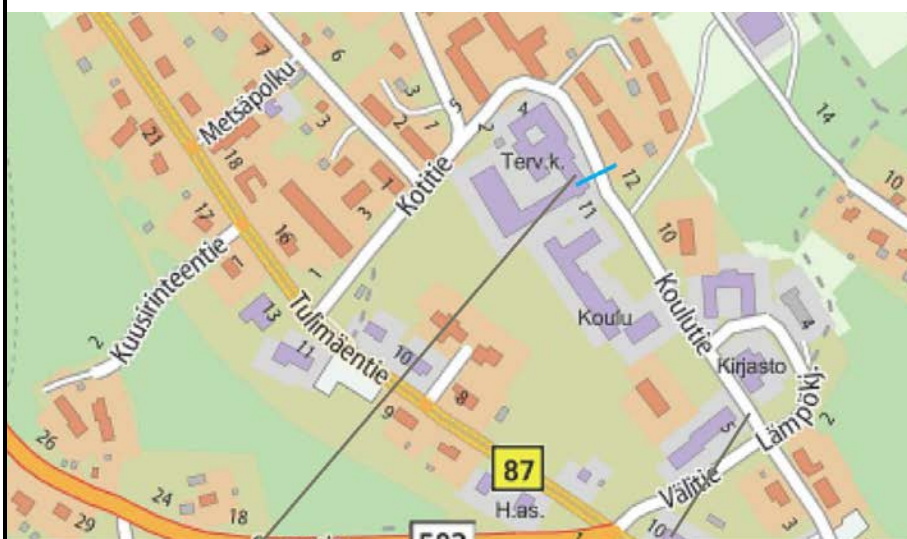
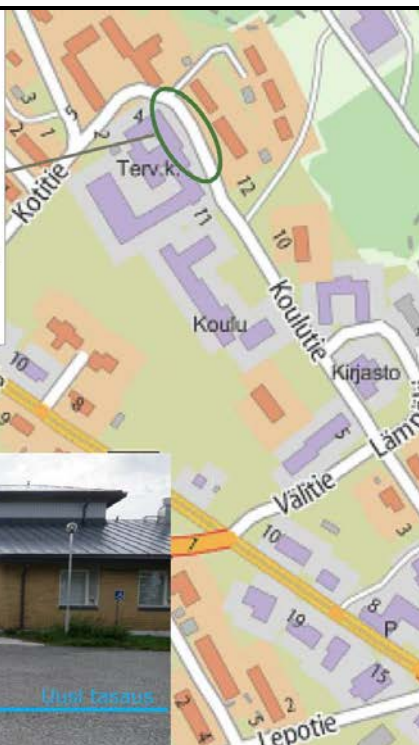
HANKEKORTTI

Kuntatiedot:	Hanketiedot:	
Kunta: Rautavaara	Hankkeen nimi:	Koulutie-Välitie-Kotitie, liikenneturvallisuuden parantaminen
	Tieosoite:	-
Kuntakoodi (Kela): 687	Pituudet:	850 m
Nykytila (liikenne, vauriot, ongelmat, jne.):		
Koulutiellä, Kotitiellä ja Välitiellä on läpikulkuliikennettä sekä koululaisliikennettä.		
Tavoitteet:		
Jalankulun ja pyöräilyn turvallisuuden parantaminen erityisesti koulumatkoilla.		

Kartta:

2

Terveyskeskuksen liikenne Kotitien kautta,
koulun ja päiväkodin liikenne etelästä

Moottorikäyttöistä ajoneuvoa saa kuljettaa vain kadun varrella olevalle kiinteistölle tai pysäköintiä varten. Pysäköinti on sallittu vain merkityllä paikalla (pl. Polkupyörä, mopo ja inva-tunnuksella varustettu ajoneuvo).

Toimenpiteet (suoritemäärä ja kustannukset, alv 0%):

Uusi jalkakäytävä Kotitiele, kiinteistön erottaminen katualueesta, terveyskeskuksen edustan tasauksen muuttaminen, Koulutien sulkeminen puomilla, Koulutien merkitseminen pihakaduksi, Koulutie/Vältie/Lämpökuja –liittymän jäsentely, jalkakäytävä Vältielle.

Vaikutukset:

Koulun ja terveyskeskuksen edustan liikenne rauhoittuu ja jalankulku erotetaan nykyistä paremmin autoliikenteestä.

RAUTAVAARA

Taajaman alueelle esitetyt toimenpiteet

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
400	Kantatie 87, taajaman pohjoisreuna	87/12/6940	-	Hidasteen poistaminen Tulimäentie 3:n kohdalta	3	-	-	2	ELY
401	Emmintie, Notkotien liittymä	-	-	Väistämisvelvollisuusmerkin poistaminen	1	-	-	2	Kunta
	Louhitie, Kotitien liittymä	-	-	Väistämisvelvollisuusmerkin poistaminen	1	-	-	2	Kunta
	Kotitie, Metsätien liittymä	-	-	Väistämisvelvollisuusmerkin poistaminen	1	-	-	2	Kunta
	Viistotie, Metsätien liittymä	-	-	Väistämisvelvollisuusmerkin poistaminen	1	-	-	2	Kunta
402	Koulutie, Kotitie ja Välitie	-	-	Katujen parantaminen. (Ks. hankekortti liitteenä.)	-	-	-	-	Kunta
403	Kotitie, palvelukodin kohta	-	-	Piha-alueen erottaminen rakenteellisesti katualueesta	20	-	-	1	Kunta
404	Mt 87 Tulimäentie, Seon kohta	87/12/1800	-	Suojatien poistaminen	1	0,000	0,320	3	ELY
405	Välitie	-	125	Kadun perusparannus (125 m)	38	-	-	2	Kunta
		-	-	Koulutien ja Vältien liittymän jäsentäminen	22	-	-	2	Kunta
		-	125	Jalankulku- ja pyöräilyväylän rakentaminen kadun pohjoispuolelle	40	-	-	2	Kunta
405	Lepotie, S-marketin kohta	-	-	Pysäköintialueen erottaminen rakenteellisesti katualueesta	25	-	-	2	Kunta
407	Kuusitie	-	175	Katuvalaistuksen rakentaminen puuttuvalle osalle	7	-	-	2	Kunta
-	Rautavaaran kirkonkylä	-	-	30 km/h -aluerajoituksen asettaminen asuinalueille	-	-	-	-	Kunta

RAUTAVAARA

Haja-asutusalueelle esitetyt toimenpiteet

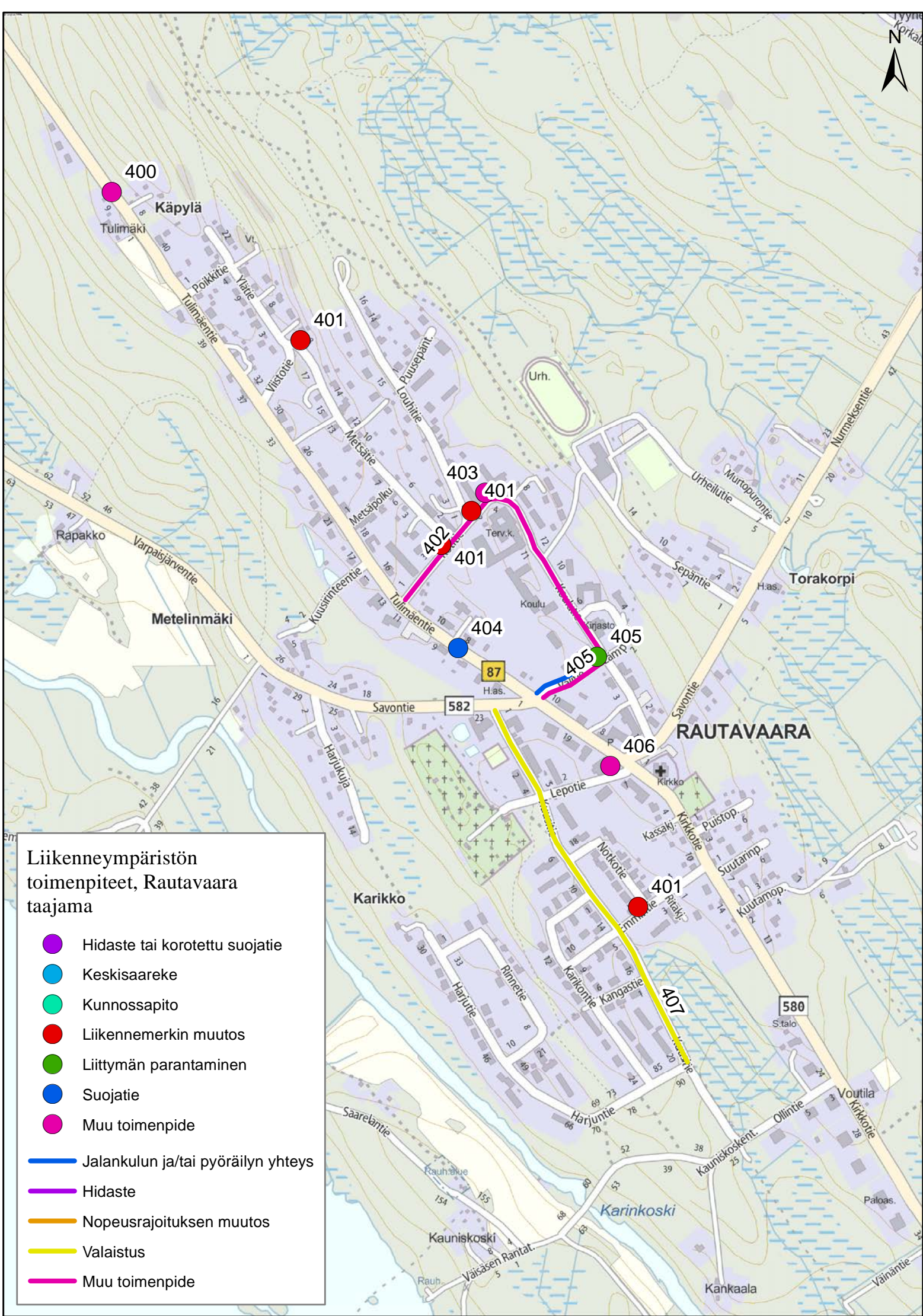
Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
	Ei toimenpiteitä								

Liikenneympäristön toimenpiteet, Rautavaara taajama

- Hidaste tai korotettu suoja-atie
- Keski-aa-reke
- Kunnossapito
- Liikenne-merkin muutos
- Liittymän parantaminen
- Suoja-atie
- Muu toimenpide
- Jalankulun ja/tai pyöräilyn yhteys
- Hidaste
- Nopeusrajoituksen muutos
- Valaistus
- Muu toimenpide

Rautavaara: Esteettömyyden parantaminen

Nro	Kohde	Aihe	Ongelma	Vastuutaho	Parannusehdotus
1	Kunnantalo	Le-pysäköintipaikka	Ajoratamaalaukset ja invapaikkojen merkintä kuluneet/puutteelliset	Kiinteistön omistaja	Merkitään pysäköintiruudut ja invatunnus tiemerkinnoin
2a	Apteekki	Le-pysäköintipaikka	Pysäköintipaikan vieressä on korkea reunakivi. Pyörätuolin käyttäjät joutuvat kiertämään jalkakäytävän kautta.	Kiinteistön omistaja	Reunakiven luiskaaminen
2b	Apteekki	Le-pysäköintipaikka	Ajoratamaalaukset ja invapaikkojen merkintä kuluneet/puutteelliset	Kiinteistön omistaja	Merkitään pysäköintiruudut ja invatunnus tiemerkinnoin
2c	Apteekki	Sisäänkäynti	Raskas ovi	Kiinteistön omistaja	Muutetaan ovet automaattioviksi
3	S-market	Le-pysäköintipaikka	Ajoratamaalaukset ja invapaikkojen merkintä kuluneet/puutteelliset	Kiinteistön omistaja	Merkitään le-pysäköintipaikat myös liikennemerkkein
4	Pankki	Le-pysäköintipaikka	Le-pysäköintipaikka puuttuu	Kiinteistön omistaja	Merkitään le-pysäköintipaikat tiemerkinnoin ja liikennemerkkein
5a	Siwa (nykyisin K-kauppa??)	Sisäänkäynti	Luiska kapea ja kulunut, A-standi luiskan edessä	Kiinteistön omistaja	Uusitaan luiska SuRaKu-ohjeiden mukaiseksi (leveys, putoamissuoja ym.)
5b	Siwa (nykyisin K-kauppa??)	Le-pysäköintipaikka	Ajoratamaalaukset ja invapaikkojen merkintä kuluneet/puutteelliset	Kiinteistön omistaja	Merkitään pysäköintiruudut ja invatunnus tiemerkinnoin
6	Terveysaseman pysäköintialue (länsipuolella)	Pysäköintipaikka	Pysäköintipaikat on merkitty virheellisesti: Le-paikan lisäkilpi viittaa koko pysäköintipaikkariviin. Pysäköinnin suuntaa merkitsevä merkki on väärin päin.	Kiinteistön omistaja	Siirretään p-alueen pysäköintitapaa merkitsevät merkit omaan jalustaansa. Le-paikan merkki jätetään nykyiseen jalustaansa koskemaan yhtä paikkaa. Merkitään le-paikka myös tiemerkinillä.
7a	Terveysaseman edusta Koulutiellä	Pysäköintipaikka	Edusta ja pysäköintipaikka ovat rinteessä. Liikkuminen esimerkiksi pyörätuolilla vaikeaa, vaarana luisua kadulta jyrkkää rinnettä alas rivitalon pihaan.	Kunta	Tasataan aluetta kauttaaltaan.
7b	Terveyskeskuksen edusta Koulutiellä	Le-pysäköintipaikka	Ajoratamaalaukset ja invapaikkojen merkintä kuluneet/puutteelliset	Kiinteistön omistaja	Merkitään pysäköintiruudut ja invatunnus tiemerkinnoin

KOULUTOIMI

Henkilökunta, kansalaisopisto ja kirjasto

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Henkilökunta				
Liikennesääntöjen tunteminen, vaaratilanteiden tunnistaminen ja eliminointi, asennekasvatus ja sitoutuminen	Luennot, käytännön harjoitukset, VESOpäivät	Vastuurehtori Jokainen henkilökohtaisesti	Heti	Liikenneturva, poliisi ym. asiantuntijatahot
Kaikki käyttävät pyöräillessä kypärää				
Päättäjät	Liikenneturvallisuuksiintoisuuden lisäys	Kunnanhallitus		Kunnanvaltuusto
	Liikenneturvallisuuksiuntuunitelma 5 v. välein			
Kansalaisopisto, kirjasto				
kuntalaiset	Yleisöluentoja, liikenneturvallisuuksiuntuilaisuuksiia aihepiiriin liittyviä näyttelyjä, koulutuksia, teema-aiheistoia	Rehtori, kirjastot	Liikenteel- lisesti ajankohtai- na aikoina	Asiantuntijat

Yleisiä tavoitteita ja toimenpiteitä

Tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuuksiuntuetämyksen parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuuksiunsaieisia teemapäiviä järjestetään säännöllisesti eri kouluasteilla. Lisätään liikenneturvallisuuksiunsaieia henkilöstölle järjestettäviin koulutuksiin Tuetaan henkilöstön osallistumista muiden järjestämään liikenneturvallisuuksiunsaie koulutukseen Muistetaan mainita liikenneturvallisuuksiunsaie-asiosta omissa tapaamisissa Kohennetaan liikenneturvallisuuksiunsaie-asiota erityisesti yläkoulun aineopetuksessa Liikenneturvallisuuksiuntuunelmasta tiedotetaan lukukausien alussa pidettävissä vanhempainilloissa Suunnitelma jaetaan keskeisille sidosryhmille 	Koulutoimen Henkilöstö		Vanhemmat Vanhempainyhdistykset Harrastustoiminnan vetäjät MLL Liikenneturva Poliisi Pelastuslaitos
Koulukuljetusten liikenneturvallisuuksiunsaie parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Kuljetuksissa noudatetaan kaikkia liikennesääntöjä (turvavyöt mm.). Kuljetuksissa huomioidaan säästä ym. tekijöistä aiheutuvat erikoisolosuhteet. Koulukuljetusoppaan jakaminen syksyisin Kuljetettavat jätetään aina ojan puolelle Kuljettajat toimivat oheiskasvattajana esimerkiksi koululaisille. Kuljettajien EA-taitojen ylläpitäminen Koulutusta kuljettajille (tilannenopeudet, koulujen pihalla ajo, turvavyö...) Valistusta vanhempainilloissa (turvavyön käyttö, matkakortin leimaus, turvallinen autosta poistuminen yms. opettelu) Oppilaita kuljettavien vanhempien valistaminen (saattoliikenne) Turvallinen koulukyytiin tulo ja lähteminen Saattoliikenteen vähentäminen erillisten kampanjoiden avulla 	Koulutoimi Liikennöitsijät Kuljettajat		Vanhemmat Poliisi Liikenneturva Tekninen toimi Paikallislehti
Rakennettuun ympäristöön vaikuttaminen	<ul style="list-style-type: none"> Jatkuvan seurannan avulla pyritään löytämään ongelmakohtia/vaaranpaikkoja ja tekemään ehdotuksia mahdollisten ongelmien korjaamiseksi. 			

Päiväkot- ja perhepäivähoidossa olevat 0-6 -vuotiaat lapset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Lapset	<ul style="list-style-type: none"> Liikenteessä kulkeminen Liikenteeseen liittyvä kirjallisuus Aiheeseen liittyvät pelit ja askartelut Liikenneleikit Kävelyretket päivähoitopaikan lähiympäristöön Opetellaan keskeisimmät liikennemerkit ja liikennesäännöt Opetellaan heijastimen, turvavyön, pyöräilykypärän käyttöä Poliisin vierailut päiväkodeissa Heijastimen jako, pimeässä kokeilu Lapsilla turvaliivit liikenteessä 	Vanhemmat Päivähoidon henkilöstö	aloitetaan elokuussa ja edetään tutummasta tuntematto mampaan pitkin vuotta ja vuodenaikojen mukaan	Lastenneuvola Liikenneturva Poliisi
Turvallinen liikkuminen liikenteessä				
Lasten turvallinen, itsenäinen ja vastuullinen kulkeminen liikenteessä.				
Leikki- ja liikennealueen erottaminen				
Liikennevalot tutuksi				
Heijastimen käytön sisäistäminen				
Vanhemmat	<ul style="list-style-type: none"> Liikennemerkkien opettelu peleihin, leikeihin Turvavyön käyttö, turvaistuimet, turvatyyny Lapsen sijoittaminen autoon Pyöräilykypärä "pitkä pinna" Poliisin vierailu 	Vanhemmat Päivähoidon väki Aikuiset liikenteessä liikkujat	Vanhempainillat ja keskustelut pitkin vuotta	Liikenteen asiantuntijat esim. linja-autonkuljettajat Poliisi Liikenneturva
Liikennemerkit				
Aikuisten asiallisen asenteen välittäminen lapsille				

	<ul style="list-style-type: none"> • Vanhempainillat asiantuntijavierain • Kirjalliset esitteet • Materiaalin käyttö, esim. eri yksiköihin lainattavissa oleva liikennepaketti. 			
Henkilökunta	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökunnan koulutus • Henkilökunnan oma esimerkkikäyttäytyminen • Asianmukainen materiaali käyttöön • Pidetään suunnitelma ajan tasalla • Muuttuneista liikennejärjestelyistä tiedottaminen 	Esimiestaso	Tarvittaessa	Liikenneturva
Liikennetietämyksen lisääminen		Liikenneturva		
Lasten kuljetus päivähoitoon	<p>Vanhempainillassa keskustellaan lasten kuljetuksen liikenneturvallisuusasioista ja tehdään yhteinen sopimus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • liikennesääntöjen noudattaminen • turvalaitteiden käyttö • autojen pysäköinti kun viedään lapsi hoitoon 	Päivähoidon henkilökunta	Syksyn ensimmäisessä vanhempain-illassa	Lasten vanhemmat

Esikoulu

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Turvallinen liikkuminen liikenteessä ja turvallinen esikoulumatka</p> <p>Liikenteen havainnoinnin kehittäminen</p> <p>Leikki- ja liikennealueen erottaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan esikoulu- ja koulumatkan kulkemista ja liikkumista retkien yhteydessä • Ryhmässä liikkuminen • Koulu- ja harrastusmatkat kuljetaan jalan • Havainnointitehtäviä • Vanhemmille tietoa turvallisuudesta koulureitistä • Liikennemerkeihin tutustuminen 	<p>Vanhemmat</p> <p>Opettajat</p> <p>Rehtori</p> <p>Päiväkodin henkilöstö</p> <p>Avoim varhaiskasvatus</p>	<p>Syksy, integroimalla koko lukuvuoden ajan</p>	<p>Vanhemmat, vanhempainyhdistykset</p> <p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p>
Turvavälineiden käytön lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Heijastimen ja heijastinliivien käytön lisääminen, esikoululaisille hankitaan vuosittain heijastinliivit • Turvavyön käyttö ja turvaistuimet, lapsen sijoittaminen autoon • Pyöräilykypärän käyttö 	<p>Koulutoimen ja päivähoidon henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>MLL</p> <p>Liikenneturva</p>
Liikennetietämyksen lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Poliisin vierailu • Vanhempainillat, kirjalliset esitteet, liikennepaketit • Aikuisten asiallisen asenteen välittäminen lapsille 	Opettajat	Keväällä, kesällä ennen koulun alkua	<p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p>

1-2-luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Lapsi liikkuu turvallisesti koulussa ja koulumatkalla</p> <p>Koulumatkat ja harrastusmatkat kuljetaan jalan</p> <p>Lapsi osaa liikkua suojatiellä ja kevyen liikenteen väylällä.</p> <p>Lapsi tietää turvalliset leikkipaikat ja osaa mennä sinne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoittelua koulussa ja koulun alueella sekä lähiympäristössä. • Vanhemmille tietoa turvallisuudesta koulureitistä • Sääntöjen noudattaminen. • Havainnointitehtäviä • Oppitunneilla opetellaan teoriaa. • Koulun ympäristöön tutustuminen 	<p>Opettajat, rehtori</p>	<p>Syksy, kevät</p>	<p>Vanhemmat</p> <p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>
Käytän heijastinta.	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikille heijastimet, heijastimen käytön opettelu • Erityistä huomiota kiinnitetään jalankulkijan näkyvyyteen; heijastimen ja heijastinliivien käyttöön. 	<p>Koulutoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>Opetustoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>MLL</p> <p>Liikenneturva</p>
Pyöräilykypärän käytön parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Kypärän käytön suositus. 	Opettajat		Vanhemmat
Liikennemerkkien tunnistaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Vierailu liikennepuistossa mahdollisuuksien mukaan. • Oppitunneilla teoriaa. 			Vanhempainyhdistykset
Pyörällä ajamisen harjoittelu ja pyöräkortin suorittaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoittelua koulun pihalla, pyöräkortin suorittaminen • Polkupyöräretki • 2. lk polkupyörätesti / ajotaitotesti. • Polkupyörän huolto ja "katsastus" 			Poliisi

3-4 –luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Jalankulkijaa ja pyöräilijää koskevat liik.merkit ja säännöt</p> <p>Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen</p> <p>Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen parantaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Käydään läpi liik. merkit ja liik.säännöt • Oppitunneilla opetellaan teoriaa • Liikenteen havainnoinnin kehittäminen • Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. • Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen • Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. 	<p>Opettajat</p> <p>Koulutoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Vapaa-aikaohjaaja</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>Opetustoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Vapaa-aikaohjaaja</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p> <p>Liikenneturva</p> <p>Poliisi</p>
Turvavälineiden käyttö	<ul style="list-style-type: none"> • Heijastin-kampanja pimeän ajan alkaessa 			
Käytän pyöräilykypärää.	<ul style="list-style-type: none"> • Kypäräpakko koulussa, voi vaatia vanhempien 	Opettajat,	Syksy,	Poliisi

	kanssa yhteisellä sopimuksella	vanhemmat	kevät	Liikenneturva Vanhemmat
Hallitsen pyörällä ajamisen.	<ul style="list-style-type: none"> Vierailu liikennepuistossa mahd. mukaan, harj. koulun pihalla. Polkupyöräretki Polkupyörän huolto ja "katsastus" 			
Osaan liikkua turvallisesti pimeässä.	<ul style="list-style-type: none"> Tutustutaan jalankulkijan ja pyörän heijastimiin ja valaisimiin. 	Opettajat Vanhemmat	Syksy	Liikenneturva

5-6-luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Kerrataan jalankulkijaa ja pyöräilijää koskevat liikennemerkit ja liik.säännöt syventävästi Tehostettu aikaisemman opitun kertaus, laajempi perehtyminen kotiseudun liikenteeseen. Vuodenaikojen vaikutus liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> Mahdollisuuksien mukaan poliisin vierailu, liikennepuistokäynti Polkupyöräretki 	Opettajat, vanhemmat	Kevät/ syksy	Poliisi
Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen Polkupyöräilijällä käytetään pyöräilykypärää Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. 	Koulutoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät		Opetustoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi
Näen ja näyn pimeässä.	<ul style="list-style-type: none"> Kertaus heijastimien ja pyörän valojen käytöstä Heijastin-kampanja pimeän ajan alkaessa 		Syksy, Tammi-helmikuu	
Varon liikkaalla	<ul style="list-style-type: none"> Tutustutaan talven vaatimuksiin. 			
Huolehdiin pyörästäni.	<ul style="list-style-type: none"> Kerrotaan mitä pyörän huoltoon kuuluu, "pyörän kuntokortti" 	Luokanopettaja	Kevät	Kehy-paja, vanhemmat

7-9-luokkalaiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Nuori vastuullisena jalankulkijana ja pyöräilijänä, mm. pyöräilykypärän käyttö	<ul style="list-style-type: none"> Liikennesääntöjen syventävä kertaus. Tietoiskuja 	Terveystiedon opettajat, vanhemmat	Syksy	Poliisi, liikenneturva Asiantuntijat
Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen Parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen Heijastin kampanja Polkupyöräilijällä käytetään pyöräilykypärää Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. Ensiavun alkeet 	Koulutoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät		Opetustoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi SPR
Nuori osaa ottaa toisetkin huomioon liikenteessä ja toimia vastuullisesti	<ul style="list-style-type: none"> Vierailijoita ja vierailuja asennekasvatusta, valistustilaisuuksia esim. liikenne ja päihteet. 			
Pidän moponi/polkipyöräni kunnossa. Osaan ajaa mopolla turvallisesti ja liikennesääntöjä noudattaen. Mopojen virittämisen seuraukset.	<ul style="list-style-type: none"> Mopon huoltoa Pyörän kunnosta huolehtiminen (valot, jarrut, äänet, renkaat) Mopoilijoiden tietoisku Säännöt ja turvallisuus (opetussuunnitelma). Opetetaan missä saa ajaa Nopeusrajoituksien opettelu Kypärän käyttö Muu liikenteen huomiointi Poliisi järjestää moporatsian koululla Rakennettuun ympäristöön tutustuminen 	Teknisen työn opettajat Terveystiedon opettajat Huoltajat Opettajat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät	Kevät	Kehy-paja Poliisi Liikenneturva Poliisi, Opettajat Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi
Uudet kuluaajoneuvot (mm. mopot, moonkijat ym).	<ul style="list-style-type: none"> Tietoa uusista ajoneuvoista, ja niillä liikkumisesta. 	Terveystiedon opettajat		Liikenneturva Poliisi
Mootorikelkkailu ja traktorilla ajo sekä vesillä liikkuminen oppilaille ja vanhemmille	<ul style="list-style-type: none"> Oppitunneilla opetellaan teoriaa Käytännön harjoituksia ajoreiteistä, ajonopeuksista ja yleisestä varovaisuudesta Kelkan/traktorin kunnosta huolehtiminen (valot, jarrut, äänet...) Kypärä pakollinen kelkkaillessa Rakennettuun ympäristöön tutustuminen ja siihen vaikuttaminen 	Opettajat		Poliisi Liikenneturva Vanhemmat Mootorikelkkakerho
Raittius liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> Alkoholin ja muiden huumainien aineiden vaarallisuus liikenteessä 	Opettajat		<ul style="list-style-type: none"> Vanhemmat Poliisi Liikenneturva Terveydenhoitaja Pelastuslaitos Autokoulu

Lukio ja ammattioppilaitos

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuus elämänlaadun osatekijänä.	Keskusteluja liikenneasioista, Liikenneympäristön tarkastelua, suunnittelua, valistustilaisuuksia eri teemoista vuosittain, esim. liikenne ja päihteet. Kannustetaan viisaisiin kulkutapavalintoihin	Opettajat (psykologia, fysiikka, liikunta). Oppilas itse	jatkuvasti	Liikenteen asiantuntijat, tekninen toimi, poliisi, autokoulut
Turvallinen liikkuminen jalankulkijana, pyöräilijänä ja mopoiijana liikennesääntöjen mukaan. - EA-taidot	Asennekasvatus	Vanhemmat Opettajat Poliisi Liikenneturva		
Autoilu	<ul style="list-style-type: none"> Oppitunneilla teoriaa ja käytännön ohjeita (esim. turhan katurallin vähentäminen) Käytännön harjoituksia: autokoulussa ja vanhempien kanssa Nopeuden mittaukset Rakennettuun ympäristöön tutustuminen ja siihen vaikuttaminen 		Keväällä ennen kesäkauden ajeluaita	Opettajat Poliisi Liikenneturva Vanhemmat Team Sonkajärvi Sonkajärvellä

Liikunta-, nuoriso- ja vapaa-aikatoimi

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikennekasvatus osana nuorisotilojen avointen ovien -toimintaa	Teemailtoja: mm heijastin-ilta Syksyisin (oman heijastimen teko, heijastimen merkitys), Liikennekasvatukseen liittyvät elokuvat, vierailijat: poliisi, palolaitos/hätäpäivystys sekä nuorisotiloilla materiaalia aiheesta (liikennemerkkikysely, erilaisia testejä, nettilinkkiluettelo, julisteet jne.)	nuoriso-ohjaajat		Poliisi Liikenneturva Pelastuslaitos Koulut (kerhotoiminta)
Liikennekasvatusta tapahtumien ja retkien yhteydessä	Ohjeistus esim. liikkuminen ja liikenneturvallisuus vieraassa kaupungissa, ulkotapahtumissa liikennekasvatuspisteitä, 5.-6.luokille liikennepuistotapahtuma,	nuoriso-ohjaajat		Koulut
Liikennekasvatusta muussa nuorisotyössä	Twist-jaksoilla ja Tytöt Toimii -toiminnassa liikennekasvatusta	nuoriso-ohjaajat		
Nuorisotyöntekijöiden ja seuratoimijoiden liikennekasvatuskoulutus / yhteisenä koko Ylä-Savossa	Nuorisotyöntekijöille ja seuratoimijoille liikennekasvatukseen liittyvää koulutusta (ideoita toimintaan) Liikenneturvallisuus ottelu- ja harjoitusmatkoilla, teemana vuosittain pidettävässä seurapalaverissa.	nuorisohjaajat/ liikuntatoimi		Liikenneturva Urheiluseurat
Pyöräilijät (yli 13v.)	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Kypärän tekeminen tutuksi Liikennesääntöjen kertaaminen 	Nuorisotoimi		Autokoulu, Motokööri, Liikenneturva ja poliisi
Kevytmoottoripyöräkortin Juuri saaneet	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Taitoajon opettelu Liikennesääntöjen kertaus Moottoripyörän hallinta Valvotaan nuorten käyttäytymistä liikenteessä	Nuorisotoimi		Autokoulu, Motokööri, Liikenneturva ja poliisi valmentajat
Ajokortin juuri saaneet	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Liikennesääntöjen kertaaminen Korttelirallista huomauttaminen Toisten kunnioittaminen liikenteessä Esitetään nuorille mitä voi seurata kaahaamisesta, valvotaan ja puututaan toimintaan osallistuvien nuorten kaahaamiseen	Nuorisotoimi		Autokoulu, Liikenneturva ja poliisi
Urheiluseurojen junnut: Turvallinen harjoitusmatka Kypäräpakko kaikissa urheiluseuroissa	Valmentajat/ vetäjät pitävät tietoisuutta liikenneturvallisuudesta Kypäräpakko kampanja kaikissa urheiluseuroissa	Valmentajat/ vetäjät		
Otetaan liikenneturvallisuus osaksi joukkueiden/ seurojen sääntöjä Liikennesääntöjen oppiminen Ryhmänä liikkuminen	Kerrataan liikennesääntöjä harjoitustilanteiden yhteydessä Turnauksissa ja pelimatkoilla opetellaan liikkumaan turvallisesti ja oikein liikenteessä Joukkueen / seuran sääntöjenrikkomisesta seuraa joukkueen itsensä määrittelemä sanktio	Valmentajat		Valmentajat/ vanhemmat/ Joukkueenjohtajat
Urheiluvien lasten ja nuorten vanhemmat	Kiireettömyys harjoitus/ kilpailumatkoilla: Vanhemmat ohjaavat lasta omalla esimerkillään kohti turvallisempaa liikennettä, Suunnitellaan kilpailu- ja harjoitusmatkat siten ettei matkalla tarvitse kiirehtiä			
Eläinten kanssa liikkuvat	Vähennetään koirien ulkoiluttamista urheilualueilla ja hiihtoladuilla: Tiedotetaan näkyvästi järjestyksellään kielästä toiminnasta Vähennetään hevosurheilua pururadoilla/ kelkkareiteillä: Tiedotetaan näkyvästi järjestyksellään kielästä toiminnasta			Liikuntalaitos/ poliisi
Autokoulu	Näkyvyys tiellä: Pitkien valojen käyttö, Heijastimet	Autokoulu		

PERUSTURVA

Vanhukset sekä aisti- ja liikuntarajoitteiset sekä aikuiset kehitysvammaiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Turvallinen liikkuminen liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> • Terveystilan arviointi ja tutkimukset; tasapaino, näkö, kuulo, reaktiokyky. • Ajokyvyn arviointi. • Ajotaitokokeeseen ohjaaminen tarvittaessa tai ajokortin epääminen. • Tiedotetaan lääkkeiden ja päihteiden käytön vaikutuksesta ajokykyyn. • Yleisen valistuksen lisääminen mm. muistiongelmainen liikenteessä • Ohjattu harjoittelu käytännön tilanteissa 	Lääkäri Hoitohenkilöstö Omais	Jatkuvaa Kotikäynnin Vastaanotto käynnit Tiedotusta vuosittain esim. tapahtumien yhteydessä	Poliisi Järjestöt, apteekit Kehitysvammahuolto Asumisyksiköt (tukiasunnot, palvelukodit) Kotihoito Eläkeläisjärjestöt
Liikennetietämyksen lisääminen (asiakkaat, henkilökunta)	<ul style="list-style-type: none"> • Tiedotus- ja koulutustilaisuudet, teemapäivät, tiedotteet. • Liikenneosaamisen ylläpitäminen keinoina esim. ikäihmisille suunnattu autoilukurssi, ajosyyntirata • Koulutus- ja tiedotustilaisuudet ikäihmisten autoilusta (liikennesääntöjen kertaaminen, informaatiota reaktioajasta jne). • Heijastinkampanja, turvaliivit pimeällä liikkuville työntekijöille. 	Henkilöstö Esimiehet/johto		Eri viranomaiset ja järjestöt; Poliisi, Liikenneturva
Liikkumiseen sopiva ja turvallinen apuväline esim. rollaattori, potkupyörä jne. Apuvälineen oikeanlainen käyttö Turvaväiden ja varusteiden käytön lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Apuvälineen arviointi ja henkilökohtainen ohjaus sekä huolto. • Henkilökohtainen ohjaus turvavälineiden käyttöön esim. kotikäynnillä. • Apuvälineiden kunnon tarkistaminen. • Liukastumisen ehkäisy. • Kotikäynnillä tarkistetaan asiakkaan liikkuminen ja arvioidaan selviytyminen liikenteessä apuvälineen kanssa. • Teemapäivät, tiedotus ja koulutus 	Fysioterapeutti Hoitohenkilöstö Oma hoitaja Perusturva (kuntoutus, kotihoidon henkilöstö).	Vuositain syksyllä esim. vanhustapahtumien yhteydessä	Palvelukeskus/järjestöt/eri viranomaisatohot Fysioterapia Kehitysvammahuolto poliisi, Liikenneturva
Kehitysvammaiset, vammaiset ja mielenterveyskuntoutujat	<ul style="list-style-type: none"> • Turvaliiveistä ja liukuesteistä tiedottaminen asiakastyössä • Ajokyvyn arvioinnit • Lääkkeiden vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen kerrotaan lääkkeen määräämisen yhteydessä • Apuvälineiden (pyörätuolit, rollaattorit) käytössä opastetaan • Varmistetaan esteetön kulku julkisissa rakennuksissa 	Asiakkaat - perusturvan henkilöstö		Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö - Poliisi - Yhdistykset - Vanhus- ja vammaisneuvosto - Liikenneturva
Turvallinen liikkuminen vesillä	Keinoina keskustelut asiakaskäynnillä, lisäksi teematilaisuudet, joissa aihe esillä (veneilyliivit, naskalit ym) Teemapäivä koskien kalastamista, pilkkimistä ja vesillä liikkumista	Perusturva		yhteistyökumppanit
Lääkkeiden haittavaikutuksista tiedottaminen	Lääkkeiden vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen kerrotaan lääkkeen määräämisen yhteydessä	Apteekit ja perusturva		
Turvalliset kuljetuspalvelut ja joukkoliikenne Palveluliikenteen hyödyntäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Tehokkaampi tiedotus • Tarvittaessa henkilökohtaisen avustajan tai muun saattajan järjestäminen • Saattoapu ja asianmukainen varustelu autoissa • Ammattiautoilijoiden ym. kouluttaminen/kehitysvammatietouden antaminen 	Perusturva ja logistikko		Kehitysvammahuolto • Sosiaalitoimi • Terveystoimi

Lasten- ja äitiysneuvola

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Odottavat äidit ja perheet, alle kouluikäiset lapset. Turvalaitteiden käytön lisääminen Oikeiden liikennetietojen ja asenteiden edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökohtainen ohjaus turvavälineiden käyttöön • Odottavat äidit ja turvavyö/turvatyyny. • Vauvat ja turvakaukalo/-verkko. • Leikki-ikäiset ja turvaistuin • Heijastimien, turvaliivien ja heijastavien vaatteiden käytön ohjaus pimeässä liikuttaessa. • Pyörän turvaistuimen ja pyöräilykypärän käytön ohjaus. • Perheen kanssa keskustellaan lasten turvallisesta kuljettamisesta. Tarjotaan mahdollisuus vuokrata neuvolasta turvaistuin. • Jaetaan esitteitä (esim. Näin lapsi matkustaa turvallisesti autossa) • Esitemateriaalia saatavilla neuvolasta ja päivähoitosta • Päivähoidon kuukausikirjeet asiakkaille ja henkilöstölle • Vanhempainillat • Tapaturmapäivä keväällä ja syksyllä 	Äitiys- ja lastenneuvola terveydenhoitajat Vanhemmat Turvakaukalon vuokraajat Perhevalmennus Päivähoidon henkilöstö - Seurakunnan kerho-ohjaajat	Perhevalmennus/ lastenhoitotunnit Koti-käynnit Äitiys- ja lastenneuvola-käynnit Ohjaus on jatkuvaa	SPR - Neuvolat - Päivähoito - MLL - Seurakunta - Liikenneturva

	(ajankohtaan liittyvä liikenneturvallisuusteema) • Lapsen ikätasoon liittyvä opastus ja neuvonta			
Koulumatkan turvallisuus	Keskustelussa korostetaan vanhempien vastuuta lasten turvallisesta liikkumisesta ja vanhempien esimerkkinä olemisesta. Kouluuntulotarkastus / keskustelu	Kouluterveydenhuolto	6-7 vuotiaat	
Henkilöstön tietämystä liikenneturvasioissa lisätään koulutuksella; yhteistyö Liikenneturvan kanssa	Henkilöstölle tiedotetaan paikkakunnan liikenneturvallisuuden ongelmista (kyselyn tulokset) infotilaisuudella ja lehdistötiedotteella Henkilökunnan esimerkillinen ja turvallinen liikkuminen • Liikenneturvallisuustietämyksen ajantasaistaminen ja lisääminen • Liikkumisongelmien ja vaarapaikkojen selvittäminen ja tiedottaminen tekniseen toimeen ja ELY-keskukseen -> henkilöstön koulutus, yhteistyöpalaverit, tiedotus	KVT-ryhmä Esimiehet		Liikenneturva Poliisi henkilöstö Vanhemmat Yhteistyökumppanit

Terveyskeskuslääkärin ja hoitajan vastaanotot

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Vastaanoton asiakkaat/potilaat, erityisesti huomioitava: • Ajokorttitodistusta hakevat • Lääkkeitä ja päihteitä käyttävät iäkkäät ja vajaakuntoiset • Liikenteessä vain ajokykyiset	• Hyvä tarkoituksenmukainen ikääntyvien ja vajaakuntoisten ajokyvyn arviointi ajokorttia uusittaessa. Kiinnitetään huomio myös kuulon ja näön tarkastuksiin. Havainto- ja reaktiokyvyn huomiointi, hyvä kansansairauksien hoitotasapaino. • Rohkea puuttuminen asiakkaan tilanteen muuttuessa. Tieliikennelain 1132/2004 mukainen lääkärin ilmoitusvelvollisuus ajoterveysasioissa. • Henkilökohtainen ohjaus havainto- ja suorituskäytön vaikuttavien lääkkeitä määrättäessä • Päihteiden käytöstä ja sen vaikutuksesta keskustellaan ja korostetaan asiakkaan omaa vastuuta reaktionopeuden muuttuessa	Hoitohenkilökunta Lääkärit Potilaiden omavastuu	Jatkuva Vastaanottokäyntien yhteydessä Kampanjat esim. liikunta- ja terveysmessut	Liikenneturva
Terveyskeskuksen osastoilta kotiutuvat, sairaudesta ja toimenpiteestä toipuvat Liikkumiseen sopiva oikea ja turvallinen apuväline sitä tarvitsevalle	• Henkilökohtainen ohjaus sairauden tai toimenpiteen vaikutuksesta havintokäytön. • Apuvälinehankinnoissa ohjataan fysioterapeutille (apuvälineen arviointi, sovitus ja opastus)	Hoitohenkilökunta Lääkärit Fysioterapeutti	Kotiutumisen yhteydessä	
Turvallinen liikkuminen ympäristössä mm. terveysaseman piha-alueilla	• Talvella ohjataan heijastimien, jääpiikin ja jalkineiden liukuesteiden käyttöön. • Osallistutaan ja vaikutetaan ympäristön liikenneturvallisuuteen ja sen parantamiseen asiakkaan näkökulmasta (esim. invalidit ja pyörätuolilla liikkujat)			Poliisi Kunta Tekninen virasto KKI Potilasjärjestöt
Päihtyneenä ajaminen vähenee asiakasryhmän sisällä	• Ajokyvynarviointi • MINI-interventio • Puheeksi ottaminen sosiaalitoimisto-käyntien yhteydessä	Asiakkaat Sosiaalityöntekijä Lääkärit Sairaanhoidajat		- Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö - Poliisi - A-kilta

Työterveyshuolto: työikäiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Näkökyvyn ylläpitäminen	Näkö tutkimus ja keskustelu näkemisen tärkeydestä liikenteessä.	Terveydenhoitaja Lääkäri Poliisi	Jatkuva Työterveys-tarkastukset	Työsuojelu
Turvavyön käyttö Pyöräilykypärän käytön lisääminen Heijastimien käytön lisääminen Rullaluistelijat	• Esitteet ja ohjaus • Oma esimerkki • Keskustelu kypärän ja heijastimien käytön tärkeydestä • Heijastimien jakaminen • Keskustelu kypärän ja muiden suojainten käytön tärkeydestä	Oma vastuu	Terv. tark., shkäynnit tapahtumien yhteydessä Syksy	KKI Vakuutusyhtiöt
Päihteiden käytön vähentäminen	Päihteiden käytön seuranta ja keskustelut. Päihdevalistus ja riittävä kontrollointi mm. ajokorttiseuranta	Terveydenhoitaja Lääkäri Oma vastuu	Sh (Työ)-terveys-tarkastukset	Työnantaja Työvoimaohjaaja Kuntoutuspsykologi Sosiaalityöntekijät Terveystietokeskus Mielenterveys- ja päihde-yksikkö
Levon merkityksen ja väsyneenä ajamisen vaarojen korostaminen liikenteessä työtä tekeville.	Keskustelu väsymisen, stressin ja mielen tilan vaihtelun vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen. Valaistus	Työsuojelu Oma vastuu	Työterveys-tarkastukset	Työnantaja

Työmatkojen turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Julisteet ja esitteet • Tietoiskut ja koulutus esim. autoa työssään käyttävien jatkokoulutus mahdollisuuksien mukaan. • Keskustelut terveystarkastuksessa aiheina mm. -työkunnon ylläpitäminen, työn tauottaminen, alkoholi ja lepo • Liikenneturvallisuusasenteisiin vaikuttaminen opittamalla esillä aiheeseen liittyviä julisteita terveyskeskuksen odotusaulassa 	Työterveyshoitajat ja lääkärit aloitteellisena (Työpaikat vastuullisina) Työsuojelu	Jatkuvaa Työolosuhdeselvitysten yhteydessä työpaikkakäynneillä.	Työpaikat Liikenneturva Työsuojelu
Ammattiautoilijat	<p>Ammattiautoilijoille työterveyshuollossa neuvontaa aiheina ajoneuvon ja kuljettajan ajokunto sekä ajoajat</p> <p>Parempi asennoituminen liikenteeseen: Koulutus, työkyvyn parantaminen</p>	Työterveyshuolto Yrittäjät		Liikennekoulut
Henkilökunta tietää turvallisuusrisikit ja osaa antaa turvallisuusvalistusta	<p>Koulutus mm. päihteiden ja lääkkeiden vaikutuksesta ajokykyyn ja liikuntakykyyn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Muistetaan kertoa lääkkeiden vaikutus liikenteeseen • Jaettava valistusmateriaali 	Terveystoimi		Koko terveystoimiston henkilökunta • Järjestöt • Yhdistykset
Turvallisuus työpaikoilla	Työpaikkakäynnit, valistus ja ohjaus	Terveystoimi		Työterveyshuolto • Työyhteisö /Maatilat

TEKNINEN TOIMI

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuuden kehityksen seuranta ja liikennekäyttäytymisen Parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Onnettomuusrekisterin ylläpito, analysointi ja tiedottaminen Liikennekäyttäytymisen seuranta 	Teknisen toimen vastuuhenkilö It-ryhmässä	Jatkuva Kahden vuoden välein	Poliisi, tiedotusvälineet
Liikenneympäristön parantaminen Liikenneturvallisuuden huomioiminen katusuunnittelussa Esteettömän liikkumisen turvaaminen katurakenteilla	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden huomioon ottaminen maankäytön ja liikenneympäristön suunnittelussa Osallistuva suunnittelu Kaavoituksen liikenneturvallisuustarkastelut Yhteistyö eri suunnittelutahojen välillä Suunnitelman tarkastaminen esteettömyyden osalta Työn aikaisten liikenteen ohjaussuunnitelmien laatiminen Rakentajan laatujärjestelmässä Liikenneturvallisuusasioiden hoitaminen 	Tekninen toimi - Kaavoitus - Katusuunnittelu - Kadun rakentamisesta vastaavat organisaatio	Jatkuva	Maankäyttö, poliisi, Liikenneturvallisuustoimija, ELY Tekninen osasto - Konsultti
Vuorovaikutus liikenneturvallisuuteen liittyvissä asioissa	<ul style="list-style-type: none"> Suunnitelmista tiedottaminen ja kuuleminen Merkittävistä liikenneympäristön muutoksista ja työmaajärjestelyistä tiedottaminen 	Tekninen toimi, kunnossapito	Jatkuva 1 – 3 Päivää ennen työmaan aloitusta	Tiedotusvälineet
Liikenneympäristöön vaikuttavat viranhaltijat ja luottamushenkilöt	<ul style="list-style-type: none"> Koulutus suunnittelussa huomioitavista Liikenneturvallisuusnäkökohdista 	Tekninen johtaja,	Jatkuva	Liikenneturva, poliisi, ELY
Kaikki kunnan työntekijät	<ul style="list-style-type: none"> Työsuojelutoimintasuunnitelman mukaisesti vaarojen ja riskien arviointi mtös työmatkoilla 	Palvelukeskusten johto ja esimiehet Työteveyshuolto Työsuojelu		Liikenneturva
Työturvallisuus ja Työmatkaturvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> Vaarojen arviointi palvelukeskuksittain, päivitys työsuojelutoimintaohjelman mukaisesti Henkilökunnan oma esimerkki turvallisesta liikkumisesta työaikana ja vapaa-aikana Liikennekasvatus, tiedotus ja koulutus Pidetään turvavarusteet kunnossa ja huolehditaan siitä, että henkilöstö käyttää niitä työtehtävissään. Hankitaan palvelualueelle satunnaisesti maastossa liikkuvalla henkilöstölle turvaliivit. Hankitaan pelastusliivit palvelualueen käyttöön. Otetaan käyttöön henkilöstön turvavälineiden käytön sitoumuslomake. Maastomittaushenkilöstö osallistuu Tieturvakoulutusohjelmaan 	Esimies, työsuojelupäällikkö, Työsuojeluvaltuutetut	Jatkuva	Palvelukeskusten johto ja esimiehet, työterveyshuolto, työsuojeluvaltuutetut poliisi, Liikenneturva
Kaikki tien käyttäjät	<ul style="list-style-type: none"> Hälytysajoneuvon kohtaaminen, onnettomuuspaikan ohittaminen: Oikea käyttäytyminen em. tilanteessa 	Autokoulu, liikennevalistusta tekevät järjestöt	Tiedotus, koulutus	
Suuret ajoneuvot, Paikoitus	<ul style="list-style-type: none"> Vähemmän häiriötä muille ihmisille: Erilliset isot paikoitusalueet teiden varsille tai muihin paikkoihin 	Kunta, kaavoituksesta vastaavat		Kunta, ELY
Katualueella ja yleisillä teillä toimivat urakoitsijat: - Liikenteen ohjauksen toteuttaminen ohjeiden mukaan - Työntekijöiden liikenneturvallisuuskoulutuksen lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> Kadun- ja tienpitäjän antamat yksityiskohtaiset ohjeet Työluvat ja siihen liittyvät suunnitelmat Edellytetään Tie- tai Katuturva koulutusta katualueella työskenteleviltä 	Katu- ja tiealuetta hallinnoivat organisaatiot		Tekninen toimi - ELY
Rakennusvalvonta: Esteettömän ja turvallisen asuin- ja liikenneympäristön edistäminen rakentamisen ohjaamisessa.	<ul style="list-style-type: none"> Lupa-asioissa kiinnitetään entistä enemmän huomiota piha-alueiden esteettömyyteen ja niillä liikennöintiin sekä turvallisiin liittymäratkaisuihin. 	Rakennustarkastaja		
Yksityistiet	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuusnäkökohdat sekä perusparantamisen että kunnossapidon avustuksiin Yksityisteiden perusparantamisen ja kunnossapidon opastaminen ja ohjaus Avustusten käytön valvonta liikenneturvallisuustyön osalta 	Tienpitäjät	Ympäri vuoden	Tien käyttäjät
Rautatiet	<ul style="list-style-type: none"> Tasoristeykset Liikenneturvallisuusnäkökohtien mukainen hoito 	Liikennevirasto P-S Ely-keskus Yksityisteiden tienpitäjä	Talvi- ja kesäkausi	Tien käyttäjät Rautatien käyttäjä

MAASEUTUTOIMI

<p>Traktorit ja työkoneet kunnossa</p> <ul style="list-style-type: none"> ajoneuvojen valot kunnossa, leveän kuljetuksen merkinnät hitaan ajoneuvon heijastimet kunnossa kuljetusten järjestäminen mahdollisuuksien mukaan keliirikkokauden ulkopuolella kuormien kunnollinen kiinnittäminen muun liikenteen huomioiminen, ohitus tilanteet pihojen liikennejärjestelyt tilalla selkeät ohjeet vaaratilanteiden varalle puutavaran kuormausta maantieltä käsin 	<p>-> poliisiviranomaiset erilaisilla teemapäivillä ja kylillä "tupa illoissa"</p> <ul style="list-style-type: none"> maataloustuottajat omilla tilaisuuksissaan maatalousyrittäjien koulutuksissa työsuojeluviranomaiset tuottajien tilaisuuksissa kootun kirjallisen tietopaketin toimittaminen maatalousyrittäjille tärkeistä asioista mm. kunnan maataloustoimen kautta aina tarvittaessa rakennussuunnitelmissa ja pihasuunnitelmissa huomioitava liikennejärjestelyt puutavaran kuormausta paikkojen suunnittelu metsähoitosuunnitelmiin 	<p>MTK</p>	<p>Jatkuva</p>	<p>MTK/ maatalousyrittäjät</p> <ul style="list-style-type: none"> Maaseutuseura Pemo:n maatalousopetus Työterveyshuolto <p>MTK-Pohjois-Savo, paikalliset MTK yhdistykset</p> <ul style="list-style-type: none"> poliisi maasutuasiamies, palveluvastaavat Itä-Maito metsälautakunta ja metsänhoitoyhdistykset ELY-keskus
<p>Tiellä liikkujien käyttäytyminen ja muiden liikkujien huomioiminen</p>	<p>Autoilijat osaisivat huomioida traktori ym. raskaan liikenteen ja päinvastoin: Tiedottaminen ja asennemuokkaus</p>	<p>Autokoulut</p> <p>ItäMaito</p>	<p>Jatkuva</p>	<p>Autokoulut</p> <ul style="list-style-type: none"> MTK/ maatalousyrittäjät Liikenneturva Pemo:n maatalousopetus Valio Liikennöitsijät
<p>Lomittajien ym. maataloudessa työskentelevien henkilöiden työ- ja turvallisuuden parantaminen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> riittävän ajan varaaminen työmatkoihin maatilojen työkalu- ja koneisiin perehtyminen riittävästi ennen niillä liikennöintiä yleisillä liikenneväylillä työturvallisuusnäkökohdat huomioon tilojen katsottava, että koneiden suojat ja turvalaitteet ovat kunnossa lomittajien täydennyskoulutuksessa kiinnitetään huomiota ko. asioihin <p>Lomittajien tietotaidon lisääminen</p> <ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuus osaksi lomittajien koulutusta 	<p>Lomituspalvelut kunta ja täydennyskoulutusta harjoittavat</p> <ul style="list-style-type: none"> MTK työterveyshuolto kuljetusyrittäjät yrittäjien omat kanavat ja maataloustuottajat 		<p>Lomituspalvelut</p> <p>Maatalousyrittäjät</p> <p>Työterveyshuolto</p> <p>Yhteisalueen lomittajat</p> <p>koulutussuunnittelusta vastaavat, Peltosalmen maatalousoppilaitos,</p> <p>työsuojeluviranomaiset</p>

ESIMERKKEJÄ LIIKENNETURVALLISUUDEN SEURANTAAN KÄYTETTÄVISTÄ MITTAREISTA

Mittari	Yksikkö	Vastuutaho/ tiedon tuottaja
Henkilövahinkoon johtaneet onnettomuudet	onn./ v	Poliisi, ELY
Henkilövahingot (loukkaantuneet, kuolleet)	henkilöä	Poliisi, ELY
Liikenteen turvattomaksi kokevat asukkaat	%	Kunta (kyselyt)
Liikennetiedotus- ja koulutustilaisuudet kunnassa	kpl	Kunta
Liikenneturvallisuutta käsittelevät jutut lehdessä	kpl	Kunta
Ensiavun peruskurssin (EA1) käyneet henkilöt	%	Kunta
Vaaralliset katu- tai tieosuudet	km	Kunta (kyselyt)
Vaaralliset liittymät	kpl	Kunta (kyselyt)
Liikenneturvallisuuskoulutukseen osallistuneet koulukuljettajat	%	Kunta, sivistystoimi
Heijastimen käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Pyöräilykypärän käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Turvavyön käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Kiinnijääneet rattijuopot	henk./ v	Poliisi
Yli 10 km/h nop.raj. ylittäneiden osuus	%	Poliisi
Liikenneturvallisuussuunnitelman toimenpiteiden toteutus	%	Kunta, ELY
Liikennemäärien kehitys	ajon./vrk	ELY, Kunta
Kuntalaisten palaute kunnossapidosta	kpl/ v	Kunta, ELY
Asemakaava-alueen ulkopuoliset rakennusluvat	kpl	Kunta
Kunnan liikenneturvallisuusryhmän kokoontumiset	kpl	Kunta
Osallistumisaktiivisuus liikenneturvallisuusryhmän kokouksiin	läsnäolo-%	Kunta

HANKEKORTTI

Kuntatiedot:

Kunta:
Siilinjärvi

Hanketiedot:

Hankkeen nimi:

**Mopoliikenteen turvallisuuden parantaminen
Tiedotus ja kasvatus**

Kuntakoodi (Kela): 749

Nykytila:

Siilinjärvellä mopo-onnettomuuksien määrä on suuri, niitä tapahtuu asukasmäärään suhteutettuna lähes kaksinkertaisesti muuhun Suomeen verrattuna. Mopo-onnettomuudet ovat Siilinjärven liikenneonnettomuuksista neljänneksi yleisin onnettomuustyyppi yksittäisonnettomuuksien, risteämisonnettomuuksien ja muu onnettomuusluokkaan luokiteltavien onnettomuuksien jälkeen. Todellisuudessa mopo-onnettomuuksien määrä lienee tilastoissa näkyvää määrää suurempi, sillä kaikki mopo-onnettomuudet eivät tule poliisin tietoon eivätkä siten näy tilastoissa. Mopo-onnettomuuksista yli kaksi kolmannesta tapahtuu taajamissa.

Siilinjärvellä suurin osa onnettomuuksiin joutuneista 15- ja 16-vuotiaista ovat liikkuneet mopolla. Mopoliijoiden osuus on huomattava myös onnettomuuksiin joutuneiden 17- ja 18-vuotiaiden ikäluokissa.

Mopo-onnettomuudet aiheuttavat vuosittain Siilinjärven kunnalle 100 000 euron kustannukset ja laajemmin yhteiskunnalle n. 500 000 euron kustannukset.

Tavoitteet:

Tavoitteena on vähentää mopo-onnettomuuksien määrää asenteisiin ja osaamiseen vaikuttamisen kautta.

Toimenpiteet:

Koulussa tai harrastuksissa

- Onnettomuustarinoiden avulla otetaan keskusteltavaksi erilaisia mopoliikenteen vaara- ja riskitekijöitä.
- Opettaja lukee valitsemansa tarinan oppilaille. Lukemisen jälkeen käydään onnettomuustilanne yhdessä läpi.
- Oppilaat jaetaan pieniin ryhmiin, joissa keskustellaan seuraavista kysymyksistä yksi kerrallaan:
  - o Miksi onnettomuus tapahtui?
  - o Voisiko tuollainen onnettomuus sattua minulle? Miksi voisi sattua? Miksi ei voisi sattua?
  - o Miten onnettomuus olisi voitu estää? Mitkä ratkaisut lievensivät onnettomuuden seurauksia?
- Vastaukset ja ajatukset puretaan joko kysymys kerrallaan tai kaikki yhdellä kertaa. Niistä keskustellaan yhdessä.

Lisätietoja: Liikenneturva.fi. mopotarinat

Vanhempien valistaminen

- Mopoilu on tärkeä teema yläkouluikäisten vanhempien tiedotuksessa
- Teeman voi nostaa esiin:
  - o Vanhempainilloissa
  - o Wilma tiedottamisessa
- Tiedottamisessa käytettävä hyvä kanava on vanhemmille suunnatut mopovideot:
<https://www.liikenneturva.fi/fi/ajankohtaista/tiedote/liikenneturvan-mopovideot-antavat-vanhemmille-tyokaluja-puuttua-virittamiseen>
- Hyvä paketti löytyy myös Trafín sivuilta
https://www.trafi.fi/mopoilu/tietopaketti_vanhemmillemopoilon_riskit

Lisätietoja: Trafi, mopoilon turvallisuus ja Liikenneturva.fi, mopotarinat

Nuoriso- ja vapaa-aikatoimessa

- Nuoriso- ja vapaa-aikatoimessa hyviä tapoja puuttua mopoiluun ovat tiedottaminen, valistaminen ja palkitseminen
- Tiedottamisessa aiheina ovat ajankohtaiset teemat mm. keliolosuhteista, varusteista sekä moporeiteistä
- Valistamisen hyviä aineistoja löytyy esimerkiksi Skarppina liikenteessä aineistosta
http://www.liikenneturva.fi/sites/default/files/materiaalit/Opettajille/skarppina_liikenteessa.pdf, tarkkaamattomuudesta
<http://www.liikenneturva.fi/fi/opettajille/ratkaisevat-viisi-sekuntia-peli> tai Liikenneturvan opettajien koulutusaineistoista
- Palkitseminen voi puolestaan olla oikeat varusteet omaavien ja asiallisesti käyttäytyvien mopoliijoiden muistamista nuorisotiloissa

Lisätietoja: Liikenneturva.fi. mopotarinat

Palkitseva valvonta

- Itä-Suomen alueella on meneillään (kevät 2017) kampanja asiallisesti käyttäytyvien mopoliijoiden palkitsemiseksi, kampanjaa toteutetaan yhteistyössä poliisin kanssa
- Mopoilu on pääasiallinen kulkutapa nuorella 2-3 vuotta, joten tien päällä olevat mopoliijat vaihtuvat
- Tämän takia vastaava kampanja on hyvä uusaa 2-3 vuoden välein, jotta toimintatavasta saataisiin paras mahdollinen hyöty aikaan
- Hyviä yhteistyötahoja ovat poliisin ohella mm. ELY-keskus, Itätoimija tai Liikenneturva

SIILINJÄRVI

Taajaman alueelle esitetyt toimenpiteet

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
500	Harjamäentien alikulku	-	-	Väistämisvelvollisuusmerkit tunnelista etelään tuleville pyöräilijöille sekä keskiviiva ja ajosuuntanuolet	2	-	-	1	Kunta
501	Räisäläntie, Koppelontien eteläinen liittymä	-	-	Keskisaareke nykyisen suojatien kohdalle	25	-	-	2	Kunta
502	Kantatie 75 väl. Siilinjoki-Laitilantie	75/1/1230-1530	300	Aidan jatkaminen kantatien 75 välikaistalla Laitilantien liittymään saakka	40	0,004	0,103	2	ELY, kunta
503	Anteronkierto	-	430	Jalankulku- ja pyöräilyväylä Simonsalontieltä päiväkodille	80	-	-	3	Kunta
504	Nilsiantien / Honkamäentien liittymä	75/1/2180	-	Suojatien parantaminen suojatieselvityksen (2015) mukaisesti: Havainnepylväiden lisääminen.	1	0,007	6,940	1	ELY
505	Keskuskortteli	-	-	Keskuskorttelin kehittämissuunnitelman toteuttaminen	-	-	-	-	Kunta
506	Asematie / asemalle vievä väylä	-	-	Suojatien lisääminen asemalle vievälle väylälle	2	-	-	1	Kunta
507	Laitilantie, Honkamäentien liittymä	-	-	Keskisaareke nykyisen suojatien kohdalle	25	-	-	1	Kunta
		-	-	Liittymän jäsentäminen Laitilantien ylittävän suojatien päiden kohdalta.	22	-	-		

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
508	Leppäkaarteentie väl. Honkarannantie - Laitilantie	-	550	Jalankulku- ja pyöräilyväylä puuttuvalle osalle	100	-	-	2	Kunta
		-	-	Pysäköintikielto	1	-	-	1	Kunta
509	Kasurilantie väl. Mantunkuja- Risulantie	-	-	Lisätään moottorikelkkareitin molemmin puolin Kasurilantielle "Muu vaara" - varoitusmerkit sekä lisäkilvet "Moottorikelkkareitti"	1	-	-	2	Kunta
510	Mt 559, Viitonen, välillä Golf tie- Kasurilan hiihtokeskus	559/1/8700-3/1450	2200	Välin kehittäminen taajamamaisena väylänä. (mm. nopeusrajoituksen alentaminen 50 km/h, jalankulku- ja pyöräilyväylä välille Golf tie - Kempeleentie, liittymä- ja rinnakkais- katujärjestelyt, saarekkeelliset suojatiet pysäkkien yhteyteen, istutukset, uuden asuinalueen liittymän suunnittelu, Kasurilan koulun liikennejärjestelyjen parantaminen, koulun liittymän paikan muuttaminen ja väistötie sekä koulun opastaminen)	460	0,181	0,393	3	ELY, kunta
511	Viitonen / Kaskipellontie -liittymä	559/2/816	-	Suojatien parantaminen suojatieselvityksen (2015) mukaan: keskisaarekkeen rakentaminen, ajolinjan levitys, pientareen leventäminen, havainnepylväiden lisääminen, suojatiemaalauksen lyhentäminen, nopeusrajoituksen alentaminen 50 km/h:iin liittymäalueella.	20	0,007	0,350	2	ELY, kunta
512	Mt 559 Viitonen / Mt 16333 Räimäntie	559/2/0	-	Suojatien ylityspituutta lyhennetään kaventamalla Räimäntien liittymää.	10	0,005	0,539	1	ELY, kunta
-	Hamula-keskusta	-	-	Jalankulun ja pyöräilyn viitoitus välillä Hamula - Keskusta (ks. Erillinen suunnitelma)	-	-	-	-	Kunta

SIILINJÄRVI

Toivalan-Vuorelan alueelle esitetyt toimenpiteet

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
513	Sammakkoniementie välillä Simpantie - Rissalantie	-	220	Jalankulku- ja pyöräilyväylä	40	-	-	2	Kunta
514	Simpantien ja Sammakkoniementien liittymä	-	-	Liittymän jäsentäminen (tiivistäminen)	25	-	-	2	Kunta
515	Yhdysväylä / Tietäjantie -liittymä	559/1/265	-	Suojatien parantaminen suojatieselvityksen (2015) mukaisesti: Havainnepylväiden lisääminen, suojatien ennakkomerkkien ja heräteraitojen lisääminen molemmista suunnista.	3	0,002	0,580	1	ELY

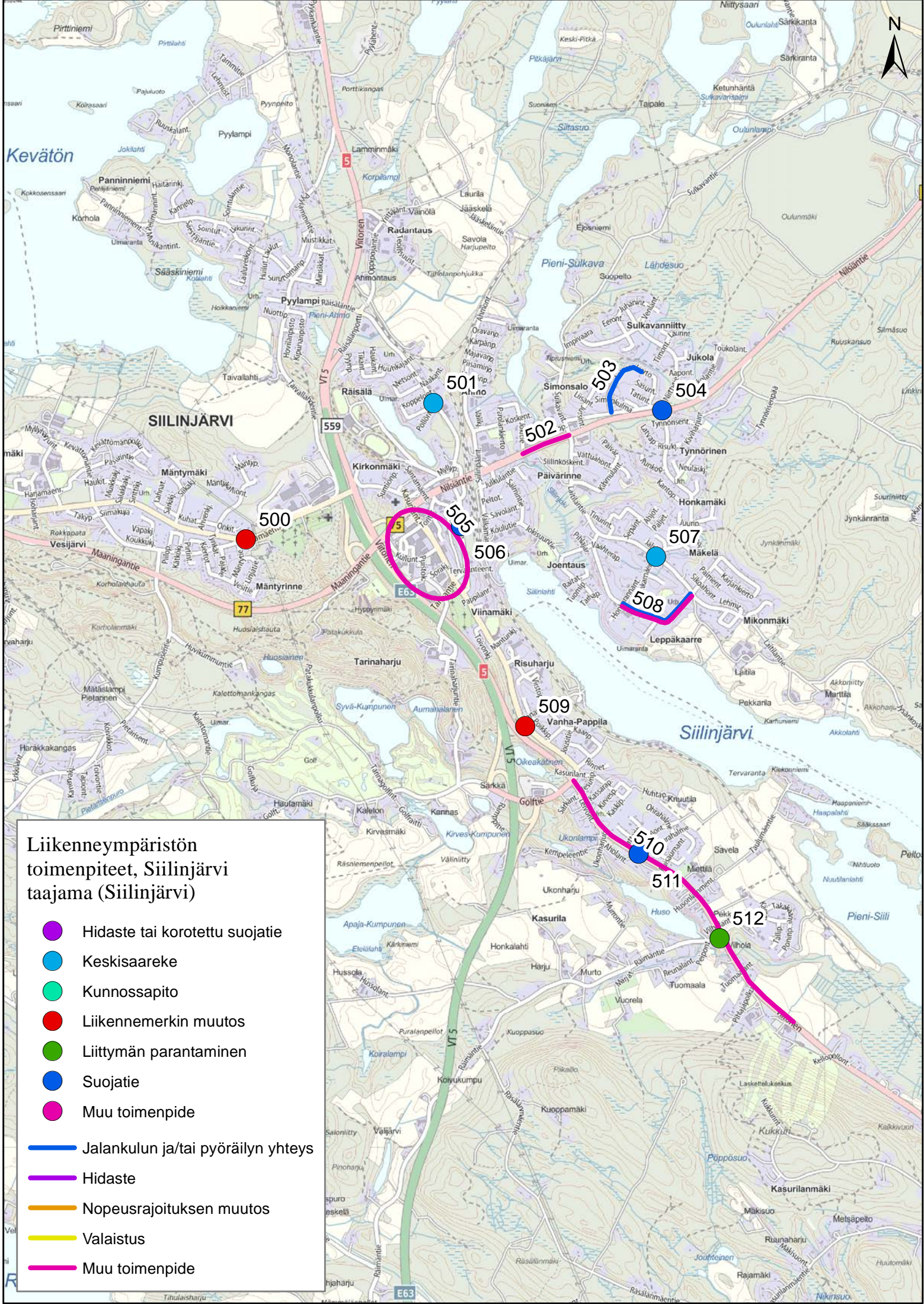
SIILINJÄRVI

Haja-asutusalueelle esitetyt toimenpiteet

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähennelmä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
550	Vt 5 / Seurantalon tie -liittymä	5/207/3840	-	Toimenpiteet erillisen suunnitelman mukaan: Seurantalon tien liittymän poistaminen.	20 (erillisrahoitus)	0,006	0,290	-	ELY
551	Vt 5 / Huoltoasema Viitostuvan liittymä	5/207/3100-3165	-	Toimenpiteet erillisen suunnitelman mukaan: Huoltoaseman pohjoisen liittymän poistaminen ja nykyisen erkanemiskaistan pidentäminen	50-100 (erillisrahoitus)	0,003	0,004	-	ELY
552	Vt 5 / Tervalahdentien liittymä	5/207/2536	-	Toimenpiteet erillisen suunnitelman mukaan: Tervalahdentien liittymän poistaminen ja Pysäkkien yhteyden parantaminen.	20-50 (erillisrahoitus)	0,006	0,171	-	ELY
553	Vt 5 / Kaatrontie, Pöljän vanhatie, kiinteistöliittymä	5/207/1530-1660	-	Yksityistiejärjestelyt erillisen suunnitelman mukaan: liittymien yhdistäminen	50 (erillisrahoitus)	0,002	0,040	-	ELY
554	Pöljän koulu	-	-	Parkkipaikan ja urheilukentän erottaminen aidalla	5	-	-	1	Kunta
		-	-	Koulun välituntipihan erottelu parkkipaikasta	6	-	-	1	Kunta
555	Vt 5 Viitonen / St 576 Varpaisjärventie	5/206/4745	-	Toimenpide erillisen suunnitelman mukaan: Kaupantien liittymän katoaminen, liittymän muuttaminen ns. lokkiliittymäksi. Nopeusrajoituksen laskeminen 60 km/h.	200 (erillisrahoitus)	0,091	0,455	-	ELY

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
556	Vt5 väl. Ruuskalantie-Kaupantie	5/206/3442-4218	776	Toimenpiteet erillisen suunnitelman mukaan: Neljän liittymän korvaaminen yhdellä liittymällä. Jalankulku- ja pyöräilyväylän parantaminen rinnakkaisyyteksi.	150-200 (erillisrahoitus)	0,013	0,074	-	ELY
557	Vt 5 / Pyylammintie	5/206/2925	-	Toimenpide erillisen suunnitelman mukaan: liittymäalueen muotoileminen	20 (erillisrahoitus)	0,007	0,350	-	ELY
558	Marjomäentie	16341/1/800-1200	400	60 km/h -nopeusrajoituksen jatkaminen pohjoiseen.	1	0,001	0,920		ELY
559	Mt 16279, Kehvon koulun kohta	16279/3/6400-6950	550	Nykyisen 60 km/h nopeusrajoituksen alentaminen 50 km/h	1	0,001	1,000	2	ELY
560	Suininlahdentien / vt 9 pohjoispuolisen jalankulku- ja pyöräilyväylän liittymä	70009/555/3250	-	Suojatiemerkit ja pyörätien jatkeen tiemerkit. Molemmien puolin pyörätien jatketta autoilijoille väistämisvelvollisuus-merkit ja lisäksi kaksisuuntainen pyörätie.	3	-	-	1	ELY

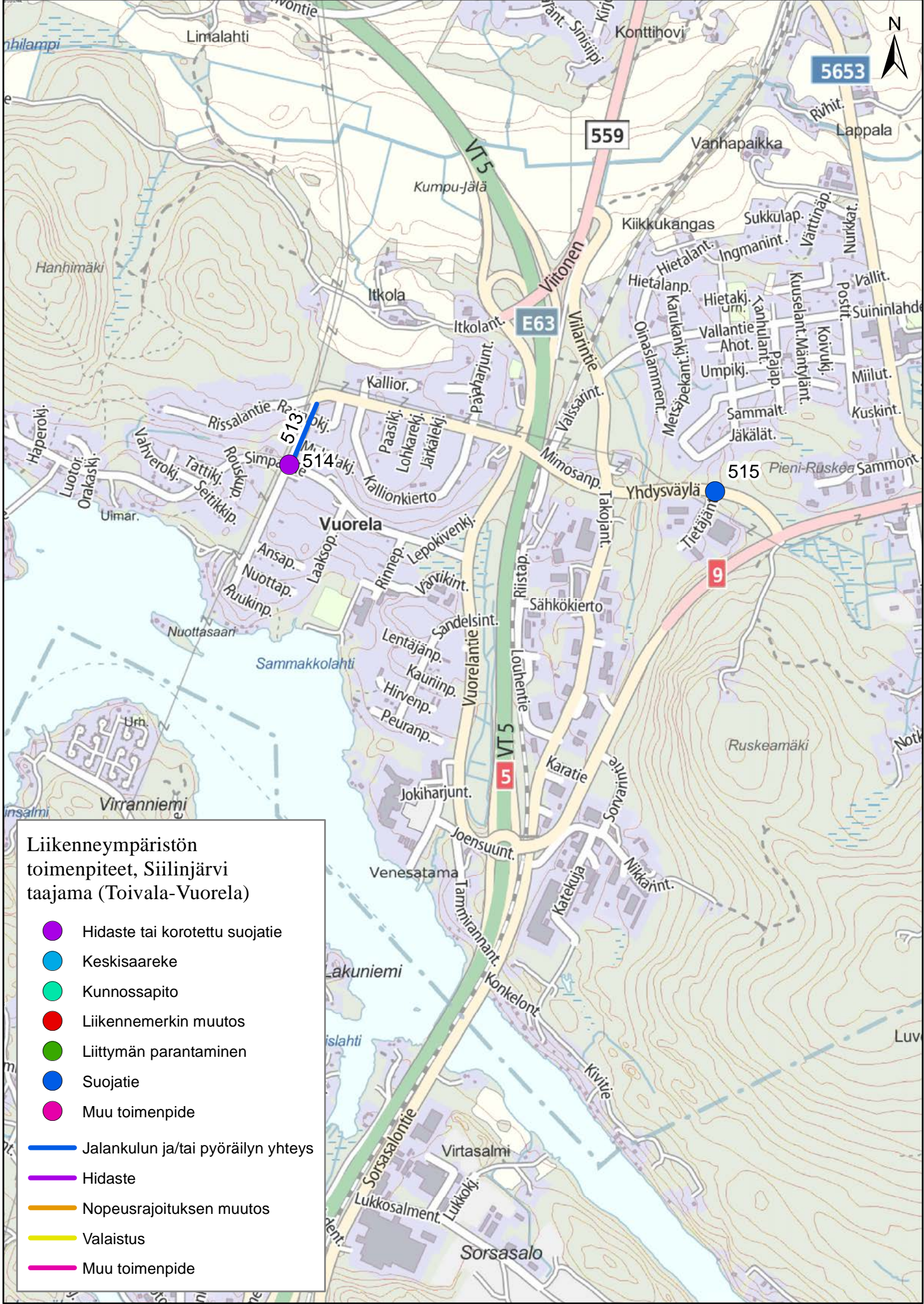

Liikenneympäristön
toimenpiteet, Siilinjärvi
taajama (Siilinjärvi)

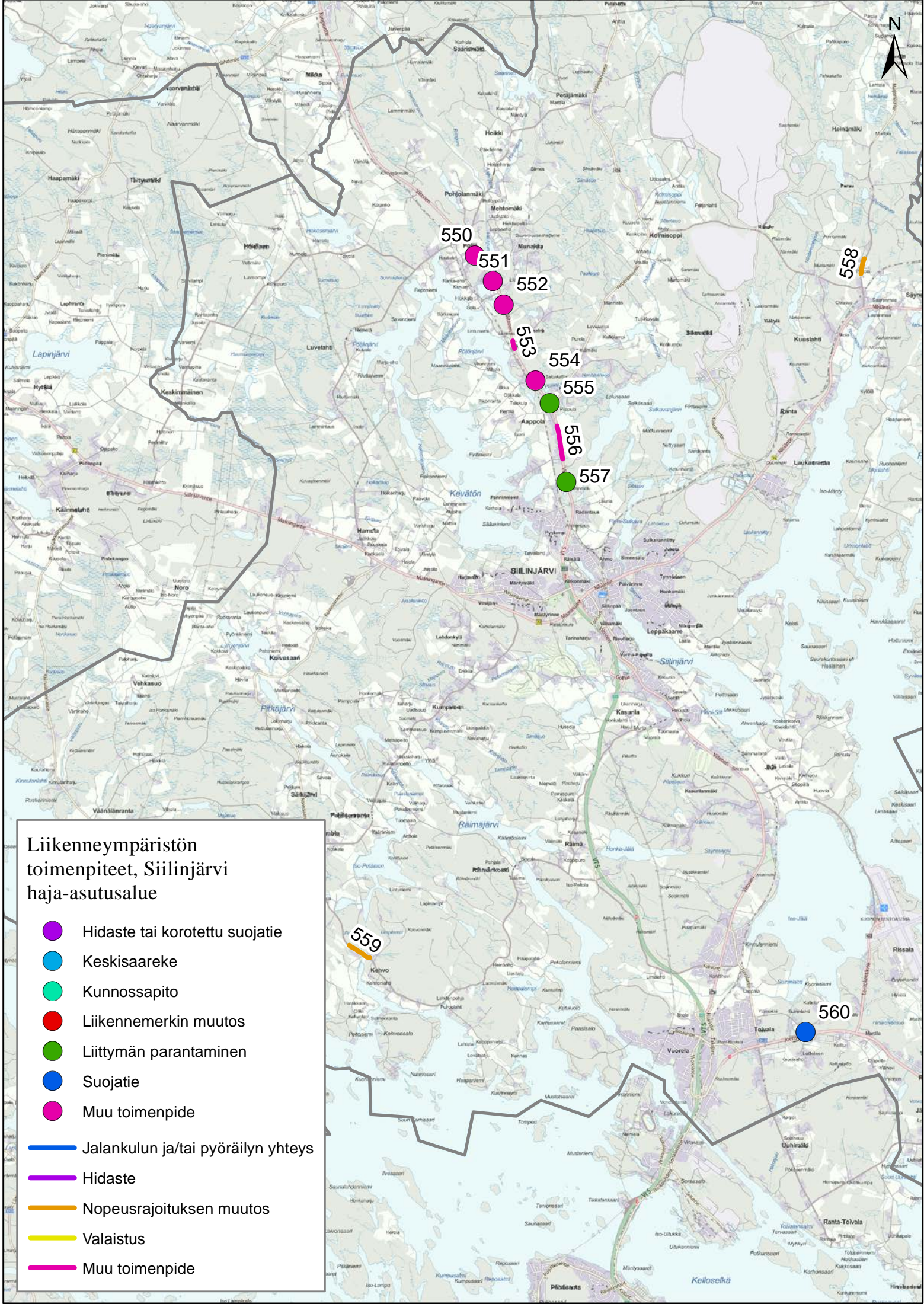
- Hidaste tai korotettu suoja tie
- Keskisaareke
- Kunnossapito
- Liikennemerkinn muutokset
- Liittymän parantaminen
- Suoja tie
- Muu toimenpide
- Jalankulun ja/tai pyöräilyn yhteys
- Hidaste
- Nopeusrajoituksen muutos
- Valaistus
- Muu toimenpide

- Liikenneympäristön
toimenpiteet, Siilinjärvi
taajama (Toivala-Vuorela)
- Hidaste tai korotettu suojaatie
  - Keskisaareke
  - Kunnossapito
  - Liikennemerkkin muutos
  - Liittymän parantaminen
  - Suojaatie
  - Muu toimenpide
  - Jalankulun ja/tai pyöräilyn yhteys
  - Hidaste
  - Nopeusrajoituksen muutos
  - Valaistus
  - Muu toimenpide

Siilinjärvi: Esteettömyyden parantaminen

Nro	Kohde	Aihe	Ongelma	Vastuutaho	Parannusehdotus
1	Terveyskeskus	Toritien suunnalta	Asfaltti puuttuu väylältä	Kunta	Päällystetään väylä.
2	Terveyskeskus	Inva-paikat	Liikkumisesteisten pysäköintipaikat kapeita	Kunta	Liikkumisesteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella. Pysäköintipaikan leveyden tulee olla vähintään 3600 mm ja pituuden 5000 mm. Pysäköintipaikan kaltevuus saa olla enintään 2 % molempiin suuntiin.
3	Kunnanvirasto	Inva-paikat	Liikkumisesteisten pysäköintipaikat kapeita	Kunta	Liikkumisesteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella. Pysäköintipaikan leveyden tulee olla vähintään 3600 mm ja pituuden 5000 mm. Pysäköintipaikan kaltevuus saa olla enintään 2 % molempiin suuntiin.
4	Suojatiet yleisesti		Maalaukset kuluneet	Kunta/Ely-keskus	Uusitaan suojatiemaalaukset.
5	Ständit yleisesti		Jalankulkuväylällä sijaitsevat ständit aiheuttavat törmäysvaaran.	Kiinteistön omistaja/kunta	Poistetaan ständit kulkuväyliltä.
6	Terveystalo	Sisäänkäynti	Luiska kapea ja sorapintainen	Kiinteistön omistaja	Luiskan leveyden tulee olla väh. 900 mm, mutta suositeltava minimileveys on 1200 mm. Luiskien suositeltava kaltevuus on 5 % tai loivempi ja maksimikaltevuus 8 %. Päällystetään luiska ja portaat. Käsijohteen asentaminen luiskaan ja portaisiin.
7	Lidl	Inva-paikat	Liikuntaesteisten pysäköintipaikalta lähdettäessä korkea reunakivi	Kiinteistön omistaja	Liikuntaesteisten pysäköintipaikan viereen matalan reunatuen asentaminen (korkeus 30 mm) tai luiskareunatuen käyttäminen mikäli taseroa on saatava.

Siilinjärvi: Esteettömyyden parantaminen

Nro	Kohde	Aihe	Ongelma	Vastuutaho	Parannusehdotus
8	Specsavers	Sisäänkäynti	Ei esteetöntä sisäänkäyntiä	Kiinteistön omistaja/yrittäjä	Ulko-oven edessä tulisi olla 2500 x 2500 mm tasanne, vähintään tasanteen tulee olla 1500 x 1500 mm. Tasanteen kaltevuus sisäänkäynnin luona saa olla enintään 2 %. Loiva luiska pysäköintialueelta oven edessä olevalle tasanteelle. Mikäli ovesta ei mahdu sisälle pyörätuolilla, oveen lisätään liikkeen yhteystiedot, jotta liikkeestä voidaan tulla tarvittaessa avaamaan toinenkin ovi, jolloin sisälle pääsee myös pyörätuolilla.
9	Lähi-Tapiola	Sisäänkäynti	Ei esteetöntä sisäänkäyntiä	Kiinteistön omistaja / yrittäjä	Ulko-oven edessä tulisi olla 2500 x 2500 mm tasanne, vähintään tasanteen tulee olla 1500 x 1500 mm. Tasanteen kaltevuus sisäänkäynnin luona saa olla enintään 2 %. Loiva luiska pysäköintialueelta oven edessä olevalle tasanteelle. Mikäli ovesta ei mahdu sisälle pyörätuolilla, oveen liikkeen yhteystiedot, jotta liikkeestä voidaan tulla tarvittaessa avaamaan toinenkin ovi, jolloin sisälle pääsee myös pyörätuolilla.
10	Silmäasema	Sisäänkäynti	Ei esteetöntä sisäänkäyntiä	Kiinteistön omistaja / yrittäjä	Ulko-oven edessä tulisi olla 2500 x 2500 mm tasanne, vähintään tasanteen tulee olla 1500 x 1500 mm. Tasanteen kaltevuus sisäänkäynnin luona saa olla enintään 2 %. Loiva luiska pysäköintialueelta oven edessä olevalle tasanteelle. Mikäli ovesta ei mahdu sisälle pyörätuolilla, oveen liikkeen yhteystiedot, jotta liikkeestä voidaan tulla tarvittaessa avaamaan toinenkin ovi, jolloin sisälle pääsee myös pyörätuolilla.
11	Apteekin edusta	Suojatie	Suojatien jatkuvuus	Kunta	Suojatien jälkeen olevan lyhyen väylän erottaminen reunakivellä ajoradasta (liikekeskuksen p-alueelle menevä väylä).

Siilinjärvi: Esteettömyyden parantaminen

Nro	Kohde	Aihe	Ongelma	Vastuutaho	Parannusehdotus
12	Kela	Inva-paikat	Liikuntaesteisten pysäköintipaikalta lähdetäessä korkea reunakivi	Kunta	Liikuntaesteisten pysäköintipaikan viereen matalan reunatuen asentaminen (korkeus 30 mm) tai luiskareunatuen käyttäminen mikäli tasoeroa on saatava.
13	Linja-autoasema	Aikataulu	Aikataulut korkealla	Kiinteistön omistaja	Aikataulun asentaminen matalammalle.
14	Linja-autoasema	Inva-paikat	Liikuntaesteisten pysäköintipaikan maalaus	Kiinteistön omistaja	Liikkumisesteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella. Pysäköintipaikan leveyden tulee olla vähintään 3600 mm ja pituuden 5000 mm. Pysäköintipaikan kaltevuus saa olla enintään 2 % molempiin suuntiin.
15	Seppälän edusta	Inva-paikat	Inva-paikalta lähdetäessä korkea reunakivi	Kunta	Inva-paikan viereen reunatuen asentaminen (korkeus 30 mm) tai luiskareunatuen käyttäminen mikäli tasoeroa on saatava
16	K-Supermarket	Jalankulku- ja pyöräilyväylän jatkuvuus		Kunta	Jalankulku- ja pyöräilyväylän jatkaminen Kasurilantielle tai vähintään pysäköintialueelle saakka
17	Rautatieasema	Sisäänkäynti	Jyrkkä luiska odotustilaan	Kiinteistön omistaja	Luiskan uusiminen. Luiskan suositeltava kaltevuus on 5 % tai loivempi ja maksimikaltevuus 8 %. Mikäli luiskaan tehdään välitasanne/käyntymiskohta, sen tulee olla väh. 1150x1150 mm. Luiskaan ja portaisiin käsijohteen asentaminen. Käsijohteiden tulee jatkua vähintään 300 mm yli luiskan molempien päiden.

Siilinjärvi: Esteettömyyden parantaminen

Nro	Kohde	Aihe	Ongelma	Vastuutaho	Parannusehdotus
18	Rautatieasema	Inva-paikat	Liikuntaesteisten pysäköintipaikan merkintä	Kiinteistön omistaja	Liikkumisesteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella. Pysäköintipaikan leveyden tulee olla vähintään 3600 mm ja pituuden 5000 mm. Pysäköintipaikan kaltevuus saa olla enintään 2 % molempiin suuntiin.
19	Rautatieasema	Radan ylitys	Radan ylitys ei onnostu apuvälineitä käyttäville	Rata-alueen omistaja	Radan ylityksen korjaaminen niin, että ylitys on turvallinen myös apuvälineitä käyttäville
20	Kirkko	Inva-paikat	Liikuntaesteisen pysäköintipaikan merkitseminen myös kirkon eteen	Kiinteistön omistaja	Liikkumisesteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella. Pysäköintipaikan leveyden tulee olla vähintään 3600 mm ja pituuden 5000 mm. Pysäköintipaikan kaltevuus saa olla enintään 2 % molempiin suuntiin.
21	Kasurilantie linja-autoaseman kohdalla	Liikennevalot	Liikennevalojen painonappi kaukana odotustasanteesta	Kunta	Painonapin siirtäminen odotustasanteen reunaan

KOULUTOIMI

Henkilökunta, kansalaisopisto ja kirjasto

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Henkilökunta				
Liikennesääntöjen tunteminen, vaaratilanteiden tunnistaminen ja eliminointi, asennekasvatus ja sitoutuminen	Luennot, käytännön harjoitukset, VESOpäivät	Vastuurehtori Jokainen henkilökohtaisesti	Heti	Liikenneturva, poliisi ym. asiantuntijatahot
Kaikki käyttävät pyöräillessä kypärää				
Päättäjät	Liikenneturvallisuuksiintoisuuden lisäys	Kunnanhallitus		Kunnanvaltuusto
	Liikenneturvallisuuksiintoitelma 5 v. välein			
Kansalaisopisto, kirjasto				
kuntalaiset	Yleisöluentoja, liikenneturvallisuuksiintoilaisuuksiintoa aihepiiriin liittyviä näyttelyjä, koulutuksia, teema-aiheisto	Rehtori, kirjastot	Liikenteel- lisesti ajankohtai- na aikoina	Asiantuntijat

Yleisiä tavoitteita ja toimenpiteitä

Tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuuksiintoetämyksen parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuuksiintoaiheisia teemapäiviä järjestetään säännöllisesti eri kouluasteilla. Lisätään liikenneturvallisuuksiintoasiat henkilöstölle järjestettäviin koulutuksiin Tuetaan henkilöstön osallistumista muiden järjestämään liikenneturvallisuuksiinto koulutukseen Muistetaan mainita liikenneturvallisuuksiinto-asiointa omissa tapaamisissa Kohennetaan liikenneturvallisuuksiintoasioita erityisesti yläkoulun aineopetuksessa Liikenneturvallisuuksiintoitelmaasta tiedotetaan lukukausien alussa pidettävissä vanhempainilloissa Suunnitelma jaetaan keskeisille sidosryhmille 	Koulutoimen Henkilöstö		Vanhemmat Vanhempainyhdistykset Harrastustoiminnan vetäjät MLL Liikenneturva Poliisi Pelastuslaitos
Koulukuljetusten liikenneturvallisuuksiinto parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Kuljetuksissa noudatetaan kaikkia liikennesääntöjä (turvavyöt mm.). Kuljetuksissa huomioidaan säästä ym. tekijöistä aiheutuvat erikoisolosuhteet. Koulukuljetusoppaan jakaminen syksyisin Kuljetettavat jätetään aina ojan puolelle Kuljettajat toimivat oheiskasvattajana esimerkiksi koululaisille. Kuljettajien EA-taitojen ylläpitäminen Koulutusta kuljettajille (tilannenopeudet, koulujen pihalla ajo, turvavyö...) Valistusta vanhempainilloissa (turvavyön käyttö, matkakortin leimaus, turvallinen autosta poistuminen yms. opettelu) Oppilaita kuljettavien vanhempien valistaminen (saattoliikenne) Turvallinen koulukyytiin tulo ja lähteminen Saattoliikenteen vähentäminen erillisten kampanjoiden avulla 	Koulutoimi Liikennöitsijät Kuljettajat		Vanhemmat Poliisi Liikenneturva Tekninen toimi Paikallislehti
Rakennettuun ympäristöön vaikuttaminen	<ul style="list-style-type: none"> Jatkuvan seurannan avulla pyritään löytämään ongelmakohtia/vaaranpaikkoja ja tekemään ehdotuksia mahdollisten ongelmien korjaamiseksi. 			

Päiväkot- ja perhepäivähoidossa olevat 0-6 -vuotiaat lapset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Lapset	<ul style="list-style-type: none"> Liikenteessä kulkeminen Liikenteeseen liittyvä kirjallisuus Aiheeseen liittyvät pelit ja askartelut Liikenneleikit Kävelyretket päivähoitopaikan lähiympäristöön Opetellaan keskeisimmät liikennemerkit ja liikennesäännöt Opetellaan heijastimen, turvavöiden, pyöräilykypärän käyttöä Poliisin vierailut päiväkodeissa Heijastimen jako, pimeässä kokeilu Lapsilla turvaliivit liikenteessä 	Vanhemmat Päivähoidon henkilöstö	aloitetaan elokuussa ja edetään tutummasta tuntematto mampaan pitkin vuotta ja vuodenaikojen mukaan	Lastenneuvola Liikenneturva Poliisi
Turvallinen liikkuminen liikenteessä				
Lasten turvallinen, itsenäinen ja vastuullinen kulkeminen liikenteessä.				
Leikki- ja liikennealueen erottaminen				
Liikennevalot tutuksi				
Heijastimen käytön sisäistäminen				
Vanhemmat	<ul style="list-style-type: none"> Liikennemerkkien opettelu peleihin, leikeihin Turvavyön käyttö, turvaistuimet, turvatyyny Lapsen sijoittaminen autoon Pyöräilykypärä "pitkä pinna" Poliisin vierailu 	Vanhemmat Päivähoidon väki Aikuiset liikenteessä liikkujat	Vanhempainillat ja keskustelut pitkin vuotta	Liikenteen asiantuntijat esim. linja-autonkuljettajat Poliisi Liikenneturva
Liikennemerkit				
Aikuisten asiallisen asenteen välittäminen lapsille				

	<ul style="list-style-type: none"> • Vanhempainillat asiantuntijavierain • Kirjalliset esitteet • Materiaalin käyttö, esim. eri yksiköihin lainattavissa oleva liikennepaketti. 			
Henkilökunta	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökunnan koulutus • Henkilökunnan oma esimerkkikäyttäytyminen • Asianmukainen materiaali käyttöön • Pidetään suunnitelma ajan tasalla • Muuttuneista liikennejärjestelyistä tiedottaminen 	Esimiestaso	Tarvittaessa	Liikenneturva
Liikennetietämyksen lisääminen		Liikenneturva		
Lasten kuljetus päivähoitoon	<p>Vanhempainillassa keskustellaan lasten kuljetuksen liikenneturvallisuusasioista ja tehdään yhteinen sopimus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • liikennesääntöjen noudattaminen • turvalaitteiden käyttö • autojen pysäköinti kun viedään lapsi hoitoon 	Päivähoidon henkilökunta	Syksyn ensimmäisessä vanhempain-illassa	Lasten vanhemmat

Esikoulu

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Turvallinen liikkuminen liikenteessä ja turvallinen esikoulumatka</p> <p>Liikenteen havainnoinnin kehittäminen</p> <p>Leikki- ja liikennealueen erottaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan esikoulu- ja koulumatkan kulkemista ja liikkumista retkien yhteydessä • Ryhmässä liikkuminen • Koulu- ja harrastusmatkat kuljetaan jalan • Havainnointitehtäviä • Vanhemmille tietoa turvallisuudesta koulureitistä • Liikennemerkeihin tutustuminen 	<p>Vanhemmat</p> <p>Opettajat</p> <p>Rehtori</p> <p>Päiväkodin henkilöstö</p> <p>Avoim varhaiskasvatus</p>	<p>Syksy, integroimalla koko lukuvuoden ajan</p>	<p>Vanhemmat, vanhempainyhdistykset</p> <p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p>
Turvavälineiden käytön lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Heijastimen ja heijastinliivien käytön lisääminen, esikoululaisille hankitaan vuosittain heijastinliivit • Turvavyön käyttö ja turvaistuimet, lapsen sijoittaminen autoon • Pyöräilykypärän käyttö 	<p>Koulutoimen ja päivähoidon henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>MLL</p> <p>Liikenneturva</p>
Liikennetietämyksen lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Poliisin vierailu • Vanhempainillat, kirjalliset esitteet, liikennepaketit • Aikuisten asiallisen asenteen välittäminen lapsille 	Opettajat	Keväällä, kesällä ennen koulun alkua	<p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p>

1-2-luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Lapsi liikkuu turvallisesti koulussa ja koulumatkalla</p> <p>Koulumatkat ja harrastusmatkat kuljetaan jalan</p> <p>Lapsi osaa liikkua suojatiellä ja kevyen liikenteen väylällä.</p> <p>Lapsi tietää turvalliset leikkipaikat ja osaa mennä sinne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoittelua koulussa ja koulun alueella sekä lähiympäristössä. • Vanhemmille tietoa turvallisuudesta koulureitistä • Sääntöjen noudattaminen. • Havainnointitehtäviä • Oppitunneilla opetellaan teoriaa. • Koulun ympäristöön tutustuminen 	<p>Opettajat, rehtori</p>	<p>Syksy, kevät</p>	<p>Vanhemmat</p> <p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>
Käytän heijastinta.	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikille heijastimet, heijastimen käytön opettelu • Erityistä huomiota kiinnitetään jalankulkijan näkyvyyteen; heijastimen ja heijastinliivien käyttöön. 	<p>Koulutoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>Opetustoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>MLL</p> <p>Liikenneturva</p>
Pyöräilykypärän käytön parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Kypärän käytön suositus. 	Opettajat		Vanhemmat
Liikennemerkkien tunnistaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Vierailu liikennepuistossa mahdollisuuksien mukaan. • Oppitunneilla teoriaa. 			Vanhempainyhdistykset
Pyörällä ajamisen harjoittelu ja pyöräkortin suorittaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoittelua koulun pihalla, pyöräkortin suorittaminen • Polkupyöräretki • 2. lk polkupyörätesti / ajotaitotesti. • Polkupyörän huolto ja "katsastus" 			Poliisi

3-4 –luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Jalankulkijaa ja pyöräilijää koskevat liik.merkit ja säännöt</p> <p>Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen</p> <p>Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen parantaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Käydään läpi liik. merkit ja liik.säännöt • Oppitunneilla opetellaan teoriaa • Liikenteen havainnoinnin kehittäminen • Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. • Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen • Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. 	<p>Opettajat</p> <p>Koulutoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Vapaa-aikaohjaaja</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>Opetustoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Vapaa-aikaohjaaja</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p> <p>Liikenneturva</p> <p>Poliisi</p>
Turvavälineiden käyttö	<ul style="list-style-type: none"> • Heijastin-kampanja pimeän ajan alkaessa 			
Käytän pyöräilykypärää.	<ul style="list-style-type: none"> • Kypäräpakko koulussa, voi vaatia vanhempien 	Opettajat,	Syksy,	Poliisi

	kanssa yhteisellä sopimuksella	vanhemmat	kevät	Liikenneturva Vanhemmat
Hallitsen pyörällä ajamisen.	<ul style="list-style-type: none"> Vierailu liikennepuistossa mahd. mukaan, harj. koulun pihalla. Polkupyöräretki Polkupyörän huolto ja "katsastus" 			
Osaan liikkua turvallisesti pimeässä.	<ul style="list-style-type: none"> Tutustutaan jalankulkijan ja pyörän heijastimiin ja valaisimiin. 	Opettajat Vanhemmat	Syksy	Liikenneturva

5-6-luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Kerrataan jalankulkijaa ja pyöräilijää koskevat liikennemerkit ja liik.säännöt syventävästi Tehostettu aikaisemman opitun kertaus, laajempi perehtyminen kotiseudun liikenteeseen. Vuodenaikojen vaikutus liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> Mahdollisuuksien mukaan poliisin vierailu, liikennepuistokäynti Polkupyöräretki 	Opettajat, vanhemmat	Kevät/ syksy	Poliisi
Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen Polkupyöräilijällä käytetään pyöräilykypärää Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. 	Koulutoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät		Opetustoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi
Näen ja näyn pimeässä.	<ul style="list-style-type: none"> Kertaus heijastimien ja pyörän valojen käytöstä Heijastin-kampanja pimeän ajan alkaessa 		Syksy, Tammi-helmikuu	
Varon liikkaalla	<ul style="list-style-type: none"> Tutustutaan talven vaatimuksiin. 			
Huolehdiin pyörästäni.	<ul style="list-style-type: none"> Kerrotaan mitä pyörän huoltoon kuuluu, "pyörän kuntokortti" 	Luokanopettaja	Kevät	Kehy-paja, vanhemmat

7-9-luokkalaiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Nuori vastuullisena jalankulkijana ja pyöräilijänä, mm. pyöräilykypärän käyttö	<ul style="list-style-type: none"> Liikennesääntöjen syventävä kertaus. Tietoisku 	Terveystiedon opettajat, vanhemmat	Syksy	Poliisi, liikenneturva Asiantuntijat
Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen Parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen Heijastin kampanja Polkupyöräilijällä käytetään pyöräilykypärää Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. Ensiavun alkeet 	Koulutoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät		Opetustoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi SPR
Nuori osaa ottaa toisetkin huomioon liikenteessä ja toimia vastuullisesti	<ul style="list-style-type: none"> Vierailijoita ja vierailuja asennekasvatusta, valistustilaisuuksia esim. liikenne ja päihteet. 			
Pidän moponi/polkipyöräni kunnossa. Osaan ajaa mopolla turvallisesti ja liikennesääntöjä noudattaen. Mopojen virittämisen seuraukset.	<ul style="list-style-type: none"> Mopon huoltoa Pyörän kunnosta huolehtiminen (valot, jarrut, äänet, renkaat) Mopoilijoiden tietoisku Säännöt ja turvallisuus (opetussuunnitelma). Opetetaan missä saa ajaa Nopeusrajoituksien opettelu Kypärän käyttö Muu liikenteen huomiointi Poliisi järjestää moporatsian koululla Rakennettuun ympäristöön tutustuminen 	Teknisen työn opettajat Terveystiedon opettajat Huoltajat Opettajat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät	Kevät	Kehy-paja Poliisi Liikenneturva Poliisi, Opettajat Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi
Uudet kuluaajoneuvot (mm. mopot, moonkijat ym).	<ul style="list-style-type: none"> Tietoa uusista ajoneuvoista, ja niillä liikkumisesta. 	Terveystiedon opettajat		Liikenneturva Poliisi
Mootorikelkkailu ja traktorilla ajo sekä vesillä liikkuminen oppilaille ja vanhemmille	<ul style="list-style-type: none"> Oppitunneilla opetellaan teoriaa Käytännön harjoituksia ajoreiteistä, ajonopeuksista ja yleisestä varovaisuudesta Kelkan/traktorin kunnosta huolehtiminen (valot, jarrut, äänet...) Kypärä pakollinen kelkkaillessa Rakennettuun ympäristöön tutustuminen ja siihen vaikuttaminen 	Opettajat		Poliisi Liikenneturva Vanhemmat Mootorikelkkakerho
Raittius liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> Alkoholin ja muiden huumausainien vaarallisuus liikenteessä 	Opettajat		<ul style="list-style-type: none"> Vanhemmat Poliisi Liikenneturva Terveydenhoitaja Pelastuslaitos Autokoulu

Lukio ja ammattioppilaitos

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuus elämänlaadun osatekijänä.	Keskusteluja liikenneasioista, Liikenneympäristön tarkastelua, suunnittelua, valistustilaisuuksia eri teemoista vuosittain, esim. liikenne ja päihteet. Kannustetaan viisaisiin kulkutapavalintoihin	Opettajat (psykologia, fysiikka, liikunta). Oppilas itse	jatkuvasti	Liikenteen asiantuntijat, tekninen toimi, poliisi, autokoulut
Turvallinen liikkuminen jalankulkijana, pyöräilijänä ja mopoiijana liikennesääntöjen mukaan. - EA-taidot	Asennekasvatus	Vanhemmat Opettajat Poliisi Liikenneturva		
Autoilu	<ul style="list-style-type: none"> Oppitunneilla teoriaa ja käytännön ohjeita (esim. turhan katurallin vähentäminen) Käytännön harjoituksia: autokoulussa ja vanhempien kanssa Nopeuden mittaukset Rakennettuun ympäristöön tutustuminen ja siihen vaikuttaminen 		Keväällä ennen kesäkauden ajeluaita	Opettajat Poliisi Liikenneturva Vanhemmat Team Sonkajärvi Sonkajärvellä

Liikunta-, nuoriso- ja vapaa-aikatoimi

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikennekasvatus osana nuorisotilojen avointen ovien -toimintaa	Teemailtoja: mm heijastin-ilta Syksyisin (oman heijastimen teko, heijastimen merkitys), Liikennekasvatukseen liittyvät elokuvat, vierailijat: poliisi, palolaitos/hätäpäivystys sekä nuorisotiloilla materiaalia aiheesta (liikennemerkkikysely, erilaisia testejä, nettilinkkiluettelo, julisteet jne.)	nuoriso-ohjaajat		Poliisi Liikenneturva Pelastuslaitos Koulut (kerhotoiminta)
Liikennekasvatusta tapahtumien ja retkien yhteydessä	Ohjeistus esim. liikkuminen ja liikenneturvallisuus vieraassa kaupungissa, ulkotapahtumissa liikennekasvatuspisteitä, 5.-6.luokille liikennepuistotapahtuma,	nuoriso-ohjaajat		Koulut
Liikennekasvatusta muussa nuorisotyössä	Twist-jaksoilla ja Tytöt Toimii -toiminnassa liikennekasvatusta	nuoriso-ohjaajat		
Nuorisotyöntekijöiden ja seuratoimijoiden liikennekasvatuskoulutus / yhteisenä koko Ylä-Savossa	Nuorisotyöntekijöille ja seuratoimijoille liikennekasvatukseen liittyvää koulutusta (ideoita toimintaan) Liikenneturvallisuus ottelu- ja harjoitusmatkoilla, teemana vuosittain pidettävässä seurapalaverissa.	nuorisohjaajat/ liikuntatoimi		Liikenneturva Urheiluseurat
Pyöräilijät (yli 13v.)	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Kypärän tekeminen tutuksi Liikennesääntöjen kertaaminen 	Nuorisotoimi		Autokoulu, Motokööri, Liikenneturva ja poliisi
Kevytmoottoripyöräkortin Juuri saaneet	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Taitoajon opettelu Liikennesääntöjen kertaus Moottoripyörän hallinta Valvotaan nuorten käyttäytymistä liikenteessä	Nuorisotoimi		Autokoulu, Motokööri, Liikenneturva ja poliisi valmentajat
Ajokortin juuri saaneet	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Liikennesääntöjen kertaaminen Korttelirallista huomauttaminen Toisten kunnioittaminen liikenteessä Esitetään nuorille mitä voi seurata kaahaamisesta, valvotaan ja puututaan toimintaan osallistuvien nuorten kaahaamiseen	Nuorisotoimi		Autokoulu, Liikenneturva ja poliisi
Urheiluseurojen junnut: Turvallinen harjoitusmatka Kypäräpakko kaikissa urheiluseuroissa	Valmentajat/ vetäjät pitävät tietoisuutta liikenneturvallisuudesta Kypäräpakko kampanja kaikissa urheiluseuroissa	Valmentajat/ vetäjät		
Otetaan liikenneturvallisuus osaksi joukkueiden/ seurojen sääntöjä Liikennesääntöjen oppiminen Ryhmänä liikkuminen	Kerrataan liikennesääntöjä harjoitustilanteiden yhteydessä Turnauksissa ja pelimatkoilla opetellaan liikkumaan turvallisesti ja oikein liikenteessä Joukkueen / seuran sääntöjenrikkomisesta seuraa joukkueen itsensä määrittelemä sanktio	Valmentajat		Valmentajat/ vanhemmat/ Joukkueenjohtajat
Urheilevien lasten ja nuorten vanhemmat	Kiireettömyys harjoitus/ kilpailumatkoilla: Vanhemmat ohjaavat lasta omalla esimerkillään kohti turvallisempaa liikennettä, Suunnitellaan kilpailu- ja harjoitusmatkat siten ettei matkalla tarvitse kiirehtiä			
Eläinten kanssa liikkuvat	Vähennetään koirien ulkoiluttamista urheilualueilla ja hiihtoladuilla: Tiedotetaan näkyvästi järjestyksellään kielästä toiminnasta Vähennetään hevosurheilua pururadoilla/ kelkkareiteillä: Tiedotetaan näkyvästi järjestyksellään kielästä toiminnasta			Liikuntalaitos/ poliisi
Autokoulu	Näkyvyys tiellä: Pitkien valojen käyttö, Heijastimet	Autokoulu		

PERUSTURVA

Vanhukset sekä aisti- ja liikuntarajoitteiset sekä aikuiset kehitysvammaiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Turvallinen liikkuminen liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> • Terveystilan arviointi ja tutkimukset; tasapaino, näkö, kuulo, reaktiokyky. • Ajokyvyn arviointi. • Ajotaitokokeeseen ohjaaminen tarvittaessa tai ajokortin epääminen. • Tiedotetaan lääkkeiden ja päihteiden käytön vaikutuksesta ajokykyyn. • Yleisen valistuksen lisääminen mm. muistiongelmainen liikenteessä • Ohjattu harjoittelu käytännön tilanteissa 	Lääkäri Hoito henkilöstö Omais	Jatkuvaa Kotikäynnin Vastaanotto käynnit Tiedotusta vuosittain esim. tapahtumien yhteydessä	Poliisi Järjestöt, apteekit Kehitysvammahuolto Asumisyksiköt (tukiasunnot, palvelukodit) Kotihoito Eläkeläisjärjestöt
Liikennetietämyksen lisääminen (asiakkaat, henkilökunta)	<ul style="list-style-type: none"> • Tiedotus- ja koulutustilaisuudet, teemapäivät, tiedotteet. • Liikenneosaamisen ylläpitäminen keinoina esim. ikäihmisille suunnattu autoilukurssi, ajosyyntirata • Koulutus- ja tiedotustilaisuudet ikäihmisten autoilusta (liikennesääntöjen kertaaminen, informaatiota reaktioajasta jne). • Heijastinkampanja, turvaliivit pimeällä liikkuville työntekijöille. 	Henkilöstö Esimiehet/johto		Eri viranomaiset ja järjestöt; Poliisi, Liikenneturva
Liikkumiseen sopiva ja turvallinen apuväline esim. rollaattori, potkupyörä jne. Apuvälineen oikeanlainen käyttö Turvavälineiden ja varusteiden käytön lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Apuvälineen arviointi ja henkilökohtainen ohjaus sekä huolto. • Henkilökohtainen ohjaus turvavälineiden käyttöön esim. kotikäynnillä. • Apuvälineiden kunnon tarkistaminen. • Liukastumisen ehkäisy. • Kotikäynnillä tarkistetaan asiakkaan liikkuminen ja arvioidaan selviytyminen liikenteessä apuvälineen kanssa. • Teemapäivät, tiedotus ja koulutus 	Fysioterapeutti Hoito henkilöstö Oma hoitaja Perusturva (kuntoutus, kotihoidon henkilöstö).	Vuosittain syksyllä esim. vanhustapahtumien yhteydessä	Palvelukeskus/ järjestöt/eri viranomaisatohot Fysioterapia Kehitysvammahuolto poliisi, Liikenneturva
Kehitysvammaiset, vammaiset ja mielenterveyskuntoutujat	<ul style="list-style-type: none"> • Turvaliiveistä ja liukuesteistä tiedottaminen asiakastyössä • Ajokyvyn arvioinnit • Lääkkeiden vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen kerrotaan lääkkeen määräämisen yhteydessä • Apuvälineiden (pyörätuolit, rollaattorit) käytössä opastetaan • Varmistetaan esteetön kulku julkisissa rakennuksissa 	Asiakkaat - perusturvan henkilöstö		Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö - Poliisi - Yhdistykset - Vanhus- ja vammaisneuvosto - Liikenneturva
Turvallinen liikkuminen vesillä	Keinoina keskustelut asiakaskäynnillä, lisäksi teematilaisuudet, joissa aihe esillä (veneilyliivit, naskalit ym) Teemapäivä koskien kalastamista, pilkkimistä ja vesillä liikkumista	Perusturva		yhteistyökumppanit
Lääkkeiden haittavaikutuksista tiedottaminen	Lääkkeiden vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen kerrotaan lääkkeen määräämisen yhteydessä	Apteekit ja perusturva		
Turvalliset kuljetuspalvelut ja joukkoliikenne Palveluliikenteen hyödyntäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Tehokkaampi tiedotus • Tarvittaessa henkilökohtaisen avustajan tai muun saattajan järjestäminen • Saattoapu ja asianmukainen varustelu autoissa • Ammattiautoilijoiden ym. kouluttaminen/ kehitysvammataietiedon antaminen 	Perusturva ja logistikko		Kehitysvammahuolto • Sosiaalitoimi • Terveystoimi

Lasten- ja äitiysneuvola

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Odottavat äidit ja perheet, alle kouluikäiset lapset. Turvalaitteiden käytön lisääminen Oikeiden liikennetietojen ja asenteiden edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökohtainen ohjaus turvavälineiden käyttöön • Odottavat äidit ja turvavyö/turvatyyny. • Vauvat ja turvakaukalo/-verkko. • Leikki-ikäiset ja turvaistuin • Heijastimien, turvaliivien ja heijastavien vaatteiden käytön ohjaus pimeässä liikuttaessa. • Pyörän turvaistuimen ja pyöräilykypärän käytön ohjaus. • Perheen kanssa keskustellaan lasten turvallisesta kuljettamisesta. Tarjotaan mahdollisuus vuokrata neuvolasta turvaistuin. • Jaetaan esitteitä (esim. Näin lapsi matkustaa turvallisesti autossa) • Esitemateriaalia saatavilla neuvolasta ja päivähoitosta • Päivähoidon kuukausikirjeet asiakkaille ja henkilöstölle • Vanhempainillat • Tapaturmapäivä keväällä ja syksyllä 	Äitiys- ja lastenneuvola terveydenhoitajat Vanhemmat Turvakaukalon vuokraajat Perhevalmennus Päivähoidon henkilöstö - Seurakunnan kerho-ohjaajat	Perhevalmennus/ lastenhoitotunnit Koti-käynnit Äitiys- ja lastenneuvola-käynnit Ohjaus on jatkuvaa	SPR - Neuvolat - Päivähoito - MLL - Seurakunta - Liikenneturva

	(ajankohtaan liittyvä liikenneturvallisuusteema) • Lapsen ikätasoon liittyvä opastus ja neuvonta			
Koulumatkan turvallisuus	Keskustelussa korostetaan vanhempien vastuuta lasten turvallisesta liikkumisesta ja vanhempien esimerkkinä olemisesta. Kouluuntulotarkastus / keskustelu	Kouluterveydenhuolto	6-7 vuotiaat	
Henkilöstön tietämystä liikenneturvasioissa lisätään koulutuksella; yhteistyö Liikenneturvan kanssa	Henkilöstölle tiedotetaan paikkakunnan liikenneturvallisuuden ongelmista (kyselyn tulokset) infotilaisuudella ja lehdistötiedotteella Henkilökunnan esimerkillinen ja turvallinen liikkuminen • Liikenneturvallisuustietämyksen ajantasaistaminen ja lisääminen • Liikkumisongelmien ja vaarapaikkojen selvittäminen ja tiedottaminen tekniseen toimeen ja ELY-keskukseen -> henkilöstön koulutus, yhteistyöpalaverit, tiedotus	KVT-ryhmä Esimiehet		Liikenneturva Poliisi henkilöstö Vanhemmat Yhteistyökumppanit

Terveyskeskuslääkärin ja hoitajan vastaanotot

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Vastaanoton asiakkaat/potilaat, erityisesti huomioitava: • Ajokorttitodistusta hakevat • Lääkkeitä ja päihteitä käyttävät iäkkäät ja vajaakuntoiset • Liikenteessä vain ajokykyiset	• Hyvä tarkoituksenmukainen ikääntyvien ja vajaakuntoisten ajokyvyn arviointi ajokorttia uusittaessa. Kiinnitetään huomio myös kuulon ja näön tarkastuksiin. Havainto- ja reaktiokyvyn huomiointi, hyvä kansansairauksien hoitotasapaino. • Rohkea puuttuminen asiakkaan tilanteen muuttuessa. Tieliikennelain 1132/2004 mukainen lääkärin ilmoitusvelvollisuus ajoterveysasioissa. • Henkilökohtainen ohjaus havainto- ja suorituskäytön vaikuttavien lääkkeitä määrättäessä • Päihteiden käytöstä ja sen vaikutuksesta keskustellaan ja korostetaan asiakkaan omaa vastuuta reaktionopeuden muuttuessa	Hoitohenkilökunta Lääkärit Potilaiden omavastuu	Jatkuva Vastaanottokäyntien yhteydessä Kampanjat esim. liikunta- ja terveysmessut	Liikenneturva
Terveyskeskuksen osastoilta kotiutuvat, sairaudesta ja toimenpiteestä toipuvat Liikkumiseen sopiva oikea ja turvallinen apuväline sitä tarvitsevalle	• Henkilökohtainen ohjaus sairauden tai toimenpiteen vaikutuksesta havintokäytön. • Apuvälinehankinnoissa ohjataan fysioterapeutille (apuvälineen arviointi, sovitus ja opastus)	Hoitohenkilökunta Lääkärit Fysioterapeutti	Kotiutumisen yhteydessä	
Turvallinen liikkuminen ympäristössä mm. terveysaseman piha-alueilla	• Talvella ohjataan heijastimien, jääpiikin ja jalkineiden liukuesteiden käyttöön. • Osallistutaan ja vaikutetaan ympäristön liikenneturvallisuuteen ja sen parantamiseen asiakkaan näkökulmasta (esim. invalidit ja pyörätuolilla liikkujat)			Poliisi Kunta Tekninen virasto KKI Potilasjärjestöt
Päihtyneenä ajaminen vähenee asiakasryhmän sisällä	• Ajokyvynarviointi • MINI-interventio • Puheeksi ottaminen sosiaalitoimisto-käyntien yhteydessä	Asiakkaat Sosiaalityöntekijä Lääkärit Sairaanhoidajat		- Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö - Poliisi - A-kilta

Työterveyshuolto: työikäiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Näkökyvyn ylläpitäminen	Näkö tutkimus ja keskustelu näkemisen tärkeydestä liikenteessä.	Terveydenhoitaja Lääkäri Poliisi	Jatkuva Työterveys-tarkastukset	Työsuojelu
Turvavyön käyttö Pyöräilykypärän käytön lisääminen Heijastimien käytön lisääminen Rullaluistelijat	• Esitteet ja ohjaus • Oma esimerkki • Keskustelu kypärän ja heijastimien käytön tärkeydestä • Heijastimien jakaminen • Keskustelu kypärän ja muiden suojainten käytön tärkeydestä	Oma vastuu	Terv. tark., shkäynnit tapahtumien yhteydessä Syksy	KKI Vakuutusyhtiöt
Päihteiden käytön vähentäminen	Päihteiden käytön seuranta ja keskustelut. Päihdevalistus ja riittävä kontrollointi mm. ajokorttiseuranta	Terveydenhoitaja Lääkäri Oma vastuu	Sh (Työ)-terveys-tarkastukset	Työnantaja Työvoimaohjaaja Kuntoutuspsykologi Sosiaalityöntekijät Terveystietokeskus Mielenterveys- ja päihde-yksikkö
Levon merkityksen ja väsyneenä ajamisen vaarojen korostaminen liikenteessä työtä tekeville.	Keskustelu väsymisen, stressin ja mielen tilan vaihtelun vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen. Valaistus	Työsuojelu Oma vastuu	Työterveys-tarkastukset	Työnantaja

Työmatkojen turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Julisteet ja esitteet • Tietoisuus ja koulutus esim. autoa työssään käyttävien jatkokoulutus mahdollisuuksien mukaan. • Keskustelut terveystarkastuksessa aiheina mm. -työkunnan ylläpitäminen, työn tauottaminen, alkoholi ja lepo • Liikenneturvallisuusasenteisiin vaikuttaminen opittamalla esillä aiheeseen liittyviä julisteita terveyskeskuksen odotusaulassa 	Työterveyshoitajat ja lääkärin aloitteellisesti (Työpaikat vastuullisina) Työsuojelu	Jatkuva Työolosuhteiden selvitysten yhteydessä työpaikkakäynnillä.	Työpaikat Liikenneturva Työsuojelu
Ammattiautoilijat	Ammattiautoilijoille työterveyshuollossa neuvontaa aiheina ajoneuvon ja kuljettajan ajokunto sekä ajoajat Parempi asennoituminen liikenteeseen: Koulutus, työkyvyn parantaminen	Työterveyshuolto Yrittäjät		Liikennekoulut
Henkilökunta tietää turvallisuusriskejä ja osaa antaa turvallisuusvalistusta	Koulutus mm. päihteiden ja lääkkeiden vaikutuksesta ajokykyyn ja liikuntakykyyn <ul style="list-style-type: none"> • Muistetaan kertoa lääkkeiden vaikutus liikenteeseen • Jaettava valistusmateriaali 	Terveystoimi		Koko terveysosaston henkilökunta <ul style="list-style-type: none"> • Järjestöt • Yhdistykset
Turvallisuus työpaikoilla	Työpaikkakäynnit, valistus ja ohjaus	Terveystoimi		Työterveyshuolto <ul style="list-style-type: none"> • Työyhteisö /Maatilat

TEKNINEN TOIMI

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuuden kehityksen seuranta ja liikennekäyttäytymisen Parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Onnettomuusrekisterin ylläpito, analysointi ja tiedottaminen Liikennekäyttäytymisen seuranta 	Teknisen toimen vastuuhenkilö It-ryhmässä	Jatkuva Kahden vuoden välein	Poliisi, tiedotusvälineet
Liikenneympäristön parantaminen Liikenneturvallisuuden huomioiminen katusuunnittelussa Esteettömän liikkumisen turvaaminen katurakenteilla	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden huomioon ottaminen maankäytön ja liikenneympäristön suunnittelussa Osallistuva suunnittelu Kaavoituksen liikenneturvallisuustarkastelut Yhteistyö eri suunnittelutahojen välillä Suunnitelman tarkastaminen esteettömyyden osalta Työn aikaisten liikenteen ohjaussuunnitelmien laatiminen Rakentajan laatujärjestelmässä Liikenneturvallisuusasioiden hoitaminen 	Tekninen toimi - Kaavoitus - Katusuunnittelu - Kadun rakentamisesta vastaavat organisaatio	Jatkuva	Maankäyttö, poliisi, Liikenneturvallisuustoimija, ELY Tekninen osasto - Konsultti
Vuorovaikutus liikenneturvallisuuteen liittyvissä asioissa	<ul style="list-style-type: none"> Suunnitelmista tiedottaminen ja kuuleminen Merkittävistä liikenneympäristön muutoksista ja työmaajärjestelyistä tiedottaminen 	Tekninen toimi, kunnossapito	Jatkuva 1 – 3 Päivää ennen työmaan aloitusta	Tiedotusvälineet
Liikenneympäristöön vaikuttavat viranhaltijat ja luottamushenkilöt	<ul style="list-style-type: none"> Koulutus suunnittelussa huomioitavista Liikenneturvallisuusnäkökohdista 	Tekninen johtaja,	Jatkuva	Liikenneturva, poliisi, ELY
Kaikki kunnan työntekijät	<ul style="list-style-type: none"> Työsuojelutoimintasuunnitelman mukaisesti vaarojen ja riskien arviointi mtös työmatkoilla 	Palvelukeskusten johto ja esimiehet Työteveyshuolto Työsuojelu		Liikenneturva
Työturvallisuus ja Työmatkaturvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> Vaarojen arviointi palvelukeskuksittain, päivitys työsuojelutoimintaohjelman mukaisesti Henkilökunnan oma esimerkki turvallisesta liikkumisesta työaikana ja vapaa-aikana Liikennekasvatus, tiedotus ja koulutus Pidetään turvavarusteet kunnossa ja huolehditaan siitä, että henkilöstö käyttää niitä työtehtävissään. Hankitaan palvelualueelle satunnaisesti maastossa liikkuvalla henkilöstölle turvaliivit. Hankitaan pelastusliivit palvelualueen käyttöön. Otetaan käyttöön henkilöstön turvavälineiden käytön sitoumuslomake. Maastomittaushenkilöstö osallistuu Tieturvakoulutusohjelmaan 	Esimies, työsuojelupäällikkö, Työsuojeluvaltuutetut	Jatkuva	Palvelukeskusten johto ja esimiehet, työterveyshuolto, työsuojeluvaltuutetut poliisi, Liikenneturva
Kaikki tien käyttäjät	<ul style="list-style-type: none"> Hälytysajoneuvon kohtaaminen, onnettomuuspaikan ohittaminen: Oikea käyttäytyminen em. tilanteessa 	Autokoulu, liikennevalistusta tekevät järjestöt	Tiedotus, koulutus	
Suuret ajoneuvot, Paikoitus	<ul style="list-style-type: none"> Vähemmän häiriötä muille ihmisille: Erilliset isot paikoitusalueet teiden varsille tai muihin paikkoihin 	Kunta, kaavoituksesta vastaavat		Kunta, ELY
Katualueella ja yleisillä teillä toimivat urakoitsijat: - Liikenteen ohjauksen toteuttaminen ohjeiden mukaan - Työntekijöiden liikenneturvallisuuskoulutuksen lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> Kadun- ja tienpitäjän antamat yksityiskohtaiset ohjeet Työluvat ja siihen liittyvät suunnitelmat Edellytetään Tie- tai Katuturva koulutusta katualueella työskenteleviltä 	Katu- ja tiealuetta hallinnoivat organisaatiot		Tekninen toimi - ELY
Rakennusvalvonta: Esteettömän ja turvallisen asuin- ja liikenneympäristön edistäminen rakentamisen ohjaamisessa.	<ul style="list-style-type: none"> Lupa-asioissa kiinnitetään entistä enemmän huomiota piha-alueiden esteettömyyteen ja niillä liikennöintiin sekä turvallisiin liittymäratkaisuihin. 	Rakennustarkastaja		
Yksityistiet	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuusnäkökohdat sekä perusparantamisen että kunnossapidon avustuksiin Yksityisteiden perusparantamisen ja kunnossapidon opastaminen ja ohjaus Avustusten käytön valvonta liikenneturvallisuustyön osalta 	Tienpitäjät	Ympäri vuoden	Tien käyttäjät
Rautatiet	<ul style="list-style-type: none"> Tasoristeykset Liikenneturvallisuusnäkökohtien mukainen hoito 	Liikennevirasto P-S Ely-keskus Yksityisteiden tienpitäjä	Talvi- ja kesäkausi	Tien käyttäjät Rautatien käyttäjä

MAASEUTUTOIMI

<p>Traktorit ja työkoneet kunnossa</p> <ul style="list-style-type: none"> ajoneuvojen valot kunnossa, leveän kuljetuksen merkinnät hitaan ajoneuvon heijastimet kunnossa kuljetusten järjestäminen mahdollisuuksien mukaan keliirikkokauden ulkopuolella kuormien kunnollinen kiinnittäminen muun liikenteen huomioiminen, ohitus tilanteet pihojen liikennejärjestelyt tilalla selkeät ohjeet vaaratilanteiden varalle puutavaran kuormausta maantieltä käsin 	<p>-> poliisiviranomaiset erilaisilla teemapäivillä ja kylillä "tupa illoissa"</p> <ul style="list-style-type: none"> maataloustuottajat omilla tilaisuuksissaan maatalousyrittäjien koulutuksissa työsuojeluviranomaiset tuottajien tilaisuuksissa kootun kirjallisen tietopaketin toimittaminen maatalousyrittäjille tärkeistä asioista mm. kunnan maataloustoimen kautta aina tarvittaessa rakennussuunnitelmissa ja pihasuunnitelmissa huomioitava liikennejärjestelyt puutavaran kuormausta paikkojen suunnittelu metsähoitosuunnitelmiin 	<p>MTK</p>	<p>Jatkuva</p>	<p>MTK/ maatalousyrittäjät</p> <ul style="list-style-type: none"> Maaseutuseura Pemo:n maatalousopetus Työterveyshuolto <p>MTK-Pohjois-Savo, paikalliset MTK yhdistykset</p> <ul style="list-style-type: none"> poliisi maasutuasiamies, palveluvastaavat Itä-Maito metsälautakunta ja metsänhoitoyhdistykset ELY-keskus
<p>Tiellä liikkujien käyttäytyminen ja muiden liikkujien huomioiminen</p>	<p>Autoilijat osaisivat huomioida traktori ym. raskaan liikenteen ja päinvastoin: Tiedottaminen ja asennemuokkaus</p>	<p>Autokoulut</p> <p>ItäMaito</p>	<p>Jatkuva</p>	<p>Autokoulut</p> <ul style="list-style-type: none"> MTK/ maatalousyrittäjät Liikenneturva Pemo:n maatalousopetus Valio Liikennöitsijät
<p>Lomittajien ym. maataloudessa työskentelevien henkilöiden työ- ja turvallisuuden parantaminen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> riittävän ajan varaaminen työmatkoihin maatilojen työkalu- ja koneisiin perehtyminen riittävästi ennen niillä liikennöintiä yleisillä liikenneväylillä työturvallisuusnäkökohdat huomioon tilojen katsottava, että koneiden suojat ja turvalaitteet ovat kunnossa lomittajien täydennyskoulutuksessa kiinnitetään huomiota ko. asioihin <p>Lomittajien tietotaidon lisääminen</p> <ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuus osaksi lomittajien koulutusta 	<p>Lomituspalvelut kunta ja täydennyskoulutusta harjoittavat</p> <ul style="list-style-type: none"> MTK työterveyshuolto kuljetusyrittäjät yrittäjien omat kanavat ja maataloustuottajat 		<p>Lomituspalvelut</p> <p>Maatalousyrittäjät</p> <p>Työterveyshuolto</p> <p>Yhteisalueen lomittajat</p> <p>koulutussuunnittelusta vastaavat, Peltosalmen maatalousoppilaitos,</p> <p>työsuojeluviranomaiset</p>

ESIMERKKEJÄ LIIKENNETURVALLISUUDEN SEURANTAAN KÄYTETTÄVISTÄ MITTAREISTA

Mittari	Yksikkö	Vastuutaho/ tiedon tuottaja
Henkilövahinkoon johtaneet onnettomuudet	onn./ v	Poliisi, ELY
Henkilövahingot (loukkaantuneet, kuolleet)	henkilöä	Poliisi, ELY
Liikenteen turvattomaksi kokevat asukkaat	%	Kunta (kyselyt)
Liikennetiedotus- ja koulutustilaisuudet kunnassa	kpl	Kunta
Liikenneturvallisuutta käsittelevät jutut lehdessä	kpl	Kunta
Ensiavun peruskurssin (EA1) käyneet henkilöt	%	Kunta
Vaaralliset katu- tai tieosuudet	km	Kunta (kyselyt)
Vaaralliset liittymät	kpl	Kunta (kyselyt)
Liikenneturvallisuuskoulutukseen osallistuneet koulukuljettajat	%	Kunta, sivistystoimi
Heijastimen käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Pyöräilykypärän käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Turvavyön käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Kiinnijääneet rattijuopot	henk./ v	Poliisi
Yli 10 km/h nop.raj. ylittäneiden osuus	%	Poliisi
Liikenneturvallisuussuunnitelman toimenpiteiden toteutus	%	Kunta, ELY
Liikennemäärien kehitys	ajon./vrk	ELY, Kunta
Kuntalaisten palaute kunnossapidosta	kpl/ v	Kunta, ELY
Asemakaava-alueen ulkopuoliset rakennusluvut	kpl	Kunta
Kunnan liikenneturvallisuusryhmän kokoontumiset	kpl	Kunta
Osallistumisaktiivisuus liikenneturvallisuusryhmän kokouksiin	läsnäolo-%	Kunta

HANKEKORTTI

Kuntatiedot:	Hanketiedot:
Kunta: Sonkajärvi	Hankkeen nimi: Uusi jalankulku- ja pyöräilyväylä kantatielle 87
	Tieosoite: 87/6/1300-2420, 87/6/2420-4460
Kuntakoodi (Kela): 762	Pituudet: 1120 m (I-vaihe), 2040 m (II-vaihe)

Nykytila (liikenne, vauriot, ongelmat, jne.):

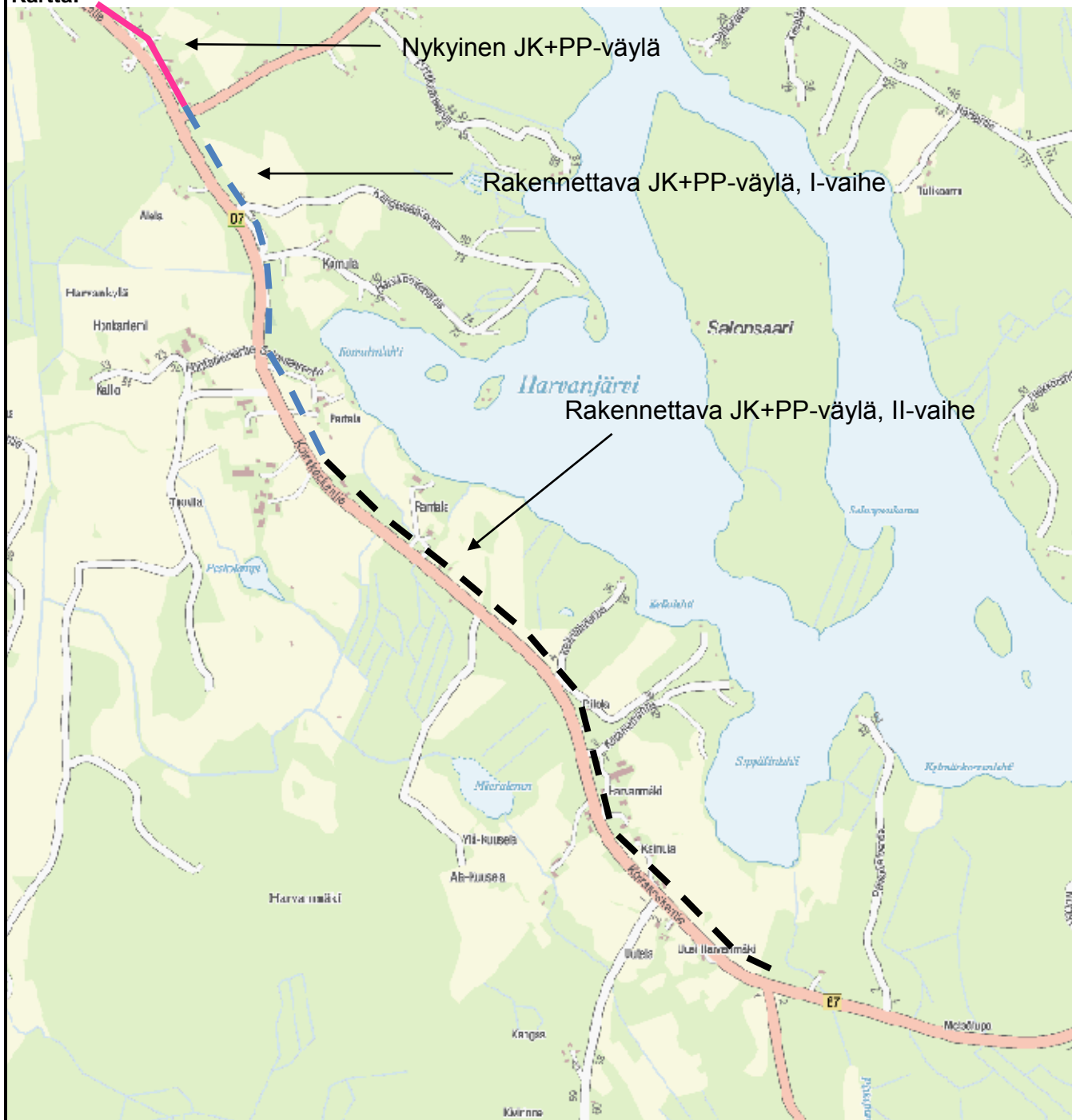
Kantatien 87 päivittäiset liikennemäärät Harvankylän kohdalla ovat noin 890 ajoneuvoa/vrk, josta raskaan liikenteen osuus on noin 80 ajoneuvoa/vrk. Kantatiellä nopeusrajoitus on 80 km/h. Ajoradan leveys on 6,5–6,7 metriä ja pientareen päällystetyn osuuden leveys vain 0,25 metriä. Tieosuudella on tapahtunut kaksi loukkaantumiseen johtanutta moottoriajoneuvoliikenteen yksittäisonnettomuutta vuosina 2012–2016.

Harvankylän ja Sonkajärven taajaman välinen etäisyys on noin 3 kilometriä. Hongikontien liittymästä Sonkajärven taajamaan on noin 6 kilometriä.

Tavoitteet:

Hankkeen tavoitteena on jalankulun ja pyöräilyn turvallisuuden sekä turvallisuuden tunteen parantaminen. Jalankulku- ja pyöräilyväylän rakentaminen palvelee etenkin lasten, nuorten ja ikääntyneiden omatoimista liikkumista sekä tarjoaa mahdollisuuden turvalliseen työmatkapyöräilyyn.

Kartta:

Toimenpiteet (suoritemäärä ja kustannukset, alv 0%):

Kantatielle 87 rakennetaan uusi jalankulku- ja pyöräilyväylä jatkamalla nykyistä jalankulku- ja pyöräilyväylää Oinasjärventien ja Harvankylän välille (87/6/1300-2420), kantatien koillispuolelle. Oinasjärventien liittymän yli merkitään suojatie ja pyörätien jatke.

Toisessa vaiheessa jalankulku- ja pyöräilyväylää jatketaan kantatien 87 koillispuolella Harvankylästä Hongikontien liittymään asti (87/6/2420-4460). Väylän päättymiskohta sijoitetaan kantien 87 ja Hongikontien liittymän itäpuolelle kohtaan, jossa on hyvät näkemät.

Kustannukset: Uusi jalankulku- ja pyöräilyväylä välille Oinasjärventie-Harvankylä 340 000 euroa (1120 m) ja uusi jalankulku- ja pyöräilyväylä välille Harvankylä-Hongikontie 610 000 euroa (2040 m).

Vaikutukset:

Uusi jalankulku- ja pyöräilyväylä parantaa Sonkajärven taajaman saavutettavuutta jalan ja pyörällä kaakon suunnasta. Jalankulun ja pyöräilyn erottaminen autoliikenteestä omalle väylälleen lisää jalankulun ja pyöräilyn turvallisuutta ja miellyttävyyttä.

HANKEKORTTI			
Kuntatiedot:		Hanketiedot:	
Kunta: Sonkajärvi		Hankkeen nimi:	Uusi kääntymiskaista Vt5:lta Sukevantielle.
		Tieosoite:	5/226/0-200
Kuntakoodi (Kela): 762		Pituudet:	200 m
Nykytila (liikenne, vauriot, ongelmat, jne.):			
Vt 5 päivittäiset liikennemäärät Sukevan kirkonkylän kohdalla ovat noin 2600 ajoneuvoa/vrk. Tien nopeusrajoitus Sukevan taajaman kohdalla on 80 km/h. Valtatie 5 on Sukevan kohdalla 1+1 –kaistainen, eikä liittymässä ole kääntymiskaistoja.			
Tavoitteet:			
Liikenneturvallisuuden parantaminen Vt 5 ja Sukevantien liittymässä vähentämällä risteävää liikennettä liittymässä. Valtatietä 5 pohjoisesta tulevat Sukevalle kääntyvät ajoneuvot voivat aiheuttaa ylimääräisiä ohituksia liittymässä. Kääntymiskaistan myötä kääntyvät ajoneuvot eivät häiritse valtatien liikennettä, jolloin ohitustarve liittymän kohdalla vähenisi.			
Kartta:			
Toimenpiteet (suoritemäärä ja kustannukset, alv 0%):			
Valtatiele 5 rakennetaan uusi liittymiskaista Sukevantielle vähentämään risteävän liikenteen kohtaamisia Sukevantien liittymässä. Kääntymiskaista erkanee valtatiele 5 pohjoisesta tultaessa ja liittyy Sukevantielle nykyisen huoltoaseman liittymän läheisyydessä. Uusi liittymä sijaitsisi osittain tontin: 762-425-1-111 alueella.			
Kustannukset: Uusi kääntymiskaista 180 000€, Sähkökaappien ja pylväiden siirto 30 000 €(alv 0%), yhteensä 210 000 €.			
Vaikutukset:			
Uusi kääntymiskaista ohjaa pohjoisesta tulevan liikenteen uutta reittiä pitkin Sukevalle, mikä vähentää kääntyvän liikenteen kohtaamista ja ohituksen houkuttelevuutta liittymässä. Vaikutukset liikenneturvallisuuteen ovat positiiviset.			
Pvm:	29.3.2017	Laatija:	Ramboll / Juho Koskela

762-425-1-303

762-425-1-148

425-1-149

762-425-1-113

762-425-1-111

Uusi kääntymiskaista

SUKEVANTIE

762-425-1-189

KAJAANINTIE

762-895-0-5

762-425-1-319

762-425-1-253

Sukevantien kääntymiskaista,
Vt5

1:1000

29.3.2017

SONKAJÄRVI

Sonkajärven taajaman alueelle esitetyt toimenpiteet

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
600	Mt 5863 Sonkakoskentien/ Kauppilantien liittymä	5863/1/1180	-	Sonkakoskentien ylittävän suojatien muuttaminen keskisaarekkeelliseksi	20	0,001	0,050	2	ELY, kunta
601	Aittokoskentie (mt 5861) väl. Siikalammentie - Inganmäentie	5861/2/5150-5750	600	Jalankulku- ja pyöräilyväylän jatkaminen välille Sonkajärven taajama (Siikalammentie) – Inganmäentie	180	0,002	0,009	3	ELY, kunta
602	Kt 87 / Rutakontie (mt 5861)	87/5/3400-6/200	-	Nopeusrajoituksen alentaminen 80 km/h - > 60 km/h liittymän kohdalla	2	0,009	4,360	1	ELY

SONKAJÄRVI

Sukevan taajaman alueelle esitetyt toimenpiteet

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
603	Sukevantie		300	Jalankulku- ja pyöräilyväylän jatkaminen välille Kinttulanmäentie - Tenetinvirta	90	0,000	0,004	3	ELY, kunta
604	Mt 5905 Sukevantie	5905/1/100	-	Sinitöyssy nykyisen suojatien kohdalle (huoltoaseman kaakkoiskulma)	11	0,002	0,142	1	ELY, kunta
605	Valtatie 5 Sukevan kohdalla	5/226/15	-	Kääntymiskaistan toteuttaminen valtatielle. (Ks. hankekortti liitteenä.)	210 (erillisrahoitus)	0,003	0,014	-	ELY

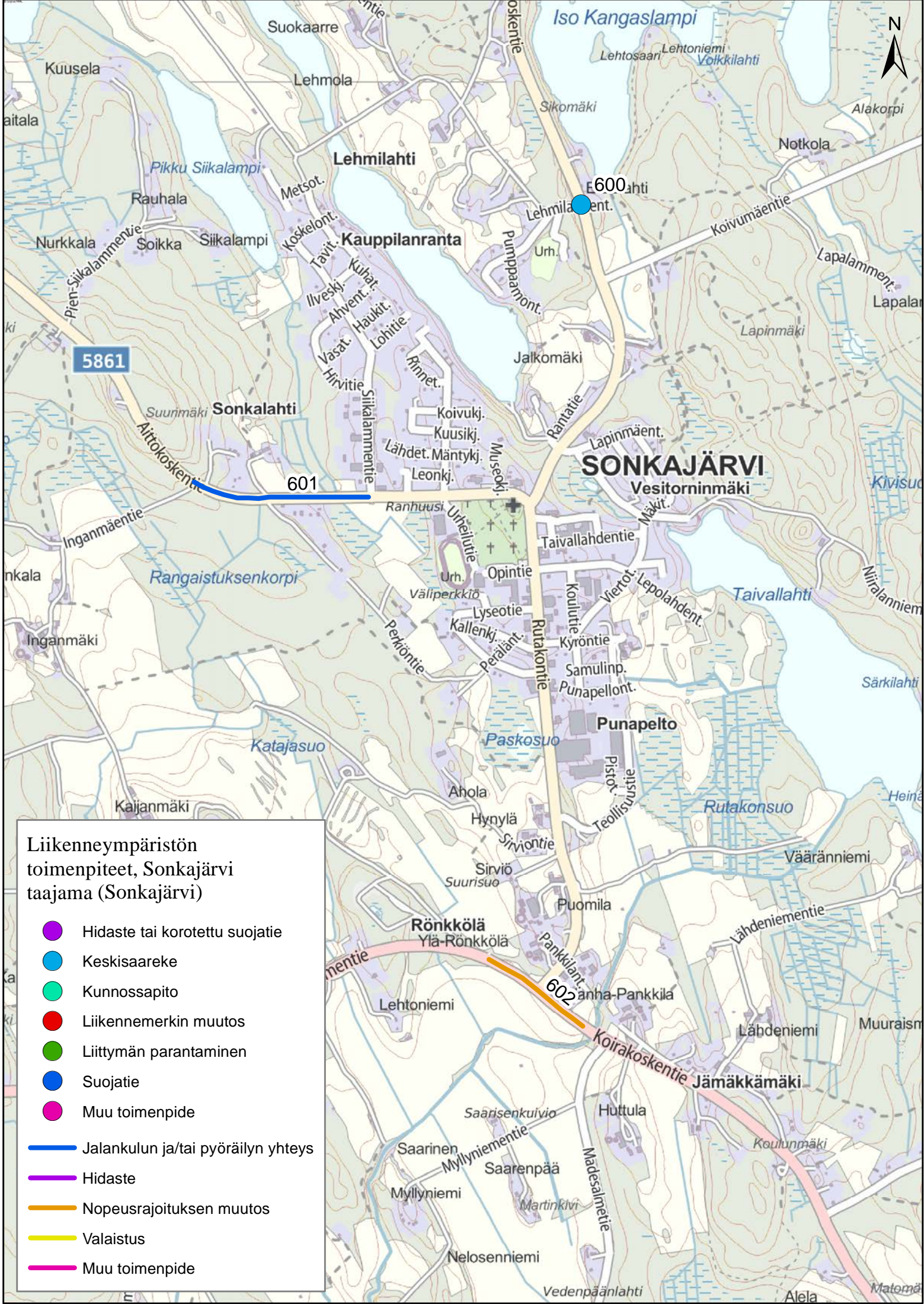
SONKAJÄRVI

Haja-asutusalueelle esitetyt toimenpiteet

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
650	Vt 5 ja Hirvijärventien (mt 16295) liittymä	5/225/3750	-	Liittymän parantaminen / liittymän siirto.	60 (erillisrahoitus, erillinen suunnitelma)	0,006	0,094	-	ELY
651	Valtatien 5 ja Lohirannan liittymä	5/223/6730	-	Yksityistieliittymän siirto ja väistötilan rakentaminen.	53 (erillisrahoitus, erillinen suunnitelma)	0,002	0,036	-	ELY, kunta, yksityinen
652	Vt 5 ja Kainuunmäentien (mt 5900) liittymä	5/223/0	-	Liittymien porrastaminen ja tasauksen parantaminen liittymään saavuttaessa.	55 (erillisrahoitus, erillinen suunnitelma)	0,004	0,064	-	ELY
653	Vt 5 ja Poronmäentien (mt 5862) liittymä	5/222/3200	-	Liittymän siirto.	10 (erillisrahoitus, erillinen suunnitelma)	0,005	0,462	-	ELY, kunta
654	Vt 5 ja Mäkikyläntien (mt 16147) liittymä	5/222/0	-	Liittymän siirto pohjoiseen n. 300m.	60 (erillisrahoitus, erillinen suunnitelma)	0,010	0,161	-	ELY

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
655	Valtatien 5 ja Aittokoskentie (mt 5861) liittymä	5/222/0	-	Liittymän toteuttaminen väistötillaisina tulppaliittyminä.	45 (erillisrahoitus, erillinen suunnitelma)	0,007	0,150	-	ELY, kunta
656	Valtatien 5 ja Vänninmäentien (mt 16241) liittymä	5/221/1560	-	Väistötillaisen tulppaliittymän rakentaminen.	45 (erillisrahoitus, erillinen suunnitelma)	0,005	0,110	-	ELY, kunta
657	Kt 87, Pentantien (mt 16286) ja Vänninmäentien (mt 16241) liittymät	87/3/6300	-	Kantatien tasauksen muuttaminen näkemien parantamiseksi.	erillinen suunnitelma	0,002	-	-	ELY, kunta
658	Kt87 välillä Oinasjärventie-Hongikontie	87/6/1300-2420	1120	Jalankulku- ja pyöräilyväylän jatkaminen väliille Oinasjärventie - Harvan kylä. (Ks. hankekortti liitteenä.)	340 (erillisrahoitus)	0,000	0,001	-	ELY
		87/6/2420-4460	2040	Jalankulku- ja pyöräilyväylän jatkaminen väliille Harvan kylä - Hongikontie. (Ks. hankekortti liitteenä.)	610 (erillisrahoitus)	0,000	0,000	-	ELY

Liikenneympäristön
toimenpiteet, Sonkajärvi
taajama (Sonkajärvi)

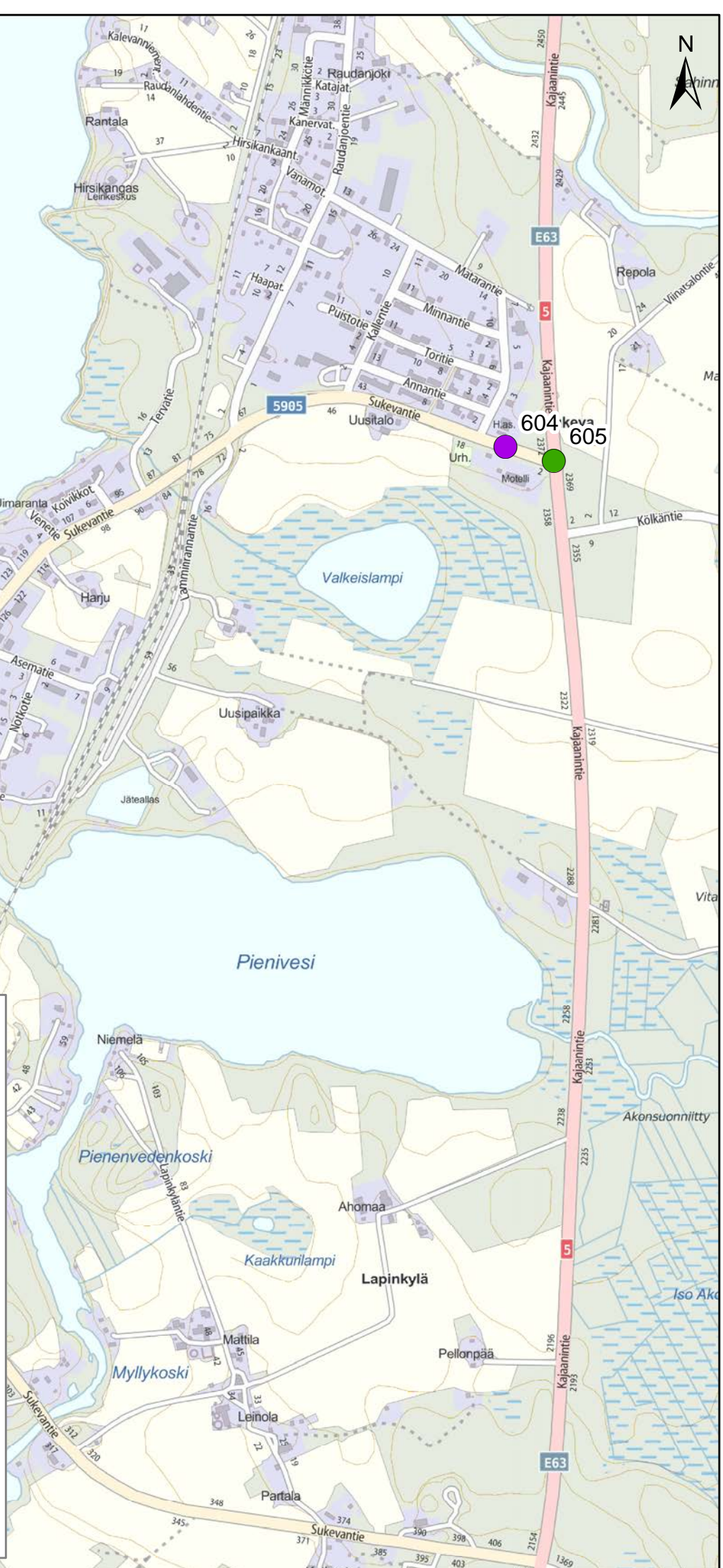
- Hidaste tai korotettu suoja tie
- Kesksaareke
- Kunnossapito
- Liikennemerkinn muutokset
- Liittymän parantaminen
- Suoja tie
- Muu toimenpide
- Jalankulun ja/tai pyöräilyn yhteys
- Hidaste
- Nopeusrajoituksen muutos
- Valaistus
- Muu toimenpide

Liikenneympäristön toimenpiteet, Sonkajärvi taajama (Sukeva)

- Hidaste tai korotettu suoatie
- Keskisaareke
- Kunnossapito
- Liikennemerkinn muutokset
- Liittymän parantaminen
- Suojatie
- Muu toimenpide
- Jalankulun ja/tai pyöräilyn yhteys
- Hidaste
- Nopeusrajoituksen muutos
- Valaistus
- Muu toimenpide

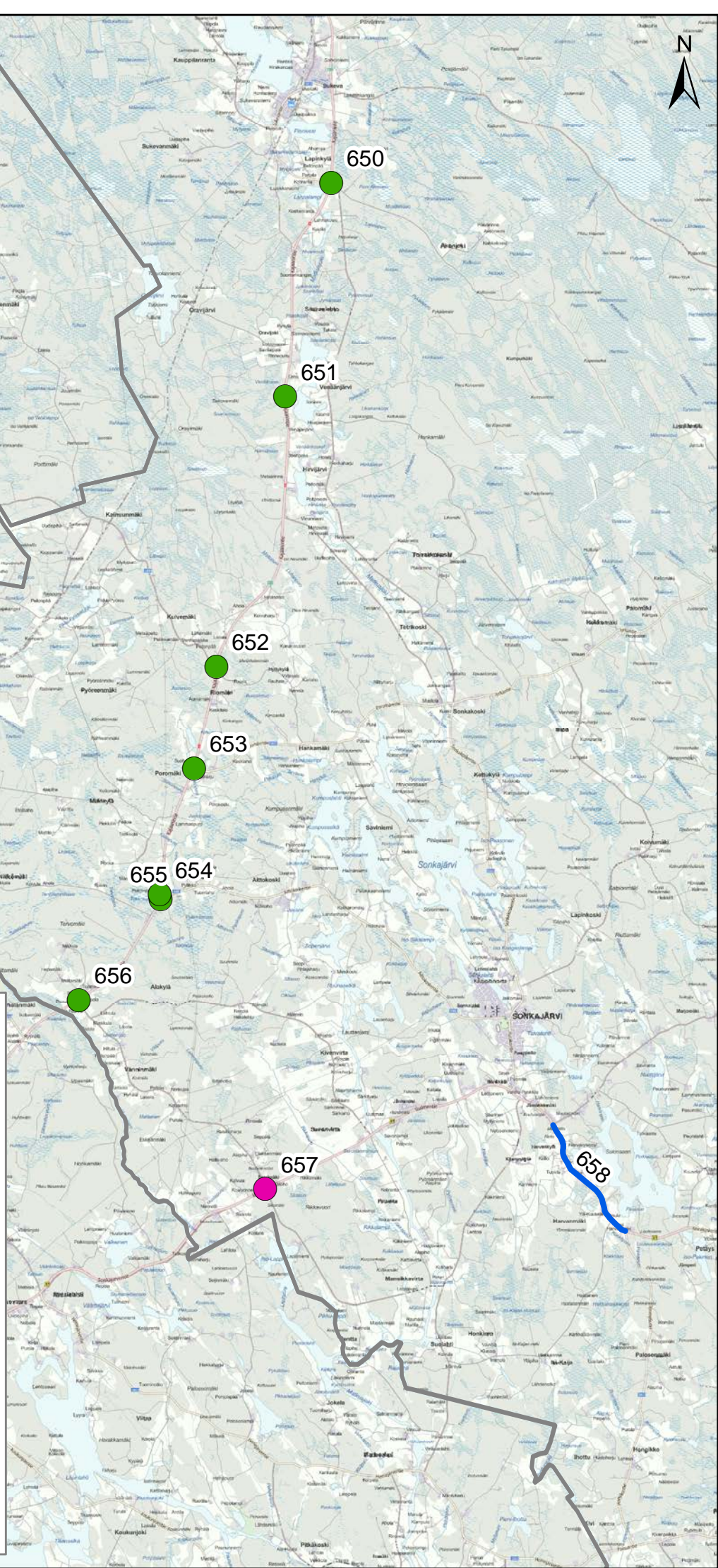

Liikenneympäristön toimenpiteet, Sonkajärvi haja-asutusalue

- Hidaste tai korotettu suoja tie
- Keski-aareke
- Kunnossapito
- Liikennemerkinn muutokset
- Liittymän parantaminen
- Suoja tie
- Muu toimenpide

- Jalankulun ja/tai pyöräilyn yhteys
- Hidaste
- Nopeusrajoituksen muutos
- Valaistus
- Muu toimenpide

Sonkajärvi: Esteettömyyden parantaminen					
Nro	Kohde	Aihe	Ongelma	Vastuutaho	Parannusehdotus
1	Seurakuntatalon edusta	Jalankulku- ja pyöräilyväylä	Väylää ei ole eroteltu pysäköintialueesta	Kiinteistön omistaja	Väylän erottelu pysäköintialueesta tiemerkinällä tai matalalla reunakivellä (max 30 mm) tai luiskareunatuella. Liikkumisesteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella.
2	Kirkon luiska	Kirkkoon menevä luiska	Luiskassa mukulakiviä rikkoutunut	Kiinteistön omistaja	Korjataan luiska, jotteivät rikkoontuneet mukulakivet aiheuta kompastumisvaaraa.
3	Liikuntahallin edusta	Invapaikka	P-alueelta puuttuu merkitty invapaikka	Kiinteistön omistaja	Liikkumisesteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella. Pysäköintipaikan leveyden tulee olla vähintään 3600 mm ja pituuden 5000 mm. Pysäköintipaikan kaltevuus saa olla enintään 2 % molempiin suuntiin.
4	Asumispalveluyksikkö Onnela	Piha-alue	Pihalla merkittäviä routaheittoja	Kiinteistön omistaja	Korjataan piha-alue ja päällystetään uudelleen.
5	Lyseotie	Jalankulku- ja pyöräilyväylä	Väylää ei ole eroteltu ajoradasta	Kunta	Väylän erottaminen ajoradasta reunakivellä tai ajoratamaalauksella.
6	S-Market -yhteys Lyseotieltä	Jalankulun ja pyöräilyn yhteys	Väylän parantaminen	Kunta	Luiskan loiventaminen (pituuskaltevuus 5-8 %) ja uudelleen päällystys/laatoitus.
7	Osuuspankin edusta	Invapaikka	Invapaikka kapea	Kiinteistön omistaja	Liikkumisesteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella. Pysäköintipaikan leveyden tulee olla vähintään 3600 mm ja pituuden 5000 mm. Pysäköintipaikan kaltevuus saa olla enintään 2 % molempiin suuntiin.

Sonkajärvi: Esteettömyyden parantaminen					
Nro	Kohde	Aihe	Ongelma	Vastuutaho	Parannusehdotus
8	Osuuspankin edusta	Kynnys	Korkea kynnys	Kiinteistön omistaja	Oven kynnyksen madaltaminen (max 2 cm).
9	Rutakontien jkpp, K-Marketin edusta	Este väylällä	Väylällä vanha puhelinkopin betoniperustus aiheuttaa kompastumisvaaran.	Kunta	Poistetaan väylällä oleva perustus.
10	Terveyskeskus	Sisäänkäynti	Kaide sisäänkäyntiin	Kunta	Asennetaan käsijohde kahdelle korkeudelle molemmin puolin sisäänkäyntiä.
11	K-Market	Invapaikka	Invapaikan merkki myös seinään	Kiinteistön omistaja	Merkitään liikkumisesteisten autopaikka myös tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella.
12	Sukevan yhteispalvelupiste	Kynnykset	Korkeat kynnykset liikehuoneistoihin	Kiinteistön omistaja	Korjataan sisäänkäyntien edusta luiskien avulla esteettömyyskriteerien mukaiseksi. Varmistetaan myös, että ulko-ovien edessä on 2500 x 2500 mm tasanne, vähintään tasanteen tulee olla 1500 x 1500 mm.
13	Sukevan M-Market	Piha-alue	Piha alue epätasainen, osin päällyste puuttuu	Kiinteistön omistaja	Tasataan piha-alue ja päällystetään uudelleen
14	Sukevan M-Market	Suojatie	Suojatie päättyy toisella puolen nurmikolle	Kunta/Ely-keskus	Väylän jatkaminen suojatieltä M-marketin pysäköintialueelle saakka

KOULUTOIMI

Henkilökunta, kansalaisopisto ja kirjasto

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Henkilökunta				
Liikennesääntöjen tunteminen, vaaratilanteiden tunnistaminen ja eliminointi, asennekasvatus ja sitoutuminen	Luennot, käytännön harjoitukset, VESOpäivät	Vastuurehtori Jokainen henkilökohtaisesti	Heti	Liikenneturva, poliisi ym. asiantuntijatahot
Kaikki käyttävät pyöräillessä kypärää				
Päättäjät	Liikenneturvallisuuksiintoisuuden lisäys	Kunnanhallitus		Kunnanvaltuusto
	Liikenneturvallisuuksiintoitelma 5 v. välein			
Kansalaisopisto, kirjasto				
kuntalaiset	Yleisöluentoja, liikenneturvallisuuksiintoituksia aihepiiriin liittyviä näyttelyjä, koulutuksia, teema-aiheisto	Rehtori, kirjastot	Liikenteel- lisesti ajankohtai- na aikoina	Asiantuntijat

Yleisiä tavoitteita ja toimenpiteitä

Tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuuksiintoituksen parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuuksiintoituksia teemapäiviä järjestetään säännöllisesti eri kouluasteilla. Lisätään liikenneturvallisuuksiintoituksia henkilöstölle järjestettäviin koulutuksiin Tuetaan henkilöstön osallistumista muiden järjestämään liikenneturvallisuuksiintoituksien koulutukseen Muistetaan mainita liikenneturvallisuuksiintoituksia omissa tapaamisissa Kohennetaan liikenneturvallisuuksiintoituksia erityisesti yläkoulun aineopetuksessa Liikenneturvallisuuksiintoitelma tiedotetaan lukukausien alussa pidettävissä vanhempainilloissa Suunnitelma jaetaan keskeisille sidosryhmille 	Koulutoimen Henkilöstö		Vanhemmat Vanhempainyhdistykset Harrastustoiminnan vetäjät MLL Liikenneturva Poliisi Pelastuslaitos
Koulukuljetusten liikenneturvallisuuksiintoituksen parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Kuljetuksissa noudatetaan kaikkia liikennesääntöjä (turvavyöt mm.). Kuljetuksissa huomioidaan säästä ym. tekijöistä aiheutuvat erikoisolosuhteet. Koulukuljetusoppaan jakaminen syksyisin Kuljetettavat jätetään aina ojan puolelle Kuljettajat toimivat oheiskasvattajana esimerkiksi koululaisille. Kuljettajien EA-taitojen ylläpitäminen Koulutusta kuljettajille (tilannenopeudet, koulujen pihalla ajo, turvavyö...) Valistusta vanhempainilloissa (turvavyön käyttö, matkakortin leimaus, turvallinen autosta poistuminen yms. opettelu) Oppilaita kuljettavien vanhempien valistaminen (saattoliikenne) Turvallinen koulukyytiin tulo ja lähteminen Saattoliikenteen vähentäminen erillisten kampanjoiden avulla 	Koulutoimi Liikennöitsijät Kuljettajat		Vanhemmat Poliisi Liikenneturva Tekninen toimi Paikallislehti
Rakennettuun ympäristöön vaikuttaminen	<ul style="list-style-type: none"> Jatkuvan seurannan avulla pyritään löytämään ongelmakohtia/vaaranpaikkoja ja tekemään ehdotuksia mahdollisten ongelmien korjaamiseksi. 			

Päiväkot- ja perhepäivähoidossa olevat 0-6 -vuotiaat lapset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Lapset	<ul style="list-style-type: none"> Liikenteessä kulkeminen Liikenteeseen liittyvä kirjallisuus Aiheeseen liittyvät pelit ja askartelut Liikenneleikit Kävelyretket päivähoitopaikan lähiympäristöön Opetellaan keskeisimmät liikennemerkit ja liikennesäännöt Opetellaan heijastimen, turvavyön, pyöräilykypärän käyttöä Poliisin vierailut päiväkodeissa Heijastimen jako, pimeässä kokeilu Lapsilla turvaliivit liikenteessä 	Vanhemmat Päivähoidon henkilöstö	aloitetaan elokuussa ja edetään tutummasta tuntematto mampaan pitkin vuotta ja vuodenaikojen mukaan	Lastenneuvola
Turvallinen liikkuminen liikenteessä				Liikenneturva
Lasten turvallinen, itsenäinen ja vastuullinen kulkeminen liikenteessä.				Poliisi
Leikki- ja liikennealueen erottaminen				
Liikennevalot tutuksi				
Heijastimen käytön sisäistäminen				
Vanhemmat	<ul style="list-style-type: none"> Liikennemerkkien opettelu peleihin, leikeihin Turvavyön käyttö, turvaistuimet, turvatyyny Lapsen sijoittaminen autoon Pyöräilykypärä "pitkä pinna" Poliisin vierailu 	Vanhemmat Päivähoidon väki Aikuiset liikenteessä liikkujat	Vanhempain- nillat ja keskustelut pitkin vuotta	Liikenteen asiantuntijat esim. linja-autonkuljettajat Poliisi Liikenneturva
Liikennemerkit				
Aikuisten asiallisen asenteen välittäminen lapsille				

	<ul style="list-style-type: none"> • Vanhempainillat asiantuntijavierain • Kirjalliset esitteet • Materiaalin käyttö, esim. eri yksiköihin lainattavissa oleva liikennepaketti. 			
Henkilökunta	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökunnan koulutus • Henkilökunnan oma esimerkkikäyttäytyminen • Asianmukainen materiaali käyttöön • Pidetään suunnitelma ajan tasalla • Muuttuneista liikennejärjestelyistä tiedottaminen 	Esimiestaso	Tarvittaessa	Liikenneturva
Liikennetietämyksen lisääminen		Liikenneturva		
Lasten kuljetus päivähoitoon	<p>Vanhempainillassa keskustellaan lasten kuljetuksen liikenneturvallisuuksista ja tehdään yhteinen sopimus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • liikennesääntöjen noudattaminen • turvalaitteiden käyttö • autojen pysäköinti kun viedään lapsi hoitoon 	Päivähoidon henkilökunta	Syksyn ensimmäisessä vanhempain-illassa	Lasten vanhemmat

Esikoulu

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Turvallinen liikkuminen liikenteessä ja turvallinen esikoulumatka</p> <p>Liikenteen havainnoinnin kehittäminen</p> <p>Leikki- ja liikennealueen erottaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan esikoulu- ja koulumatkan kulkemista ja liikkumista retkien yhteydessä • Ryhmässä liikkuminen • Koulu- ja harrastusmatkat kuljetaan jalan • Havainnointitehtäviä • Vanhemmille tietoa turvallisuudesta koulureitistä • Liikennemerkeihin tutustuminen 	<p>Vanhemmat</p> <p>Opettajat</p> <p>Rehtori</p> <p>Päiväkodin henkilöstö</p> <p>Avoim varhaiskasvatus</p>	<p>Syksy, integroimalla koko lukuvuoden ajan</p>	<p>Vanhemmat, vanhempainyhdistykset</p> <p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p>
Turvavälineiden käytön lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Heijastimen ja heijastinliivien käytön lisääminen, esikoululaisille hankitaan vuosittain heijastinliivit • Turvavyön käyttö ja turvaistuimet, lapsen sijoittaminen autoon • Pyöräilykypärän käyttö 	<p>Koulutoimen ja päivähoidon henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>MLL</p> <p>Liikenneturva</p>
Liikennetietämyksen lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Poliisin vierailu • Vanhempainillat, kirjalliset esitteet, liikennepaketit • Aikuisten asiallisen asenteen välittäminen lapsille 	Opettajat	Keväällä, kesällä ennen koulun alkua	<p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p>

1-2-luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Lapsi liikkuu turvallisesti koulussa ja koulumatkalla</p> <p>Koulumatkat ja harrastusmatkat kuljetaan jalan</p> <p>Lapsi osaa liikkua suojatiellä ja kevyen liikenteen väylällä.</p> <p>Lapsi tietää turvalliset leikkipaikat ja osaa mennä sinne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoittelua koulussa ja koulun alueella sekä lähiympäristössä. • Vanhemmille tietoa turvallisuudesta koulureitistä • Sääntöjen noudattaminen. • Havainnointitehtäviä • Oppitunneilla opetellaan teoriaa. • Koulun ympäristöön tutustuminen 	<p>Opettajat, rehtori</p>	<p>Syksy, kevät</p>	<p>Vanhemmat</p> <p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>
Käytän heijastinta.	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikille heijastimet, heijastimen käytön opettelu • Erityistä huomiota kiinnitetään jalankulkijan näkyvyyteen; heijastimen ja heijastinliivien käyttöön. 	<p>Koulutoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>Opetustoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>MLL</p> <p>Liikenneturva</p>
Pyöräilykypärän käytön parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Kypärän käytön suositus. 	Opettajat		Vanhemmat
Liikennemerkkien tunnistaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Vierailu liikennepuistossa mahdollisuuksien mukaan. • Oppitunneilla teoriaa. 			Vanhempainyhdistykset
Pyörällä ajamisen harjoittelu ja pyöräkortin suorittaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoittelua koulun pihalla, pyöräkortin suorittaminen • Polkupyöräretki • 2. lk polkupyörätesti / ajotaitotesti. • Polkupyörän huolto ja "katsastus" 			Poliisi

3-4 -luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Jalankulkijaa ja pyöräilijää koskevat liik.merkit ja säännöt</p> <p>Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen</p> <p>Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen parantaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Käydään läpi liik. merkit ja liik.säännöt • Oppitunneilla opetellaan teoriaa • Liikenteen havainnoinnin kehittäminen • Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. • Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen • Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. 	<p>Opettajat</p> <p>Koulutoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Vapaa-aikaohjaaja</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>Opetustoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Vapaa-aikaohjaaja</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p> <p>Liikenneturva</p> <p>Poliisi</p>
Turvavälineiden käyttö	<ul style="list-style-type: none"> • Heijastin-kampanja pimeän ajan alkaessa 			
Käytän pyöräilykypärää.	<ul style="list-style-type: none"> • Kypäräpakko koulussa, voi vaatia vanhempien 	Opettajat,	Syksy,	Poliisi

	kanssa yhteisellä sopimuksella	vanhemmat	kevät	Liikenneturva Vanhemmat
Hallitsen pyörällä ajamisen.	<ul style="list-style-type: none"> Vierailu liikennepuistossa mahd. mukaan, harj. koulun pihalla. Polkupyöräretki Polkupyörän huolto ja "katsastus" 			
Osaan liikkua turvallisesti pimeässä.	<ul style="list-style-type: none"> Tutustutaan jalankulkijan ja pyörän heijastimiin ja valaisimiin. 	Opettajat Vanhemmat	Syksy	Liikenneturva

5-6-luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Kerrataan jalankulkijaa ja pyöräilijää koskevat liikennemerkit ja liik.säännöt syventävästi Tehostettu aikaisemman opitun kertaus, laajempi perehtyminen kotiseudun liikenteeseen. Vuodenaikojen vaikutus liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> Mahdollisuuksien mukaan poliisin vierailu, liikennepuistokäynti Polkupyöräretki 	Opettajat, vanhemmat	Kevät/ syksy	Poliisi
Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen Polkupyöräilijällä käytetään pyöräilykypärää Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. 	Koulutoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät		Opetustoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi
Näen ja näyn pimeässä.	<ul style="list-style-type: none"> Kertaus heijastimien ja pyörän valojen käytöstä Heijastin-kampanja pimeän ajan alkaessa 		Syksy, Tammi-helmikuu	
Varon liukkaalla	<ul style="list-style-type: none"> Tutustutaan talven vaatimuksiin. 			
Huolehdiin pyörästäni.	<ul style="list-style-type: none"> Kerrotaan mitä pyörän huoltoon kuuluu, "pyörän kuntokortti" 	Luokanopettaja	Kevät	Kehy-paja, vanhemmat

7-9-luokkalaiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Nuori vastuullisena jalankulkijana ja pyöräilijänä, mm. pyöräilykypärän käyttö	<ul style="list-style-type: none"> Liikennesääntöjen syventävä kertaus. Tietoiskuja 	Terveystiedon opettajat, vanhemmat	Syksy	Poliisi, liikenneturva Asiantuntijat
Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen Parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen Heijastin kampanja Polkupyöräilijällä käytetään pyöräilykypärää Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. Ensiavun alkeet 	Koulutoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät		Opetustoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi SPR
Nuori osaa ottaa toisetkin huomioon liikenteessä ja toimia vastuullisesti	<ul style="list-style-type: none"> Vierailijoita ja vierailuja asennekasvatusta, valistustilaisuuksia esim. liikenne ja päihteet. 			
Pidän moponi/polkipyöräni kunnossa. Osaan ajaa mopolla turvallisesti ja liikennesääntöjä noudattaen. Mopojen virittämisen seuraukset.	<ul style="list-style-type: none"> Mopon huoltoa Pyörän kunnosta huolehtiminen (valot, jarrut, äänet, renkaat) Mopoilijoiden tietoisku Säännöt ja turvallisuus (opetussuunnitelma). Opetetaan missä saa ajaa Nopeusrajoituksien opettelu Kypärän käyttö Muu liikenteen huomiointi Poliisi järjestää moporatsian koululla Rakennettuun ympäristöön tutustuminen 	Teknisen työn opettajat Terveystiedon opettajat Huoltajat Opettajat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät	Kevät	Kehy-paja Poliisi Liikenneturva Poliisi, Opettajat Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi
Uudet kuluaajoneuvot (mm. mopot, moonkijät ym).	<ul style="list-style-type: none"> Tietoa uusista ajoneuvoista, ja niillä liikkumisesta. 	Terveystiedon opettajat		Liikenneturva Poliisi
Moottorikelkkailu ja traktorilla ajo sekä vesillä liikkuminen oppilaille ja vanhemmille	<ul style="list-style-type: none"> Oppitunneilla opetellaan teoriaa Käytännön harjoituksia ajoreiteistä, ajonopeuksista ja yleisestä varovaisuudesta Kelkan/traktorin kunnosta huolehtiminen (valot, jarrut, äänet...) Kypärä pakollinen kelkkaillessa Rakennettuun ympäristöön tutustuminen ja siihen vaikuttaminen 	Opettajat		Poliisi Liikenneturva Vanhemmat Moottorikelkkakerho
Raittius liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> Alkoholien ja muiden huumausainien vaarallisuus liikenteessä 	Opettajat		<ul style="list-style-type: none"> Vanhemmat Poliisi Liikenneturva Terveydenhoitaja Pelastuslaitos Autokoulu

Lukio ja ammattioppilaitos

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuus elämänlaadun osatekijänä.	Keskusteluja liikenneasioista, Liikenneympäristön tarkastelua, suunnittelua, valistustilaisuuksia eri teemoista vuosittain, esim. liikenne ja päihteet. Kannustetaan viisaisiin kulkutapavalintoihin	Opettajat (psykologia, fysiikka, liikunta). Oppilas itse	jatkuvasti	Liikenteen asiantuntijat, tekninen toimi, poliisi, autokoulut
Turvallinen liikkuminen jalankulkijana, pyöräilijänä ja mopoiijana liikennesääntöjen mukaan. - EA-taidot	Asennekasvatus	Vanhemmat Opettajat Poliisi Liikenneturva		
Autoilu	<ul style="list-style-type: none"> Oppitunneilla teoriaa ja käytännön ohjeita (esim. turhan katurallin vähentäminen) Käytännön harjoituksia: autokoulussa ja vanhempien kanssa Nopeuden mittaukset Rakennettuun ympäristöön tutustuminen ja siihen vaikuttaminen 		Keväällä ennen kesäkauden ajeluaita	Opettajat Poliisi Liikenneturva Vanhemmat Team Sonkajärvi Sonkajärvellä

Liikunta-, nuoriso- ja vapaa-aikatoimi

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikennekasvatus osana nuorisotilojen avointen ovien -toimintaa	Teemailtoja: mm heijastin-ilta Syksyisin (oman heijastimen teko, heijastimen merkitys), Liikennekasvatukseen liittyvät elokuvat, vierailijat: poliisi, palolaitos/hätäpäivystys sekä nuorisotiloilla materiaalia aiheesta (liikennemerkkikysely, erilaisia testejä, nettilinkkiluettelo, julisteet jne.)	nuoriso-ohjaajat		Poliisi Liikenneturva Pelastuslaitos Koulut (kerhotoiminta)
Liikennekasvatusta tapahtumien ja retkien yhteydessä	Ohjeistus esim. liikkuminen ja liikenneturvallisuus vieraassa kaupungissa, ulkotapahtumissa liikennekasvatuspisteitä, 5.-6.luokille liikennepuistotapahtuma,	nuoriso-ohjaajat		Koulut
Liikennekasvatusta muussa nuorisotyössä	Twist-jaksoilla ja Tytöt Toimii -toiminnassa liikennekasvatusta	nuoriso-ohjaajat		
Nuorisotyöntekijöiden ja seuratoimijoiden liikennekasvatuskoulutus / yhteisenä koko Ylä-Savossa	Nuorisotyöntekijöille ja seuratoimijoille liikennekasvatukseen liittyvää koulutusta (ideoita toimintaan) Liikenneturvallisuus ottelu- ja harjoitusmatkoilla, teemana vuosittain pidettävässä seurapalaverissa.	nuorisohjaajat/ liikuntatoimi		Liikenneturva Urheiluseurat
Pyöräilijät (yli 13v.)	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Kypärän tekeminen tutuksi Liikennesääntöjen kertaaminen 	Nuorisotoimi		Autokoulu, Motokööri, Liikenneturva ja poliisi
Kevytmootoripyöräkortin Juuri saaneet	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Taitoajon opettelu Liikennesääntöjen kertaus Mootoripyörän hallinta Valvotaan nuorten käyttäytymistä liikenteessä	Nuorisotoimi		Autokoulu, Motokööri, Liikenneturva ja poliisi valmentajat
Ajokortin juuri saaneet	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Liikennesääntöjen kertaaminen Korttelirallista huomauttaminen Toisten kunnioittaminen liikenteessä Esitetään nuorille mitä voi seurata kaahaamisesta, valvotaan ja puututaan toimintaan osallistuvien nuorten kaahaamiseen	Nuorisotoimi		Autokoulu, Liikenneturva ja poliisi
Urheiluseurojen junnut: Turvallinen harjoitusmatka Kypäräpakko kaikissa urheiluseuroissa	Valmentajat/ vetäjät pitävät tietoisuutta liikenneturvallisuudesta Kypäräpakko kampanja kaikissa urheiluseuroissa	Valmentajat/ vetäjät		
Otetaan liikenneturvallisuus osaksi joukkueiden/ seurojen sääntöjä Liikennesääntöjen oppiminen Ryhmänä liikkuminen	Kerrataan liikennesääntöjä harjoitustilanteiden yhteydessä Turnauksissa ja pelimatkoilla opetellaan liikkumaan turvallisesti ja oikein liikenteessä Joukkueen / seuran sääntöjenrikkomisesta seuraa joukkueen itsensä määrittelemä sanktio	Valmentajat		Valmentajat/ vanhemmat/ Joukkueenjohtajat
Urheilevien lasten ja nuorten vanhemmat	Kiireettömyys harjoitus/ kilpailumatkoilla: Vanhemmat ohjaavat lasta omalla esimerkillään kohti turvallisempaa liikennettä, Suunnitellaan kilpailu- ja harjoitusmatkat siten ettei matkalla tarvitse kiirehtiä			
Eläinten kanssa liikkuvat	Vähennetään koirien ulkoiluttamista urheilualueilla ja hiihtoladuilla: Tiedotetaan näkyvästi järjestyksellään kieltämisestä toiminnasta Vähennetään hevosurheilua pururadoilla/ kelkkareiteillä: Tiedotetaan näkyvästi järjestyksellään kieltämisestä toiminnasta			Liikuntalaitos/ poliisi
Autokoulu	Näkyvyys tiellä: Pitkien valojen käyttö, Heijastimet	Autokoulu		

PERUSTURVA

Vanhukset sekä aisti- ja liikuntarajoitteiset sekä aikuiset kehitysvammaiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Turvallinen liikkuminen liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> • Terveystilan arviointi ja tutkimukset; tasapaino, näkö, kuulo, reaktiokyky. • Ajokyvyn arviointi. • Ajotaitokokeeseen ohjaaminen tarvittaessa tai ajokortin epääminen. • Tiedotetaan lääkkeiden ja päihteiden käytön vaikutuksesta ajokykyyn. • Yleisen valistuksen lisääminen mm. muistiongelmainen liikenteessä • Ohjattu harjoittelu käytännön tilanteissa 	Lääkäri Hoitohenkilöstö Omais	Jatkuvaa Kotikäynnit Vastaanotto käynnit Tiedotusta vuosittain esim. tapahtumien yhteydessä	Poliisi Järjestöt, apteekit Kehitysvammahuolto Asumisyksiköt (tukiasunnot, palvelukodit) Kotihoito Eläkeläisjärjestöt
Liikennetietämyksen lisääminen (asiakkaat, henkilökunta)	<ul style="list-style-type: none"> • Tiedotus- ja koulutustilaisuudet, teemapäivät, tiedotteet. • Liikenneosaamisen ylläpitäminen keinoina esim. ikäihmisille suunnattu autoilukurssi, ajosyyntirata • Koulutus- ja tiedotustilaisuudet ikäihmisten autoilusta (liikennesääntöjen kertaaminen, informaatiota reaktioajasta jne). • Heijastinkampanja, turvaliivit pimeällä liikkuville työntekijöille. 	Henkilöstö Esimiehet/johto		Eri viranomaiset ja järjestöt; Poliisi, Liikenneturva
Liikkumiseen sopiva ja turvallinen apuväline esim. rollaattori, potkupyörä jne. Apuvälineen oikeanlainen käyttö Turvaväiden ja varusteiden käytön lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Apuvälineen arviointi ja henkilökohtainen ohjaus sekä huolto. • Henkilökohtainen ohjaus turvavälineiden käyttöön esim. kotikäynneillä. • Apuvälineiden kunnon tarkistaminen. • Liukastumisen ehkäisy. • Kotikäynneillä tarkistetaan asiakkaan liikkuminen ja arvioidaan selviytyminen liikenteessä apuvälineen kanssa. • Teemapäivät, tiedotus ja koulutus 	Fysioterapeutti Hoitohenkilöstö Oma hoitaja Perusturva (kuntoutus, kotihoidon henkilöstö).	Vuosittain syksyllä esim. vanhustapahtumien yhteydessä	Palvelukeskus/ järjestöt/eri viranomaisatohot Fysioterapia Kehitysvammahuolto poliisi, Liikenneturva
Kehitysvammaiset, vammaiset ja mielenterveyskuntoutujat	<ul style="list-style-type: none"> • Turvaliiveistä ja liukuesteistä tiedottaminen asiakastyössä • Ajokyvyn arvioinnit • Lääkkeiden vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen kerrotaan lääkkeen määräämisen yhteydessä • Apuvälineiden (pyörätuolit, rollaattorit) käytössä opastetaan • Varmistetaan esteetön kulku julkisissa rakennuksissa 	Asiakkaat - perusturvan henkilöstö		Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö - Poliisi - Yhdistykset - Vanhus- ja vammaisneuvosto - Liikenneturva
Turvallinen liikkuminen vesillä	Keinoina keskustelut asiakaskäynneillä, lisäksi teematilaisuudet, joissa aihe esillä (veneilyliivit, naskalit ym) Teemapäivä koskien kalastamista, pilkkimistä ja vesillä liikkumista	Perusturva		yhteistyökumppanit
Lääkkeiden haittavaikutuksista tiedottaminen	Lääkkeiden vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen kerrotaan lääkkeen määräämisen yhteydessä	Apteekit ja perusturva		
Turvalliset kuljetuspalvelut ja joukkoliikenne Palveluliikenteen hyödyntäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Tehokkaampi tiedotus • Tarvittaessa henkilökohtaisen avustajan tai muun saattajan järjestäminen • Saattoapu ja asianmukainen varustelu autoissa • Ammattiautoilijoiden ym. kouluttaminen/ kehitysvammamietouden antaminen 	Perusturva ja logistikko		Kehitysvammahuolto • Sosiaalitoimi • Terveystoimi

Lasten- ja äitiysneuvola

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Odottavat äidit ja perheet, alle kouluikäiset lapset. Turvalaitteiden käytön lisääminen Oikeiden liikennetietojen ja asenteiden edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökohtainen ohjaus turvavälineiden käyttöön • Odottavat äidit ja turvavyö/turvatyyny. • Vauvat ja turvakaukalo/-verkko. • Leikki-ikäiset ja turvaistuin • Heijastimien, turvaliivien ja heijastavien vaatteiden käytön ohjaus pimeässä liikuttaessa. • Pyörän turvaistuimen ja pyöräilykypärän käytön ohjaus. • Perheen kanssa keskustellaan lasten turvallisesta kuljettamisesta. Tarjotaan mahdollisuus vuokrata neuvolasta turvaistuin. • Jaetaan esitteitä (esim. Näin lapsi matkustaa turvallisesti autossa) • Esitemateriaalia saatavilla neuvolasta ja päivähoitosta • Päivähoidon kuukausikirjeet asiakkaille ja henkilöstölle • Vanhempainillat • Tapaturmapäivä keväällä ja syksyllä 	Äitiys- ja lastenneuvola terveydenhoitajat Vanhemmat Turvakaukalon vuokraajat Perhevalmennus Päivähoidon henkilöstö - Seurakunnan kerho-ohjaajat	Perhe- valmennus/ lastenhoitotunnit Koti-käynnit Äitiys- ja lastenneuvola-käynnit Ohjaus on jatkuvaa	SPR - Neuvolat - Päivähoito - MLL - Seurakunta - Liikenneturva

	(ajankohtaan liittyvä liikenneturvallisuusteema) • Lapsen ikätasoon liittyvä opastus ja neuvonta			
Koulumatkan turvallisuus	Keskustelussa korostetaan vanhempien vastuuta lasten turvallisesta liikkumisesta ja vanhempien esimerkkinä olemisesta. Kouluuntulotarkastus / keskustelu	Kouluterveydenhuolto	6-7 vuotiaat	
Henkilöstön tietämystä liikenneturvasioissa lisätään koulutuksella; yhteistyö Liikenneturvan kanssa	Henkilöstölle tiedotetaan paikkakunnan liikenneturvallisuuden ongelmista (kyselyn tulokset) infotilaisuudella ja lehdistötiedotteella Henkilökunnan esimerkillinen ja turvallinen liikkuminen • Liikenneturvallisuustietämyksen ajantasaistaminen ja lisääminen • Liikkumisongelmien ja vaarapaikkojen selvittäminen ja tiedottaminen tekniseen toimeen ja ELY-keskukseen -> henkilöstön koulutus, yhteistyöpalaverit, tiedotus	KVT-ryhmä Esimiehet		Liikenneturva Poliisi henkilöstö Vanhemmat Yhteistyökumppanit

Terveyskeskuslääkärin ja hoitajan vastaanotot

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Vastaanoton asiakkaat/potilaat, erityisesti huomioitava: • Ajokorttitodistusta hakevat • Lääkkeitä ja päihteitä käyttävät iäkkäät ja vajaakuntoiset • Liikenteessä vain ajokykyiset	• Hyvä tarkoituksenmukainen ikääntyvien ja vajaakuntoisten ajokyvyn arviointi ajokorttia uusittaessa. Kiinnitetään huomio myös kuulon ja näön tarkastuksiin. Havainto- ja reaktiokyvyn huomiointi, hyvä kansansairauksien hoitotasapaino. • Rohkea puuttuminen asiakkaan tilanteen muuttuessa. Tieliikennelain 1132/2004 mukainen lääkärin ilmoitusvelvollisuus ajoterveysasioissa. • Henkilökohtainen ohjaus havainto- ja suorituskäytön vaikuttavien lääkkeitä määrättäessä • Päihteiden käytöstä ja sen vaikutuksesta keskustellaan ja korostetaan asiakkaan omaa vastuuta reaktionopeuden muuttuessa	Hoitohenkilökunta Lääkärit Potilaiden omavastuu	Jatkuvaa Vastaanottokäyntien yhteydessä Kampanjat esim. liikunta- ja terveysmessut	Liikenneturva
Terveyskeskuksen osastoilta kotiutuvat, sairaudesta ja toimenpiteestä toipuvat Liikkumiseen sopiva oikea ja turvallinen apuväline sitä tarvitsevalle	• Henkilökohtainen ohjaus sairauden tai toimenpiteen vaikutuksesta havintokäytön. • Apuvälinehankinnoissa ohjataan fysioterapeutille (apuvälineen arviointi, sovitus ja opastus)	Hoitohenkilökunta Lääkärit Fysioterapeutti	Kotiutumisen yhteydessä	
Turvallinen liikkuminen ympäristössä mm. terveysaseman piha-alueilla	• Talvella ohjataan heijastimien, jääpiikin ja jalkineiden liukuesteiden käyttöön. • Osallistutaan ja vaikutetaan ympäristön liikenneturvallisuuteen ja sen parantamiseen asiakkaan näkökulmasta (esim. invalidit ja pyörätuolilla liikkujat)			Poliisi Kunta Tekninen virasto KKI Potilasjärjestöt
Päihtyneenä ajaminen vähenee asiakasryhmän sisällä	• Ajokyvynarviointi • MINI-interventio • Puheeksi ottaminen sosiaalitoimisto-käyntien yhteydessä	Asiakkaat Sosiaalityöntekijä Lääkärit Sairaanhoidajat		- Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö - Poliisi - A-kilta

Työterveyshuolto: työikäiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Näkökyvyn ylläpitäminen	Näkö tutkimus ja keskustelu näkemisen tärkeydestä liikenteessä.	Terveystarkastaja Lääkäri Poliisi	Jatkuvaa Työterveys-tarkastukset	Työsuojelu
Turvavyön käyttö Pyöräilykypärän käytön lisääminen Heijastimien käytön lisääminen Rullaluistelijat	• Esitteet ja ohjaus • Oma esimerkki • Keskustelu kypärän ja heijastimien käytön tärkeydestä • Heijastimien jakaminen • Keskustelu kypärän ja muiden suojainten käytön tärkeydestä	Oma vastuu	Terv. tark., shkäynnit tapahtumien yhteydessä Syksy	KKI Vakuutusyhtiöt
Päihteiden käytön vähentäminen	Päihteiden käytön seuranta ja keskustelut. Päihdevalistus ja riittävä kontrollointi mm. ajokorttiseuranta	Terveystarkastaja Lääkäri Oma vastuu	Sh (Työ)-terveys-tarkastukset	Työnantaja Työvoimaohjaaja Kuntoutuspsykologi Sosiaalityöntekijät Terveyskeskus Mielenterveys- ja päihde-yksikkö
Levon merkityksen ja väsyneenä ajamisen vaarojen korostaminen liikenteessä työtä tekeville.	Keskustelu väsymisen, stressin ja mielen tilan vaihtelun vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen. Valaistus	Työsuojelu Oma vastuu	Työterveys-tarkastukset	Työnantaja

Työmatkojen turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Julisteet ja esitteet • Tietoiskut ja koulutus esim. autoa työssään käyttävien jatkokoulutus mahdollisuuksien mukaan. • Keskustelut terveystarkastuksessa aiheina mm. -työkunnon ylläpitäminen, työn tauottaminen, alkoholi ja lepo • Liikenneturvallisuusasenteisiin vaikuttaminen opittamalla esillä aiheeseen liittyviä julisteita terveyskeskuksen odotusaulassa 	Työterveyshoitajat ja lääkärit aloitteellisena (Työpaikat vastuullisina) Työsuojelu	Jatkuva Työolosuhdeselvitysten yhteydessä työpaikkakäynneillä.	Työpaikat Liikenneturva Työsuojelu
Ammattiautoilijat	<p>Ammattiautoilijoille työterveyshuollossa neuvontaa aiheina ajoneuvon ja kuljettajan ajokunto sekä ajoajat</p> <p>Parempi asennoituminen liikenteeseen: Koulutus, työkyvyn parantaminen</p>	Työterveyshuolto Yrittäjät		Liikennekoulut
Henkilökunta tietää turvallisuusrisikit ja osaa antaa turvallisuusvalistusta	<p>Koulutus mm. päihteiden ja lääkkeiden vaikutuksesta ajokykyyn ja liikuntakykyyn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Muistetaan kertoa lääkkeiden vaikutus liikenteeseen • Jaettava valistusmateriaali 	Terveystoimi		Koko terveystoimiston henkilökunta • Järjestöt • Yhdistykset
Turvallisuus työpaikoilla	Työpaikkakäynnit, valistus ja ohjaus	Terveystoimi		Työterveyshuolto • Työyhteisö /Maatilat

TEKNINEN TOIMI

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuuden kehityksen seuranta ja liikennekäyttäytymisen Parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Onnettomuusrekisterin ylläpito, analysointi ja tiedottaminen Liikennekäyttäytymisen seuranta 	Teknisen toimen vastuuhenkilö It-ryhmässä	Jatkuva Kahden vuoden välein	Poliisi, tiedotusvälineet
Liikenneympäristön parantaminen Liikenneturvallisuuden huomioiminen katusuunnittelussa Esteettömän liikkumisen turvaaminen katurakenteilla	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden huomioon ottaminen maankäytön ja liikenneympäristön suunnittelussa Osallistuva suunnittelu Kaavoituksen liikenneturvallisuustarkastelut Yhteistyö eri suunnittelutahojen välillä Suunnitelman tarkastaminen esteettömyyden osalta Työn aikaisten liikenteen ohjaussuunnitelmien laatiminen Rakentajan laatujärjestelmässä Liikenneturvallisuusasioiden hoitaminen 	Tekninen toimi - Kaavoitus - Katusuunnittelu - Kadun rakentamisesta vastaavat organisaatio	Jatkuva	Maankäyttö, poliisi, Liikenneturvallisuustoimija, ELY Tekninen osasto - Konsultti
Vuorovaikutus liikenneturvallisuuteen liittyvissä asioissa	<ul style="list-style-type: none"> Suunnitelmista tiedottaminen ja kuuleminen Merkittävistä liikenneympäristön muutoksista ja työmaajärjestelyistä tiedottaminen 	Tekninen toimi, kunnossapito	Jatkuva 1 – 3 Päivää ennen työmaan aloitusta	Tiedotusvälineet
Liikenneympäristöön vaikuttavat viranhaltijat ja luottamushenkilöt	<ul style="list-style-type: none"> Koulutus suunnittelussa huomioitavista Liikenneturvallisuusnäkökohdista 	Tekninen johtaja,	Jatkuva	Liikenneturva, poliisi, ELY
Kaikki kunnan työntekijät	<ul style="list-style-type: none"> Työsuojelutoimintasuunnitelman mukaisesti vaarojen ja riskien arviointi mtös työmatkoilla 	Palvelukeskusten johto ja esimiehet Työteveyshuolto Työsuojelu		Liikenneturva
Työturvallisuus ja Työmatkaturvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> Vaarojen arviointi palvelukeskuksittain, päivitys työsuojelutoimintaohjelman mukaisesti Henkilökunnan oma esimerkki turvallisesta liikkumisesta työaikana ja vapaa-aikana Liikennekasvatus, tiedotus ja koulutus Pidetään turvavarusteet kunnossa ja huolehditaan siitä, että henkilöstö käyttää niitä työtehtävissään. Hankitaan palvelualueelle satunnaisesti maastossa liikkuvalla henkilöstölle turvaliivit. Hankitaan pelastusliivit palvelualueen käyttöön. Otetaan käyttöön henkilöstön turvavälineiden käytön sitoumuslomake. Maastomittaushenkilöstö osallistuu Tieturvakoulutusohjelmaan 	Esimies, työsuojelupäällikkö, Työsuojeluvaltuutetut	Jatkuva	Palvelukeskusten johto ja esimiehet, työterveyshuolto, työsuojeluvaltuutetut poliisi, Liikenneturva
Kaikki tien käyttäjät	<ul style="list-style-type: none"> Hälytysajoneuvon kohtaaminen, onnettomuuspaikan ohittaminen: Oikea käyttäytyminen em. tilanteessa 	Autokoulu, liikennevalistusta tekevät järjestöt	Tiedotus, koulutus	
Suuret ajoneuvot, Paikoitus	<ul style="list-style-type: none"> Vähemmän häiriötä muille ihmisille: Erilliset isot paikoitusalueet teiden varsille tai muihin paikkoihin 	Kunta, kaavoituksesta vastaavat		Kunta, ELY
Katualueella ja yleisillä teillä toimivat urakoitsijat: - Liikenteen ohjauksen toteuttaminen ohjeiden mukaan - Työntekijöiden liikenneturvallisuuskoulutuksen lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> Kadun- ja tienpitäjän antamat yksityiskohtaiset ohjeet Työluvat ja siihen liittyvät suunnitelmat Edellytetään Tie- tai Katuturva koulutusta katualueella työskenteleviltä 	Katu- ja tiealuetta hallinnoivat organisaatiot		Tekninen toimi - ELY
Rakennusvalvonta: Esteettömän ja turvallisen asuin- ja liikenneympäristön edistäminen rakentamisen ohjaamisessa.	<ul style="list-style-type: none"> Lupa-asioissa kiinnitetään entistä enemmän huomiota piha-alueiden esteettömyyteen ja niillä liikennöintiin sekä turvallisiin liittymäratkaisuihin. 	Rakennustarkastaja		
Yksityistiet	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuusnäkökohdat sekä perusparantamisen että kunnossapidon avustuksiin Yksityisteiden perusparantamisen ja kunnossapidon opastaminen ja ohjaus Avustusten käytön valvonta liikenneturvallisuustyön osalta 	Tienpitäjät	Ympäri vuoden	Tien käyttäjät
Rautatiet	<ul style="list-style-type: none"> Tasoristeykset Liikenneturvallisuusnäkökohtien mukainen hoito 	Liikennevirasto P-S Ely-keskus Yksityisteiden tienpitäjä	Talvi- ja kesäkausi	Tien käyttäjät Rautatien käyttäjä

MAASEUTUTOIMI

<p>Traktorit ja työkoneet kunnossa</p> <ul style="list-style-type: none"> ajoneuvojen valot kunnossa, leveän kuljetuksen merkinnät hitaan ajoneuvon heijastimet kunnossa kuljetusten järjestäminen mahdollisuuksien mukaan keliirikkokauden ulkopuolella kuormien kunnollinen kiinnittäminen muun liikenteen huomioiminen, ohitus tilanteet pihojen liikennejärjestelyt tilalla selkeät ohjeet vaaratilanteiden varalle puutavaran kuormausta maantieltä käsin 	<p>-> poliisiviranomaiset erilaisilla teemapäivillä ja kylillä "tupa illoissa"</p> <ul style="list-style-type: none"> maataloustuottajat omilla tilaisuuksissaan maatalousyrittäjien koulutuksissa työsuojeluviranomaiset tuottajien tilaisuuksissa kootun kirjallisen tietopaketin toimittaminen maatalousyrittäjille tärkeistä asioista mm. kunnan maataloustoimen kautta aina tarvittaessa rakennussuunnitelmissa ja pihasuunnitelmissa huomioitava liikennejärjestelyt puutavaran kuormausta paikkojen suunnittelu metsähoitosuunnitelmiin 	<p>MTK</p>	<p>Jatkuva</p>	<p>MTK/ maatalousyrittäjät</p> <ul style="list-style-type: none"> Maaseutuseura Pemo:n maatalousopetus Työterveyshuolto <p>MTK-Pohjois-Savo, paikalliset MTK yhdistykset</p> <ul style="list-style-type: none"> poliisi maasutuasiamies, palveluvastaavat Itä-Maito metsälautakunta ja metsänhoitoyhdistykset ELY-keskus
<p>Tiellä liikkujien käyttäytyminen ja muiden liikkujien huomioiminen</p>	<p>Autoilijat osaisivat huomioida traktori ym. raskaan liikenteen ja päinvastoin: Tiedottaminen ja asennemuokkaus</p>	<p>Autokoulut</p> <p>ItäMaito</p>	<p>Jatkuva</p>	<p>Autokoulut</p> <ul style="list-style-type: none"> MTK/ maatalousyrittäjät Liikenneturva Pemo:n maatalousopetus Valio Liikennöitsijät
<p>Lomittajien ym. maataloudessa työskentelevien henkilöiden työ- ja turvallisuuden parantaminen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> riittävän ajan varaaminen työmatkoihin maatilojen työkalu- ja koneisiin perehtyminen riittävästi ennen niillä liikennöintiä yleisillä liikenneväylillä työturvallisuusnäkökohdat huomioon tilojen katsottava, että koneiden suojat ja turvalaitteet ovat kunnossa lomittajien täydennyskoulutuksessa kiinnitetään huomiota ko. asioihin <p>Lomittajien tietotaidon lisääminen</p> <ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuus osaksi lomittajien koulutusta 	<p>Lomituspalvelut kunta ja täydennyskoulutusta harjoittavat</p> <ul style="list-style-type: none"> MTK työterveyshuolto kuljetusyrittäjät yrittäjien omat kanavat ja maataloustuottajat 		<p>Lomituspalvelut</p> <p>Maatalousyrittäjät</p> <p>Työterveyshuolto</p> <p>Yhteisalueen lomittajat</p> <p>koulutussuunnittelusta vastaavat, Peltosalmen maatalousoppilaitos,</p> <p>työsuojeluviranomaiset</p>

ESIMERKKEJÄ LIIKENNETURVALLISUUDEN SEURANTAAN KÄYTETTÄVISTÄ MITTAREISTA

Mittari	Yksikkö	Vastuutaho/ tiedon tuottaja
Henkilövahinkoon johtaneet onnettomuudet	onn./ v	Poliisi, ELY
Henkilövahingot (loukkaantuneet, kuolleet)	henkilöä	Poliisi, ELY
Liikenteen turvattomaksi kokevat asukkaat	%	Kunta (kyselyt)
Liikennetiedotus- ja koulutustilaisuudet kunnassa	kpl	Kunta
Liikenneturvallisuutta käsittelevät jutut lehdessä	kpl	Kunta
Ensiavun peruskurssin (EA1) käyneet henkilöt	%	Kunta
Vaaralliset katu- tai tieosuudet	km	Kunta (kyselyt)
Vaaralliset liittymät	kpl	Kunta (kyselyt)
Liikenneturvallisuuskoulutukseen osallistuneet koulukuljettajat	%	Kunta, sivistystoimi
Heijastimen käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Pyöräilykypärän käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Turvavyön käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Kiinnijääneet rattijuopot	henk./ v	Poliisi
Yli 10 km/h nop.raj. ylittäneiden osuus	%	Poliisi
Liikenneturvallisuussuunnitelman toimenpiteiden toteutus	%	Kunta, ELY
Liikennemäärien kehitys	ajon./vrk	ELY, Kunta
Kuntalaisten palaute kunnossapidosta	kpl/ v	Kunta, ELY
Asemakaava-alueen ulkopuoliset rakennusluvat	kpl	Kunta
Kunnan liikenneturvallisuusryhmän kokoontumiset	kpl	Kunta
Osallistumisaktiivisuus liikenneturvallisuusryhmän kokouksiin	läsnäolo-%	Kunta

HANKEKORTTI		
Kuntatiedot:	Hanketiedot:	
Kunta: Vieremä	Hankkeen nimi:	Vieremän taajaman jalankulku- ja pyöräilyverkoston täydentäminen
	Tieosoite:	-
Kuntakoodi (Kela): 925	Pituudet:	yhteispituus 350 m + 430 m (II-vaihe)
Nykytila (liikenne, vauriot, ongelmat, jne.):		
Vieremän taajamassa on verrattain kattava jalankulun ja pyöräilyn väyläverkosto. Taajamassa on vielä joitain yhteyspuutteita.		
Tavoitteet:		
Väyläverkoston täydentäminen parantaa palvelujen ja asuinalueiden saavutettavuutta sekä jalankulun ja pyöräilyn asemaa liikennejärjestelmässä.		
Kartta:		
Toimenpiteet (suoritemäärä ja kustannukset, alv 0%):		
Yhdistetty pyörätie ja jalkakäytävä toteutetaan Mäntytielle. Jalkakäytävä toteutetaan Torpantielle ja Sadeharjuntielle.		
Vaikutukset:		
Väyläverkoston täydentäminen parantaa palvelujen ja asuinalueiden saavutettavuutta. Pyöräteiden ja jalkakäytävien toteuttaminen parantaa erityisesti lasten ja iäkkäiden turvallisia liikkumismahdollisuuksia. Väylien toteuttaminen poistaa yhteyspuutteita ja selkeyttää väyläverkostoa.		

VIEREMÄ

Taajaman alueelle esitetyt toimenpiteet

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
700	Ponssentie	-	400	Jalankulku- ja pyöräilyväylän jatkaminen välille Teollisuustie-Debomixin liittymä	120	-	-	2	Kunta
701	Teollisuustie	-	400	Valaistus	16	-	-	2	Kunta
702	Ponssentie väl. Petterintie-Juortintie	-	-	Liittymien kuivatuksen parantaminen	100	-	-	2	Kunta
703	Ponssentie	-	-	Loivapiirteisen hidastetöyssyn rakentaminen Ponssentielle Pampulantien liittymän eteläpuolelle. Hidasteiden mitoituksessa on huomioitava erityisesti raskaat ajoneuvot.	11	-	-	2	Kunta
		-	-	Loivapiirteisen hidastetöyssyn rakentaminen Ponssentielle Kulmatien liittymän pohjoispuolelle. Hidasteiden mitoituksessa on huomioitava erityisesti raskaat ajoneuvot.	11	-	-	2	Kunta

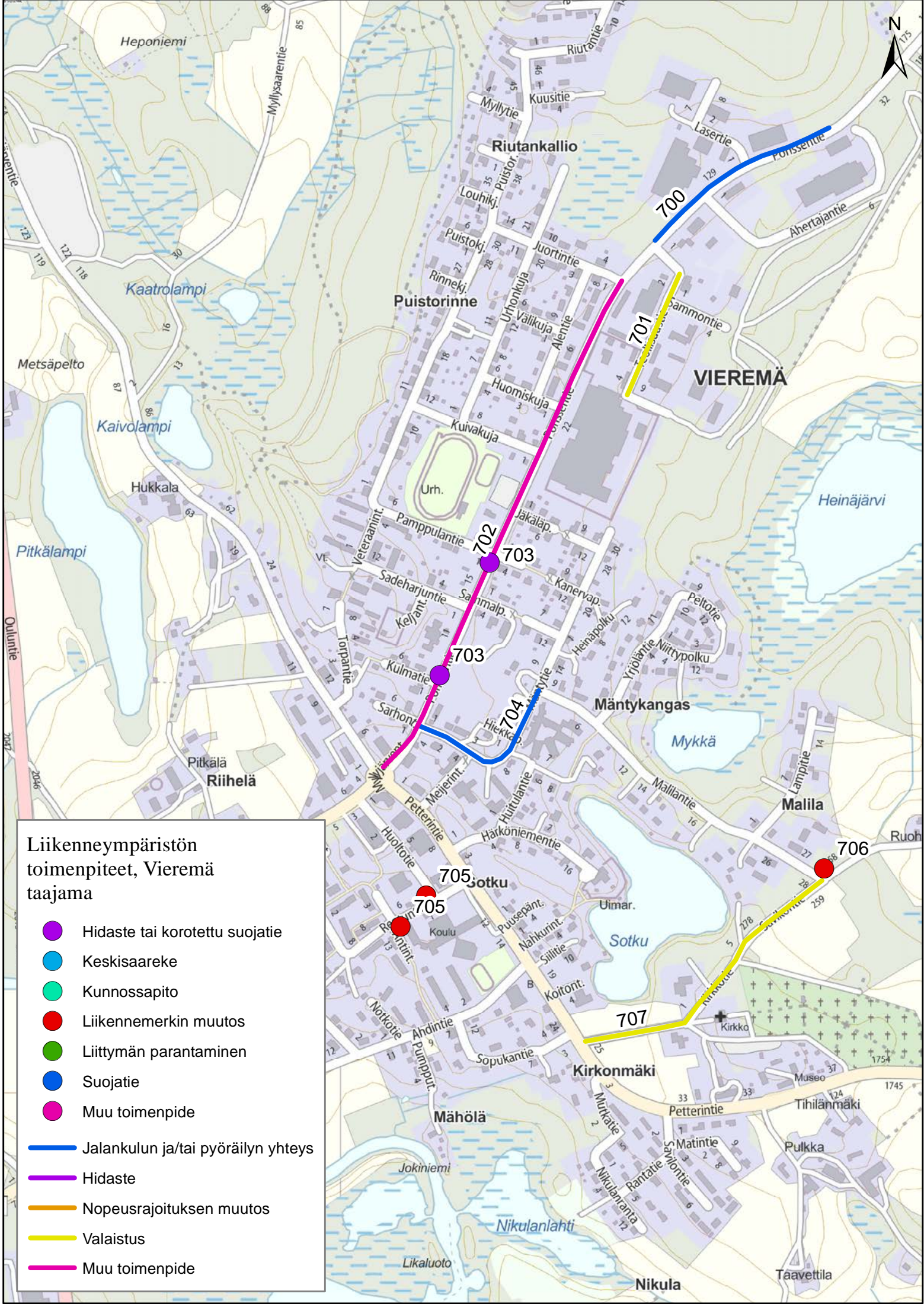
Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
704	Mäntytie	-	350	Jalankulku- ja pyöräilyväylä välille Ponssentie-Einarinpuisto Mäntytien etelä-/itäreunaan. Suojateiden rakentaminen Malilantien liittymän yli ja Mäntytien yli Einarinpuiston väylän kohdalle. (Ks. hankekortti liitteenä.)	110	-	-	2	Kunta
705	Reetuntie väl. Huoltotie-Antintie	-	-	Ajoneuvolla ajo kielletty -merkkien muuttaminen Moottorikäyttöisellä ajoneuvolla ajo kielletty -merkeiksi.	2	-	-	1	Kunta
		-	-	Reetuntien läntisen liittymähaaran kaventaminen Huoltotien liittymässä ja itäisen liittymähaaran kaventaminen Antintien liittymässä.	18	-	-	3	Kunta
706	Savikontie/Malilantien liittymä	-	-	Taajama- ja taajama päättyy -merkit siirretään Malilantielta Savikontielle liittymän pohjoispuolelle.	1	-	-	1	Kunta
707	Kirkkotie-Savikontie	-	570	Valaistus välille Malilantie-Petterintie	25	-	-	2	Kunta

VIEREMÄ

Haja-asutusalueelle esitetyt toimenpiteet

Nro	Sijainti	Tieosoite (tie/osa/etäisyys)	Pituus (m)	Toimenpide	Kustannukset (1000 €)	Onnettomuus- vähenemä (heva)	Tehokkuus (heva/M€/v)	Kiireellisyys- luokka	Vastuutaho
750	Kiuruvedentie (mt 5950) Salahmilla	5950/1/6920	550	Jalankulku- ja pyöräilyväylän jatkaminen Ouluntieltä (kt 88) Pohjoiselle koululle.	140	0,000	0,000	3	ELY
751	Syrjäläntien (yksitystie) ja Kaarakkalantien (mt 5900) liittymä	5900/3/1040	-	Sivutien risteys -merkki Kaarakkalantielle Syrjäläntien liittymän pohjoispuolelle.	1	0,000	0,035	2	ELY
752	Kt 88 Vieremä-lisalmi	88/30/4740-7490	2750	Jalankulku- ja pyöräilyväylä tai levennetty piennar välille Kattaalantie - Tikanniementie (lisalmi).	800 (erillisrahoitus)	0,002	0,002	-	ELY, kaupunki
		88/30/0-4740	4740	Jalankulku- ja pyöräilyväylä tai levennetty piennar välille Tikanniementie - Mt 5630 Haajaistentie (lisalmi, Vieremä).	1400 (erillisrahoitus)	0,003	0,002	-	ELY, kunta, kaupunki
		88/29/4200-8975	4775	Jalankulku- ja pyöräilyväylä tai levennetty piennar välille mt 5630 Haajaistentie - Karankajärventie (Vieremä).	1400 (erillisrahoitus)	0,002	0,002	-	ELY, kunta
		88/29/500-4200	3700	Jalankulku- ja pyöräilyväylä tai levennetty piennar välille Karankajärventie - mt 595 Ameriikantie (Vieremä).	1100 (erillisrahoitus)	0,001	0,001	-	ELY, kunta
753	Kt 88/ mt 16171Valkeiskyläntie	88/30/8490	-	Liittymän siirto noin kilometrin Vieremän suuntaan.	240 (erillisrahoitus)	0,003	0,014	-	ELY
754	Valtatien 27 ja Haajaistentien (mt 5635) liittymä	27/27/0	-	Liittymän rakentaminen tulppaliittymäksi.	32	0,002	0,077	2	ELY
			500	Tievalaistuksen rakentaminen liittymään	18	0,005	0,278	-	ELY

Liikenneympäristön
toimenpiteet, Vieremä
taajama

- Hidaste tai korotettu suojaatie
- Keskisaareke
- Kunnossapito
- Liikennemerkinn muutos
- Liittymän parantaminen
- Suojaatie
- Muu toimenpide
- Jalankulun ja/tai pyöräilyn yhteys
- Hidaste
- Nopeusrajoituksen muutos
- Valaistus
- Muu toimenpide

Liikenneympäristön toimenpiteet, Vieremä haja-asutusalue

- Hidaste tai korotettu suoja tie
- Keskisaareke
- Kunnossapito
- Liikennemerkinn muutokset
- Liittymän parantaminen
- Suojatie
- Muu toimenpide
- Jalankulun ja/tai pyöräilyn yhteys
- Hidaste
- Nopeusrajoituksen muutos
- Valaistus
- Muu toimenpide

750

751

752

752

753

752

752

754

754

150

150

Vieremä: Esteettömyyden parantaminen					
Nro	Kohde	Aihe	Ongelma	Vastuutaho	Parannusehdotus
1	Vieremäntie Huoltotien kohdalla	Suojatie	Jyrkkä nousu suojatielle, päällyste kulunut	ELY-keskus/kunta	Uusitaan päällyste ja samassa yhteydessä loivennetaan nousua. Pituuskaltevuus väylällä tulisi olla korkeintaan 5-8 %.
2	Kirjasto	Inva-paikka	Inva-paikan maalaus	Kunta	Liikkumisesteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella. Pysäköintipaikan leveyden tulee olla vähintään 3600 mm ja pituuden 5000 mm. Pysäköintipaikan kaltevuus saa olla enintään 2 % molempiin suuntiin.
3	Kirjasto	Luiska	Luiska jyrkkä, leveys 95 cm	Kunta	Luiskan leveyden tulee olla väh. 900 mm, mutta suositeltava minimileveys on 1200 mm. Luiskien suositeltava kaltevuus on 5 % tai loivempi ja maksimikaltevuus 8 %. Mikäli luiskaan tehdään välitasanne/kääntymiskohta, sen tulee olla väh. 1150x1150 mm.
4	Linja-autoasema	Jalankulku-japyöräily-yhteys	Ravintolan terassi pyörätiellä	Kiinteistön omistaja	Terassi aiheuttaa kompastumis- ja/tai törmäysvaaran. Terassin korjaus niin, ettei se ulotu pyörätielle saakka.
5	Linja-autoasema	Ovet	Ovet jäykät	Kiinteistön omistaja	Ovien jäykkyyden pienentäminen ohjeiden mukaiseksi (tarvittava voima n. 1 kg).
6	Linja-autoasema	Aikataulu	Aikataulu pienellä, penkki välissä	Kiinteistön omistaja	Aikataulun uudistaminen niin, että teksti on helposti luettavissa myös heikompinäköisen. Aikataulun paikan siirtäminen toiseen kohtaan tai penkin siirtäminen pois aikataulun edestä.

Vieremä: Esteettömyyden parantaminen					
Nro	Kohde	Aihe	Ongelma	Vastuutaho	Parannusehdotus
7	Osuuspankki	Sisäänkäynti	Korkea kynnyks (automaatti 110 cm korkeudella)		Oven kynnyksen madaltaminen (max 2 cm). Ritolan poistaminen oven edestä ja oven edustan luiskaaminen. Automaatin korkeuden muuttaminen tai luiskan rakentaminen automaatin eteen.
8	Liikenneympyrä	Kuivatus	Vesi seisoo kunnanviraston puoleisella suojatiellä	Ely-keskus	Kuivatuksen huolellinen suunnittelu ja suojatien korjaaminen kuivatuksen osalta.
9	Kunnanvirasto	Inva-paikka	Inva-paikka puuttuu	Kunta	Liikkumisesteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella. Pysäköintipaikan leveyden tulee olla vähintään 3600 mm ja pituuden 5000 mm. Pysäköintipaikan kaltevuus saa olla enintään 2 % molempiin suuntiin.
10	Kunnanvirasto	Sisäänkäynti	Luiska jyrkkä	Kunta	Luiskien suositeltava kaltevuus on 5 % tai loivempi ja maksimikaltevuus 8 %. Mikäli luiskaan tehdään välitasanne/käntymiskohta, sen tulee olla väh. 1150x1150 mm.
11	Apteekki	Inva-paikka	Inva-paikka puuttuu	Kiinteistön omistaja	Liikkumisesteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella. Pysäköintipaikan leveyden tulee olla vähintään 3600 mm ja pituuden 5000 mm. Pysäköintipaikan kaltevuus saa olla enintään 2 % molempiin suuntiin.

Vieremä: Esteettömyyden parantaminen

Nro	Kohde	Aihe	Ongelma	Vastuutaho	Parannusehdotus
12	Apteekki	Sisäänkäynti	Jyrkkä nousu, korkea kynnys, pieni odotustasanne	Kiinteistön omistaja	Pituuskaltevuus väylällä tulisi olla korkeintaan 5-8 %. Kynnyksen madaltaminen tai luiskan rakentaminen sisäänkäynnin eteen. Porrasaskelman korkeus tulee olla 120 mm ja portaan minileveys 1200 mm. Ulko-oven edessä tulisi olla 2500 x 2500 mm tasanne, vähintään tasanteen tulee olla 1500 x 1500 mm. Tasanteen kaltevuus sisäänkäynnin luona saa olla enintään 2 %.
13	Optia	Sisäänkäynti	Jyrkkä luiska ei kaidetta	Kiinteistön omistaja	Luiskien suositeltava kaltevuus on 5 % tai loivempi ja maksimikaltevuus 8 %. Mikäli luiskaan tehdään välitasanne/käytäntymiskohta, sen tulee olla väh. 1150x1150 mm. Käsijohteen asentaminen ainakin yhdelle korkeudelle. Käsijohteiden tulee jatkua vähintään 300 mm yli luiskan molempien päiden.
14	Terveyskeskus	Inva-paikka	Inva-paikka puuttuu	Kunta	Liikkumisesteisten pysäköintipaikka (-paikat) tulee merkitä selvästi sekä pinnoitteeseen maalatulla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella. Pysäköintipaikan leveyden tulee olla vähintään 3600 mm ja pituuden 5000 mm. Pysäköintipaikan kaltevuus saa olla enintään 2 % molempiin suuntiin.
15	Sarhontien liittymä	Kuivatus	Vesi seisoo pyörätiellä	Kunta	Kuivatuksen huolellinen suunnittelu ja pyörätien korjaaminen kuivatuksen osalta.

Vieremä: Esteettömyyden parantaminen					
Nro	Kohde	Aihe	Ongelma	Vastuutaho	Parannusehdotus
16	Mäntytien liittymä	Pyöräteiden jatkuvuus	Pyörätien jatkuvuus suojatieltä ja Karankamäentien suuntaisesti	Kunta	Pyörätien jatkaminen Mäntytielle saakka
17	Malilantie	Pyöräteiden jatkuvuus	Pyörätien jatkuvuus terveyskeskuksen suuntaan	Kunta	Osa Mäntytien pyörätien jatkamista
18	Liiketalo	Sisäänkäynnit	Jyrkät luiskat	Kiinteistön omistaja	Sisäänkäynneille rakennetaan esteettömyyskriteerien mukaiset luiskat. Luiskan leveyden tulee olla väh. 900 mm, mutta suositeltava minimileveys on 1200 mm. Luiskien suositeltava kaltevuus on 5 % tai loivempi ja maksimikaltevuus 8 %. Mikäli luiskaan tehdään välitasanne/kääntymiskohta, sen tulee olla väh. 1150x1150 mm. Luiskaan käsijohteiden asentaminen.

KOULUTOIMI

Henkilökunta, kansalaisopisto ja kirjasto

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Henkilökunta				
Liikennesääntöjen tunteminen, vaaratilanteiden tunnistaminen ja eliminointi, asennekasvatus ja sitoutuminen	Luennot, käytännön harjoitukset, VESOpäivät	Vastuurehtori Jokainen henkilökohtaisesti	Heti	Liikenneturva, poliisi ym. asiantuntijatahot
Kaikki käyttävät pyöräillessä kypärää				
Päättäjät	Liikenneturvallisuustietoisuuden lisäys	Kunnanhallitus		Kunnanvaltuusto
	Liikenneturvallisuussuunnitelma 5 v. välein			
Kansalaisopisto, kirjasto				
kuntalaiset	Yleisluentoja, liikenneturvallisuustilaisuuksia aihepiiriin liittyviä näyttelyjä, koulutuksia, teema-aiheistoja	Rehtori, kirjastot	Liikenteellisesti ajankohtaisina aikoina	Asiantuntijat

Yleisiä tavoitteita ja toimenpiteitä

Tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuustietämyksen parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuusaiheisia teemapäiviä järjestetään säännöllisesti eri kouluasteilla. Lisätään liikenneturvallisuusasiat henkilöstölle järjestettäviin koulutuksiin Tuetaan henkilöstön osallistumista muiden järjestämään liikenneturvallisuus koulutukseen Muistetaan mainita liikenneturvallisuus-asioista omissa tapaamisissa Kohennetaan liikenneturvallisuusasioita erityisesti yläkoulun aineopetuksessa Liikenneturvallisuussuunnitelmasta tiedotetaan lukukausien alussa pidettävissä vanhempainilloissa Suunnitelma jaetaan keskeisille sidosryhmille 	Koulutoimen Henkilöstö		Vanhemmat Vanhempainyhdistykset Harrastustoiminnan vetäjät MLL Liikenneturva Poliisi Pelastuslaitos
Koulukuljetusten liikenneturvallisuuden parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Kuljetuksissa noudatetaan kaikkia liikennesääntöjä (turvavyöt mm.). Kuljetuksissa huomioidaan säästä ym. tekijöistä aiheutuvat erikoisolosuhteet. Koulukuljetusoppaan jakaminen syksyisin Kuljetettavat jätetään aina ojan puolelle Kuljettajat toimivat oheiskasvattajana esimerkiksi koululaisille. Kuljettajien EA-taitojen ylläpitäminen Koulutusta kuljettajille (tilannenopeudet, koulujen pihalla ajo, turvavyö...) Valistusta vanhempainilloissa (turvavyön käyttö, matkakortin leimaus, turvallinen autosta poistuminen yms. opettelu) Oppilaita kuljettavien vanhempien valistaminen (saattoliikenne) Turvallinen koulukyytiin tulo ja lähteminen Saattoliikenteen vähentäminen erillisten kampanjoiden avulla 	Koulutoimi Liikennöitsijät Kuljettajat		Vanhemmat Poliisi Liikenneturva Tekninen toimi Paikallislehti
Rakennettuun ympäristöön vaikuttaminen	<ul style="list-style-type: none"> Jatkuvan seurannan avulla pyritään löytämään ongelmakohtia/vaaranpaikkoja ja tekemään ehdotuksia mahdollisten ongelmien korjaamiseksi. 			

Päiväkot- ja perhepäivähoidossa olevat 0-6 -vuotiaat lapset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Lapset	<ul style="list-style-type: none"> Liikenteessä kulkeminen Liikenteeseen liittyvä kirjallisuus Aiheeseen liittyvät pelit ja askartelut Liikenneleikit Kävelyretket päivähoitopaikan lähiympäristöön Opetellaan keskeisimmät liikennemerkit ja liikennesäännöt Opetellaan heijastimen, turvavyön, pyöräilykypärän käyttöä Poliisin vierailut päiväkodeissa Heijastimien jako, pimeässä kokeilu Lapsilla turvaliivit liikenteessä 	Vanhemmat Päivähoidon henkilöstö	aloitetaan elokuussa ja edetään tutummasta tuntematto mampaan pitkin vuotta ja vuodenaikojen mukaan	Lastenneuvola
Turvallinen liikkuminen liikenteessä				Liikenneturva
Lasten turvallinen, itsenäinen ja vastuullinen kulkeminen liikenteessä.				Poliisi
Leikki- ja liikennealueen erottaminen				
Liikennevalot tutuksi				
Heijastimen käytön sisäistäminen				
Vanhemmat	<ul style="list-style-type: none"> Liikennemerkkien opettelu peleihin, leikeihin Turvavyön käyttö, turvaistuimet, turvatyyny Lapsen sijoittaminen autoon Pyöräilykypärä "pitkä pinna" Poliisin vierailu 	Vanhemmat Päivähoidon väki Aikuiset liikenteessä liikkujat	Vanhempainillat ja keskustelut pitkin vuotta	Liikenteen asiantuntijat esim. linja-autonkuljettajat Poliisi Liikenneturva
Liikennemerkit				
Aikuisten asiallisen asenteen välittäminen lapsille				

	<ul style="list-style-type: none"> • Vanhempainillat asiantuntijavierain • Kirjalliset esitteet • Materiaalin käyttö, esim. eri yksiköihin lainattavissa oleva liikennepaketti. 			
Henkilökunta	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökunnan koulutus • Henkilökunnan oma esimerkkikäyttäytyminen • Asianmukainen materiaali käyttöön • Pidetään suunnitelma ajan tasalla • Muuttuneista liikennejärjestelyistä tiedottaminen 	Esimiestaso	Tarvittaessa	Liikenneturva
Liikennetietämyksen lisääminen		Liikenneturva		
Lasten kuljetus päivähoitoon	<p>Vanhempainillassa keskustellaan lasten kuljetuksen liikenneturvallisuuksista ja tehdään yhteinen sopimus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • liikennesääntöjen noudattaminen • turvalaitteiden käyttö • autojen pysäköinti kun viedään lapsi hoitoon 	Päivähoidon henkilökunta	Syksyn ensimmäisessä vanhempain-illassa	Lasten vanhemmat

Esikoulu

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Turvallinen liikkuminen liikenteessä ja turvallinen esikoulumatka</p> <p>Liikenteen havainnoinnin kehittäminen</p> <p>Leikki- ja liikennealueen erottaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan esikoulu- ja koulumatkan kulkemista ja liikkumista retkien yhteydessä • Ryhmässä liikkuminen • Koulu- ja harrastusmatkat kuljetaan jalan • Havainnointitehtäviä • Vanhemmille tietoa turvallisesta koulureitistä • Liikennemerkeihin tutustuminen 	<p>Vanhemmat</p> <p>Opettajat</p> <p>Rehtori</p> <p>Päiväkodin henkilöstö</p> <p>Avoim varhaiskasvatus</p>	<p>Syksy, integroimalla koko lukuvuoden ajan</p>	<p>Vanhemmat, vanhempainyhdistykset</p> <p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p>
Turvavälineiden käytön lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Heijastimen ja heijastinliivien käytön lisääminen, esikoululaisille hankitaan vuosittain heijastinliivit • Turvavyön käyttö ja turvaistuimet, lapsen sijoittaminen autoon • Pyöräilykypärän käyttö 	<p>Koulutoimen ja päivähoidon henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>MLL</p> <p>Liikenneturva</p>
Liikennetietämyksen lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Poliisin vierailu • Vanhempainillat, kirjalliset esitteet, liikennepaketit • Aikuisten asiallisen asenteen välittäminen lapsille 	Opettajat	Keväällä, kesällä ennen koulun alkua	<p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p>

1-2-luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Lapsi liikkuu turvallisesti koulussa ja koulumatkalla</p> <p>Koulumatkat ja harrastusmatkat kuljetaan jalan</p> <p>Lapsi osaa liikkua suojatiellä ja kevyen liikenteen väylällä.</p> <p>Lapsi tietää turvalliset leikkipaikat ja osaa mennä sinne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoittelua koulussa ja koulun alueella sekä lähiympäristössä. • Vanhemmille tietoa turvallisesta koulureitistä • Sääntöjen noudattaminen. • Havainnointitehtäviä • Oppitunneilla opetellaan teoriaa. • Koulun ympäristöön tutustuminen 	<p>Opettajat, rehtori</p>	<p>Syksy, kevät</p>	<p>Vanhemmat</p> <p>Poliisi</p> <p>Liikenneturva</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>
Käytän heijastinta.	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikille heijastimet, heijastimen käytön opettelu • Erityistä huomiota kiinnitetään jalankulkijan näkyvyyteen; heijastimen ja heijastinliivien käyttöön. 	<p>Koulutoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>Opetustoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>MLL</p> <p>Liikenneturva</p>
Pyöräilykypärän käytön parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Kypärän käytön suositus. 	Opettajat		Vanhemmat
Liikennemerkkien tunnistaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Vierailu liikennepuistossa mahdollisuuksien mukaan. • Oppitunneilla teoriaa. 			Vanhempainyhdistykset
Pyörällä ajamisen harjoittelu ja pyöräkortin suorittaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Harjoittelua koulun pihalla, pyöräkortin suorittaminen • Polkupyöräretki • 2. lk polkupyörätesti / ajotaitotesti. • Polkupyörän huolto ja "katsastus" 			Poliisi

3-4 -luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
<p>Jalankulkijaa ja pyöräilijää koskevat liik.merkit ja säännöt</p> <p>Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen</p> <p>Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen parantaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Käydään läpi liik. merkit ja liik.säännöt • Oppitunneilla opetellaan teoriaa • Liikenteen havainnoinnin kehittäminen • Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. • Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen • Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. 	<p>Opettajat</p> <p>Koulutoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Vapaa-aikaohjaaja</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p>		<p>Opetustoimen henkilöstö</p> <p>Vanhemmat</p> <p>Vapaa-aikaohjaaja</p> <p>Harrastustoiminnan vetäjät</p> <p>Liikenneturva</p> <p>Poliisi</p>
Turvavälineiden käyttö	<ul style="list-style-type: none"> • Heijastin-kampanja pimeän ajan alkaessa 			
Käytän pyöräilykypärää.	<ul style="list-style-type: none"> • Kypäräpakko koulussa, voi vaatia vanhempien 	Opettajat,	Syksy,	Poliisi

	kanssa yhteisellä sopimuksella	vanhemmat	kevät	Liikenneturva Vanhemmat
Hallitsen pyörällä ajamisen.	<ul style="list-style-type: none"> Vierailu liikennepuistossa mahd. mukaan, harj. koulun pihalla. Polkupyöräretki Polkupyörän huolto ja "katsastus" 			
Osaan liikkua turvallisesti pimeässä.	<ul style="list-style-type: none"> Tutustutaan jalankulkijan ja pyörän heijastimiin ja valaisimiin. 	Opettajat Vanhemmat	Syksy	Liikenneturva

5-6-luokat

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Kerrataan jalankulkijaa ja pyöräilijää koskevat liikennemerkit ja liik.säännöt syventävästi Tehostettu aikaisemman opitun kertaus, laajempi perehtyminen kotiseudun liikenteeseen. Vuodenaikojen vaikutus liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> Mahdollisuuksien mukaan poliisin vierailu, liikennepuistokäynti Polkupyöräretki 	Opettajat, vanhemmat	Kevät/ syksy	Poliisi
Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen Polkupyöräilijällä käytetään pyöräilykypärää Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. 	Koulutoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät		Opetustoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi
Näen ja näyn pimeässä.	<ul style="list-style-type: none"> Kertaus heijastimien ja pyörän valojen käytöstä Heijastin-kampanja pimeän ajan alkaessa 		Syksy, Tammi-helmikuu	
Varon liukkaalla	<ul style="list-style-type: none"> Tutustutaan talven vaatimuksiin. 			
Huolehdiin pyörästäni.	<ul style="list-style-type: none"> Kerrotaan mitä pyörän huoltoon kuuluu, "pyörän kuntokortti" 	Luokanopettaja	Kevät	Kehy-paja, vanhemmat

7-9-luokkalaiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Nuori vastuullisena jalankulkijana ja pyöräilijänä, mm. pyöräilykypärän käyttö	<ul style="list-style-type: none"> Liikennesääntöjen syventävä kertaus. Tietoiskuja 	Terveystiedon opettajat, vanhemmat	Syksy	Poliisi, liikenneturva Asiantuntijat
Koulumatkan ja harrastusmatkan turvallisuuden parantaminen Kevyen liikenteen sääntöjen tuntemisen ja niiden noudattamisen Parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Opetuksessa käydään läpi kevyttä liikennettä (jalankulkija, polkupyöräilijä) koskevat liikennesäännöt, suojatien ja jalkakäytävien ja pyöriteiden käyttö. Erityistä huomiota jalankulkijan näkyvyyteen Heijastin kampanja Polkupyöräilijällä käytetään pyöräilykypärää Liikenneturvallisuuden esitteitä ja valistusmateriaalia pidetään esillä kouluilla. Ensiavun alkeet 	Koulutoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät		Opetustoimen henkilöstö Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi SPR
Nuori osaa ottaa toisetkin huomioon liikenteessä ja toimia vastuullisesti	<ul style="list-style-type: none"> Vierailijoita ja vierailuja asennekasvatusta, valistustilaisuuksia esim. liikenne ja päihteet. 			
Pidän moponi/polkipyöräni kunnossa. Osaan ajaa mopolla turvallisesti ja liikennesääntöjä noudattaen. Mopojen virittämisen seuraukset.	<ul style="list-style-type: none"> Mopon huoltoa Pyörän kunnosta huolehtiminen (valot, jarrut, äänet, renkaat) Mopoilijoiden tietoisku Säännöt ja turvallisuus (opetussuunnitelma). Opetetaan missä saa ajaa Nopeusrajoituksien opettelu Kypärän käyttö Muu liikenteen huomiointi Poliisi järjestää moporatsian koululla Rakennettuun ympäristöön tutustuminen 	Teknisen työn opettajat Terveystiedon opettajat Huoltajat Opettajat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät	Kevät	Kehy-paja Poliisi Liikenneturva Poliisi, Opettajat Vanhemmat Vapaa-aikaohjaaja Harrastustoiminnan vetäjät Liikenneturva Poliisi
Uudet kuluaajoneuvot (mm. mopot, moonkijät ym).	<ul style="list-style-type: none"> Tietoa uusista ajoneuvoista, ja niillä liikkumisesta. 	Terveystiedon opettajat		Liikenneturva Poliisi
Moottorikelkkailu ja traktorilla ajo sekä vesillä liikkuminen oppilaille ja vanhemmille	<ul style="list-style-type: none"> Oppitunneilla opetellaan teoriaa Käytännön harjoituksia ajoreiteistä, ajonopeuksista ja yleisestä varovaisuudesta Kelkan/traktorin kunnosta huolehtiminen (valot, jarrut, äänet...) Kypärä pakollinen kelkkaillessa Rakennettuun ympäristöön tutustuminen ja siihen vaikuttaminen 	Opettajat		Poliisi Liikenneturva Vanhemmat Moottorikelkkakerho
Raittius liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> Alkoholin ja muiden huumainien aineiden vaarallisuus liikenteessä 	Opettajat		<ul style="list-style-type: none"> Vanhemmat Poliisi Liikenneturva Terveydenhoitaja Pelastuslaitos Autokoulu

Lukio ja ammattioppilaitos

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuus elämänlaadun osatekijänä.	Keskusteluja liikenneasioista, Liikenneympäristön tarkastelua, suunnittelua, valistustilaisuuksia eri teemoista vuosittain, esim. liikenne ja päihteet. Kannustetaan viisaisiin kulkutapavalintoihin	Opettajat (psykologia, fysiikka, liikunta). Oppilas itse	jatkuvasti	Liikenteen asiantuntijat, tekninen toimi, poliisi, autokoulut
Turvallinen liikkuminen jalankulkijana, pyöräilijänä ja mopoilijana liikennesääntöjen mukaan. - EA-taidot	Asennekasvatus	Vanhemmat Opettajat Poliisi Liikenneturva		
Autoilu	<ul style="list-style-type: none"> Oppitunneilla teoriaa ja käytännön ohjeita (esim. turhan katurallin vähentäminen) Käytännön harjoituksia: autokoulussa ja vanhempien kanssa Nopeuden mittaukset Rakennettuun ympäristöön tutustuminen ja siihen vaikuttaminen 		Keväällä ennen kesäkauden ajeluaita	Opettajat Poliisi Liikenneturva Vanhemmat Team Sonkajärvi Sonkajärvellä

Liikunta-, nuoriso- ja vapaa-aikatoimi

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikennekasvatus osana nuorisotilojen avointen ovien -toimintaa	Teemailtoja: mm heijastin-ilta Syksyisin (oman heijastimen teko, heijastimen merkitys), Liikennekasvatukseen liittyvät elokuvat, vierailijat: poliisi, palolaitos/hätäpäivystys sekä nuorisotiloilla materiaalia aiheesta (liikennemerkkikysely, erilaisia testejä, nettilinkkiluettelo, julisteet jne.)	nuoriso-ohjaajat		Poliisi Liikenneturva Pelastuslaitos Koulut (kerhotoiminta)
Liikennekasvatusta tapahtumien ja retkien yhteydessä	Ohjeistus esim. liikkuminen ja liikenneturvallisuus vieraassa kaupungissa, ulkotapahtumissa liikennekasvatuspisteitä, 5.-6.luokille liikennepuistotapahtuma,	nuoriso-ohjaajat		Koulut
Liikennekasvatusta muussa nuorisotyössä	Twist-jaksoilla ja Tytöt Toimii -toiminnassa liikennekasvatusta	nuoriso-ohjaajat		
Nuorisotyöntekijöiden ja seuratoimijoiden liikennekasvatuskoulutus / yhteisenä koko Ylä-Savossa	Nuorisotyöntekijöille ja seuratoimijoille liikennekasvatukseen liittyvää koulutusta (ideoita toimintaan) Liikenneturvallisuus ottelu- ja harjoitusmatkoilla, teemana vuosittain pidettävässä seurapalaverissa.	nuorisohjaajat/ liikuntatoimi		Liikenneturva Urheiluseurat
Pyöräilijät (yli 13v.)	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Kypärän tekeminen tutuksi Liikennesääntöjen kertaaminen 	Nuorisotoimi		Autokoulu, Motokööri, Liikenneturva ja poliisi
Kevytmoottoripyöräkortin Juuri saaneet	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Taitoajon opettelu Liikennesääntöjen kertaus Moottoripyörän hallinta Valvotaan nuorten käyttäytymistä liikenteessä	Nuorisotoimi		Autokoulu, Motokööri, Liikenneturva ja poliisi valmentajat
Ajokortin juuri saaneet	Tapahtumapäivä, jonka aiheita ovat <ul style="list-style-type: none"> Liikennesääntöjen kertaaminen Korttelirallista huomauttaminen Toisten kunnioittaminen liikenteessä Esitetään nuorille mitä voi seurata kaahaamisesta, valvotaan ja puututaan toimintaan osallistuvien nuorten kaahaamiseen	Nuorisotoimi		Autokoulu, Liikenneturva ja poliisi
Urheiluseurojen junnut: Turvallinen harjoitusmatka Kypäräpakko kaikissa urheiluseuroissa	Valmentajat/ vetäjät pitävät tietoisuutta liikenneturvallisuudesta Kypäräpakko kampanja kaikissa urheiluseuroissa	Valmentajat/ vetäjät		
Otetaan liikenneturvallisuus osaksi joukkueiden/ seurojen sääntöjä Liikennesääntöjen oppiminen Ryhmänä liikkuminen	Kerrataan liikennesääntöjä harjoitustilanteiden yhteydessä Turnauksissa ja pelimatkoilla opetellaan liikkumaan turvallisesti ja oikein liikenteessä Joukkueen / seuran sääntöjenrikkomisesta seuraa joukkueen itsensä määrittelemä sanktio	Valmentajat		Valmentajat/ vanhemmat/ Joukkueenjohtajat
Urheilevien lasten ja nuorten vanhemmat	Kiireettömyys harjoitus/ kilpailumatkoilla: Vanhemmat ohjaavat lasta omalla esimerkillään kohti turvallisempaa liikennettä, Suunnitellaan kilpailu- ja harjoitusmatkat siten ettei matkalla tarvitse kiirehtiä			
Eläinten kanssa liikkuvat	Vähennetään koirien ulkoiluttamista urheilualueilla ja hiihtoladuilla: Tiedotetaan näkyvästi järjestyksellään kielästä toiminnasta Vähennetään hevosurheilua pururadoilla/ kelkkareiteillä: Tiedotetaan näkyvästi järjestyksellään kielästä toiminnasta			Liikuntalaitos/ poliisi
Autokoulu	Näkyvyys tiellä: Pitkien valojen käyttö, Heijastimet	Autokoulu		

PERUSTURVA

Vanhukset sekä aisti- ja liikuntarajoitteiset sekä aikuiset kehitysvammaiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Turvallinen liikkuminen liikenteessä	<ul style="list-style-type: none"> • Terveystilan arviointi ja tutkimukset; tasapaino, näkö, kuulo, reaktiokyky. • Ajokyvyn arviointi. • Ajotaitokokeeseen ohjaaminen tarvittaessa tai ajokortin epääminen. • Tiedotetaan lääkkeiden ja päihteiden käytön vaikutuksesta ajokykyyn. • Yleisen valistuksen lisääminen mm. muistiongelmainen liikenteessä • Ohjattu harjoittelu käytännön tilanteissa 	Lääkäri Hoitohenkilöstö Omais	Jatkuvaa Kotikäynnit Vastaanotto käynnit Tiedotusta vuosittain esim. tapahtumien yhteydessä	Poliisi Järjestöt, apteekit Kehitysvammahuolto Asumisyksiköt (tukiasunnot, palvelukodit) Kotihoito Eläkeläisjärjestöt
Liikennetietämyksen lisääminen (asiakkaat, henkilökunta)	<ul style="list-style-type: none"> • Tiedotus- ja koulutustilaisuudet, teemapäivät, tiedotteet. • Liikenneosaamisen ylläpitäminen keinoina esim. ikäihmisille suunnattu autoilukurssi, ajosyyntirata • Koulutus- ja tiedotustilaisuudet ikäihmisten autoilusta (liikennesääntöjen kertaaminen, informaatiota reaktioajasta jne). • Heijastinkampanja, turvaliivit pimeällä liikkuville työntekijöille. 	Henkilöstö Esimiehet/johto		Eri viranomaiset ja järjestöt; Poliisi, Liikenneturva
Liikkumiseen sopiva ja turvallinen apuväline esim. rollaattori, potkupyörä jne. Apuvälineen oikeanlainen käyttö Turvaväiden ja varusteiden käytön lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • Apuvälineen arviointi ja henkilökohtainen ohjaus sekä huolto. • Henkilökohtainen ohjaus turvavälineiden käyttöön esim. kotikäynneillä. • Apuvälineiden kunnon tarkistaminen. • Liukastumisen ehkäisy. • Kotikäynneillä tarkistetaan asiakkaan liikkuminen ja arvioidaan selviytyminen liikenteessä apuvälineen kanssa. • Teemapäivät, tiedotus ja koulutus 	Fysioterapeutti Hoitohenkilöstö Oma hoitaja Perusturva (kuntoutus, kotihoidon henkilöstö).	Vuosittain syksyllä esim. vanhustapahtumien yhteydessä	Palvelukeskus/ järjestöt/eri viranomaiset Fysioterapia Kehitysvammahuolto poliisi, Liikenneturva
Kehitysvammaiset, vammaiset ja mielenterveyskuntoutujat	<ul style="list-style-type: none"> • Turvaliiveistä ja liukuesteistä tiedottaminen asiakastyössä • Ajokyvyn arvioinnit • Lääkkeiden vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen kerrotaan lääkkeen määräämisen yhteydessä • Apuvälineiden (pyörätuolit, rollaattorit) käytössä opastetaan • Varmistetaan esteetön kulku julkisissa rakennuksissa 	Asiakkaat - perusturvan henkilöstö		Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö - Poliisi - Yhdistykset - Vanhus- ja vammaisneuvosto - Liikenneturva
Turvallinen liikkuminen vesillä	Keinoina keskustelut asiakaskäynneillä, lisäksi teematilaisuudet, joissa aihe esillä (veneilyliivit, naskalit ym) Teemapäivä koskien kalastamista, pilkkimistä ja vesillä liikkumista	Perusturva		yhteistyökumppanit
Lääkkeiden haittavaikutuksista tiedottaminen	Lääkkeiden vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen kerrotaan lääkkeen määräämisen yhteydessä	Apteekit ja perusturva		
Turvalliset kuljetuspalvelut ja joukkoliikenne Palveluliikenteen hyödyntäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Tehokkaampi tiedotus • Tarvittaessa henkilökohtaisen avustajan tai muun saattajan järjestäminen • Saattoapu ja asianmukainen varustelu autoissa • Ammattiautoilijoiden ym. kouluttaminen/ kehitysvammatietouden antaminen 	Perusturva ja logistikko		Kehitysvammahuolto • Sosiaalitoimi • Terveystoimi

Lasten- ja äitiysneuvola

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Odottavat äidit ja perheet, alle kouluikäiset lapset. Turvalaitteiden käytön lisääminen Oikeiden liikennetietojen ja asenteiden edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökohtainen ohjaus turvavälineiden käyttöön • Odottavat äidit ja turvavyö/turvatyyny. • Vauvat ja turvakaukalo/-verkko. • Leikki-ikäiset ja turvaistuin • Heijastimien, turvaliivien ja heijastavien vaatteiden käytön ohjaus pimeässä liikuttaessa. • Pyörän turvaistuimen ja pyöräilykypärän käytön ohjaus. • Perheen kanssa keskustellaan lasten turvallisesta kuljettamisesta. Tarjotaan mahdollisuus vuokrata neuvolasta turvaistuin. • Jaetaan esitteitä (esim. Näin lapsi matkustaa turvallisesti autossa) • Esitemateriaalia saatavilla neuvolasta ja päivähoitosta • Päivähoidon kuukausikirjeet asiakkaille ja henkilöstölle • Vanhempainillat • Tapaturmapäivä keväällä ja syksyllä 	Äitiys- ja lastenneuvola terveydenhoitajat Vanhemmat Turvakaukalon vuokraajat Perhevalmennus Päivähoidon henkilöstö - Seurakunnan kerho-ohjaajat	Perhevalmennus/ lastenhoitotunnit Koti-käynnit Äitiys- ja lastenneuvola-käynnit Ohjaus on jatkuvaa	SPR - Neuvolat - Päivähoito - MLL - Seurakunta - Liikenneturva

	(ajankohtaan liittyvä liikenneturvallisuusteema) • Lapsen ikätasoon liittyvä opastus ja neuvonta			
Koulumatkan turvallisuus	Keskustelussa korostetaan vanhempien vastuuta lasten turvallisesta liikkumisesta ja vanhempien esimerkkinä olemisesta. Kouluuntulotarkastus / keskustelu	Kouluterveydenhuolto	6-7 vuotiaat	
Henkilöstön tietämystä liikenneturvasioissa lisätään koulutuksella; yhteistyö Liikenneturvan kanssa	Henkilöstölle tiedotetaan paikkakunnan liikenneturvallisuuden ongelmista (kyselyn tulokset) infotilaisuudella ja lehdistötiedotteella Henkilökunnan esimerkillinen ja turvallinen liikkuminen • Liikenneturvallisuustietämyksen ajantasaistaminen ja lisääminen • Liikkumisongelmien ja vaarapaikkojen selvittäminen ja tiedottaminen tekniseen toimeen ja ELY-keskukseen -> henkilöstön koulutus, yhteistyöpalaverit, tiedotus	KVT-ryhmä Esimiehet		Liikenneturva Poliisi henkilöstö Vanhemmat Yhteistyökumppanit

Terveyskeskuslääkärin ja hoitajan vastaanotot

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Vastaanoton asiakkaat/potilaat, erityisesti huomioitava: • Ajokorttitodistusta hakevat • Lääkkeitä ja päihteitä käyttävät iäkkäät ja vajaakuntoiset • Liikenteessä vain ajokykyiset	• Hyvä tarkoituksenmukainen ikääntyvien ja vajaakuntoisten ajokyvyn arviointi ajokorttia uusittaessa. Kiinnitetään huomio myös kuulon ja näön tarkastuksiin. Havainto- ja reaktiokyvyn huomiointi, hyvä kansansairauksien hoitotasapaino. • Rohkea puuttuminen asiakkaan tilanteen muuttuessa. Tieliikennelain 1132/2004 mukainen lääkärin ilmoitusvelvollisuus ajoterveysasioissa. • Henkilökohtainen ohjaus havainto- ja suorituskäytön vaikuttavien lääkkeitä määrättäessä • Päihteiden käytöstä ja sen vaikutuksesta keskustellaan ja korostetaan asiakkaan omaa vastuuta reaktionopeuden muuttuessa	Hoitohenkilökunta Lääkärit Potilaiden omavastuu	Jatkuvaa Vastaanottokäyntien yhteydessä Kampanjat esim. liikunta- ja terveysmessut	Liikenneturva
Terveyskeskuksen osastoilta kotiutuvat, sairaudesta ja toimenpiteestä toipuvat Liikkumiseen sopiva oikea ja turvallinen apuväline sitä tarvitsevalle	• Henkilökohtainen ohjaus sairauden tai toimenpiteen vaikutuksesta havintokäytön. • Apuvälinehankinnoissa ohjataan fysioterapeutille (apuvälineen arviointi, sovitus ja opastus)	Hoitohenkilökunta Lääkärit Fysioterapeutti	Kotiutumisen yhteydessä	
Turvallinen liikkuminen ympäristössä mm. terveysaseman piha-alueilla	• Talvella ohjataan heijastimien, jääpiikin ja jalkineiden liukuesteiden käyttöön. • Osallistutaan ja vaikutetaan ympäristön liikenneturvallisuuteen ja sen parantamiseen asiakkaan näkökulmasta (esim. invalidit ja pyörätuolilla liikkujat)			Poliisi Kunta Tekninen virasto KKI Potilasjärjestöt
Päihtyneenä ajaminen vähenee asiakasryhmän sisällä	• Ajokyvynarviointi • MINI-interventio • Puheeksi ottaminen sosiaalitoimisto-käyntien yhteydessä	Asiakkaat Sosiaalityöntekijä Lääkärit Sairaanhoidajat		- Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö - Poliisi - A-kilta

Työterveyshuolto: työikäiset

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Näkökyvyn ylläpitäminen	Näkö tutkimus ja keskustelu näkemisen tärkeydestä liikenteessä.	Terveystarkastaja Lääkäri Poliisi	Jatkuvaa Työterveys-tarkastukset	Työsuojelu
Turvavyön käyttö Pyöräilykypärän käytön lisääminen Heijastimien käytön lisääminen Rullaluistelijat	• Esitteet ja ohjaus • Oma esimerkki • Keskustelu kypärän ja heijastimien käytön tärkeydestä • Heijastimien jakaminen • Keskustelu kypärän ja muiden suojainten käytön tärkeydestä	Oma vastuu	Terv. tark., shkäynnit tapahtumien yhteydessä Syksy	KKI Vakuutusyhtiöt
Päihteiden käytön vähentäminen	Päihteiden käytön seuranta ja keskustelut. Päihdevalistus ja riittävä kontrollointi mm. ajokorttiseuranta	Terveystarkastaja Lääkäri Oma vastuu	Sh (Työ)-terveys-tarkastukset	Työnantaja Työvoimaohjaaja Kuntoutuspsykologi Sosiaalityöntekijät Terveyskeskus Mielenterveys- ja päihde-yksikkö
Levon merkityksen ja väsyneenä ajamisen vaarojen korostaminen liikenteessä työtä tekeville.	Keskustelu väsymisen, stressin ja mielen tilan vaihtelun vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen. Valaistus	Työsuojelu Oma vastuu	Työterveys-tarkastukset	Työnantaja

Työmatkojen turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Julisteet ja esitteet • Tietoisuus ja koulutus esim. autoa työssään käyttävien jatkokoulutus mahdollisuuksien mukaan. • Keskustelut terveystarkastuksessa aiheina mm. -työkunnan ylläpitäminen, työn tauottaminen, alkoholi ja lepo • Liikenneturvallisuusasenteisiin vaikuttaminen opittamalla esillä aiheeseen liittyviä julisteita terveyskeskuksen odotusaulassa 	Työterveyshoitajat ja lääkärin aloitteellisesti (Työpaikat vastuullisina) Työsuojelu	Jatkuva Työolosuhteiden selvitysten yhteydessä työpaikkakäynnillä.	Työpaikat Liikenneturva Työsuojelu
Ammattiautoilijat	<p>Ammattiautoilijoille työterveyshuollossa neuvontaa aiheina ajoneuvon ja kuljettajan ajokunto sekä ajoajat</p> <p>Parempi asennoituminen liikenteeseen: Koulutus, työkyvyn parantaminen</p>	Työterveyshuolto Yrittäjät		Liikennekoulut
Henkilökunta tietää turvallisuusriskejä ja osaa antaa turvallisuusvalistusta	<p>Koulutus mm. päihteiden ja lääkkeiden vaikutuksesta ajokykyyn ja liikuntakykyyn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Muistetaan kertoa lääkkeiden vaikutus liikenteeseen • Jaettava valistusmateriaali 	Terveystoimi		Koko terveysosaston henkilökunta • Järjestöt • Yhdistykset
Turvallisuus työpaikoilla	Työpaikkakäynnit, valistus ja ohjaus	Terveystoimi		Työterveyshuolto • Työyhteisö /Maatilat

TEKNINEN TOIMI

Kohderyhmä/tavoite	Toimenpide	Vastuuhenkilö	Ajoitus	Yhteistyö
Liikenneturvallisuuden kehityksen seuranta ja liikennekäyttäytymisen Parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> Onnettomuusrekisterin ylläpito, analysointi ja tiedottaminen Liikennekäyttäytymisen seuranta 	Teknisen toimen vastuuhenkilö It-ryhmässä	Jatkuva Kahden vuoden välein	Poliisi, tiedotusvälineet
Liikenneympäristön parantaminen Liikenneturvallisuuden huomioiminen katusuunnittelussa Esteettömän liikkumisen turvaaminen katurakenteilla	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden huomioon ottaminen maankäytön ja liikenneympäristön suunnittelussa Osallistuva suunnittelu Kaavoituksen liikenneturvallisuustarkastelut Yhteistyö eri suunnittelutahojen välillä Suunnitelman tarkastaminen esteettömyyden osalta Työn aikaisten liikenteen ohjaussuunnitelmien laatiminen Rakentajan laatujärjestelmässä Liikenneturvallisuusasioiden hoitaminen 	Tekninen toimi - Kaavoitus - Katusuunnittelu - Kadun rakentamisesta vastaavat organisaatio	Jatkuva	Maankäyttö, poliisi, Liikenneturvallisuustoimija, ELY Tekninen osasto - Konsultti
Vuorovaikutus liikenneturvallisuuteen liittyvissä asioissa	<ul style="list-style-type: none"> Suunnitelmista tiedottaminen ja kuuleminen Merkittävistä liikenneympäristön muutoksista ja työmaajärjestelyistä tiedottaminen 	Tekninen toimi, kunnossapito	Jatkuva 1 – 3 Päivää ennen työmaan aloitusta	Tiedotusvälineet
Liikenneympäristöön vaikuttavat viranhaltijat ja luottamushenkilöt	<ul style="list-style-type: none"> Koulutus suunnittelussa huomioitavista Liikenneturvallisuusnäkökohdista 	Tekninen johtaja,	Jatkuva	Liikenneturva, poliisi, ELY
Kaikki kunnan työntekijät	<ul style="list-style-type: none"> Työsuojelutoimintasuunnitelman mukaisesti vaarojen ja riskien arviointi mtös työmatkoilla 	Palvelukeskusten johto ja esimiehet Työterveyshuolto Työsuojelu		Liikenneturva
Työturvallisuus ja Työmatkaturvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> Vaarojen arviointi palvelukeskuksittain, päivitys työsuojelutoimintaohjelman mukaisesti Henkilökunnan oma esimerkki turvallisesta liikkumisesta työaikana ja vapaa-aikana Liikennekasvatus, tiedotus ja koulutus Pidetään turvavarusteet kunnossa ja huolehditaan siitä, että henkilöstö käyttää niitä työtehtävissään. Hankitaan palvelualueelle satunnaisesti maastossa liikkuvalla henkilöstölle turvaliivit. Hankitaan pelastusliivit palvelualueen käyttöön. Otetaan käyttöön henkilöstön turvavälineiden käytön sitoumuslomake. Maastomittaushenkilöstö osallistuu Tieturvakoulutusohjelmaan 	Esimies, työsuojelupäällikkö, Työsuojeluvaltuutetut	Jatkuva	Palvelukeskusten johto ja esimiehet, työterveyshuolto, työsuojeluvaltuutetut poliisi, Liikenneturva
Kaikki tien käyttäjät	<ul style="list-style-type: none"> Hälytysajoneuvon kohtaaminen, onnettomuuspaikan ohittaminen: Oikea käyttäytyminen em. tilanteessa 	Autokoulu, liikennevalistusta tekevät järjestöt	Tiedotus, koulutus	
Suuret ajoneuvot, Paikoitus	<ul style="list-style-type: none"> Vähemmän häiriötä muille ihmisille: Erilliset isot paikoitusalueet teiden varsille tai muihin paikkoihin 	Kunta, kaavoituksesta vastaavat		Kunta, ELY
Katualueella ja yleisillä teillä toimivat urakoitsijat: - Liikenteen ohjauksen toteuttaminen ohjeiden mukaan - Työntekijöiden liikenneturvallisuuskoulutuksen lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> Kadun- ja tienpitäjän antamat yksityiskohtaiset ohjeet Työluvat ja siihen liittyvät suunnitelmat Edellytetään Tie- tai Katuturva koulutusta katualueella työskenteleviltä 	Katu- ja tiealuetta hallinnoivat organisaatiot		Tekninen toimi - ELY
Rakennusvalvonta: Esteettömän ja turvallisen asuin- ja liikenneympäristön edistäminen rakentamisen ohjaamisessa.	<ul style="list-style-type: none"> Lupa-asioissa kiinnitetään entistä enemmän huomiota piha-alueiden esteettömyyteen ja niillä liikennöintiin sekä turvallisiin liittymäratkaisuihin. 	Rakennustarkastaja		
Yksityistiet	<ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuusnäkökohdat sekä perusparantamisen että kunnossapidon avustuksiin Yksityisteiden perusparantamisen ja kunnossapidon opastaminen ja ohjaus Avustusten käytön valvonta liikenneturvallisuustyön osalta 	Tienpitäjät	Ympäri vuoden	Tien käyttäjät
Rautatiet	<ul style="list-style-type: none"> Tasoristeykset Liikenneturvallisuusnäkökohtien mukainen hoito 	Liikennevirasto P-S Ely-keskus Yksityisteiden tienpitäjä	Talvi- ja kesäkausi	Tien käyttäjät Rautatien käyttäjä

MAASEUTUTOIMI

<p>Traktorit ja työkoneet kunnossa</p> <ul style="list-style-type: none"> ajoneuvojen valot kunnossa, leveän kuljetuksen merkinnät hitaan ajoneuvon heijastimet kunnossa kuljetusten järjestäminen mahdollisuuksien mukaan keliirikkokauden ulkopuolella kuormien kunnollinen kiinnittäminen muun liikenteen huomioiminen, ohitustilanteet pihojen liikennejärjestelyt tilalla selkeät ohjeet vaaratilanteiden varalle puutavaran kuormausta maantieltä käsin 	<p>-> poliisiviranomaiset erilaisilla teemapäivillä ja kylillä "tupaillloissa"</p> <ul style="list-style-type: none"> maataloustuottajat omilla tilaisuuksissaan maatalousyrittäjien koulutuksissa työsuojeluviranomaiset tuottajien tilaisuuksissa kootun kirjallisen tietopaketin toimittaminen maatalousyrittäjille tärkeistä asioista mm. kunnan maataloustoimen kautta aina tarvittaessa rakennussuunnitelmissa ja pihasuunnitelmissa huomioitava liikennejärjestelyt puutavaran kuormausta paikkojen suunnittelu metsähoitosuunnitelmiin 	<p>MTK</p>	<p>Jatkuva</p>	<p>MTK/ maatalousyrittäjät</p> <ul style="list-style-type: none"> Maaseutuseura Pemo:n maatalousopetus Työterveyshuolto <p>MTK-Pohjois-Savo, paikalliset MTK yhdistykset</p> <ul style="list-style-type: none"> poliisi maasutuasiamies, palveluvastaavat Itä-Maito metsälautakunta ja metsänhoitoyhdistykset ELY-keskus
<p>Tiellä liikkujien käyttäytyminen ja muiden liikkujien huomioiminen</p>	<p>Autoilijat osaisivat huomioida traktori ym. raskaan liikenteen ja päinvastoin: Tiedottaminen ja asennemuokkaus</p>	<p>Autokoulut</p> <p>ItäMaito</p>	<p>Jatkuva</p>	<p>Autokoulut</p> <ul style="list-style-type: none"> MTK/ maatalousyrittäjät Liikenneturva Pemo:n maatalousopetus Valio Liikennöitsijät
<p>Lomittajien ym. maataloudessa työskentelevien henkilöiden työturvallisuuden parantaminen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> riittävän ajan varaaminen työmatkoihin maatilojen työkoneisiin perehtyminen riittävästi ennen niillä liikennöintiä yleisillä liikenneväylillä työturvallisuusnäkökohdat huomioon tilojen katsottava, että koneiden suojat ja turvalaitteet ovat kunnossa lomittajien täydennyskoulutuksessa kiinnitetään huomiota ko. asioihin <p>Lomittajien tietotaidon lisääminen</p> <ul style="list-style-type: none"> Liikenneturvallisuus osaksi lomittajien koulutusta 	<p>Lomituspalvelut kunta ja täydennyskoulutusta harjoittavat</p> <ul style="list-style-type: none"> MTK työterveyshuolto kuljetusyrittäjät yrittäjien omat kanavat ja maataloustuottajat 		<p>Lomituspalvelut</p> <p>Maatalousyrittäjät</p> <p>Työterveyshuolto</p> <p>Yhteisalueen lomittajat</p> <p>koulutussuunnittelusta vastaavat, Peltosalmen maatalousoppilaitos,</p> <p>työsuojeluviranomaiset</p>

ESIMERKKEJÄ LIIKENNETURVALLISUUDEN SEURANTAAN KÄYTETTÄVISTÄ MITTAREISTA

Mittari	Yksikkö	Vastuutaho/ tiedon tuottaja
Henkilövahinkoon johtaneet onnettomuudet	onn./ v	Poliisi, ELY
Henkilövahingot (loukkaantuneet, kuolleet)	henkilöä	Poliisi, ELY
Liikenteen turvattomaksi kokevat asukkaat	%	Kunta (kyselyt)
Liikennetiedotus- ja koulutustilaisuudet kunnassa	kpl	Kunta
Liikenneturvallisuutta käsittelevät jutut lehdessä	kpl	Kunta
Ensiavun peruskurssin (EA1) käyneet henkilöt	%	Kunta
Vaaralliset katu- tai tieosuudet	km	Kunta (kyselyt)
Vaaralliset liittymät	kpl	Kunta (kyselyt)
Liikenneturvallisuuskoulutukseen osallistuneet koulukuljettajat	%	Kunta, sivistystoimi
Heijastimen käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Pyöräilykypärän käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Turvavyön käyttö	%	Kunta (kyselyt)
Kiinnijääneet rattijuopot	henk./ v	Poliisi
Yli 10 km/h nop.raj. ylittäneiden osuus	%	Poliisi
Liikenneturvallisuussuunnitelman toimenpiteiden toteutus	%	Kunta, ELY
Liikennemäärien kehitys	ajon./vrk	ELY, Kunta
Kuntalaisten palaute kunnossapidosta	kpl/ v	Kunta, ELY
Asemakaava-alueen ulkopuoliset rakennusluvut	kpl	Kunta
Kunnan liikenneturvallisuusryhmän kokoontumiset	kpl	Kunta
Osallistumisaktiivisuus liikenneturvallisuusryhmän kokouksiin	läsnäolo-%	Kunta

RAPORTTEJA 33 | 2017

YLÄ-SAVON JA SIILINJÄRVEN LIIKENNETURVALLISUUSUUNNITELMA

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-314-587-0 (pdf)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN URN:ISBN:978-952-314-587-0

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi